

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
494/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
494/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
494/A

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
494/A

A. IX. c.

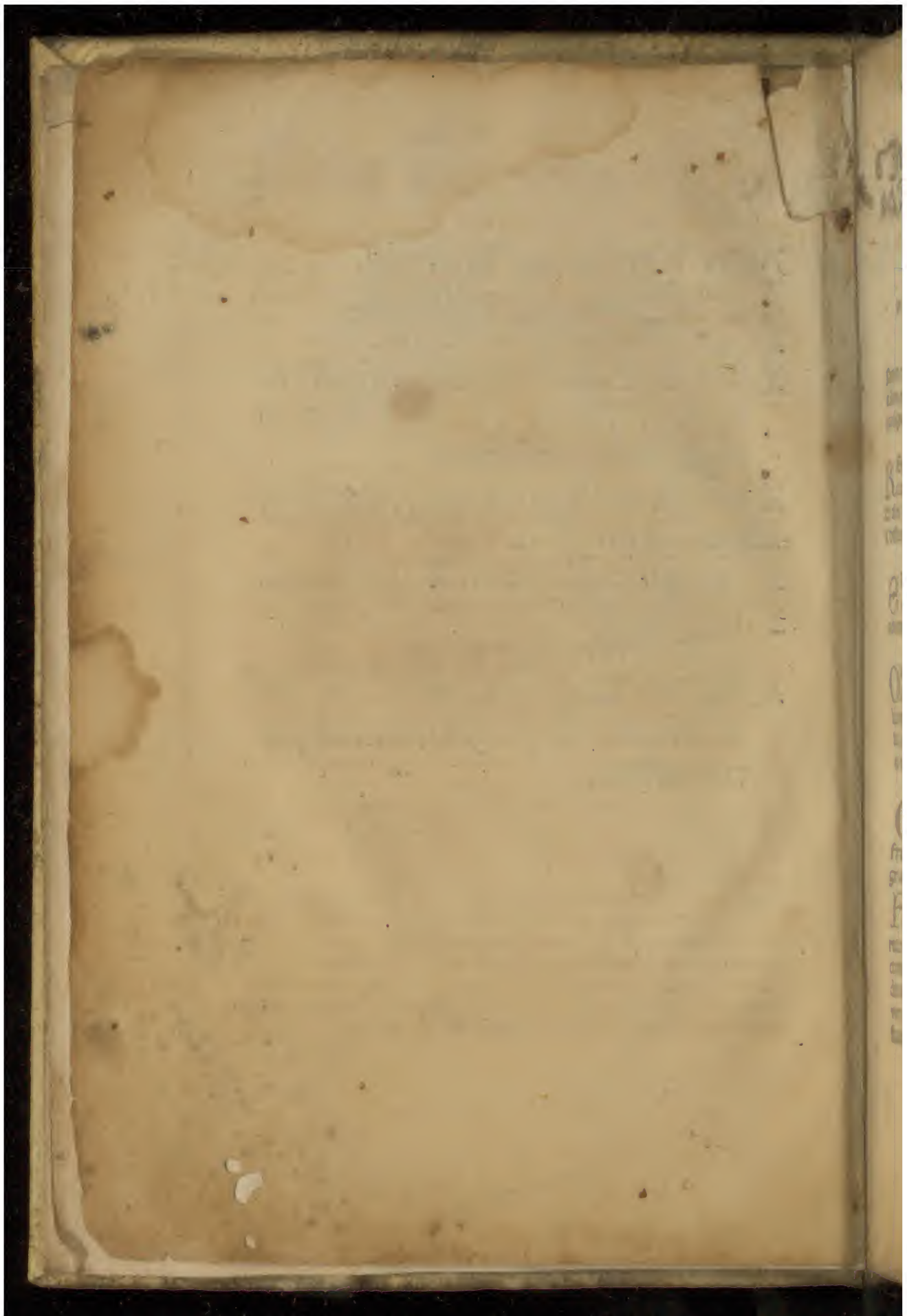
494
A

WELLCOME
HIST. MED. MUSEUM

40 768

ARTICELLA

Liber Hysagoge Joannici.	1 - 18
Liber Philareti de pulsibus.	18 - 23
Liber Theophili de urinis.	23 - 40
Liber Aphorismorum Hypo. cū an- tiqua trālatiōe ⁊ noua Theodo- ri gaze elegantissima.	41 - 777
Liber pronosticorum Hypocratis.	777 - 126
Liber Regni Gal. <i>D v m d d t</i>	126 - 170
Liber aphorismorum Damasceni.	170 - 179
Flosculi in medicina ex Cornelio Cello extracti. <i>CC v m d d d</i>	179 - 185
Collectio Aphorismorum Hypo. ad vnāquāq; egritudinem per- tinentium.	186 - 227

27
Hysagoge Joannici

Incipunt Hysagoge Joannici
ad Tegni Galieni.

Medicina diuiditur in duas partes. scilicet in theoricā
et practicā. Quarum theorica in tria diuidit: scilicet
in contemplationē rerū naturalium et non nā-
turalium: et earū que sunt contra nām: ex quib⁹ egritū-
tudinis et sanitatis et neutralitatis et suarū cau-
sarum et significationum sciētia procedit: quādo extra cursum
nālem quattuor humores crescunt: ex qua occasione vel ex
qua significatione egritudo habeatur.

De rebus naturalibus.

Res vō naturales sunt septem. scilicet elementa: commixtiōes
compositiones: membra: virtutes operationes: et spiritus
Et alij addiderūt his alia quattuor. scilicet etates: colores: figuras
et distantia inter masculum et feminam.

De quattuor elementis.

Elementa sunt quattuor. scilicet ignis. aer. aqua. et terra. Ignis
calidus et siccus. Aer calidus et humidus. Aqua frigida
et humida. Terra frigida et sicca.

De commixtionibus.

Omnimixtiones sunt nouem: octo inaequales: et vna equa-
lis. De inaequalibus vō quattuor sūt simplices: hoc est ca-
lidum et frigidū: et humidū et siccū. Et quattuor ex his cōposi-
te. scilicet calidū et humidū: calidū et siccū: frigidū et humidū: frigidū
et siccū. Equalis vō est quā cū moderatiōe corp⁹ icolumine ducit.

De humoribus.

Omnipositiones sūt quattuor. scilicet sanguis. flegma. colera ru-
bea et colera nigra. Sanguis est calidus et hūidus. Flegma
frigidum et humidum. Colera rubea calida et sicca. Colera ni-
gra frigida et sicca.

De flegmate.

Regmatis autem quinq; sunt modi. Est autem flegma
salsum calidius et siccus ceteris: infectum humore cole-
rico. Et est flegma dulce pertinens ad caliditatem et hume-
ctationem infectum sanguineo. Est et acre pertinens ad frigi-
ditatem et siccitatem infectum melancolico. Est etiam flegma
vitreum quod nascitur ex magna frigiditate et coagulatione:
sicut in sensib⁹ naturali calore destitutis. Et est aliud frigidū et

A ij

Dysagoge

humidum: illud vero saporem non habet: sed propriam retinet frigiditatem et humiditatem.

¶ De colera rubea.

Colera rubea quinque modis constat. Est colera rubea clara vel pura naturaliter et substantialiter calida: cuius origo est ab epate. Alia est citrina: cuius exordium est a compositione aquosi flegmatis: et colere rubee pure: ideoque est calida minus. Alia est vitellina similis vitellis ouorum que nascitur ex commixtione flegmatis coagulati et colere rubee clare: que est minus calida. Alia est colera prassina ad modum prassii viridis: cuius origo magis est a stomacho quam ab epate. Est et alia eruginosa ad modum viridi eris et vitis in modum venientia nascitur ex nimia adustione: que propriam habet colorem propriamque eius virtutem et maliciam.

¶ De colera nigra.

Colera nigra duobus modis constat. Uno modo est naturalis in modum fecis sanguinis et eiusdem perturbationis: et cognoscitur esse a coloribus nigris cum inferius vel superius extra manat: et iste modus est veraciter frigidus et siccus. Est et alius modus extra naturalem cursus: cuius origo est de vitione colerice commixtionis: et hic veraciter appellatur niger: et est calidior et leuior a superiori modo habens in se impetum periculis: et qualitatem perniciiosam.

¶ De modis membrorum.

Memborum modi sunt quattuor: eorum enim sunt quedam principalia: et sunt quasi materia et fundamenta: scilicet cerebrum: cor: epas: et testiculi. Et sunt alia quedam que predictis principalibus deferuntur: ut sunt nervi qui cerebro ministrant. Arterie que deferuntur cordi: vene que deferuntur epati. Et vasa spermatica que deferuntur testiculis: et illis sperma ministrant. Sunt vero de membris alia propria virtute habentia: unde eadem membra reguntur et eorum qualitas constat. Ut sunt ossa: et cartilaginee: et membrane: que sunt inter coram et carnem: et musculi: et pinguedo: et caro. Alia sunt que propria virtute emittant: amem principium habent et vigorem a principalibus fundamentis: ut est stomachus: renes: intestina: omnesque lacerti: hec enim sua virtute propria appetunt cibum et mutant: et operantur suos actus secundum naturam: habent et alias proprias virtutes decurrantes a principalibus fundamentis: de quibus principalibus constat sensus et vita cum voluntario motu.

¶ De numero virtutum et divisione.

Virtutis itaque tria sunt participia. Est virtus animalis. Et spiritalis et naturalis. Virtus siquidem naturalis una

Joannici

est que ministrat: altera cui ministrat. Sed naturalis virtus cui ministratur modo generat: modo nutrit: modo pascit. Virtus autem que ministrat et non ministratur ei: modo appetit: et retinet: et digerit: et expellit que deseruiunt pascendi virtuti: quemadmodum pascens virtus nutriti. Et generati virtuti deseruiunt alie due. Una que immutat cibum: altera que informat: que in se differunt. Illam prior virtus immutat cibum et ministrat virtuti generanti sine informatione. Secunda vero immutat et ministrat generanti virtuti cum informatione: sed informatiue virtutis operationes sunt quique. Assimilatiua: concocina prozabilia spera et leuis.

¶ De virtute spiritali.

De virtute spiritali duo procedunt: unum operatiuum: aliud ab hoc operatiuum: operatiua virtus est que cor dilatat et arterias: et iterum constrigit. Ab operata vero hec nascuntur: ira: indignatio: victoria: donatio: astucia: et sollicitudo.

¶ De virtute animali.

Ordinatio virtus tria complectitur. Est una virtus animalis que ordinat et componit et discernit. Secunda que mouetur voluntario motu. Tertia que sensibilis vocatur. De ordinatiua et discretiua et compositiua virtute hec procedunt. Fantasia in fronte. Cogitatio vel ratio in cerebro. Memoria in occipite. Virtus vero voluntarie mobilis lacertos quibus cetera membra mouentur mouet: que voluntario motu mouentur. Virtus itaque sensibilis constat visu. auditu. gustu. tactu. et odoratu.

¶ De operationibus.

Operationes duobus modis sunt. Sunt operationes: quarum unaqueque singulariter quod suum est perficit ut est ei bi appetitus per caliditatem et siccitatem. Digestio per caliditatem et humectationem: retentio per frigiditatem et siccitatem. Expulsio per illud quod est frigidum et humidum. Sunt et compositae que a duobus componuntur: ut est desiderium et deportatio. Nam desiderium virtute duplici componitur. Quare una est que appetit: altera que sentit. Stomachus enim suam mansionem sentit. Deportatio vero duplici virtute vel amplius componitur: una que expellit: altera que attrahit vel sentit: altera que appetit.

¶ De spiritibus.

Spiritus igitur sunt tres. Primus naturalis qui sumit principium ab epate. Secundus vitalis a corde. Tertius animalis a cerebro. Horum primus ab epate per venas que non habent pulsum in totum corpus diffundit. Secundus a cor

A iij

Nysagoge

de per arterias in totū corpus dirigitur. Tertius vō per nervos in totum corpus a cereb:o dirigitur: que in septima parte rerum naturalium. i. in spiritu. cognoscuntur.

¶ De numero etatum.

Quattuor sunt etates. s. adolescentia. iuventus. senectus: et senium. Adolescentia complexionis: videlicet calide et humide est. in qua crescit et auget corp⁹ vsq; ad. xxv. vel. xxx. perueniens annum: hanc iuventus sequitur que calida est et sicca: pfectū sine diminutione virium corpus conseruans q̄ xxxv. vel. xl. anno finitur: huic succedit senectus frigida et sicca: in qua quidē minui et decrescere corpus incipit: tamen virtus non deficit: quinquagesimo quinto anno vel sexagesimo perfringens: huic succedit senium collectiōe flegmatis hūoris frigidi. et humidi: in quo virtutis appet defici⁹: qđ suos annos vite termino metitur.

¶ De colore cutis et diuisione.

Color cutis duobus modis fit: aut. n. hunc interiora subministrant: aut exteriora deducunt. Ab interioribus autem duobus modis accidit: vel ex abundantia: seu ab equalitate humor. Ab equalitate est ille: q̄ est cōpositus ex albedine et rubore. Ab inequalitate vō pcedūt niger: citrinus: rube⁹: glaucus: et albus color. Color nāq; rubens: et niger: et citrin⁹: significant hūorē corpori dñantē. Citrinus vō solus significat colerā rubē: niger vō solus colerā nigrā: rubens solus abundantiam sanguinis. Albus nāq; et glaucus abundantē frigiditatē corpori dñantē: sed glaucus ex melancolia: albus ex flegmate sunt causas hęc significat. Ab exteriorib⁹ nēpe colores adueniūt sicut ex frigore scotis: et ex calore ethiopibus: et ex alijs multis accidentibus. Sunt et alij spāles vel spirituales colores: aut ex timore: aut ex ira: aut ex tristitia: vel alijs animi motibus.

¶ De coloribus capillorum.

Capillorū colores sūt quattuor. s. niger: rubens: glaucus: et canicies: niger fit ex abundantia colerici incēsi vel cōbustione multa sanguinis: rubens a nimietate caloris nō adusti: vnde semp sunt rubei capilli. Glaucus ex abundantia melancolie. Canicies vō fit ex nimia defectiōe caloris nālis: et ex effectū putridi flegmatis hoc pluribus fit in senibus.

¶ De tunicis oculorum.

Colorum tunicas sūt septē: et humores tres. Prima tunica dī retina. Secūda secūda. Tertia scleros. Quarta tella arance. Quinta vnea. Sexta cornea. Septia cōiuncti.

Joannici

na. Humoy vo primus est vitreus. Secundus cristallinus. Et
tertius albugineus qui est ante rubea tunicam.

De coloribus oculorum.

Oculorum colores sunt quattuor. scilicet niger: subalbidus: va-
rius: et glaucus. Nigredo fit ex defectu visibilis spiritus: vel
ex perturbatioe ipsius: aut ex penuria cristallini humoris: vel quod plu-
rimum recedit iterum ipse cristallinus humor: aut ex humorum abundan-
tia: qui est similis albugini oui: aut ex perturbatioe ipsius: aut ex
abundantia qualitatis vnei humoris. Subalbedo fit ex septem res-
bus superioribus contrariis. id est ex abundantia spiritus visibilis: vel cla-
ritate ipsius: aut ex magnitudine cristallini humoris et eminen-
tia ipsius: aut ex minoratua albuginei humoris. et claritate ipsius
et defectuone qualitatis vnei humoris: varius vero color et glau-
cus fit: si conveniunt cum rebus que accidunt nigredini et subalbe-
dini. Varius vero color significat spiritum visibilem magis abundare
et clarescere in sua varietate. Glaucus vero color significat spiritum
visibilem minus abundare et subnigrescere in sua glaucescencia.

De modis qualitatum corporis.

Modi qualitatis corporis quinque sunt. scilicet crassitudo nimia:
et extenuata macies: synthesis: squaliditas: et equalitas.
Crassitudinis due sunt species. scilicet abundantia carnis: et pinguedo:
abundantia carnis fit ex abundantia caloris et humorum. Pin-
guedo fit ex frigiditate et humiditate intensa. Pinguedinis
diminutio vel extenuata macies fit ex caliditate et siccitate in-
tensa. Synthesis fit ex frigiditate et siccitate intensa. Squalidi-
tas nepe fit ex frigiditate: et intensa humiditate: aut simul utrisque
intensis. Equalitas itaque fit ex humorum equalitate: corporis hec sunt forme.

De distantia inter masculum et feminam.

Masculus a femina differt in eo quod hic calidior: et siccior
est: illa vero est e contrario frigidior et humidior.

Incipit tractatus rex non naturalium.

Et primo de aeris mutatione.

Aeris mutatio fit quinque modis: aut enim fit ex anni tem-
poribus et ex ortu stellarum et occasu: ventis: terris et ea-
rum fumositatibus.

De temporibus anni.

Anni tempora sunt quattuor. scilicet ver equale calidum et hu-
midum. Estas calida et sicca. Autumnus frigidus et siccus.
Et hyems frigida et humida. Ex stellis immutatur aeris na-

A. iij

Hyſagoge

terra. Nam cum appropinquauerit ſol ſtellis vel ipſe illi calidior ſit aer his quidem a ſe ſeparatis frigiditas aeris mutatur. ſicut augetur aut minuitur.

¶ De numero ventorum et eorum qualitatibus.

Quatuor autem quatuor sunt. ſcilicet ſubſolanus: fauonius: ſeptentrior et auſter. Quorum unus habet virtutem frigidam et ſiccam: alter calidam et humidam: ceteri vero duo equalis virtutis ſunt. Quorum unus. ſcilicet ſubſolano caliditas: et ſiccitas: alteri vero fauonio frigiditas et humiditas attribuntur. Et auſter paulo calidior et humidior: ſeptentrio vero frigidior et ſiccior.

¶ De modis terrarum et earum qualitatibus.

Terrarum modi ſunt quatuor: altitudo: profunditas: vicinitas montium et maris: equalitas terrarum ſeu locorum: quibus terre a ſe differunt: altitudine et profunditate: quoniam altitudo frigiditate: profunditas huic contrarium reddit: propinquitate montium eueniunt hec: quoniam ſi ipſi fuerint a parte meridiana terra erit frigida. Nam montes calidis meridiani obſtant ventis. Septentrionales vero frigidis eam percutiunt ſtatibus. Si vero ſeptentrio montes habuerit ſuperiori terre contraria erit vicinitate maris. Quoniam meridies calidam et ſiccam: ſeptentrio frigidam et ſiccam terram prebet. Preterea terre ſui natura inter ſe differunt. Nam ſi fuerit terra petroſa: frigida et ſicca: ſi vero pinguis et craſſa calida et humida: lutea autem frigida et humida erit: imutatur quoque aer ſuauitate videlicet paludum ſine putredinis alicuius. Unde ſunt morbi ac peſtes in hominibus.

¶ De exercitio corporis.

Exercitium imutat corpus: quia quando equale eſt equallem preſtat calorem: cum vero amplius ſit magis calefacit. Sed poſtea inſrigidat et deſiccatur. Ocioſitate corpus imutatur: quia ſi inequalis eſt et frigiditatem facit et humectationem: inequalem: ſi vero equalis equaliter.

¶ De diuiſione balnei.

Balneum autem dulce ſunt aque aut non dulce. Sed dulce aque balneum remollit. Calidum calefacit. et frigidum inſrigidat. Non dulce vero aque balneum deſiccatur corpus quod ſi ex aqua ſalfa vel amara ſine ſulphurea fuerit: calefacit et deſiccatur. Si vero a lumine et gypſea inſrigidat et deſiccatur.

¶ De modis ciborum.

Modi ciborum ſunt duo. Eſt enim cibus bonus qui bonum generat humorem: et eſt malus qui malum generat humores.

Joannici

Bonū autē gignit q bonū sanguinē creat: et equalē in cōmixtio-
ne et opere: ut ē panis mūdus recēs et fermētatus: et caro aialis
agni et hedulina. Malus autē cōtraria opatur: ut est panis opi-
rus nō recēs: et bouina et hyrcina caro vetusta. Preterea bonū
malūq; humorē creatū ciboz duo sūt modi grauis: atq; le-
uis. Grauis est caro porcina: et bouina. Leuis pulloz vel pi-
scium: caro mediocriū magis mobilium et minus pinguiū et
squamosoz. Est et olez genus quod malū generat humorē. s.
coleram rubeā: ut est nasturciū sinapis: et aleū. Sūt que gene-
rant melācoliā: sicut lēs: caulis: caro caprina vetus et bubuli-
na. Et sūt que generāt flegma ut est caro porcelloz: et agnorū
portulaca: et atriplex. Preterea grauis cibus gignit flegma: et
coleram nigrā: cibus leuis coleram rubeā: et uterq; malus.

¶ De modis potationum.

Modi potationū sunt tres. Est potus qui nihil aliud est
q̄ potus ut aqua. Est et alius q est potus et cibus ut vi-
num. Et est alius potus duobus p̄tinentis superioribus: ut potio que
datur contra morbi vitium aliquod: ut melicratū: vel mulsas
vel conditū. Cibus vō huius utilitatis est q̄ reparat integri-
tatem corporis recto ordine: potus vō hāc utilitatē prestat q̄
reparat cibū p corpus. Sed illius potus quez potioni dixi-
mus pertinere: corporis naturam ad se conuertit.

¶ De somno.

Somnus corporis nām immutat. Primo q̄: ifrigidat ex-
terius et calefacit interius. Qui si plixus fuerit: infrigi-
dat et humectat. Vigilijs quoq; immutat corpus: q̄ extrinse-
cus calefaciūt: intrinsecus autē infrigidant et exsicant.

¶ De coitu.

Coitus hoc prestat corpori. siccāt corpus: et minuit natu-
ralem virtutem: adeoq; infrigidat: multoties vō ex mul-
ta cōcussioe corpus calefacit.

¶ De accidentibus aīe.

Sunt quedā accidentia aīe que faciūt intra corpus aliq̄d:
sicut que cōmouēt nālem calorem ab interiori pte ad su-
periorē seu supficiē cutis. Aut ipetuose ut ira aut leniter cum
suauitate ut delicia et gaudiū. Sūt autē q̄ ad se caliditatē cōtra-
hūt et celāt. Aut ipetuose ut terror vel timor. Aut lenit ut an-
gustia. Et sūt q̄ cōmouēt nāle vtutē itus et extra, ut ē tristitia.

¶ Incipit tractatus rerum contra naturā.

Tria ergo cōtra nām sunt: morbus: morbi causa: et acci-
dētia morbi sequētia. Morbus ē q̄ principalit corpori

Dysagoge

nocet nullo mediatore q̄ eū adiuuet: vt calor: i febre succedēte

¶ De febribus.

Febris est calor innaturalis cursum supgrediēs nature p̄cedens a corde in arterias suoq; ledens effectū: cui⁹ sūt tria genera: vñū in aīa ⁊ dicit ephimera. Aliud de humorib⁹ qui putrescunt: ⁊ putrida nuncupatur. Tertium ledit mēbra solida: ⁊ ipsa est ethica. Quaz ephimera nascitur ab accidenti occasione. Putrida quoq; a putridis rebus: cuiusmodi sunt simplices atq; singulares: ⁊ sunt quattuor. Primus modus ē qui fit de putredine sanguinis cōburēs vtrāq; partē interio-rem ⁊ exteriorē: vt est synochus. Secundus q̄ fit de putredine colere rubee: vt est tritens. Tertius fit ex putredine flegmatis vt est quottidianus. Quartus vō q̄ fit ex putredine melanco-lic: qui itermissis duobus diebus affligit infirmum: ⁊ dicitur quartanus.

¶ De modis ⁊ speciebus febrium.

Modi præterea febriū ex putredine accidētum tres sunt. Est febris q̄ quottidie minuit vt paugmasticus. i. decre- scens. Et est que augef vt augmasticus donec recedat. Est q̄ in eodē statu pmanet donec itex recedat vt omothenus. Conti- nua febris de putredine venaz fit declinis qdē extra venas in aliquibus corporis partibus. Horripilatio fit in febribus ex infusione putredinis in sensibilibus membris mordēs ⁊ infri- gidās. Ideoq; horripilatio fit in febribus illis que habēt ane- sim. i. inter palationem: q; putredines extra venas sunt.

¶ De modis apostematum.

Apostematuz autē quattuor sūt modi simplices. Aut n. sūt ex sanguine ⁊ dicūtur flegmones: aut ex colera ru- bea ⁊ dicūtur herispile: aut ex flegmate quod est coagulatu: ⁊ dicūtur vndimie vel cimie. i. tumores: aut ex colera nigra: ⁊ di- cuntur cāeri flegmonū. Et sanguine signa sunt hec rubor: duri- cia: pulsus. dolor. calor. ⁊ tumor. Et colera flegmonum signa sūt: hec calor. rubor mirtus. citrino color. magnitudo dolori cum punctione: ⁊ velox augmētatio. Et flegmate flegmonis si- gna sunt hec. albedo. mollicies: vt si digitum impresseris qua- si signū facit foramis: ⁊ est sine dolore. Et colera nigra flegmo- nis signa sunt hec: duricies ingens: cū ingredine absq; sensu.

¶ De re naturali in humano corpore.

In humano corpore vnaqueq; res naturalis si propriā naturam retinuerit facit sanitatem: si vero eam dimiserit: aut facit egritudinem aut neutrum.

De generibus egritudinum.

Genera egritudinum sunt tria. scilicet cōsimile: officialis: et vniuersale. Est quidem egritudo cōsimilis similibus membris cōtingēs que similia sortiunt vocabula cū eadē passione. vt est caput dolēs. Et est officialis egritudo que accidit officialibus mēbris. sicut sūt pedes. manus. lingua. dentes: et. que nomina sibi sumunt ex sibi accidēte infirmitate vt podagra pedi: et ciragra manui: vel que nomina sumunt ex mēbris quibus accidunt. vt ciragra: et podagra. Et est deniq; vniuersalis egritudo que sociatur supradictis duabus. vt est mēbroꝝ sciunctio et paralisis.

De egritudinibus similibus.

Egritudines ergo que partiū habēt similitudines octo sunt: quattuor simplices: et quattuor cōposite. Simples sūt aut ex sola caliditate: aut ex humiditate: aut frigiditate: aut siccitate. Ex his inter se iunctis sunt quattuor cōposite. scilicet. fri. et humi. fri. et sic. ca. et humidū ca. et sic. Nam octo p singulas duo modi sūt egritudinis: aut. n. sit ex qualitate simplici: aut ex humoris alterius cōmixtione. Ex simplici vō qualitate contingit infirmitas que solidis accidit membris q̄ grece ethica dicitur egritudo calida: que ex hūore accidit est febris ex putredine: vt superius dictū est. Egritudo frigida que sine aliquo humore accidit est: vt algor ex nimia frigiditate aeris seu niuis. et est egritudo que cum aliquo humore frigido accidit. vt paralisis que fit in toto corpore. aut in parte. Adodus humectati morbi est qui fit pprie vt nō indigeat alterius humorum admixtione. vt est frigidum vulnus vel vacuum. vel fetidissimum cum tabiditate corporis quēadmodum inflata caro hydropicorū. vacuo squallore torpēs. Adodus vō humidus est alios trahēs ad se humores. vt hydropisis. Adodus siccus est cum humore. vt cancer durus et siccus.

De morbo in officiali membro.

Morbi in officialibus mēbris accidentes quattuor sunt. Ipsi sunt qui accidunt in plasmatione. i. forma creature. et in quātitate mēbroꝝ et in nālis numeri superfluitate et in mēbroꝝ positione. Ad morbi officialiū in forma hominis quinq; modis sunt. Ad mēbroꝝ icōueniētia. vt est feda. capitis lōgitudo. In cōcauitatibus vt si manū pedumq; cōcauitas carne replet. In poris vt eorū strictura. aut largitas. In aspitate vt gutturis. aut pulmonis carnalium aspitas. In leuitates veluti matricis leuitas vel stomachi.

Dyslagoge

De morbo in quantitate membrorum.

Morbi in quantitate membrorum sunt ex habundantia spermatis cum membra crescant amplius quam decet: sicut videmus fieri in magno capite: et in lingua grossa: aut ultima putitate: et indeceter: ut paruum caput: stomachus: et epas. Morbi in numero membrorum sunt: aut ex augmento aut ex diminutione. Secundum augmentum quodammodo: aut ex cursu nature: ut superfluius digitus: aut extra cursu: ut lombrici: ascarides: verruce: et acrocardines. id est magne carnis additiones: vel verruce magis late: vel pori: secundum diminutionem vero: aut vniuersaliter ut osium digitosum abscissio: aut particulariter: ut unus digitus.

De morbo in situ membrorum.

In positione membrorum sunt morbi aut propter membrum motionem de loco suo: aut ex dispositione vicini membrum: ut sunt digiti et labia: que conglutinantur: vel adherent et non separantur: aut que separantur et non conglutinantur. Sed separatio adheretis membrum: vniuersali fit: aut in membris consimilibus: aut officialibus. Consimilibus membris ut ossibus: et nervis: carne: vermibus: lacertis: et cute: quod si acciderit ossi: fractura dicitur. Si carni ex recenti tempore: plaga dicitur. Si vero ex veteri: non tantum plaga sed putrida plaga nuncupatur. Quod si venis: nervis: et arterijs: alio atque alio nomine nuncupatur. Si autem euenerit medijs lacertis concussio: siue contritio nuncupatur. Si vero in cute: excoeratio dicitur. Que si inueterauerit putrida plaga nuncupatur. In officialibus vero membris perpetua fit separatio: ut est manus: vel pedis abscissio.

De qualitatibus corporum.

Omnibus qualitates sunt tres. scilicet sanitas: egritudo: et neutralitas. Sanitas est temperamentum perficiens vel custodiens res naturales secundum cursum nature. Infirmetas est intemperantia extra cursum nature: naturam ledens: vbi fit lesio: esse et sensibilibus. Mentum quidem est quod nec sanum nec infirmum dicitur. Sed neutralis qualitas tribus modis constat: ut si in vno corpore simul conueniant infirmetas et sanitas. In diuersis membris: ut est in corpore ceci et claudi: siue in corpore semis: cui nec vnum membrum remanet quod non malum fiat et patiat: et si corpus hominis aliquibus hominis sanum fuerit: alijs vero infirmum: ut eorum qui estate infirmantur: hyeme sani sunt. Qui autem frigidioris nature fuerint: hyeme infirmantur: estate sani sunt. Et qui humidam naturam habuerint in pueritia infirmantur: in iuuetute et senectute sanantur. Qui vero siccam habuerint naturam in puericia sani sunt: in iuuetute autem

et senectute infirmant. In tribus inuenitur res sanitas et firmitas et neutrum: aut in corpore in quo trium qualitatium vnaqueque reperitur: aut in causa faciente illas: et regente: et conseruante: aut in significationibus eius significantibus. De modis occasionum.

Occasionis vero duo sunt genera: vnum est naturale: et est aliud extra cursum nature. Occasiones autem naturales aut faciunt sanitatem: aut conseruant. Occasiones conseruantes pertinent ad sanitatem. Facientes vero pertinent ad infirmitatem expellendam. Occasiones non naturales aut que ultra naturam procedunt: alie pertinent ad infirmitatem: alie ad neutralitatem. Sed egre occasionem faciunt infirmitatem: et sunt res easdem infirmitates conseruantes. Ille vero que pertinent nec ad sanitatem nec ad infirmitatem: constituunt neutrum: atque conseruant.

De occasionibus sanitatis et egritudinis vel infirmitatis.

Occasionum occasionum societatem habentium cum sanitate et infirmitate sex modi sunt: quorum vnum est aer: quia humanum corpus circūdat: cibum et potum: et motus: et quies: somnus: et vigilie: inantio: et repletio: et accidentia anime: que omnia si cum moderatone decenti fuerint: et in quantitate: qualitate: tempore: opere: et ordine: custodiunt sanitatem ab accidentibus: quod si contra hoc aliquid fuerit: accidunt infirmitates: et permanent. Modi occasionum infirmitatem facientium sunt tres. Nam alie sunt que vocantur premitiue que exterius accidunt corpori: ut calor et frigus. Sunt et accidentia que admoventur intrinsecus in corpore: ut repletio: et inantio. Sunt et alie que vocantur coniuncte: que cum adsunt: adest infirmitas et abeuntibus his infirmitas abest: ut putredo in febribus.

De diuersitate egritudinum.

Egritudinum secundum aliam diuisionem modi sunt duo. Cōlateraliter: aut proprie. Que communiter accidunt aut accidentaliter: ut percussio: combustio: morsus: deceptio: et cetera res nociue. Aut necessario: ut alia superius memorata: que ut dictum est sunt socia sanitati et infirmitati. Que vero proprie sunt egritudines: aut sunt in consimilibus membris et conseruant egritudinem: aut officialibus: aut in cōtinua diuisione.

De modis morborum ex calore precedentium.

Modi morborum ex caliditate precedentium quinque sunt. Primus fit ex cōmōtione spiritus: aut ex cōmōtione corporis. Ex cōmōtione spiritus ut ira. Ex cōmōtione corporis ut labor vel supbia. Secundus ut est cōcursus visibilis caliditatis cum effectu: ut hypathasis. id est expositio ad solē. Tertius

Hysagoge

ex caliditate corpori adueniente cum potestate quando recipit caliditate ex usu acuminum. Quartus fit ex interclusione pororum: ut ex frigiditate hyemis. Quintus fit ex putredine humorum. ut in febribus.

¶ De causis frigidorum morborum.

Occasiones frigidorum morborum octo sunt. Prima est occursum frigoris visibilis cum effectu. ut frigiditas niuis. Secunda ut frigiditas operis adueniens fortiter humano corpori. Tertia ex abundantia ciborum corpori adueniente atque replente et extinguente naturalem calorem. Quarta ex paruitate ciborum. unde calor naturalis extinguatur. Quinta vero ex abundantia frigoris vel humoris frigidi poros obturantibus. unde naturalis calor minuitur. Sexta ex dissolutioe et aptitudine corporum ad dissoluendum et euacuandum naturalem calorem. Septima ex commotione et exercitio nimio. unde fit multa dissolutio humorum et euacuatio et sudor: unde corpus attenuatur. Octava fit ex regie et occasione multa.

¶ De causis siccorum morborum.

Siccorum morborum occasionem sunt quattuor. Prima est occursum aliene siccitatis visibilis ac manifeste cuius effectus ut veneni siccitas. Secunda vero ex aduentu sicce rei in corpore cum fortitudine ut acetum. sal. sinapis. Tertia paruitas cibi et potus. Quarta commotio nimia et exercitium.

¶ De causis morborum humidorum.

Occasionem morborum humidorum quattuor sunt. Prima ut occursum rei afferentis humorem cum effectu. ut balneum. Secunda ut ingressio rei afferentis humorem cum virtute in corpore ut recentes pisces. Tertia autem ut nimietas cibi et potus. Quarta sicut requies et otium.

¶ De modis morborum.

Modi morborum ex innaturali malicia cum aliquo humore decurrentium ad infirma loca quattuor sunt. Primus est virtus membri impellentis. et debilitas membri sustinentis. Secundus multitudo humoris. Tertius debilitas virtutis nutrientis. Quartus largitas vie pororum.

¶ De malicia egritudinis.

Malicia egritudinis ingreditur et superuenit in consimile membrum naturale quinque modis: aut contingit in utero materno. aut in tempore natiuitatis. aut cum constringitur fasia. aut ex malo nutrimento. siue ex aliqua infirmitate adueniente in predictis temporibus vel postea. Si tempore conceptionis

In utero debilitatur aliquod cōsimile mēbrū fit ex abūdantia spermatis. aut ex paruitate et indigentia cōuenientis qualita- tis spermatis. vt si fuerit grossum et pingue. vel aquosum. et te- nue. Quando vō nascitur infans debilitatur aliquod in eo mēbrum si egressus fuerit nō equa. sed mala egressione. vt su- pinus. aut super genua incuruus. Cum igitur fascia constrin- gitur incōueniēti cōstrictione duplicatus debilitatur. Quādo autem nutritur male et inconuenienter lac suggendo vel acci- piendo debilitatur. His vō temporibus vel postea infirmita- te accidēte egritudinis maliciā cōsimili membro superuenit ex cuiuslibet nerui incisione. Et si passus fuerit ex aliquo acci- denti. siue debilitatem. seu vulnus vel apostema.

De egritudinibus membrorum cōsimilium.

Ingreditur egritudo cōsimile mēbrū nāle septē modis. aut ex obstetrice. si culpā habuerit cum tenet infantem. vel si permiserit ambulare antē debitū tempus seu congruū. vel ex medico. si cōtrafacta et colisa mēbra ignoranter cōstutue- rit et cōstrinxerit: ex infirmo: si ea cōmouerit a medico compo- sita anteq̃ solident et firma sint: ex fractura: vt si super muscu- lum vertebra quod in femore est contorqueatur coxa: aut ex concussione: vt si comprimatur nasus et accidet vt fiat chum? aut ex malo humore q̃ accidet leprosis: siue ex paruitate hu- moris accidente p̃fiscis.

De modis constrictionis pororum.

Constrictio pororum fit tribus modis: vel occasioni- bus: aut ex constrictione attenuatoria: aut ex carnosita- te: siue ex coartatione. Constrictio vero fit aut ex nimietate virtutis retinentis. aut ex debilitate virtutis expellentis: aut ex abundantia frigoris: aut ex abundanti constrictione compimente aliquam partem loci: vt sepe fit ex ligatura con- stricta: aut ex abundantia siccitatis. Ex carnositate vō cōstrin- guntur porri: vt si acciderit aliquod apostema et fiat carno- sitas: aut si prius euenerit aliquid vulnus. Ex coarctatio- ne vero cum deciderit aliquid in poris: vt humor: siue lapis seu coagulatus sanguis. aut aliquid latitans in eis. vt super flua caro et scabies. Largitas quoq; pororum quattuor fit modis: aut ex multa commotione impellentis virtutis: aut ex debilitate retinentis: aut ex abundantia colorum et humo- rum: aut ex medicamentis aperientibus. Leuitas accidet duo- bus modis: videlicet de intus et de foris. sed intus ex hu-

Hyfagoge

more viscoso liquefacto. Foris vero ex cera liquefacta: cū vnguēto. Aſperitas autem duobus modis fit deuitus: & deforia. Intus nāq; ex ſupfluo humore & acuto. Foris vero ex fumo & pulnere. ¶ De ſupfluitate mēbroꝝ in numero.

Supfluitas mēbroꝝ in numero accidit duobus modis. Nā ſupfluitas ſi fuerit naturalis erit ex ſupfluo humore naturali & bono: vel ex abundātia v̄tutis iſormatiue: que ſi fuerit extra curſum nālem erit ex humore nō nāli & incōuenienti: aut ex abundātia v̄tutis vel debilitate.

¶ De diminutione membrorum.

Diminutio membrorum in numero duobus ſimiliter fit modis: aut interius aut exterius. Interius ppter diminutionem humorum. Exterius ex cōbuſtione ignis: aut ex frigore: ſiue putredine: ſiue incisione. Putredo autē accidit: aut ex potione mortificante: aut putredine faciēte. aut ex cōſtrictione & retentione illius humoris qui ſoluif.

¶ De magnitudine membrorum.

Magnitudo membrorum tribus modis fit: aut ex multitudine humorum: aut ex abundātia virtutis: aut ex commixtione vtrorumq;. Paruitas fit tribus modis ſimiliter: aut ex debilitate virtutis: aut ex incisione: vel combuſtione ignis: vel ex frigore nimis.

¶ De commotione membri

Commotio mēbri de ſuo loco duobus modis fit: aut ex cōmotiōe volūtaria aut ex humore vicino eqtati diſſolūti mēbrū & lubricū faciēti. mēbrū vel os egredit a ſua iūctura & mutat duobus modis. Si aut ex iunctura in q̄ non conuenit ſeparatio: aut ex ſeparatione vbi nō cōuenit iunctura. Si ex cōiunctione hoc fuerit ſine ſepatōe: aut erit ex hūore acuto patiētis: aut ex accidenti vulnere aut ſpaſmo. Si vero fuerit ex ſepatione vbi non cōuenit cōiunctio: aut ex groſſo humore: aut ex accidenti vulnere aut ex ſpaſmo.

¶ De ſeparatione iuncture.

Separatio iūcture duobus modis fit: aut intrinſecus aut extrinſecus. Intrinſecus vero fit aut ex humore acuto & incidenti: aut ex ventofitate pingui diſtendēte vel diſſipante. Extrinſecus vero fit aut cū ſciſſura: aut fractione: aut exercitio nimio: aut incisione vt enſis: aut quod diſtendit vt funis: aut quod contundit vt lapis.

¶ De modis & numero ſignificationum.

Genera

Genera significationum sunt tria. Alia enī significānt sinitatem. Alia egritudinem. Alia neutrū. Quartum significationum vnūquodq; genus in duo partis: sunt enī q̄ significānt de officialibus mēbris: et sūt q̄ significānt de cōsimilib⁹ mēbris. Cōsimiliū partiū significationū duo sūt modi: alie. n. sūt substantiales: alie accidentales. Substantiales vō vt est calor: frigiditas: siccitas et humectatio. Accidentales autem quedam significānt aut per tactum vt durum: molle: quedam per visum vt coloratum: quedam per perfectionem virtutum vt sunt operationes plene et perfecte.

De signis officialium mēbrorum.

Significationum mēbrorum egritudinis officialiū duo sunt modi similiter. s. substantiales: et accidentales. Substantiales significationes quattuor sunt: ars: modus: numer⁹: et positio. Accidentales significationes similiter quattuor sūt bonum: malum: perfectum et imperfectum.

De generibus significationum.

Genera significationum p̄ficiētū suū genus tria sunt: quedā sunt q̄ significānt p̄teritaz rem que iam abiit: et dicuntur cognitiua: vel agnitiua: vt videntes corpus humi dum agnoscimus quia sudor p̄cessit. Alia significānt p̄sentiam que a Alieno dicuntur demonstratiua: et agnoscuntur per significationes: veluti cum inuenitur pulsus magnus et citatus intelligimus quod significat calorem superantē: sunt et alia que significānt futu⁹ et antecedit agnitio: vt cum viderimus iabum inferius citari percipimus vomitum accidere: q postq̄ acciderit vocatur p̄cessio signifiatiua. Sed inter significationes et accidentia distat: quoniam est diuisio cum augmento inter eas. Quod si vnāquāq; diuisionum scrutari volueris vnā habet habitudinem: sed infirmo hec sunt accidentia: medico autem significationes.

De signis accidentium et numero.

Accidentia ergo signifiatiua tria sunt: aliud enim est virtus operatiua mutata sicut indigestio. Aliud autem corporis qualitas mutata vt icteritia: aliud exiens a corpore vt nigra vrina.

De virtutis operatiue immutatioe.

Virtutis operatiue immutatio triplex ē. Aut. n. ex toto est. sicut indigestio: aut ex parte sicut oculorū obscuritas vel tarda digestio: aut de qualitate in qualitatem: velut de bona digestionē in fumosam vel acidā: vel quasi sicut musca: vī

Dyslogoge

ligna in oculis apparentia: aut ex parte visus vel obscuritas.

¶ De modis mutationis qualitatis.

Qualitatis mutatae corporis significatio quattuor modis fit: aut enim per visum sicut ictericia vel morpheae: et nigredo lingue: et similia: aut per odoratum: ut anhelitus fetidus: vel sudor: vel polipus: vel hircus: et similia: aut per gustum: ut salsum amarum: vel acidum: aut per tactum: ut molle et durum.

¶ De exeuntibus a corpore.

Eiens a corpore bipartita est significatio: una cum sonitu: altera sine sonitu. Cum sonitu ut oris ructus: vel intestinorum rugitus vel pauium ventus. Eius vero que est sine sonitu in naturali tripliciter habetur. Alia quantitate ut lenteria. Alia qualitate et vicia nigra. Alia utraque ut sanguinis fluxus.

¶ De motione membrorum.

Membrorum mutatorum significatio bifarie diuiditur: intrinsecus videlicet et extrinsecus. Intrinsecus sex modis. Alia enim a mutatione operatiue virtutis in membro. Alia ab exeuntibus a corpore. Alia ex dolore in membro vicino pertinenti. Alia ex proprio loco. Alia ex in naturali semotione de loco. Alia ex patientibus iudicio. Extrinsecus fit tribus modis. Aut per visum ut album vel nigrum. Aut per tactum ut durum et molle: calidum et frigidum. Aut per utrumque ut magnum vel paruum: plus vel minus.

¶ De occasionibus egritudinum.

Occasiones egritudinum sunt tres. Nature mutatio: officialis membri inconueniens habitudo. iuncture separatio.

¶ De operatione medicine.

Operatio medicine habet triplicem effectum: aut enim custodit sanitatem secundum multitudinem suam. Aut ex infirmitate facit sanitatem: aut e contrario.

¶ De regimine sanitatis.

Regendorum sanorum triplex est modus: egrotare parati: incipientes infirmari. et defecti infirmari paratos. Super dictorum sex competenti moderatione regimus incipientibus infirmari: duplicem curam adhibemus. Aut enim chimi super abundantiam trahimus: aut nature defectionem reparando: predictorum sex que sunt necessaria adhiberi precipimus. Defectorum alij infantes: alij senes: alij ex infirmitate conualescentes.

¶ De diuisione medicine in generali.

Omnis medicina aut est vltis aut particularis. Vltis est sex precedentium recta ordinatio. Particularis per contrarium

Et triplex: alia enim in consimilibus membris: alia in officialibus membris: alia in iuncturarum separatione. Assimilativa membra mutata reddimus similitudini: et in sua qualitate stare colligando compescimus. Concaua si pretermodum amplata. fuerint ad sui modum constringimus et quietem inducimus: si minus contrarium. In largis autem similiter addito contrario cause: unde vitium acciderit foramina strictiora suo modo facimus. Si defectu contentiue virtutis contigerit fomentis et captaplasmate mollimus. Quod si de expulsive est defectus: hyaforeticis: et confortatiuis. Si de siptica causa mollificatione. Si de sicca humectatione. Si de constrictione solutione. Ea vero que de naturali dispositione fuerint mutata: suo loco restituimus: si de apostemate apostema maturando: sanamus si de naturali iunctura: cum aut aperituro medicamine aut chirurgica disungimus: si de qualibet nascentia: ipsam delemus: si de asperitate leuitate: si de leuitate asperitate.

De ablatione superfluitatis.

Superfluitatem in numero: aut tollemus ex parte ut scrophulas: aut ex toto ut cancerum: separationem in numero sanamus: si ex abundantia sanguinis sit: in omni etate tollimus: si ex spermate in puericia tantum sanamus: paruitatem membrorum motibus et fomētis admodum augmentamus: magnitudinem vero comprimendo quiete mutamus et minuiamus.

De mutatione membrorum.

Mutatio membri de suo loco reddimus loco proprio duobus modis: aut enim sepatum iungimus: aut iunctum sepatamus. Necessaria ad sepatorum iuncturam quattuor sunt: separata iungere: iuncturam custodire: ne rescindatur: defendere: naturam loci custodire.

De sufficientia et diuisione medicine.

Omnis enim medicina est aut eorum sex modis que supra diximus temperata exhibitio: aut potio: aut chirurgia. Operatio medicine habet triplicem effectum. Intus ut ea que ore: aut naribus: auribus: siue ano: siue vulua intromittamur. Foris ut epithima: captaplasma: emplastra: et similia que foris operatur. Ad medicine interioris operatio in tria diuiditur: aut enim soluit ut farinata: aut comprimit ut coctana: aut mutat qualitatem: ut aqua frigida in febris. Eius autem effectus quadruplex est: aut enim minuit abundantiam ut formatia: aut replet inopiam ut caro vel sanguine. Aut constringit so-

B iij

Liber pulsuum

lutum vt stipticum: aut mutat qualitatem vt frigida aqua in febribus.

¶ De chirurgia.

Chirurgia duplex est: in carne: et in osse. In carne vt incidere: suere: coquere. In osse vt solidare: aut innectere aut reddere.

¶ De specierum cognitione.

Specierum cognitio quinqz modis fit: qualitatis: quantitatatis: temporis: ordinis: boni mali ve discretio.

¶ Libri Ilyfagogarum Joannuci cum dei laude. Finis.

¶ Incipit Liber Philareti. de pulsibus.

Attentionem habemus in presenti conscriptione de pulsuum negocio compendiosam exponere traditionem et dicere primum qd sit pulsus: et que utilitas pulsus: et quid est arteria: et quare dicitur arteria: et vnde exoritur.

¶ Quid est pulsus.

Incipiendum a primo. Pulsus est motio cordis et artiarum que fm dyastole et systolez fit ad infrigidationez caloris innati: et egestionem vel eiectionem humorum superfluitatum.

¶ Quot sunt efficientia pulsuum.

Efficientia pulsuum sunt tria: virtus faciens motionem: utilitas inducens: et instrumentum obediens.

¶ Quid est arteria.

Arteria est corpus oblongum rotundum ad instar canalis: duabus thunicis consistens: a corde incipiens: et in omne corpus diuisum aerem: et spiritum vitalem continens.

¶ Vnde dicitur arteria.

Arteria dicitur a parastopyr. idest seruare aerez vitale.

¶ Vnde oritur arteria.

Oritur a sinistra auricula cordis que dicitur adorti exorsum per interiora: et diuiditur in dextram et sinistram: ad coxas et vsqz ad pedes et digitos. Altera vero rursus fertur sursum et diuiditur similiter in dextram et sinistram: in manus et caput: et que quidem ad caput fertur facit arterias que dicun

tur parotide: que vō in dextram ⁊ sinistram. Intrinsecus fer-
tur tendit ad brachia: ⁊ cubitos ⁊ vsq; ad extremos manus
digitos. Intentionem vō habet presens conscriptio: ad pulsu
um motionem: ⁊ cognitiones: ⁊ causas exponere.

¶ Quotiens mutatur pulsus.

Tripliciter: ab his enim que sū naturam: ⁊ que contra
naturam: ⁊ que non natura: velut crasibus viroꝝ ⁊
mulierum: ⁊ etatibus ⁊ alijs coniugatis: hominū enī hij q
dem mares: he vō femine: ⁊ horum ipsorum: hij quidem cali
diores sū crasim: hij vō frigidiores: ⁊ hij quidem graciles na
tura. hij vō pingues ⁊ carnosī. Et viri quideꝝ mulieribus om
nino calidiores ⁊ fortiores sū naturam sunt. Merito igitur
pulsus in eis velocior ⁊ vehementior est mulierum vt
frigidarum: tardior ⁊ leuior. In vtriusq; vero horum: di
co autem viris ⁊ mulieribus intensa crasi intēditur ⁊ pulsus
in calidiori quidem maiores ⁊ velocior est: calidum enim
velociter mobile. In frigidiori vero minores ⁊ tardior est: fri
gidum enim tarde mobile: habitudines vō in vtriusq; inueni
untur: velut gracile ⁊ carnosum. In gracilioribus enim pul
tum subiacent tactui pulsus: in pinguib; vō ⁊ carnosīs: hu
milior est. Considerandum ergo est ad coniugata velut regio
nes ⁊ tempora: ⁊ etates particulares constitutiones: ⁊ est dice
re in temporibus quattuor anni quidem existentibus: vere:
estate: autūno: ⁊ hyeme. horū duo sunt bene temperata: ver
⁊ autūnus: distemperata vō: hyems ⁊ estas. Merito ergo ve
re ⁊ autūno pulsus sunt magni ⁊ fortes valde propter tempe
ramentum qualitatis: manifestum est quoniam sū etates p
portionantur. In estate enī velocior ⁊ spissior est sū
vnāquāq; etatem necessitatem inducente: propter continētis
nos exterius caliditatem aeris. In hyeme vō rariores ⁊ tar
diores pulsus sunt propter aeris continentis frigiditatem:
aut constructionem. Similiter autem ⁊ in vnāquaq; regione
sū illius crasi ⁊ pulsus commutatur. Calidior siquideꝝ ma
gnos ⁊ veloces facit pulsus. Frigidior est e contrario. Dicam⁹
autem de etatibus. Si igitur etates differentes sunt: ⁊ pulsus
earum differentes mouebuntur: pueroꝝ siquidem pulsus
veloces sunt ⁊ leues ⁊ spissi: secundum vero magnitudinem
⁊ fortitudinem mediꝝ: veloces quidem quoniam sū substan
tiam abundat in eis naturalis calor. spissi propter abundan
tem in eis sū quantitatem caliditatem: leues vero quoniam

Liber pulsuum

imperfecte sunt in eis virtutes. Bicimus enim quoniam leues ex imbecillitate virtutum sunt. Senum vero e contrario tardiores et rariores: quantum ad pueros propter imbecillitates et frigiditatem que in eis est. Augmentorum vero magni et fortissimi eo quod fortes in eis magis virtutes sunt. Similiter autem et secundum temporis qualitatem commutantur crasses et pulsus: sicut enim predictum est continens mutat contentum ad propriam eius crasim. In pregnantibus vero mulieribus sunt parui: spissi et veloces: parui vero eo quod grauatur virtus ex fetu: spissi vero et veloces propter inducentem necessitates pregnantis et fetus. In somno vero sunt pulsus minores et leuios: manifestus est quoniam nam fit naturali calore ingrediente profundum. In superuenientibus vero crassibus ad superuenientia mutantur et pulsus. Similiter autem et in gracilibus ut quando secundum naturam virtus patitur aut secundum substantiam alicuius principalis partis: aut ab aliquo faciente vel grauante eam. Denotamus igitur ad ea que non natura. Hec vero sunt gignasce: balnea cibi: multi vini potio: et aque multe potatio. Similiter in his que preter naturam: hoc est causis egritudinibus accidentibus similiter secundum predicta considerare oportet. Sciendum enim quoniam que secundum naturam et que non natura: si immoderate fiant in id quod preter naturam est vertuntur pulsus.

¶ Quot sunt obseruanda in cognitione pulsus.

Omnino ergo ad egrotum ingredieris que nunc vidisti at tunc de prius quod si masculus aut femina est: et si masculus considera pulsus masculi: si vero femina: femine: deinde natus laborantis et etatem eius: et post hoc tempus anni et regionem: et comparas omnia et coniectans qualem pulsus laborantes habere oportuit quando sanus erat: tunc cognosces diligenter magnitudinem preter naturam facite conuersionis pulsus.

¶ Quot sunt genera pulsuum.

Genera pulsuum sunt decem. Primum genus. Secundum quantitatem trium dimensionum consideratur: scilicet secundum longitudinem latitudinem et profunditatem. Conuenienter igitur iste augmentatus secundum tres dimensiones transcendens modum dicitur magnus pulsus. Secundum genus pulsuum est secundum quantitatem motus arterie diastolis et systolis: in quo consideratur velox tardus et mediocris. Tertium genus pulsuum secundum genus virtutis in quo consideratur fortis debilis et mediocris: frequentia enim accipiens magnitudinem facit vali-

Quoniam quando vobis dominatur virtus causarum: tunc magis sit
validus pulsus: et e contrario. Quartum genus pulsuum secundum
consistentiam arterie corporis. Dico autem arterie corporis:
in quo consideratur durus mollis et mediocris. Quintum ge-
nus pulsuum secundum quantitatem quietis: in quo spissus et rarus
consideratur. Breve enim tempus quietis significat spissum
longum vero rarum. Sextum genus pulsuum propter equali-
tatem et inequalitatem que consideratur in vno pulsu vel in
pluribus. In vno quidem ut in capisante: que vero in pluri-
bus fit: dicitur consistens inequalitas: ubi vero inequalitas: ibi
fit inordinatio ut in omnibus: aut enim decedit vna percussio:
aut incidit: et hoc fit grauata et afflicta virtute aliqua causa. Se-
ptimum genus secundum plenam ordinationem: et inordinationem
est. Incisio enim ab equali pulsu facit inequalem: et inequalis
secundum periodos ordinatus fit: et iste rursus consideratur secundum vnā
percussionem. et secundum plures redditiones. Octauum genus pul-
suum secundum plenum et vacuum: hoc est secundum arterie figurā: omne enim
vas aut plenum aut vacuum. Nonum genus pulsuum secundum co-
ordiam in quo mensuratur proportio temporis ad tempus. unde
cognoscuntur deficientes et incidentes. Decimum genus pul-
suum consideratur secundum calorem qui redditur per totum corpus
arterie in quo consideratur qualitas supposite materie corpo-
ris per tactum veluti dissemperata et inordinata.

De causis et differentiis pulsuum.

Dictis ergo decem generibus pulsuum dicamus breuiter
paucas causas et differentias eorum. Si quis enim ad dili-
gentiam eorum peruenire voluerit: sciat quod. xvj. libri sunt
de pulsuum negotio. Ego enim longitudini parcens in paucis ca-
pitulis paucas quasdam causas et causas pulsuum in breui dicam.

Propter quam causam pulsant arterie.

Pulsant arterie ut seruetur moderatus secundum naturam calor
cordis et omnibus partibus.

Quid differt saltus a pulsu.

Saltus a pulsu differt: quoniam quidem propter inciden-
tem spiritum fit saltus in omni corpore. pulsus vero in ope-
ratione virtutis mouetur et in solis arteriis.

Quid differt pulsus magnus a valido.

Pulsus magnus a valido differt: quoniam quidem secundum
tres dimensiones magnus consideratur: validus vero secundum
motionem: tenorem enim virtutis significat.

¶ iij

Liber pulsuum

¶ Quid differt pulsus spissus a veloci.

Pulsus spissus a veloci differt fm continuum & discretū. Spissum enim continuū dicimus: velocem vō discretū veluti si currat aliquis velocius & stet.

¶ Quid differt rarus pulsus a tardo.

Rarus pulsus a tardo differt: quoniam rarus ex infirmiore magis virtute fit. Rari enim pulsus difficiliores tardus ex solo defectu fieri potest caloris: rarus autem maiorem defectum significat virtutis.

¶ Quot differentie pulsuum sunt in dyastole.

Octo sūt pulsus diē in dyastole. s. magnitudo: puitas: va-
litudō: debilitas: velocitas: tarditas: duricia: & mollicies

¶ Quot sunt indicatiua pulsus.

Two intellectus & sensus: sensus quidem indicat presen-
tia: intellectus facta & futura.

¶ Quot sunt efficientis cause pulsus.

Dve: virtus faciens & mouens corpus vasis: & vtilitas p-
pter quam mouetur.

¶ Quot modis considerat moderat⁹ & imoderatus pulsus.

Quadrupliciter: fm magnitudinem: fm velocitatem: fm
valitudinem: & fm spissitudinem.

¶ Quid differt pulsus inequalis ab inordinato.

Quoniam inequalis quidem in vno pulsu consideratur:
& in pluribus: aut enim fm vnam dyastolem & sistolem:
aut fm plura congregata: que dicitur consistens inequalitas
in multitudine pulsuum considerata: inordinatus vero fit
fm ritmo. idest numerum: vt si post tres magnos: & vnum
paruum sequantur duo magni.

¶ Quid differunt deficientes pulsus ab incidentibus.

Quia deficientes ex infirmiori magis virtute sunt: ag-
grauata enim et deficiente deficiunt. Incidentes vero
pugnante & resistente: continet enim seipsam virtus excitans
volens repellere contraria: & videntur esse contrarij deficientes
incidentibus.

¶ Quid differt spasmosus a ramoso.

Quoniam in spasmoso quidē tendit arteria: ad instar cor-
de tense: in ramoso vō transfert dexteram & sinistram.

¶ Quomodo sunt fluctuantes pulsus.

Ex abundantia contenti: magis humoris infundētes cor-
pus arterie sicut hyposarca in hydropisis.

¶ Quid differt caprisans a bispulsante.

Secundū q caprisans quidem in vna dyastole differen-
ter motiones facit. vt capra sursum saliens bis saltat pe-
dibus in uere: hic vero fit coacta virtute grauata ab aliqua ca-
tribulante eam: bis pulsans vero bis: z scdm idem pulsat per-
cussioem: hic vero fit ppter duriciem corporis arterie: reper-
cutiente enim z rursus currēte violenter spiritu in scdm vt
uit percussione: vt in incude malleus.

¶ Quid differt vermiculosus a formicante.

Quoniam vermiculosus quidem plurimū conuertitur z
venit ad melius z manifestam magis habet inequalita-
tem: formicans vero non contenta iam virtute: sed dissoluta
z deleta fit z mortem significat. Et hec vobis de pulsu ad pre-
sens sufficiant.

¶ Explicit liber pulsum Philareti.

¶ Sequitur liber de vrinis.

Incipit liber vrina- rum Theophili

Evrinarum differentia negotium multi veterum
medicorum aggressi sunt scribere. Quorum primus
domniū fuit hypocras chous: cuius libris insueni-
mus. Post huiusmodi vero tēpora. Galienus mi-
rabilis medicus aggressus ē z scripsit. De hinc post
hic magnus medicus sophista. Hi ergo viri laudibus digni
sunt: qm̄ primi studuerūt aliquid vtile inuenire in vita. Mul-
tus tñ horū virozū perfectā z nō diminutā doctrinā fecit. Nā
hypocrates chous de vrinis exponēs: aliud alibi. in suis tra-
tatibus sparsim tangens genera: z species: z differentias vrina-
rum. z ex eis cognitiones in futuris partium dispositionibus
preter naturā: z in sanis corporibus: z in acutis egritudinib⁹
minis habentē doctrinam relinquit. Et filii etiā post eum ga-
lienus in tractatu suo pex hyrciseos cōponens z docens val-
de multa z indeterminata z obscura relinquit sm̄ genera: z
species: z differentias. Cōsequenter his supueniens magnus

medicū ratione in expertus. vero res aggressus est: & ipse de
 his artem scdm diuisionem incipiens: & differentias earum &
 species conscribere: & pronostica signa que ex eis sunt: aut fu-
 tura sunt fieri multa pretermittens. Imperfectam & ipse disci-
 plinam tradidit: vt multa querantur ab his qui postea facti
 sunt medici: & nullo modo solutionē valentes inuenire: que-
 rere coguntur aliam doctrinam & non vane: qz ex his que di-
 dicerunt discernūt obseruare & antumare vlt cōjicere ex ipsis
 manifestis obscuras res & intellectus. Nam vinarum apta in-
 spectio manifesta facta nō apparentes & patiētes loco cogno-
 scit: & quō dispositi sunt: & sūm qualem crasin eorum singulorū:
 aut sūm nām dispositi sint: aut preter nām constituti sunt: aut
 dispositi extra naturam. Eius enim que sanguinis operatur
 vtutis quomodolibet scdm opus ppriū impedit nūciū nō
 fallat vinarum diligens inspectio nata est esse. Igit optimū
 nobis est de vini volētibus tractare inuocare xpm dñm no-
 strum verū adiutores: & ducē fieri in huiusmodi doctrina: vt
 increamur nō diminuta: & inde fraudatā hanc perficere. Opz
 igit nos diffinire qd est ipsa vīna: deinde manifestare locum
 in quo nascit. De hunc locū in quo discernitur: & deinde sic in-
 cipere doctrinā sūm genera & species & differētias earum.

C Diffinitio vīne.

Vīna est colamentum sanguinis & aliorū humorū: hāc
 aut alij supfluitatē sero similē vocauerūt: alij aquosaz.
 alij putredinē sanguinis: de noibus ergo nulla fit contentio.
 Nascitur igitur vīna in ramosa vena circa sinam epatis ex
 pansa: in qua sanguinē vtus faciens opus suū pficit. Est aut
 generatio eius talis sanguine formato & pturbatione facta in
 eo. Quodeūqz qdem leue est superiora petens qd ex colera
 rubea superfluitas natum est esse accipit illud susceprix cisti
 fellis per suū meatū posita ppe epar. Terrenum aut velut
 fecē sanguinis trahit splen per suū meatū: reliquū ergo aquo-
 sa supfluitas cum sanguine: hanc accipientes renes per mediā
 liliū. i. profundam venam & formant illud in vīne consti-
 tutionem. Dicit autem aliquis & merito: vt qd fellis recepta-
 culo: & splene ex sinis epatis recipientibus sanguinis supflui-
 tates nōne & lombi prope positi acceperunt aquosi supfluita-
 tem: & dicimus ppter magnā necessitatē. hoc natura retinuit.
 Nam ramosa vena que sanguinem operat in sinā epatis
 posita confert per ramos suos chili vene iuxta curuaturas

epatis explicite per quosdam meatus angustos & rotundos. Sanguine ergo fm cōstitutionē pingui existente: & nō valente angustas sine impedimēto vias pertransire: opus fuit adesse cum ea aquosam superfluitatem: vt subtilitate aquose supfluitatis facile cum ea transiret sanguis ad chilum venam: quoniam dum impellit aquosa superfluitas ad ramamum chilis vene que adiacet spine dorsi a sursum vsq; deorsum: & per ipsum & per meatus lomborum: & dexter & sinister fm laudant litterā grecorū positi in impositione sua trahūt per ipsos meatus a chili vena lombi huius supfluitatez. Deinde sic formantes illam: & in vrine essentiā transmutantes per vinales meatus transmittunt ad vrine susceptricē citim. Et siquidem sincerus & purus sanguis & pfectus fuerit manifestū est quoniam & eius supfluitas talis erit. Si vero scdm aliquem casum sanguinis operans vtus impedita fuerit opus suū perficere huiusmodi sit aquosa supfluitas quam & vrinaz vocamus. Propter hoc ergo aliquando quidem subtiles vrine & albe apparent. Aliquando autem pingues & albe crudiore sanguine facta: & imperfecta sanguinem operante digestionē facta & veluti crudiore. Alia autem superincenso & velut feruente sanguine talis & eius supfluitas fiat. Itaq; ppter huiusmodi causas & vrine fm species immutant.

¶ De notificatione naturalis vrine.

Videamus igit de ea que est fm nām. Vrina que est ex pfecta creatione sanguinis facta qualem oporteat esse & diffiniamus bonam vrinā que & scdm nām existens nominat vt excedentē. Hanc autem minus habentem non scdm nām: sed preter nām reputemus: est ergo eius diffinitio talis. Que est scdm nām vrina bona. Et sicut dicit hypocrates. albam & planam & equalem hypostasim habens. Manifestum qdem est quoniam consequente substantia moderata & colore oportuno: q sit diffinitio diffiniens perfecta.

¶ De substantia vrine.

Vrina est bona substantia quidem moderata: hypostasi vero alba & plana & equali colore vero ruffa: aut subruffa: & ruboris paululum participans ppter limpiditatem & tempus similiter consequens. Galienus quidem subruffam & subrubeam bonam esse dicit: magnus vero ruffam: & subruffam. Nos autem ex contemperantia vtrorumq; fecimus. Quęcunq; autem secundum aliquod istorū quattuor: aut ha

bundat: aut minus habet hanc s^m naturam dicimus nō esse. De coloribus ergo et hypostasibus non presentis est dicere tēporis: procedens enim sermo docebit. Secundum vero presens tempus dicamus de effusione: quoniam omnis vrina s^z substantiam ipsa effusio est. substantia enim vrine humiditas est: hanc humiditatem multi sapientum medicorum effusionem vocauerunt: quoniam quid in membris effusum est in ea inspicitur vel percipitur. Huiusmodi autem effusionis differentie primum due sunt: subtilitas: et pinguedo. et ex his mixtis est contemperantia: ipsa autem contemperantia que s^m naturam est nō diuidit. Subtilis igitur aut mingitur tenuis et manet tenuis: aut mingitur tenuis: et fit luculenta et pinguis et est prior: quidem indigesta vltime luculenta vero facta et in pinguedinem transmutata digestionis principium significat accipere. Similiter autem et pinguis diuidit dupliciter: aut mingitur pinguis et manet talis: aut mingitur quidē: pinguis: residens vero fit tenuis. et monstrat quidē prior: perturbationē in corpore factā validā humorum: secundo turbarionē quē determinari: sanguinis vero operationis digestionē resurgere: iungamus igitur colori substantiā et determinemus ea que ex ipsis sūt cōplexionis signa et in sanis hominibus: et quomodo libet egrotantibus. Et quoniam albus color precedit alios colores: et tenuis effusio precedit alios in effusione qualitates: cōponamus prius tenuē et albam substantiam.

De tenui et alba vrina vel de vrina cum tenui substantia et albo colore.

Tenuis ergo et alba substantia vrine multa significat. Vrina ergo veniens multum tenuis et alba in sanis hominibus. multam potationem significat cum largo cibo: et maxime si est vinum exile et leue. Vrina vero talis in pueris mala. nam vrine aquose in pueris pessime sunt. Vrina talis veniens significat debilitatem virtutis: vt in senectute que ē s^m naturā significat et debilitatem ex diuturna egritudine q̄ appellata est a sapientibus medicorum ex egritudine senectus. Vrina tenuis et alba et multū micta et similis dyabetē significat quā sapientes medicorum sanctā vocauerunt: et quidā sapientum maximus in vrinis dyaria vocauit. Alij autē dyspatis nō s^m nām habēte se homine sed p̄ter nām disposito apparet s^m calidā distemperatiam lomborum. Infinita ergo attractione lomborum preter naturam dispositorum talis vrina v̄t. Vrina tenuis et alba mul-

tū micta in febribus amphimerinis deficientē febrem signi-
ficat per huiusmodi humorē: et in ea q̄ fm naturā frigiditatis
distemperantia epatis tenues et albe mingunt vrinē: et propter
emph: arini veniunt similes vt in nefreticis: et vt in quartanis
in principijs. Urina tenuis et alba in hydropicis: venit ppter
abundantē causam. Urina tenuis et alba in lesis collū et caput
et humeros grauatis: stotosim¹ et lipothomiam significat. Si-
gnificare autē in futuro tpe hypocratis et in pterito sicut dicit
vnt. Sudor multus ex somno sine manifesta cā factus signifi-
cat qm corpus plurimo cibo vti. Urina multa in febrib⁹ acu-
tis tenuis et alba veniēs qetē significat. Urina tenuis et alba ve-
niens in fine earū que valde accūit febriū discessus fore signi-
ficat: in eas que sunt sub frenib⁹ partes. Urina filr veniens in
causā febris significat frenesim. Mā causā febris a multitudine
rubei fellis facta vrina nō colorata superius lata fellea sup
fluitate existente excelsum locū capitis occupauit: et si quidem
in anteriore cerebri loco flegmonem faciens in his que in eo
sunt miringis frenesim facit. et si qdē ppter aliquā causam: vt
in fluxu sanguinis p nares: aut ppter sudorē multum in capi-
te factum vrina subtili et alba veniente quietem significat. Si
enim talis existens vrina adest et frenesis permanet: ita dispo-
situs moritur. Tempus igitur est enarrare de colorum diffe-
rentia et dicere quot sunt et quales et cum quali effusione pos-
sunt cōpleri: aut omnes: aut quidam.

De coloribus vrinarū significantibus indigestionem.

A St igit de coloribus primis albus et huius latitudo i eo
contenta est. Crystallus enim et nix et calx et aqua puris-
sima quidē alba sunt sed nō in sūmo omnia: imperfectior autē
huius coloris lacteus qualis est ex ipsa denominatione dein-
de remissior hec glaucus vt cornu lucidū aut ictidones. i. cor-
nec tunice oculorū. deinde hoc glauco adhuc remissior karo-
pos qualia camelorū vellera subalbida aut tit lapis onichim⁹
hi ergo colores albi fm qualitātē et secūdum magis et minus
sunt. Si vero infectionē aliquā recipiat fellis alba vrina: fm
primū quidē rōnem sub pallida fit vt decoctio semi crude car-
nis. Si vero pmaneat tpe aliquo decoctio infectionē maiore
faciens perficit colorem pallidū significans abundantius fel-
pore aquosam vrinam suscepisse. Post hunc aut ponit sub-
ruffus similis auro a celtica venienti. Deinde yō ruffus vt ē
fm veritatē curison aurum. deinde subruffus remissior parū

Crystallus
Albus
Nix
Calx
Aqua pura
Lacteus
Glaucus
Karpops
Subpallidus
Pallidus
Subruffus
Ruffus

Liber viinarum

deinde rubeus qui assimilatur vero croco. deinde hyperiteron factum ab ipso aquoso sanguine ut ex albo colore splendore adueniente quem tinctores flauum nominant qui vero secundum gallienum finicon dicitur id est similis datillorum colori maturorum. Supponere enim vel proponere suppositionem in coloribus omnibus non omnes consueuerunt similiter arbitrari. Alii tamen proponunt. alii supponunt. Eridon vero sicut ipse sanguis purus et sine dolo. Nam intensior hoc et remissio: non est sanus sed notus. Inopos autem ut vinum nigrum: aut profundior ut purpureus sanguis: sicut est color epatis. Ikyanōs ut putrefactus sanguis ex felle rubeo: et supadustus et in colore ut garus et itericorum urine. Regula autem Ikyani talis est color secundum gallienum albo splendidum adueniens et in nigrum plurimum incidens Ikyanō facit. Fuscus vero ex albo et nigro coniunctis inuicem fit sicut roisgadia. Florō vero id est color viridis ut caulis virens et ut gramen: latitudo autem in eo consideratur. Nam violaceus et smaradinus et hysothodis omnia sunt clora id est viridia secundum magis et minus. Nec omnia a calore plurimo facta sunt. Pelithinon vero profundius est fusco ut plumbum: et qui sunt ex accidentibus plagis corporis: qui ex cassationibus nigrantes colores: hic autem aut a frigore fit: aut a plaga. Post hunc autem magis iudicans aliquando qui dem frigiditatem: aliquando calorem: si vero ex viridi pice detem calorem. Si vero ex liuido frigiditatem. Est autem nigredo super illa genera omnium colorum: et nigredo latitudinem multam habens secundum magis et minus: multa enim nigra alijs intensiora dissimilia sunt. Et de coloribus quidem sufficiens doctrina est collecta a disciplinis antiquorum philosophorum et medicorum. Alborum vero colorum qui possunt coniungi cum pingui effusione et tenui: et que ex his signata siue in sanis corporibus siue in egrotantibus precedens sermo docebit. Quoniam autem de coloribus docentes predicimus ab albo minus distantiā et lacteum: et glaucum: et Ikaropos non ut alium quem colorum inconiugatum permittamus cum tenui effusione coniungamus et ea quid significat exponamus.

¶ Tenuis lactea et alba vinum.

In principijs febrium huiusmodi veniens mala quam eronitatem febrium seu egritudinis significat. In declinationibus vero si multa: solutionem significat.

¶ Tenuis glauca et caropos vinum.

Quoniam igitur tenuis substantia: et alba indigesta est: manifestum est ex his qui ante nos fuerunt sapientibus: colores autem hi convenientes ei qui primi sunt albo et ipsi indigestionem significant: non enim colorati sunt aliqua imbecillitate naturalis coloris: igitur tenuis cum his coloribus persistens: indigestio nem significat.

¶ Tenuis pallida et subpallida urina.

Prinicipium digestionis huiusmodi urinae significat. Nam substantia quasi difficiliore naturalis calor non potuit deprimere. Colore vero quasi faciliore in principio digestionis mutavit.

¶ Tenuis subruffa et ruffa urina.

Hec melior a priori: significat enim huiusmodi urina naturalis calorem pualuisse eo quod plurimum colorem urinae processit: quoniam non potuit manum deprimere vocamus et hanc indigestam: et urina talis veniens in hydropicis periculosa est quemadmodum aquosa utilis.

¶ Tenuis hypoxanthos et xanthos. id est subrubea et rubea.

¶ Tenuis quidem ut ponebatur sed hypoxanthos aut xanthos: hec tales sunt substantiam quidem indigeste: sunt colores non solum extra naturam extiterunt sed et materie indigestiam demonstrant: abstinente enim aliquo adolescente sunt naturas et sunt etatem propter indigentiam materie urinae apparet hypoxanthos aut xanthos: eo quod abundet in profundo color quidem preter naturam abundantiam fellis generans quoniam multo calore in fel mutatur sanguis et maxime prolongatur causa in tempore estivo in quo et tertiane plurimum superveniunt. et enim eorum urinae xanthos sunt propter has causas et vigilie et sollicitudo et labor rubeas ostendunt. Et de complexionibus tenuis substantie cum quibus coloribus possit componi sufficiant que dicta sunt: reliquum est ut in descriptione: propter manifestationem exponamus eas sic. Tenuis enim alba. Tenuis lactea. Tenuis glauca. Tenuis karpos. Tenuis hypoxanthos. Tenuis xanthos. Tenuis pallida. Tenuis subpallida. Tenuis ruffa. Tenuis subruffa.

¶ De coloribus urinae cum grossa substantia.

Quoniam autem omnes complexionibus tenuis substantie cum quibus possunt coniungi coloribus sufficienter fecimus: et quod significant diximus: et descriptione eas exposuimus: transferamus ad complexionibus pinguis substantie et dicamus cum quibus coloribus possunt coniungi.

¶ De pingui alba.

Liber vinarum

Malis complexio constat et monstrat crudus humorem plurimum abundare in vasis et diuersas differentias flegmatis: ut est vitreum flegma: et salsum: et sine equalitate: huius vrina pinguis multa et alba veniens in egritudinibus acutis liberat apostemata in articulis nata: his qui dolebant eos: et his qui quodammodo in egritudine laboriosa erant: et his qui diu fuerant in multitudine pinguium humorum.

De vrina pingui et lactea.

Et huiusmodi constat: et si in fine talis venit lithiasim vel fice aut renum significat.

De pingui karopos et glauca vrina.

Hec complexio constat et si inturbata manet demonstrat tales humores multos in corpore esse. Si vero turbate huiusmodi vrine fuerint quales subiugaliu: demonstrat capitis dolorem: aut presentem aut futurum. Quod autem apparent: si turbate ita sunt et clare residetes manifestatur exteriori igne probate. Calfacte enim ampullas in superficie demonstrabunt. Aliter autem pinguis existens eadem substantia si accidit febribus tribos esse: hanc sequens multitudo vrine tenuis solutionem febris significat.

De pingui subrubea vrina.

Malis constat: et si est hypostasis huiusmodi diuturnior em egritudinem declarat et laudabile vel sanabilem.

De pingui rubea vrina.

Malis constat et declarat multum humorem sanguineum esse in corpore: quemadmodum in synochis: et in acutis febribus talis paulatim micta periculum significat. Similiter autem huiusmodi vrina. In talibus febribus si turbulenta micta est cum surditate et capitis et colli et hypochondriarum dolore ictericum fore ante septem dies significat.

De pingui inopos vrina.

Et huiusmodi constat: et si euenerit in febre caupon capite dolente et circūdolente sit crisis et fert crisin.

De vrina pingui kianos.

Malis constat et in sanis superueniens significat laborem vie: aut cursum multum significat factum esse: senioribus vero superueniens quibus ex multo tempore tales sunt a malis humoribus immutari vesica ut in pluribus significat. In fine vero si tales facte lithiasim constituuntur: stranguriam significat futuram.

De vrina pingui viridi.

Talis constat

M Alis constat: et in fine febris huiusmodi veniens icteri-
ciam significat.

Pinguis liuida vrina.

M Alis vrina in febribus et non residens peracrusticum. et
mente alienatus significat. Significat autem et aliud: in febre
enim causae talis vrina apparet stranguariam futuram significat.

Pinguis nigra vrina.

Et ea complexio constat et declarat purgationem melan-
colici humoris ut in declinatione quartanarii: et solutio-
ne melancholice: et propter frigiditatem veniunt tales: et pro-
pter exustionem sanguinis. Et talibus vero causis dempsata
substantia significat tales colores cum dempsitate substantie
fieri. Quoniam vero vera est ratio quod tres differentie nigre
vrine pinguioribus sunt ea que secundum naturam est vrina: se-
cundum substantiam: hinc manifestum est quod quartanario
soluta et melancholico humore per vrinas exeunte: vrine pin-
gues apparent et nigre: similiter et dum egritudo melancholica
soluitur. Et per vrinas exit causa que fecerat melancholiam:
quia vero melancholicus humor terrenus et pinguis et niger est pro-
pter hoc et vrinas facit et nigras et pingues. Similiter et que ex
adustione sanguinis facit nigre sunt: quemadmodum predictum
est: dempsitatem possiderunt substantie eo quod eam que in vasis
ex humiditate exhaurit adustio et frigiditas manifeste dem-
psat materiam: ratione constrictionis. Significant autem ta-
les vrine in febre spasmodum ex siccitate. Significant autem
tales et aliud: in febribus enim pactis tales venientes cum sudo-
re capitis et colli et dorsi et cum suspirio male sunt: propter exustio-
nem. Significant autem et aliud: tales enim venientes in febribus acutis
cum fetore nihil mali habente vesica: mortem significat. De
complexionibus ergo tenuis substantie cum quibus coloribus pos-
sunt constare prescripsimus: et significata earum diximus: et cau-
sas propter quas facta sunt manifestavimus: et in descriptio-
ne eas exposuimus hoc modo: et in pingui substantia compo-
nentes et coniungentes eos qui cum ea possint colores conue-
nire convenienter scripsimus: et significata eorum diligentius
inquiremus: et causas eorum enarrauimus. Reliquum ve-
ro est ut per descriptionem eas apponamus.

Pinguis alba: pinguis lactea: pinguis glauca et karopos: pin-
guis subruffa: pinguis viridis: pinguis liuida: pinguis nigras
pinguis kianos.

E

Relinquitur ergo de mediocri substantia dicere: et manifestare cum quibus coloribus possit convenire. Ea enim sunt naturam substantia: cum hac igitur substantia ut Galienus dicit in perperison subruffum: et subrubeum consistunt: magis vero ruffum: et subruffum: nos autem tam viros tantos et tales reprehendere veremur: tamen ab utrisque pretermissa complebimus convenientemque mixtionem mediocri substantie coniungentes commiscamus ita: quoniam cum mediocri substantia potest aliquis colorum convenire exceptis subruffo et subrubeo in medio habentibus ruffum. Iste ergo colores sunt mediocri substantie scilicet subrubeus ruffus et rubicundus. Et ut sit manifesta ratio reliquum est ut in descriptione exponamus ita hoc.

Pinguis albus: pinguis lacteus: karopos pinguis subrubeus: pinguis inopos: pinguis chianos: pinguis viridis: pinguis lividus.

Omnis hic ergo convenienter exposuerimus: et convenientem ordinem in his que scripta sunt servauerimus et in descriptione ea manifestauerimus et clara omnibus discentibus fecerimus: de hypostasis disputemus ostendentes que bona hypostasis et que est ab hac siue intensa siue remissa et que ex ea aut eis possunt perfici et que periculose et minores harum et que ad sanitatem convenientes hic composituri et hypostasim et substantie et coloribus mixtas ut perfectus terminum assignemus inuocemus christum verum deum nostrum ducem fieri ut huius commixtionis nihil pretermittamus.

Et hic determinat de hypostasi in generali.

Incipiamus igitur bone hypostaseos ex expositione: melius autem a sapientissimo hypocrate hanc dicere: et neque adiectionem: neque ablationem aliquam faciamus: appositio enim et defectus non sunt naturam. Est ergo dictio sapientis hypocratis de ea que sunt naturam hypostasi.

Et hic determinat de hypostasi in speciali.

Amina autem bona est quando et alba hypostasis fuerit et levis et equalis sunt omne tempus. et ita vir sapiens et amicus breuitatis existens ex contento definitione protulit: continens substantias et colorem quasi particularia. Nos autem ab eo pretermissa apponamus ut omnes appropinquantes littere non quaecumque habeant gaudium: multorum enim intellectus non perfectam definitionem audientes et quasi in.

completem summum expositorem opinantur. Est ergo perfecta diffinitio eius: secundum naturam vine talis.

Ubi ponit diffinitionem completam hypostasis et hypostasi.

Quia bona est et laudabilis cum alba hypostasis fuerit et levis et equalis per omne tempus secundum substantiam vero moderatam: et colore ruffo et subruffo et parum aliquid participans ruboris: et quia diffinitio ita significavit inspicere oportet in vna hec quattuor: hypostasim: colorem: substantiam: et tempus. Dicamus autem vnumquodque in vnoque eorum quale oportet esse.

Ubi declarat hypostasim naturalem penes suas conditiones.

Que quidem ergo secundum naturam hypostasis: habet album colorem et inferiorem locum et est levis et indurata et equalis in multis dies talis permanens: hoc enim est equale in tempore seruatum. Quicumque ergo ex his quattuor: huiusmodi quidem que secundum naturam sedemini conuertuntur in contrarium siue vnum siue duo hoc tale non secundum naturam quemadmodum ante compositionem superius de substantijs et coloribus fecimus: et sic nunc omnia cum hypostasim. Componentes exordiri habeamus conuertemus autem ex his que obseruantur in hypostasi omnium vltimum quidem est equale et tribus secundum naturam manentibus inequale sit quartum.

Quid significat alba hypostasis et continua et equalis.

Quiusmodi infirmitates virtutis digestiue significat: non enim omnino potuit digerere natura. Sed relinquit vnum indigestum eo quod omnibus diebus digestio non fit: sed aliquando quidem digestum sedimen. Aliquando vero indigestum. Rursus igitur conuertamus et continuum: ut sint conuersa illa duo in vnum: ut non fit hypostasis continua neque equalis.

Quid significat alba hypostasis et non continua et non equalis.

De priori minus digesta et deficientibus secundum digestionem duobus: non solum enim equale amisit: sed et leue: ut non sit continua sed discretum: incidit autem continuum sedimen spiritus incidens pinguis: et non dimittens illud esse equale: propter has igitur causas reliquum sedimen ab his duobus minus digestum vno est: vertamus autem rursus in principio quod concessum est.

Quid significat alba hypostasis non continua et equalis.

E o

Quod si sedimen non leue sed diuulsum:equale vo: hoc tale malum:eo q̄ multus spiritus sit:z non possit a natura dyaforesin habere vt sit digestus.

Quid significat alba hypostasis non continua z inequalis.

Rursus autem est vna non continua z inequalis:hic melior priore:non enim quotidie dissipatur:quemadmodum equalis:aliquando tamen dispergitur:aliquando vero non:z propterea declarat minorem esse spiritum diuellentem continuitatem. Hoc autem ostendamus in exemplo deficientis pulsus:si enim deficiens pulsus vsq; ad multos dies idem permanet maior:malum est q̄ quotidie permutari: hoc enim est inequale igitur melius est diuulsum inequale diuulso equali:z q̄ stupor est audientibus:z de hac quidem complexione tanta sufficiant.

Quid significat continuus eneorima.

Sed igitur sedimen albu quidē:transmutet aut a loco suo vt sit in medio q̄ vocat eneorima a n̄or dēptor q̄ ē p̄dere. Est vo z continuu z equale hoc mediocriter indigestus nō valuit eū natura digerere vt inferiorem acciperet locum: hoc enim est digestum: sed participatione alicuius spiritus incidentis eleuatur illud circa medias regionem.

Quid significat alba nubes z continuus z equalis.

Si vero multus spiritus fuerit impellitur sedimen z super mediam feretur regionem occupans superiorem superficiem z vocatur nubes:quasi a metaphora nubium:ea nubes que superiorem locum occupat alba existēs in febre acutis spumosis colericos humores significat:z alter si in febre cōtinua alba vna nubes spumosis habens malum valde: significat enim dextris hypocum dolere. Si in febre caussa nigras nubes habet in quartanarium transmutari significat. Si vero non omnino fuerit spiritus ad inferiorem accipit locum z demonstrat perfectam digestionem que est secundum naturam hypositāq; z quecumq; de hypostasi sunt totidem: de eneorimate:z de nube dicta oportet arbitrari: huiusmodi enim positione sola tantum differentia itaq; manifestum est: quoniam ex loco amplius nihil dicemus quā mensuram signatorum z significatorum:permutetur igitur alba:color est hypostasi z sit niger.

Quid significat alba hypostasis non cōtinua z equalis hoc docet cognitione malaz hypostasi fm magis z minus.

N De tale malum si fuerit quiddam in nube nigrum: minus malum: si vero in eneozumitate maius malum: si vero in hypostasi perfecte malum.

Quid significat alba nubes non continua et inequalis.

Similiter et in alba: si enim alba et continuum et equale fuerit hypostasis bonum: si vero nubes maius bonum: si vero eneozissima manifestum: et melius bonum: et de trium quidem positione sufficienter dictum est.

Emotificatio hypostasis a parte coloris.

Quoniam autem diximus de tempore et substantia et loco reliquum apponamus de colore: erat autem secundum naturam color sedimen album: hoc igitur non fit album: sed nigra: aut liui: aut pallidum: aut subruffum: aut rubeum: aut viride.

Quid significat rubeum aut subruffum sedimen.

Subrubeum ergo ab aquoso sanguine fit ut superius dictum est: et significat indigestionem sed non mortem: rubeum vero factum a sincero sanguine significat digestionem: et si quidem fuerit moderatum neque abundantiam habens: neque indigentiam sine periculo est maxime: quoniam igitur: neque subrubeum adducit periculum materie familiare est proprium vero materie aquosi sanguinis proximi existens sanguini ut amicum corpori non adducit periculum: quoniam vero indigestionem significat propter hoc et tempus expectare oportet. Et hoc manifestum est quod sequitur tempus humorum hi quidem sanguine sunt prius: ut flegma et liquor: hi vero post sanguinem ut colera et melancolicus humor: sincerus vero sanguis in medio amborum est: quando igitur subruffa apparet vrina significat ab aquoso sanguine habere colorem: aquosus vero sanguis prior est sincero sanguinis: et propter hoc indigestionem significat. Non enim perfectum appositum natura aquosa colorem: manifestum est igitur quoniam nequaquam digestus est. Indiget ergo tempore natura ad digestionem aquosi sanguinis: rubeum vero sedimen et crisin futuram. in vij. die significat: si enim in quarta die superius nubem habet vrina rubea et alia digestionis signa. vij. die manifestum: quoniam egritudo indicabitur: quod ergo significat subruffum. et rubeum dictum est.

Quid significat sedimen liuidum.

Rigiditatem et mortificationem manifestat virtutis: est autem dicere et aliter: in acutis enim febribus vrina liui

Liber vinarum

Alam hypostasis habens in superuenienti die nō sine periculo.

¶ Quid significat sedimen viride.

Viride vero significat calorem plurimum: et chachoeti cum egritudinis.

¶ Quid significat sedimen subnigrum.

Subnigra vīna deficit a perfecto nigro: in febre enim earum vīna subnigra encoimata habens excelsa insaniam significat: et omnes fluxus sanguinis plurimum superueniens crisis cum rigore et sudore.

¶ Quid significat sedimen nigrum.

Nigrum aliquando quidem indicat frigiditatem: aliquando vero calorem: determinemus illud ita. Siquidem precesserit liuidum: deinde sic factum est nigrum: frigidam habet significationem: si vō viride precesserit: secutum autem est nigrum: manifestum est quoniam a calore factum.

¶ Sic docet quandam cautelam.

Quoniam autem albus color bone hypostasis creditur esse signum: nosse oportet quoniam albus color multotiens deludit artificem: quasi alba hypostasis bona sit: cū non sit: sed crudus humor albus in sedimine apparet: et post albū decipit artificem quasi hypostasis bona sit. Sed hoc quidem odore discernitur. fetidum enim est. Sed et lombis vlceratis et vesica: aut epate: aut aliqua particula: per vīnas euacuatis pus emittitur quemadmodum dicit hypocrates. Si sanguinem mingit: quis: aut pus lomborum: aut renum: aut vesice vlcerationem significat: et rursus quibuscumque in vīnali vga pustule nascuntur his sanie facta et erupta solutio fit.

¶ De sedimine crudi humoris.

Manifestum quoniam sanies per eandem viam euacuata est: crudus vō humor ex inequali substantia determinatur sedimine: non enim est continuum ipsum sedimen crudi humoris: sed velut dissolutum in minima velut harena: hec quidem dicta sumit: vt non decipiatur medicus colore: sed discernat hypostasim et a sanie et a crudo humore. Si enim sanguinem et pus mingat et squamas et odor grauis est: aut lomborum aut renū aut vesice vlcerationē significat: hec quidem dicimus vt non decipiatur artifex: sed et harena in vīnis sedimine et diuturna vesica aut lōbos lithiasum habere significat. et aliter si sanguinem mingat: lomborum et vesice significat vlcerationem hoc quidem dicimus vt nō decipiat artifex inspectio.

re sediminis facti et a sanie et a crudo humore: et quattuor quas
dem differentias sediminis exposuimus et colorem: et locum
et substantiam et tempus: et reliquum est ut hoc secundum partes quat-
tuor demonstremus in descriptione sic.

Alba hypostasis continua equalis.

Alba hypostasis continua inequalis.

Alba hypostasis non continua qualis.

Alba hypostasis non continua inequalis.

Hec sunt quattuor differentie descriptiois sediminis. Quo-
niam autem sedimen dicimus tres habere locos et signi-
ficata eorum diximus: et in descriptione eius quemadmodum et
apparens ratio manifestat: aut enim inferiorum locus habet
et hypostasis nominatur: aut medium et eneorima dicitur: aut
superiorem et nephilis vocabitur. Et causas omnium propter
quas acceperunt locos et signa vel significata eorum diximus
et descriptionem eius que inferiorum locus accepit hypostasis.
differentias exposuimus ad eundem modum: et in media hypo-
stasi que eneorima vocatur faciamus eiusdem differentias.
In descriptione dicamus ita.

Album eneorima continuum equale.

Album eneorima continuum inequale.

Album eneorima non continuum inequale.

Album eneorima non continuum equale.

Iste ergo eneorimatis differentie sunt quas et in descri-
ptione exposuimus: procedens sermo docebit significa-
ta cuiuscuiusque differentie quod significant: secundum vero tertiarum diffe-
rentiam sediminis superiorem locum tenentis que et nubes nominatur:
et huius differentias in descriptione exponamus: et quid signifi-
cent subsequenti ratione dicemus: et significata huiusmodi
non pretermittemus. Est igitur et eius descriptio sic.

Alba nubes non continua equalis.

Alba nubes non continua et inequalis.

Alba nubes continua equalis.

Alba nubes continua inequalis.

Et de complexionibus quidem differentiis trium hypostasem
dicimus nihil pretermittentes: et in descriptione exposuimus.

¶ Diversitas urine a parte corporis.

Quoniam humanarum corpus ex tribus consistit: scilicet
ex spiritibus humoribus et ex terreis: id est firmis par-
tibus: humida vero corpus constituentia: sunt humores et co-

E iij

Libër vinarum

rum superfluitates: quecunq; quidem ex putrefactis humo-
ribus per vinas exeunt sufficienter exposuimus: dicamus igitur
nunc que ex ipsis partibus firmis corporis minguntur vt
perfecta et non minus habens de vinnis doctrina fiat: etenim
earum partium meliores quedam sunt liquefacte in olei sub-
stantiam: aut in aliquam aliam formam assimilantur. Quon-
iam ergo pinguedo et caro molliora firmarum partium sunt
et humidiora. Primum quidem resoluit pinguedinem et om-
nium firmarum partium solubiliorum: deinde carnem: pin-
guedine ergo liquefacta in olei substantiam transmutat cali-
dum: et quoniam eadem non simul resoluitur: sed habet quod-
dam principium resolutionis et ascensum et statum temporis
eius cognitionem dicamus.

¶ Quid significat vrina oleaginosa: et de differentiis oleagi-
narum vinarum.

P Principium quidem oleaginarum vinarum est cum olei
colorem habentes: augmentum vero apparentes vt ole-
um: status vero est qui sunt oleagine: ergo olei colorem habē-
tes principium liquefactionis declarantes quasi aquose appa-
rent: que vero apparent vt oleum temporis augmento facte mi-
xtionem perfectiorem olei ad vrinam habent: oleagine vero
facte que in statu sunt vrine tote omnino: et in colore et in sub-
stantia velut oleum sunt. Vrina in febre oleagina subnigra ve-
niens incensionem ex spasmo et mortem significat. Quia autem
pinguedo vniuersalis est sed plures diuiditur partes: aut. n.
sed lumbos et circumvoluitur: et quasi operit. id est cooperit eos
aut sed omnes corporis partes circa lumbos pinguedine re-
soluta et per vinas exeunte magis simul exitus fiet quam ea que in
toto corpore est pinguedine: eo quod hec quidem prepe vinales
meatus sit. Hec vero longe ab his. Hippocras vero discrete con-
siderans scripsit ita in amphorismis. Quibuscunq; pingue se-
dimen et multum his nefreticam significat. manifestum quoniam
am lumborum pinguedine resoluta: et aliter vrina in causam
pinguem hypostasim habens: mortem significat: sine febre vero
semitis hoc tale factum peraplegiam significat. id est. solutionem
partis. Et de oleaginis quidem vrinis ex liquefactione pingue
dimis factis sufficiant que dicta sunt.

¶ Quid significant petaloides in vrina.

Q Quoniam igitur solide partes corporis habent in seipsis
ex longitudine et latitudine et profunditate: quecunq;

vero in latitudine dilacerantur vel in superficie radunt: quasi quedam petula in urinis apparentia: vesice vicij talia sunt de monstratur: denominatione autem habent ex his que sunt similia petalis: que ex detritis triticis sunt: scdm vero supra dictum modum et ex lombis determinant. Si enim fuerit febris et urina petaloides substantiam habens: totum patitur corpus. si vero non sit febris vesice passio est: hec per digestionem et indigestionem terminant. Si enim cum indigestione totius corporis malum est: si vero sit digestio vesice malum est.

¶ Quid significant fursuree hypostasies

Quando vero febris occupat corpus sibi profunda vasorum hypostasies fursuree sunt et grossiores: de petaloidibus sunt. Et tales igitur urine predictis hypostasis sibi eundem modum significantur sunt et vesice passionem esse et totius corporis. Si enim adsit febris totius corporis malum. Si vero non vesice et si quid indigestum sit totius. Si vero digestum vesice sicut hypocras dicit: quibuscumque in pingui urina fursurea conueniunt: his vesica scabit.

¶ Quid significet crinoides.

Si vero occupet febris sibi tres dimensiones corporis. scilicet longitudinem latitudinem et profunditatem: huius fursureis grossiores sunt et vocantur crinoides: scias autem hoc tale fieri si aliquis subleuans molam triticum molentem in grossiores partes tritici operatur: tales grossiores partes tritici crinoides nominantur: ex his igitur et que in urina apparent denominationes acceperunt: sunt autem huius crinoides urine aut propter liquefactionem solidorum vehementem aut propter exustionem sanguinis. Sed si quidem albe fuerint: solidorum est passio. Si vero rubee sanguinis quemadmodum dicit hypocrates: in febribus acutis urina colerica crinoides et albam hypostasim habens malum et aliter: in febribus diuturnis urina crinoides hypostasim habens alijs salutaribus existentibus discessum significat. Urina in febribus eneorima crinoides habens: diuturnam significat egritudinem. Et de grossioribus quidem hypostasis que in urinis sunt et apparent sufficiat permissa.

¶ Quid significant fetide urine et diuerse.

Retida vero urina: differentias significat. Urina mali odoris et mordax: humorum putredinem significat: et rursum in febribus urina aquosa et alba et multa cum albis eneorimatis: fetida peracopum sedat id est mania: et aliter urina in ac-

Libri primus

et febribus pinguis nigra et fetida vesica nihil mali habentes mortem significat: significat vero putredinem et mortificationem nāe. Et de huiusmodi quod vrinis sufficiat que dicta sunt.

De sediminibus et coloribus et substantiis simul coniunctis

Quoniam autem prius et substantie tenuis et pinguis cum coloribus compositiones fecimus: nunc coniungamus effusionem et sedimen cum competentibus coloribus et quod significat horum singulorum apponamus: et quoniam sedimen secundum substantiam est pingue: manifestum autem quoniam a digestionem tale factum est: aut ex abundantia pinguium et crudo: si humorum. Ceterum sedimen hoc cum tenui substantia convenire non potest. Iungamus igitur ipsam effusionem pingue cum hypostasi: et cum colore rubeo et subrubeo. In compositionibus enim his indigestione significantes colores convenire non possunt. Incipiamus ergo compositionem facere cum subrubeo colore: quoniam hoc ab aquoso sanguine: sit hic vero ex perfecto: oportet autem cognoscere quoniam quidam colores coniuncti in substantiis effusionis: ipsi etiam in hypostasibus: non tamen perfecti quidam in substantiis sunt: sed in hypostasibus imperfecti.

Quid significat sedimen pingue subrubeum cum pingui substantia vrine.

Hec compositio constat quemadmodum superius dictum est: et significat longitudinem egritudinis: vel ut si sit vrina subrubea: et hypostasis subrubea et continua et equalis sedimen pingue et rubeum cum pingui substantia vrine.

De sedimine pingui nigro cum pingui substantia vrine et nigra.

Hec compositio: et significat multitudinem sanguinis: et ex substantia et ex sedimine.

De sedimine nigro et pingui cum substantia pingui.

Hec compositio constat et monstrat adustionem: et secundum substantiam et sedimen: similiter autem et cum coloribus contigebat coniungi substantie et sedimen eadem significata declarantur superfluitatis et indigentie: excepta mediocritate utrorumque substantie et sedimen: cum secundum naturam coloribus. scilicet cum ruffo et subruffo: et enim hec significant perfectam digestionem: et in substantia et in sedimine: et in colore. Et de vinarum quidem disciplina et secundum genera et species et differentias convenienter exposuimus.

Expletus est liber vinarum Theophili. Deo gratias.

Aphorismorum

Incipit libri aphorismorum domini
hypocratis a domino Theodoro
gaza medico e greco in latinum de
nouo translatorum.

Quia brevis. ars longa. occasio pceps. Experimentū fallax.
Iudicium difficile est. Nec solum seipm oficio fungētē
exhibere opz. Sed etiam egrū & affidentes & exteriora. ij

In pturbationibus ventris & vomitibus spontinis. Si
tale purgat quale purgari opz: res bene cedit & facile fer
tur. Sin minus ptra. Similimodo cōceptaculorū: in amittō si
fiat qualis fieri opz res bene cedit & facile fert. Sin minus con
tra. Igī & tēpus & terram & etatē genera morborum in qb
oportet nec ne conspiciari officium est. iij

Habitus athletarū ad modum boni tuti non sunt si ad
sumum deuenierint: non enim in eodez subsistere pos
sunt aut quiescere quod si non quiescunt nihil pficere in me
lius possunt restat igī his de causis: vt in deterius labantur
Quaz ob rem soluere habitū expedit sine mora: vt denuo re
fici corpus incipiat. Nec ideo cōpressiones inextremum
ducende sunt. Idaud enī tutū hoc est: sed pro eius qui corrigit
tur nā ducendum: vt tolleretur omnino euacuationes. In ex
tremū deducte cum periculo sunt: rursusq; recreationes ex
treme ad periculum agunt. iiij

Menus exquisitaq; victus ratio in affectib; tū diuturnis
oib; tū ēt acutis qbus nō cōpetat grauis molestaq; est.
Itemq; vict; qui in extremū tenuitatis deuenit grauis est.
Nā facietas quoq; in extremū acta mollis est.

In tenui victus ratione egri peccant: quo fit vt maiore
afficiant detrimento: quicquid enim committit graui
obuenit q̄ in aliq̄tulum pleniorē. Idic igī & sanis tuta nō est
Alia ad modum tenuis diligens exquisitaq; ratio victus ob eā
rem q̄ difficilius errorem qui committit ferunt. Ita fit vt te
nuis & diligens victus periculosior: maxima ex pte sit eo qui
paulo plenior precipiat. v

Summis morbis summa diligentissime remedia adhiben
da sunt. vi

Liber primus

42

Qui morbus peracutus est: statim et labores summi faciant et tenuissimo victu vti necesse est: ubi non ita est: sed plenius agere licet. Tantum indulgendum est cibo quanto morbus ipse sit summo leuior.

Quoniam vero morbus consistit suo vigore: tunc tenuissimo victu vti necesse est.

Olligendum etiam est an eger possit eo victu quem preceperis durare ad consistendi vigorem usque egrotationis: et ille ut potius deficiat. nec durare possit ea ipsa victus ratione: an morbus ante deficiat atque hebetescat.

Quibus igitur consistetia iuxta est his tenuis victus. iuxta precipiendus est: quibus autem consistendi vigor: postea futurus est: iis in eo ipso vigore et paulo ante cibo subtrahendum est. Tempore vero superiore vberius agendum est ut eger sufficiat.

In accessionibus abstinendum est: assumere enim cibum non iis in ipsa accessione abstinendum est.

Accessiones vero conditionesque iudicantur a morbis et an in temporibus atque etiam circuituum successibus incrementis siue quotidie siue vno interposito die. siue etiam per intervalla ampliora eueniunt: nec non ex his que superueniunt iudicium accipi potest. Verbi gratia in morbo costali si creatio purulenta statim inter initia extitit breuiter egritudinem fore ostendit. Sin postea paruit longam: quoniam vixit. alius. sudor. morbos. aut difficile: aut facile: aut nullo pacto iudicari finiriue posse: aut breues: aut longos fore significabunt.

Senes facillime ieiunium tolerant mox qui firma etate sunt. Adiuuantes adulescentes omnium minime pueri: eorumque ipsorum qui animo sunt propensiores.

Qui increverunt plurimum caloris innati obtinent itaque plurimum cibo indigenti. Alioquin corpus assumit: semper vero parum caloris inest: et ob eam rem paucis egent fomentibus appetit a multis oppressi extingunt: hinc etiam febres non eque acute senibus accidunt: corpus enim eorum frigidum est.

Entres hyeme et vere natura calidissimi sunt et somni longissimi. Itaque per ea tempora cibi clari copiosius vti debet. Caloris enim innati copia magna inest: ut cibus proinde plenior regatur. Argumento etates sunt et athlete.

Actus omnis febricitantibus humidus proficit: sed precipue pueris. et his qui ita vivere consueverunt.

Aphorismorum Hippocratis

43

Quibus nam semel aut bis assumendum sit et plura vel an pauciora particulatim animaduertendum. Tempore etiam etati et consuetudini impartiedum aliquid est. xviij.

Ombos estate et autumnio difficillime ferunt. Hyeme facillime mox vere. xix.

Qui per circuitus accessionum exacuuntur his nihil est dandum nec assumere quicquam cogendum: sed adiectioni substrahendum est ante indicationem. xx.

Que indicantur aut iudicata sunt integre: non mouere neque nouare vel medicamentis: vel alijs incitamentis sed sinere debes. xxj.

Que euacuanda sunt eo duci debent qua maxime natura commode tendit. xxij.

Quoniam cocta euacuare mouereque non cruda os nec in principio nisi turgent. Si magna ex parte non turgent. xxiij.

Diectiones non copia estimande sunt: sed eo quod talia deiciuntur: alia deijci oportet et facile eger fert. Atque ubi ad anime defectionem usque ducendum est: ita agendum modo eger durare possit. xxiij.

In affectibus acutis raro et inter initia utendum medicamento euacuatorio est: idque adhibito diligenter ex animo faciendum est. xxv.

Si quale purgari oportet tale purgatur prodest et facile fertur. Si contra difficulter.

Incipit liber secundus aphorismorum domini Hippocratis a domino Theodoro Gaza medico et greco in latinum nuper translato. i.

In quocunque morbo somnus laborem affert letalis est. At si iuuat letalis non est. iij.

Ubi somnus delitum tollit bene est. iiij.

Somnus aut vigilia si alterutrum modum excesserit male est. iiij.

Non facies non fames non aliud quicquam bonum est quod naturam excedit. v.

Rassitudines sponte euenientes morbos pronunciant. vi.

Quicunque parte corporis aliqua laborantes laborem ipsius magna ex parte non sentiunt his mens egrotat. viij.

Que de longo temporis spacio extenuantur lente reficienda sunt. Que breui breuiter. viij.

Liber secundus

Siquis a morbo cibum assumens non corroborat plus cibi
quod satis sit assumi significat. At vero si non assumens
ita euenit: euacuatione opus esse sciendum est. ix

Corpora quacumque purgare libuerit fluida eo facies. x

Corpora impura quo magis nutris eo magis offendis. xi

Potu quod cibo expleri facilius est. xii

Quod de per morbos relinquuntur ab indicatione faciunt re
cidiuam. xiii

Quod si indicatio istat his non difficilis est quod accessione praecedat:
subsequens autem non facilius magna ex parte accidere solet. xiiii

In profluuijs alui mutationes deuotionum iuuant nisi
in praua mutantur. xv

Quod si fauces egrotant aut tubercula in corpore oriuntur ex
cretionibus considerande sunt. nam si biliose sunt corpus egro
tat: si similes sanis corpus alere tutum est. xvi

Ubi fames est: laborandum non est. xvii

Quod si plus cibi praeter naturam ingestum est morbum id facit: pa
tet hoc ex ipsa curandiratione. xviii

Ex quoque vniuersum atque celeriter aluit: secretionibus quoque
celeriter fiunt. xix

Morbis acutorum praedictiones non ad modum tute sunt
neque mortis neque salutis. xx

Quod in iuuenibus adhuc aluus humida est his senescen
tibus sicca. Contra quibus iuuenibus adhuc aluus sicca
est his senescentibus humectatur. xxi

Famem vini potio soluit. xxii

Quod cumque morbi ex repletionem sunt euacuatione curantur:
quicunque euacuatione repletionem. Eodemque modo cetero
rum contraria: remedio sunt. xxiii

Morbi acuti intra quartum decimum diem iudicari so
lent. xxiiii

Tercius quartus septimus iudex est. Octauus principium alter
ius septennarij exorditur. Undecimus etiam conside
randus est. Quartus enim secundi septennarij est. Item deci
mus septimus considerandus est. Quartus enim a quarto de
cimo et septimus ab undecimo est. xxv

Quod autem est breues magna ex parte sunt. Autumna
les longe praesertim que ad hyemem attigerit. xxvi

Hyemem conuulsioni superuenire melius est quam conuulsi
onem febris. xxvii

His que non ex rōne leuant cōsidendum nō est: nec p̄me-
tu omittendū soluere ea que p̄ter rationem incidūt ma-
la: hec enim magna ex parte infirma sunt, nec p̄seuerare aut
in morari diutius solent. xxviii

His formam si corpus prestat nec vilo modo collabatur
aut p̄tra si magis p̄sumit q̄ rō postulat viciosus est. Alter p̄ enī
longitudinē morbi alterū imbecillitatē significat. xxix

Omn̄ morbi incipiunt si qd mouendum est moue. Cū cō-
sistunt & v̄gent quiescere melius est. xxx

Omn̄i cum incipiunt & finiunt leuioza sunt. Cum con-
sistunt grauiora. xxxi

Si cui ab egrotatione bene assumenti cibum corpus nūq̄
lo p̄ficit: signum est viciosum. xxxii

Omn̄es fere qui sese male habent p̄ncipio bene assumē-
tes cibū nec quicq̄ p̄ficientes in fine medicinā exigunt.

At vero qui p̄ncipio vehemēter media exigentes postea be-
ne assumunt hī melius euadunt. xxxiii

In quouis morbo mente cōstare & cibuz appetere bonū
est: cōtrarium vero vicio datur. xxxiiii

Per morbos minus hī periclitant̄ quoz nāe morbus cō-
uenit: aut etati: aut habitui: aut tempori: q̄ quibus non
cōuenit aliqua ex his ratione. xxxv

In quouis egritudine partem vmbilici & h̄mum ven-
trem esse pleniorē melius est admodum: extenuari atq̄
tabescere viciosum est. Ad inferas etiā purgationes hoc idē
tutum nō est. xxxvi

Qui salubri corpore sunt celeriter per euacuationes opp̄ssī
dissolunt atq̄ etiā qui prauo cibo vtunt̄. xxxvii

Qui corpore bene constant difficulter ad vsum veniūt me-
dicamentorum. xxxviii

Potus & cib⁹ paulo deterior modo suauior sit q̄ qui me-
lior: sed insuauior ante ponendus est. xxxix

Seniores magna ex pte minus egrotant q̄ iuuenes. Atta-
men qui longi his acciderint morbi magna ex parte mis-
nabiles tota vita commitant̄. xl

Rhucedines & grauedines maioribus ad modum natu cū
quoque nequeunt. xli

Qui sepe & multum exoluūtur sine causa manifesta hī de-
repente moriuntur. xlii

Liber secundus

Supor attonitus vehemens solui non potest: leuis non
de facili potest. xliij

Qui strangulantur et evertuntur citra mortem si ore spu-
mant non reficiuntur. xliij

Qui obesi ad modum sunt ex natura celerius moriuntur q̃
qui graciles. xlv

Qui morbo commistiali laborat: si iuuenis est liberari mu-
tatione potissimum. etatis. loci. victus. et vite munere
potest. xlvj

Si dolor geminus non eodem in loco infestat qui vehe-
mentior est alterum leuiorem obscurat. xlvij

Olores et febres accidunt magis cum conficitur pus: q̃ ubi
confectum iam est. xlvij

In omni corporis motu cum fatigari incipit cessasse p-
tinus latitudinis lenatio est. xlviij

Qui assueuerunt ferre labores etiam si inualidi sunt aut
senes. facilius ferunt: q̃ qui non sunt assueti q̃uis robu-
sti et iuuenes.

Quicunq; longo tempore assueta sunt etiam si deteriora
sunt minus infestare solent: q̃ que insueta sunt. Igitur ad in-
sueta quoq; mutasse conueniunt. li

Nimis repetereq; euacuare. aut replere. aut calefacere aut
refrigerare. aut alio quouis modo corpus mouere tu-
tum non est. Atq; nimium omne humicium nature est. Contra
paulatim lenteq; agere tutum est. Deniq; de alio transire in
aliud prestat. liij

Si cum omnia ratione feceris non id prouenit quod ra-
tio postulat: noli in aliud transire dum maneat quod p-
cipio visum est. liij

Quorū alius est humida hi q̃ diu iuuenes sunt meli⁹ de-
gunt q̃ q̃bus sicca est. At in senectute deteri⁹. Siccat eni
alius magna ex pte his qui senescunt. liiij

Magnitudo corporis in iuuenta q̃dem formam liberales
affert nec in iocunda. Sed in senectute vsu difficilis est
atq; deterius euadit quod procerius est.

Encipit liber tertius afforismorum hypocratis a dñs The-
odoro gaza nuper e greco in latinū transductorum: .j.

Temporis

Temporum mutationes potissimū pariunt morbos ma-
gneq; temporum mutationes aut frigoris : aut estus ⁊
reliqua ex ratione grauius incidunt. ij.

Maturarum alie ad estatem alie ad hyemem bene male-
ue se habent. iij.

Et morbis alij ad alia tēpora loca ⁊ vict^a genera bene ma-
leue sese habent eodem modo etates. iiij.

Per tempora quotiens eadem die modo estus:modo fri-
gus existit morbos autūnales expectari opz. v.

Astri hebetant auditum caliginem obducunt : corpora
diffundunt:pigrioraq; faciunt. Caput aggrauant vbi tē-
pestas ita preualuerit: affectus eiusmodi existunt. At si tem-
pus aquilonum est ruses: fauces: alui dure: difficultatis vi-
ne dolores orificij costarum ⁊ pectorum accidunt: vbi tempe-
stas ita ex superit affectus eiusmodi expectato. vi.

Quotiens estas sit similis veri sudorum copiam in febrī-
bus expectare oportet. vij.

Per squalores febres acute fieri solent: ⁊ si magna ex par-
tetalis sit animus qualem fecerit conditionem: morbos
quocq; tales expectare magna ex parte oportebit. viij.

In temporibus nature legitimis cunq; tempestiua tem-
pestiue redduntur morbi constantes sinceri ⁊ faciles
subeunt. At vero iniquis inconstantes ⁊ iudicatu difficiles
existunt. ix.

Per autūnū morbi acutissimi ⁊ exitiosissimi accidūt: ma-
gna ex pte ver saluberrimū est inuimēq; exitiosū. x.
Autūnus tabidis malus est. xi.

Quod ad temporum attinet rationem. Si hyems calida
⁊ aquilonia fuerit ver pluuiū australeq; : febres acutas
fieri estate necesse est: ⁊ lipitudines ⁊ intestinorū difficultates ma-
xime mulierib⁹: ⁊ his qui humidā habent nām. xij.

Morbi autē p nubes sunt magna ex pte febres longe: alui
fluores: putredines. xij.

Si hyems australis pluuiā ⁊ trepida fuerit: ver calidum
aquilentūq; : mulieres quaz partus iuxta ver pperant
abortum ex qualibet causa facient. Que autem pepererint im-
becilles ad morbos edent infantes: ita vt aut statim pereāt
aut tenues atq; valitudinarij viuant. Ceteris difficultates in-
testinorum ⁊ lipitudines aride accident senioribus vo distilla-
tiones que cito interimant. xiiij.

¶

Liber tertius

Sestas calida aquilentaq; fuerit autūnus pluuus aut
struusq; dolores capitis: tusses: rauedines: grauedies
existunt. Tabes etiam nōnullos inuadit. xv.

A si autūnus aquilonus sit & siccus viris natura humi-
dis & mulierib; pderit: reliqs accūs lipitudies aride & fe-
bres acute & grauedines: nōnullos ēt attra bil' exercebit. xvi.

Onditionū anni calores salubiores quod in totū dixe-
rim q̄ hymbres minusq; mortiferi sunt. xvij.

Mibi per hymbres magna ex pte cōsistunt febres longe:
alij fluentes putredines: attonitis angrine per calores
tabitudines: lipitudines: articulorum dolores: stillicidia vi-
ne difficultates intestinozum. xvij.

Onditionum quortidianay aquilones corpora cōstipa-
tiora: cōtentiora: mobilia: coloratiozq; faciūt. Audi-
tum ēt adiuvant. Sed alium exsiccat. Oculos mordēt & si in
pectore dolor aliq; preest acius excitatur. xix.

Altri corpa dissolunt & humefaciūt: caput aggravant
audium obtūdunt: vertigines mouent oculis & corpo-
ribus asserunt tarditatem: alios etiā humefaciunt. xx.

Per tēpora anni pueri qui etate hīs pxiimi sūt vere atq;
pūma estate optime degunt. Et maxime valent. Senes
estate & autūno aliquādiu: reliquo autūni tempore & hyme
qui media sunt etate melius valent. xxi.

Mibi quidē oēs tēporib; oibus accidere solent. Sed nō
nulli certis quibusdā & oriunt & irritant. xxij.

Atre enī attre biles: furores pmitiales: pfusiones sangui-
nis angine: tusses: grauedies: lepre: ipectigies: vtiligies:
pustule vlceroſe plime: tubercula: articuloy dolores. xxij.

Etate nōnulli ex hīs ac febres continue: & ardores: & ter-
tiane plime: vomitiōes: ēt alij p flumia: oculoy & aurū
dolores oris vlcera genitaliū putredies & sudamīa. xxiiij.

Autūno magna pars estiuoy atq; etiam febres quartane
& erronee: lienes: aque inter cutem tabes: stillicidia vi-
ne: leuitates intestinozum: coxendices: angine: anhelationes
voluuli: comitiales: attre biles: furores. xxv.

Hyme costales: pulmone: grauedines: rauedines: tus-
ses dolores laterum: pectorum lomborum: capitis do-
lores: vertigines: attoniti. xxvj.

Per etates hec accidunt paruis & recens natis puerulis
vlcera: oris vomitus: insomnie: pauores: inflammatio.

nes umbilici: humores aurium.

xxvii.

Paulo etate progrediētibus cum dentire incipiunt: gingivarum purigines: febres convulsiones: alui fluores maxime cum caninos edunt. Et his potissimum pueris qui corpulentissimi sunt et aluos habent astrictas.

xxviii.

Rulcioribus iam tonsille vertebre in occipitio: siue latio in partem interiozem: anhelationes calculi: lumbrici: terrentes ascaride: verruci: sitirie strume: et reliqui accessus: sed precipue que enumeravi.

xxix.

Adolentibus iam et pubescentibus magna eorum pars accidit: atque etiam febres diurne potius: et sanguinis et naribus profusiones.

xxx.

Purimi vero affectus puerilis etatis iudicantur siue finiuntur: aut intra quadagesimum diem: aut intra septimum mensem: aut intra septimum annum: aut cum ad pubertatem itur. Qui aut perdurarint nec solui potuit pubescenti aut femine cum menstrua erupunt hi constenescere assolent.

xxxi.

Adolentibus sanguis creatores: tabes: febres acute comitiales et reliqui morbi. Sed precipue qui numeravi accidunt.

xxxii.

Qui hanc exceperunt etatem his anhelationes costales: pulmonie: obliuio: deliria: ardores: bilares: alui fluores legi difficultates intestinoz: leuitates intestinoz marisce.

xxxiii.

Senioribus difficultates spiradi distillationes: tusses: sticidia vine: difficultates vine: articuloz dolores renu dolores: vertigines attoniti: mali habitus pigricijs corporis totius: insomni: alui oculo et aurium humiditates: hebetudines: oculo et aurium grauitates aurium.

xxxiiii.

Incipit liber quartus aphorismoz dñi Hippocratis a domino Theodoro Gaza nuper e greco in latinum traductoz. f.

Mulierem vtero gerentem purgabis medicamento: si materia turget: quarto mense et ad septimum usque seas minus: a recetioze at et ab auctore cauebis.

ij.

In medicamento usu si talia ducunt ex corpore qualia vispote exeant vtile est. Si contra cohibenda sunt.

iiij.

Si qualis purgari oportet tale purgatur: prodest et facile fertur. Si contra difficulter.

iiij.

Quod state potius supra hyeme infra ducendum medicamenti est.

v.

B ij

Liber tertius

Sub cane ⁊ ante canē medicamētoꝝ vsus difficilis est. vj.
Macilentos ⁊ ad vomitum faciles purgandos supra cu- vij.
 rabis cauendo hyemem.
Qui autē ad euomendum difficiles sunt ⁊ corpore medio- viij.
 criter cōstant infra purgabis cauendo estatem.
Tabi obnoxios caue ne vnq̃ ad supernas ducas euacua- ix.
 tiones.
Hic vō attrabili commotos plenius infra eademq; ratio x.
 ne contraria afferes.
Illi valde acutis statim ⁊ die primi euacuandū est si mā- xi.
 turget. Supsedere. n. i. eiusmodi morbo malo est.
Odos tormina vmbilicum fatigat ⁊ labor atq; lomborū xij.
 dolor infestat: nec medicamento aut vllō alio mō solui
 cruciatus pōt his in aquā inter cutē siccā decūbi.
Quorum alui leuitate intestinoꝝ infestantur. xiiij.
 No tempore eos supra purgare malū est.
Qui non de facili supra varatrū purgant eoꝝ corpora aī xiiij.
 potionē humectāda sunt cibo pleniore q̃teq;.
Eum qui varatruꝝ biberit ad corporis motiones magis: xv.
 ad somnos quietesq; minus ducto: motionē corp⁹ tur-
 bari iudicio est nauigatio.
Qui libuerit vt varatrum amplius ducat corpus moue xvi.
 bis. Contra cum sistendum censueris somnuꝝ molieris
 nec quicq̃ mouebis. xviij.
Varatum periculosus his est qui corpore integro sunt. xviij.
 facit enim conuulsionem.
Siquis nō febrilis media exigit ⁊ cordis dolore: aut cali- xix.
 ginosa vertigine infestatur ac oris amaritudinem sentit
 purgatione se egere parte supiore significat.
Dolores qui supra p̃cordia infestant purgationem su- xx.
 pra: qui infra: infra requirunt.
Qui in medicamentoꝝ portione nō s̃tiunt cum purgā- xxi.
 tur: hi non desinunt priusq̃ s̃tiant.
Si tormina acciderunt nō febricitāti ⁊ genuū granitas ⁊ xxii.
 lomborū dolor purgatōe infra opus eē significat.
Diectiones nigre modo sanguinis atri sponte venien- xxiiij.
 tes siue cum febre siue sine febre pessime sunt: ⁊ quo
 plures sunt prauī colores: eo peius. Sed si ex medicamento
 tales egerintur melius est: ⁊ quo plures non prauī colores
 sunt eo melius. xxv.

Aphorismoz

- I**n quocunq; morbo incipiente si attra bilis vel supra:
vel infra exierit: letale est. xxij.
- Q**uicunq; ex morbis acutis aut diuturnis vulneribus:
aut alio quouis modo extenuati attra bilem sanguis
atro similem emiserint postmodum moriunt. xxiij.
- D**ifficultas intestinoz si ab attra bile icepit: talis e. xxv.
- S**anguis supra emissus qualiscunq; est malus est: infra au
tem bonus est. xxvj.
- S**i difficultate intestinoz laborati caruncule exeunt: letale e. xxvij.
- Q**uibus per febres alicunde large exierit: his in recreatio
ne alui humide reducuntur. xxviij.
- Q**uibus deiectiones biliose exeunt surditate superuenie
te finiuntur. Et quibus surditas precesserit desinit si de
iectiones sequuntur biliose. xxix.
- Q**uibus febricitantibus die sexto frigora accidunt his dif
ficulter iudicantur. xxx.
- Q**uibus accessiones veniunt si febris quacunq; hora dimi
serit: eade altero die repetit: his difficile iudicaf. xxxi.
- Q**ui per febres lassantur: his in articulos et maxillas po
tissimum accessus decubunt. xxxiij.
- Q**uibus conalescentibus a quouis egritudine pars aliqua
corporis dolore vexat: his ea in parte ascendit. xxxij.
- Q**ui et si prius egrotassent parte aliqua sui corporis per
dolerint: eodem morbo decumbit. xxxiiij.
- S**i febricitanti nullo tumore faucum stragulatio accedit su
bito: letale est. xxxv.
- S**i febricitanti collum peruertitur ut vix deuoare possit
sine ullo colli tumore: mortiferum est. xxxvj.
- S**udores febricitanti si statim icepit bono sunt. Et tertio die et
quinto et septimo et nono: et undecimo et quododecimo: et vigesi
mo: et vigesimo quarto: et vigesimo septimo: et trigesimo: et trigesimo
quarto: his. n. sudoribus morbi iudicant. qui autem non ita veniunt: labo
rem significant et longitudinem morbi et recidivam. xxxvij.
- S**udores frigidi si cum febre acuta accidunt: mortem signifi
cant si cum mitiore: longitudinem morbi. xxxviij.
- E**t qua parte corporis sudor est: ibi morbum esse signifi
catur. xxxix.
- E**t qua parte corporis frigus aut calor est: ibi morbus est. xl.
- Q**ui toto in corpore mutatio fit: et modo corpus friges
cit: modo calefit aut colorem alium ab alio recipit: lon
gum est. xli.

gītudo morbi significatur.

xli.

Sper somnium sudoris copia sine causa manifesta euenit
vsus cibi plenioris significatur. Sed si non per cibum id
accidit: inanitione corpus egere significatur.

xlii.

Sudor multus mō frigidus mō calidus assidue fluens fri-
gidus magis: calidus minus: morbū significat.

xlii.

Quoniamq; nō intermittētes tertio die vehemētiores red-
duntur: magis periculose existunt: sed si quouis modo
intermittunt securitatē in eē significatur.

xliii.

Quos febres longe exercēt: his vel accessus in articulos
vel dolores decumbunt.

xlv.

Quos febres diurne habent: his in articulos ascendit
si labor accidit. Quibus aut in articulos ascendit si la-
bor ex febre: hij cibo plenore vtuntur.

xlv.

Srigor accidit per febrem continuam ego iam debili-
letale est.

xlvij.

Excreationes in febribus non inter paulatis luide: aut
cruente: aut fetide omnes sunt male: sed si bene excernit
salutares sūt deiectiones etiā et vīne inuāt q̄ comode exeunt.
At si nihil comode p ea loca excernit malū est.

xlvij.

In febribus non interpaulatis si exteriora frigent: inte-
riora vīuntur et sīgnant: letale est.

xlix.

In febre non interpaulata si labiū: aut oculos: aut superci-
liū: aut nasus puerit: si visus. si audit? defecerit ego iā
debili: q̄qd ex his accidit: mors inppinquo est.

l.

Quibus in febre nō interpaulata difficultas spirandi cum
delirio accidit: letale est.

li.

Per febres accessus nisi primis soluantur iudicationibus
morbi longitudinem iudicat.

lii.

Quibus in febribus aut in alijs morbis oculis volenti-
bus illachrymant: nullum est periculum: sed quibus in-
uictis: periculosius est.

liij.

Quibus per febres lentore dentes opplentur: his febres
vīduntur vehementes.

liii.

Quibus rīsses sicce leniter irritantur in febribus arduis:
hi non ad modum siti afficiuntur.

liiij.

Febres que p accessum in quantum accidunt male sūt nisi
genere ephūnere hoc est dyserie continentur.

lv.

Febriatanti si sudor accedit febre nō iternittēte malū ē:
h morbi. n. progat plusq; hūdit ag iē significat.

lvij.

- Q**ui convulsione aut distensione tenetur. si accidit febris: morbum leuat. lviij.
- Q**ui ardore tenet si frigus acciderit soluet eo malo. lxx.
- R**ebres tertiane septenis circutibus indicantur quod lo- gissimum est. lxx.
- Q**uibus per febres aures obsurduerit: his sanguis e na- ribus fusus aut alius pturbata soluit morbum. lxxj.
- Q**uibus febres morbo regi ante septimū accidit mali ē. lxxij.
- F**ebres nisi die pari desieri solet recidinare. lxxij.
- Q**uibus per febres quottidie frigus accidit: febres quotti- die solvuntur. lxxij.
- Q**uibus per febres morbus regius die septimo: aut quar- todecimo acciderit: bono est: nisi alia obduruerint: nam si hoc ita accidit: non bene est. lxxij.
- I**n febribus si circa alium calor vehemens ac dolor vē- triculi verat male est. lxxv.
- I**n febribus acutis si convulsiones aut viscerum dolo- res vehementes acciderint: male erit. lxxvj.
- I**n febribus si piores per somnum aut convulsiones accidunt: malum est. lxxvij.
- I**n febribus spiritus subsistens malo est: quoniam con- vulsionem significat. lxxvij.
- Q**uibus vrine crasse: grumose & pance sunt non sine febre si tenues copiose pderint: pderunt maxime vo tales exiunt his q statim aut breui sedimen habeant. lxxix.
- Q**uibus vrina turbulēta qualis iumentoz est: his dolor capitis vel adest vel aderit. lxx.
- Q**uibus septimo die indicantur ad salutē: his vrina quar- to die nubecula h3 rubicūda & reliqua ex rōne. lxxij.
- Q**uibus vrina perlucida alba emittitur malo est: delirij3 potissimum talis euenit. lxxij.
- Q**uibus ylia suspensa murmurant: si lomboz dolor acces- serit: his alui admodum humectant: nisi status erūpat: aut vrine copia prodeat: idq3 in febribus. lxxij.
- Q**uibus in articulos abcessurum est: his exiunt abcessū vrina crassa copiosa alba: qualis in febribus laboriosis quarto die nonnullis exire incipit: sed si sanguis quoq3 erupe- rit breui admodum leuabuntur. lxxij.
- S**i sanguis aut pus effluit per vnam ex ulceratōe: aut renum aut vesice significat. lxxv.

Liber quintus

- Q**uibuscumque vrina crassa caruncule exigue aut veluti capilli
lamentata exeunt ex renibus his excernitur. lxxvj.
- Q**uibuscumque vrina crassa sursurea quedam exeunt: his vesica
scabie affecta est. lxxvij.
- Q**uicunque sponte sanguinem mingunt his venulam rupta
esse in renibus significatur. lxxviij.
- Q**uibuscumque vrina decident arenosa: his calculo vesica la-
borat. lxxix.
- S**i quis sanguinem mingit et grumos et guttatim emittit
vrinam ac dolore ad ventrem imum et pectinem et semen
vicijs vesice laborat. lxxx.
- S**i quis sanguinem aut pus aut scamulas mingit et cum gra-
ue olétia in vrina exulceratio vesice significat. lxxxj.
- Q**uibuscumque in vinario meatu tubercula oriuntur: his supu-
ratione facta et eruptione leuatur dolor. lxxxij.
- M**ictio nocturna copiose facta exiguum fore deiectionem si-
gnificat.

Incipit liber quintus aphorismorum domini hypocratis a domino
Theodoro Gaza e greco nuper in latinum transductor. j.

Conuulsio a varatro letalis est. ij.

Conuulsio a vulnere letalis est. iij.

Sanguis multe profusionis conuulsio aut singultus su-
perueniens malo est. iij.

Ex purgatione conuulsio aut singultus superueniens malum est. v.

Sebrius quisque obmutuerit conuulsus emoritur: nisi pre-
hensus a febre sit: aut cum ad eam venerit hora qua cra-
pula soluitur facultatem recipiat loquendi. vj.

Qui a distentione prehenduntur intra quartum diem intere-
unt. Si tamen hos dies euaserint conualescent. vij.

Qui ante vigesimo quinto commouentur. viij.

Qui ante vigesimo quinto commouentur. viij.

Qui ante vigesimo quinto commouentur. viij.

Tabitudine maxime etas obnoxia est ab anno decimo/
octauo ad trigesimum quintum. x.

Qui tabe infestantur: si quod despuunt et extussunt graui-
ter olet et capilli defluunt letale signum ostendunt. xj.

Qui angina euaserint: his in pulmonem accedit et intra septi-
mum diem moriuntur: si tamen hos dies euaserint suppurant. xij.

Alphousmorum

55

Quibus per tabem capilli defluunt: hijs alui fluctiones sup
 uemente moriuntur. xiiij

Qui spumantē sanguinē despuunt: his de pulmone educit xiiij
 Tabe detentis fluxio alui accedēs letalis est. xv

Qui a costali supurat si itra q̄dragesimū diē a quo ruptio
 facta est repurgent leuant: alioqn trāseūt in tabē. xvi

Quāda si in modica sit detrimēta hec ifert corpis effemi
 nationē: neruoz incōtinētiā: mētis torpedinē: sanguinis
 pfusionem: aīe defectionē qbus mors sequit. xvii

Frigida puulsiōes distētiōes: liuiores: algores: febriles. xviii

Rigida ossibus: dentibus: neruis: cerebro: medule dor
 sali inimica est. Calida cōtra amica est. xix

Que perforerint calefaciēda sunt exceptis his que san
 guinem pfundant. xx

Rigida vlceribus mordax cutē obdurat: dolorem insu
 perabilem mouet liuorē trahit algores: febriles puulsiō
 nes distensionēsqz inuehit. xxi

Omnunq̄ per distensionem sine vlcere iuueni bene cor
 porato estate media frigide aque larga perfusio reuocat
 calorem: calor aut mala hec tollit. xxii

Quāda suppuratoria vulnerum omnium est summuz se
 curitatis iudiciū pstat cutem mollit: extenuat dolorē:
 leuit rigores: conuulsiōes: distensionē mitigat capitis autē
 grauitatem soluit: ossibus fractis plurimuz pdest sed p̄cipue
 his que exuta sunt eorumqz maxime his que vlcera habēt ca
 pitis & que ab algore vel moriunt vel vlceraut: nec nō repēti
 bus comēsis: sedi: genitali vtero vesice opitulat: his calor ami
 cus & decretorius est frigus inimicū atqz interimēs. xxiii

Qui frigide vbi sanguis pfundit: attamen nō qua efflu
 at sed iuxta inijcienda est. Quinetiā vbi inflammatiōes
 sunt aut inflammata ad rubrum cruentūue tendentia sangui
 ne recenti. Nam veteribus qdem nigredinē affert: ignem etiā
 sacrū nō exulceratū iuuat: exulceratum ledit. xxiiii

Rigida qualis nix aut glacies pectori nimica sūt: tusses
 mouent & sanguinē & desillationem. xxv

Tumorēs articulorū & dolores sine vlcere atqz etiam po
 dagricos dolores & conuulsa aqua frigida large effusa
 magna ex parte leuat: soluit dolorem: extenuat: torpor tñ me
 diocris dolorem mitigat. xxvi

Aqua que cito salescit & cito frigescit leuissima est. xxvii

Liber quintus

Qui noctu bibere cupiunt: his admodum sitientibus si obdormuerint bono est. xxviii

Menstrua ducantur sicutu aromatorum que sepe vel ad alios usus recipiunt nisi caput tentarent. xxix

Mulierem vtero gerentem purgabis medicamento si materia turget quarto mense et ad septimum usque: sed ea minus a recentiore aut et ab auctiore cauebis. xxx

Mulieri grauide capi ab aliquo morbo acuto letale est. xxxi

Mulier pregnans sanguinem misso ex vena abortus facit: et magis si fetus auctior est. xxxii

Mulieri sanguinem euimenti si menstrua erruperint: leuitas etio mali contingit. xxxiii

Mulieri menstruis deficientibus si sanguis e naribus fluxit bono est. xxxiiii

Mulieri pregnantis si aluius nimium fluxit periculum facit: di abortum imminet. xxxv

Mulieri quae vitia vteri infestat aut que difficulter parit: disernitamentum superuenit bonum est. xxxvi

Si mulieri menses decolores nec semper eodem tempore pueniunt purgatione opus esse significat. xxxvii

Si mulieri vtero graui inanie subito extenuantur abortio sequitur. xxxviii

Mulieri grauide geminis si altera mamma extenuet alteram amittit et si dextra mamma extenuata est inarem: si sinistra feminam amittit. xxxix

Si mulier non pregnans non puerpera habet lac: menstrua eius defecerunt. xl

Quibus mulieribus sanguis in vbera colligitur insaniam indicat. xli

Si nosse libuerit an mulier grauida sit mulsum e bibendum dabis cum ictura cubitum est: post deinde si venter torquetur grauida est: si minus non est. xlii

Mulier si mare gerunt pbe colorata est si feminam decolora est. xliii

Si mulieris pgnatis vteru ignis sacer infestat letale est. xliv

Que preter naturam tenues vterum gerunt abortum faciunt donec craseant. xlv

Mulieres que mediocriter corpulente abortum faciunt secundo mense aut tertio sine causa manifesta: his acetabula vteri pleamucosus sunt: ut ne futura continere possint. Sed pre suo pondere prepat clabaturque partus necesse sit. xlvi

Aphorismorum

57

Que preter naturam crasse concipere nequeunt: his vteri
os ab omento comprimif: itaq; impleri donec extenuē
tur non possunt. xlviij

Si vterus in cora positus suppuratur liciaamentum reci-
piat necesse est. xlvij

Retus qui mares sunt pte vteri dextra continent: qui fe-
mine magis in sinistra. xlix

Si secunda procidat sternutatorio posito: nares et os ap-
prehendimus. l

Si mēstrua sistere placet cucurbitulam magnam appone
ad mammas. li

Que vterum gerunt: his vulua se comprimit. liij

Mulier grauide si lac effluit e mammis fetum imbecillum
esse significat. At si mamme sunt firme ac solide fetus eē
validiorem significatur: liij

Que abortū facture sunt: his mamme extenuant. Sed si
denovo durefiant dolor in māmis fatigabit aut in coris
aut in oculis aut in genibus itaq; nō faciet abortum. liiij

Quib; vteri os durū est: his cōpressum id eē necesse est. lv

Que vterū gerentes a febribus capiunt: valdeq; extenuant si
ne cā manifesta hec difficulter pariunt et cum piculo: aut abor-
tum facientes periclitant. lvi

Si profundo mulieris conuulsio: aut anime defectio super-
uenit. malo est. lvij

Si mēstrua in modice sunt morbi accidunt. Et si non sūt
morbi matricarij accidunt. lvij

Quod vteri aut recti intestini inflāmatiōe vrinę stillicidiū accidit
rembus et purulentis vrinę stillicidiū sequit. lix

Si mulier nō cōcipit et scire placet an cōcipere possit veste ob-
uoluta suffles infra. Nam si odor transmittit per os ad nares
videbit nō esse sua culpa sterilem cognosces. lx

Si mulieri grauide mēstrue purgationes pdeunt fieri nō
pōt vt fetus bene valeat. lxi

Si mulieri mēstrue purgatiōes non pdeūt: nec horror aut fe-
bris supuenit et fastidia accidunt: grauida eē arbitraf. lxij

Mulieres que pre humidos hēnt vteros cōcipere neque
fetus enim extinguitur. Necnon sicci et admodum calidi con-
cipere non possunt: genitale enim semen corrumpitur ppter
inopiam alimenti: que aut modice tēperatos obtinēt vtero.

Liber sextus

hec valent fecunditate.

Pari modo vel naribus enenit: aut enim ppter corporis laxitatem diffiat euanescentq; spiritus: nec semē genitale trās mitti possit: aut ob spissitudinē humor nō foras discedit: aut ppter frigiditatem foueri nō patit vt ad eū colligat locū aut ppter nimium calorem hoc idem accidit. lxiij

Licet febricitanti dari aut caput dolenti malum est et quibus etiam quibus per febres acutas biliose deiectiones pdeunt et quibus sanguinis multi deiectiones facta est. Competit tale comfectis nisi admodum februnt. dandum etiam in febribus longis tussibundis: si nec vllum ex predictis veget: et ppter rationem eger consumitur. lxv

Quibus tumores in vulneribus apparēt: hi nō maxime conuellunt neq; insanunt: sed deletis tumoribus alijs de repente conuulsiones a tergo et distentiones accidunt: alijs ante insania aut lateris dolor acutus et vomica aut difficultas intestinorum si tumores sunt rubicundi. lxvi

Si in vulneribus validis et prauis tumor nō apparet: malum est magnum. lxvij

Vulnus molle et cedēs bonū est crudū et renitēs malū. lxviij

Olenti partem capitis posteriorem frontis venas surrectam incidisse prodest. lxx

Mulieribus frigora inchoant a lombis et per dorsum ad caput deueniūt: viris etiā in pte posteriore corporis potius q̄ de pte verbi gratia cubitorum aut femorum cutis etiam rara est qd pilus declarat. lxx

Qui a quartanis capiunt nō admodū puulsiōib⁹ capiunt. et si antea capiebāt: quartana supueniente liberant. lxxi

Quorum cutis obtenditur calida et sicca hi sine sudore moriuntur. Contra quorum cutis laxa solutaq; est: hi ebent cum sudore. lxxij

Qui regio laborant hi nō admodum insantur.

Incipit liber sextus aphorismorum dñi hypocratis a dño Theodoro gaza e greco in latinū nuper transductor i

In longis leuitatibus intestinorū ructus acidus supue-
mens qui nō extitit p̄us signū est bonū. ij

Aphorismorum Hippocratis.

59

- Q**uibus haeres humet aut genitura huius valitudinarius de-
gunt: quibus e contrario est: melius valent. lij
- I**n longis difficultatibus intestinum fastidiose inedia ma-
le sunt: et peiores si accedunt cum febre. liij
- Vulnera obglabrata praelia sunt. v
- D**olores aut pectores aut cores: aut cuiusvis membri an-
imulū infestent animaduertendum est. vi
- Vitia renū et vesice senioribus difficulter sanant. viij
- D**olores ventris si suspensi sunt leuius: si nō suspensi gra-
uius manifestat. viiij
- Ulcerā aque iter cutē que in corpore sūt nō facile sanant. ix
- Pustule late non admodum purrunt. x
- D**olenti caput et vehemēter laboranti pus aut aqua aut
sanguis effusus per nares aut aures egritudine tollit. xi
- Vicijs attritis bilis et renū si marisce supuenerint bñ erit. xij
- H**aricis diuturnis sanato: nisi vna seruet periculū vel
aque inter cutē vel tabitudinis immet. xiiij
- Singultuē si sternutamēta supuenerint: tollūt singultū. xiiij
- A**qua inter cutem detentus si aqua per venas in ven-
trem defluerit morbo soluet. xv
- F**luore alui diutino detento vomitus sponte superue-
niens tollit fluorem. xvi
- O**stali aut pulmonia detento si alui fluore superuenit ma-
lo est. xviij
- Lippientē deprehendi alui fluore bonū est. xviij
- S**i vesica peidit: aut cerebrū: aut cor: aut pcor: dia: aut ali-
quod ex tenuioribus intestinis: aut venter aut iecur letale ē. xix
- O**mnis peisum os est aut cartilago aut geue particula tenu-
is: aut pputium nec augeri neque calefcere pōt. xx
- S**i sanguis preter naturam in ventrē transfundit: suppu-
retur necesse est. xxi
- Si varices aut marisce isaniēti supuenerint: isania soluet. xxij
- Q**uocumque rupta de dorso ad cubitum descendunt sangui-
ne detracto solvunt. xxiiij
- Si mestrutia et metlōgo tpe tenēt attrahilis: vitio est. xxiiij
- Si quod intestinum extenuioribus peisus est nunquā calefcit. xxv
- I**gnem sacrum deforis verti introsum nō bene est: in-
terius foras bene est. xxvi
- Q**ui per ardores contremiscunt: his delirium affert so-
lutionem. xxvij

Qui suppurati aut aqua inter cutē laborātes vtuntur: aut secū-
 tur: oēs intereunt: si pus: aut aqua vniuersa effluerit. xxviij
Spadones neq; podagra laborāt neq; calui efficiunt. xxix
Mulier podagra nūq; laborat: nisi menstrua defecerit. xxx
Puer podagra nō laborat: anteq; cōcubere icipiat. xxxi
Dolores oculorum soluit aut meri potio: aut balneus aut fo-
 metum: aut vena incisa: aut medicamentum e potu. xxxij
Qui vitio lingue balbutiunt: hi maxime ab alui profusione
 longa capiuntur. xxxiij
Qui accida ructat: nō admodū costali morbo laborāt. xxxiiij
Qui calui sunt his varices grādes non sūt: qbus aut caluis
 varices supuenerit his capilli denuo subnascunt. xxxv
Aqua inter cutē laborāti si tussis supuenit malū est. xxxvi
Difficultatē vrine vena incisa soluit: si cōdē sūt iteriores. xxxviij
Angina detento si tumor in collo extitit: bonū est: si
 rās enim morbus discedit. xxxviij
Quib; cācri occulti sūt: eos nō curari meli⁹ est: qui enī curant
 scelere⁹ pereūt: qui nō curant diutius durāt. xxxix
Cōuulsio sit vel iamitiōe vel repletiōe eodēq; mō singultus. xl
Dorū illa dolores fatigant sine inflāmatione: his febris
 supueniens soluit dolorem. xli
Quibus suppuratū qd in corpe aditū nō innotescit id ppter
 crassitudinem vel puris vel loci delitescit. xliij
Arquatis iecur effici durum male est. xliij
Lienosis qui a difficultate intestinorum capiunt si ea ipsa
 difficultas longa est aqua inter cutē supueniet aut leni-
 tas intestinorū atq; ita interiment. xliij
Quibus per stillicidium vrine superuenerit voluulus in
 tra septimum diem moriuntur: nisi febre superueniente
 vrina effluat satis. xlv
In vlcerebus annuis aut etiā diuturniorib; os discede-
 re cātricesq; effici canas necesse est. xlv
Ovi gilbi ex hānellitu aut tussi efficiuntur ante pubertate
 tem intereunt. xlvij
Ovi leuandi sanguine sunt aut medicamento purgandi:
 his verno tēpore vel cultello soluenda est vena: vel me-
 dicamentū adhibendum est. xlvij
Lienosis difficultas intestinorū supueniēs bonū est. xlix
Podagrici morbi inflāmatione sedata intra quadragesi-
 mum diem desistunt.

Aphorismoz

67

Quibus cerebrum percussum est his febrem et bilis vomitum super
pertinere necesse est. li

Quibus bene valentibus dolores subito accidunt capitis statim
que obmutescunt et stertunt intra septimum diem pereunt nisi
febris prehendat. lii

Oculorum suspensiones et per somnum observasse consilium
est. nam si quod candidum peris inspicit palpebris non vndeque sibi
commissis: nec alui fluori aut medicamenti potio in causa est: primum
hoc signum letaleque admodum est. lii

Biluria que cum risu accidunt tutiora sunt quam que serio. liii
In affectibus acutis qui affligant cum febre suspiria luctuosa
mala sunt. lv

Podagrici morbi vere et autumno magna ex parte moventur. lvi

Atribularis morbis in pericula hec decumbit stupor corporis
aut convulsione aut furor indicant aut cecitatem. lvii

Stupores attoniti potissimum veniunt a quadragesimo ad se
ragesimum annum. lviii

Si omentum decidat putrescat necesse est. lix

Quibus a corendice infestatis cora recedit et redit: his
mucroses ea in parte signum. lx

Quibus a corendici infestatis diutina recesserit cora: his crura
contabescunt et claudicat nisi aduratur.

Cincipit septimus liber domini hypocratis aphorismorum ex greco
in latinum nuper a domino Theodoro Gaza translatorum. j.

In morbis acutis frigus partium extremarum: malum
est. ij

In osse egrotante caro livida malum est. iij

A vomitu singultus et oculorum rubor malum est. iiii

Horror a sudore non bonum est. v

A infania difficultas intestinorum aut aqua iter cutis aut
mentis alienatio bonum est. vi

In morbo diuturno iedia et deiectiones sincere malo sunt. vii

Ex multa potione rigor aut delirium malum est. viii

A vomice ruptione interna resolutio aut vomitio aut aie de
fectio evenit. ix

A sanguinis perfusione mentis commotio aut pulsio malum est. x

A voluulo vomitus aut singultus aut mentis commotio: aut
convulsio malum est. xi

A costali pulmonia malum est. xii

Liber septimus

A pulmonia delirium malum est.	xix
P er estus vehemētes puulsiō aut distētiō malum est.	xix
I n capitis ictu stupor aut mētis cōmotiō malū est.	xv
A sanguinis sputo puris sputum malum.	xvi
P uris sputo tabes et suor cunq; salina subsistit: mori- untur.	xvii
A licoris inflāmatiōe singultus malum est.	xviii
A b insomniā puulsiō aut mētis cōmotiō malū est.	xix
A b ossis erutione ignis accidit sacer.	xx
A b igne sacro putredo aut suppuratiō sequit.	xxi
A forti vlcērum pulsu sanguinis pfusio sequitur.	xxii
A ventris dolore diuturno suppuratiō sequit.	xxiii
A deiectione sincera sequit difficultas intestinorū.	xxiii
A b ossis p̄cisione stupor et deliriū incidet.	xxv
C onvulsiō ex medicamenti potione letalis est.	xxvi
I n ventris dolore forti algoz partium extremarum ma- lum est.	xxvii
I n mulieri vterum gerenti tentia acciderit ab ortum pa- tietur.	xxviii
Q uodcumq; os aut cartilago p̄ceditur in corpore incre- scere non potest.	xxix
P ituita alba detento si alui suor supuenerit vehemēs egritudinem tollet.	xxx
Q uibus per alui fluorem deiectiones spumant his pitui- ta a capite defluit.	xxxi
Q uibus febucitātib; vrine sedimentū speciē farine crassio- ris refert longam egritudinē fore significat.	xxxii
Q uibus sedimen biltosum desuper tenue est: acutus signi- ficat morbum.	xxxiii
Q uibus vrina deducta disiectaq; est: his perturbatio ve- hemēs in corpore est.	xxxiiii
Q uibus vrina bulat his fore morbum renalem et longus significat.	xxxv
Q uibus sedimen pingue congestumq; est his renale vitiū acu tūm iudicatur.	xxxvi
Q uibus igit vitiū renali detentis p̄dicta accidunt signa eoz dolores circa musculos spine fatigāt: qui si locis ex- terioribus accidunt ascessus quoq; futuros eodem extima- to. Sed si interioribus magis laboratur intus accessus fore ex- pecta..	xxxvii xxxviii vomitiō

Aphorismoz

63

- Q** Omittio sanguinis sine febre salutaris est: cum febre ma-
lo est curandum accerbis et refrigeratibus. xxxix.
- O** Istillationes in ventrem superiorem suppurantur in-
tra dies viginti. xl.
- S** I quis sanguinem mingit et grumos atque vrine stilicidie
affligitur et dolore femorum ventris: huiusmodi pectinisque in-
festatur morbum circa vesicam esse significatur. xli.
- S** I lingua subito incognita facta est aut per aliquam corporis
stuporem eligit: vitium hoc esse attre bilis certum est. xlii.
- S** I mellea et meteo longo tempore tenet attre bilis vitio est. xliii.
- S** I natu maioribus per purgationem singultus superue-
nit non bono est. xliiii.
- S** I febris ortum non ex bile trahit: calide copia capiti af-
fusa tollit febre. xlv.
- M**ulier fieri ambidextra natura non patitur. xlv.
- Q** Vi suppurati adurunt: si pus effluit purum et album euadunt:
si cruentum seculentum et fetidum pereunt. xlvj.
- Q** Vorum iecur suppuratum aduritur si pus effluit purum et
album euadunt: his enim pus conclusum in membrana est: si
si qualis murca est tale effluit intereunt. xlvij.
- I** N oculorum doloribus sanguinem detrahe cum prius vinum per po-
tionem exhibueris et ex calida aqua multa dilueris. xlviii.
- Q** ui aqua inter cutem laborat si a tussi tenet desperandus est. l.
- S** tilicidium et difficultates vrine potio vini et detractio
sanguinis tollit: incidende sunt vene interiores. li.
- H** angina detento si tumor aut rubedo pectoris super-
uenit bono est. lii.
- Q** uibus cerebrum sphacellatum hoc est cideratum est: intra tertium
diem moriuntur. At si ab his diebus euaserit restituentur. liij.
- S** ternutamentum sit ex capite cerebro calefacto aut hume-
facta parte capitis inani. Aer enim, ubi contentus erumpit et
cum strepitu: quoniam per angustam exitus datur. liiij.
- Q** ui dolore iecoris ad modum conflantur: his febris super-
ueniens leuat dolorem. lv.
- Q** uibus sanguinem trahi prodest: his vere detrahendus
est. lvj.
- Q** uibus inter ventriculum et venas pituita constituta in-
fert dolorem utpote que ad alterutrum ventrem cri-
tu careat: his pituita per venas in vesicam delapsa morbus
leuatur. lvij.

E

Liber septimus

- Q**uibus secur aqua repletum in omentum erumpit: his
venter aqua impletur. atq; ita moriuntur. lviij.
- P**ingestum tollit egritudinem. lx.
- Q**uibus tubercula in vrinario meatu oriuntur: his supra
ratio facta et eruptione leuatur dolor. lx.
- Q**uorum cerebrum concussum aliqua ex causa est: eos re
pente obmutescere necesse est. lxj.
- Q**uod poribus humidis fames afferenda est: fames enim cor
pora reddit sicciora. lxij.
- Q**ui in toto corpore mutatio fit: et modo corp⁹ frigescit:
modo calescit: aut calorem alium ab alio recipit: longi
tudo morbi significatur. lxij.
- S**udoris copia calidi aut frigidi assidue fluētis humores
deduci robusto supra: debili infra significat. lxiiij.
- Q**uod cumq; non intermittētes tertio die vehemētiore red
duntur magis periculo se existunt: sed si quous modo
intermittuntur securitatem inesse significat. lxv.
- Q**uod si febres diutine habēt: his in articulos abscedit. Si
labor accidit: quibus autē in articulos abscedit: si labor
ex febre accidit: hi cibo pleniore vtuntur. lxvi.
- Q**uibus tubercula diutina aut in articulos dolores ex fe
bre decumbunt. lxvij.
- S**i cibum febricitanti des: vt vires sano sic morbum egr⁹
dederis. lxviij.
- Q**uod per vesicā excernuntur conspiciēda sunt an talia sint
qualia exeunt sanis. lxix.
- Q**uod si in deiectionibus si stare sinas nec moueas subsistunt
q̄ si strigēta si pauca sunt par morbi cōtractū est: si mul
ta: multū: his aliu purgasse pducit. Qd si alio nō purgata da
bis sorbitides nocebis et q̄ pl⁹ dederis eo magis nocebis. lxx.
- A** se fetide male sunt oēs: at si bene excernit bene est: et qd
tum per ventrē tum p vesicā et quacunq; se sedens aliqd sub
stitit non purgatum malo est. lxxj.
- Q**uod pus efficere fluidū oportebit quaconq; euacuādū sen
sueris: si supra firmari aliu: si infra solui necesse ē. lxxij.
- S**on⁹ aut isōnia si alterut⁹ ultra dbitū fiat mōb⁹ accidet lxxiiij.
- I**n febribus non interpellatis si exteriora frigent inte
riora vruntur et sitiunt letale est. lxxiiij.

aphorismoz

65

In febre nō interpollata si labrū aut oculus aut supcilū
aut nasus puertit: si visus si auditus defecerit egro iam
debili q̄qd ex his accidit mors in p̄p̄inquo est. lxxv.

A pituita alba aqua inter cutē sequitur. lxxvj.

Ab alui p̄fluvio difficultas intestinorum. lxxvij.

A difficultate intestinorū leuitas intestinorū accedit. lxxviii.

A sideratione abscessus accidit ossis. lxxix.

A sanguinis vomitione tabes et puris purgatio supra a ta
be fluctio de capite: a fluctioe p̄fusio alui: a p̄fusione alui
astrictio purgatiōis supioris: ab astrictione mors. lxxx.

A sanguinis sputo puris sputum et fluo: cunq; salina sub
stitit moriuntur. lxxxi.

Quilibet cunq; aut p̄ vesicā aut p̄ aluū aut p̄ carnē excreffio
fit quacūq; oīno corpus excedit nām: si p̄ excedit par
ua est egritudo: si multū magna: si ad modū multū letalis est.

Tibi Hippocrati medici aphorismoz finis: a dño Theodo
ro Gaza medico nup̄ e greco in latinū translatorum.

Deo gratias.

Ehis tamē ad tollendū studentium laborē addere decreuit:
aphorismos medicine pertinentes: non solum eos qui ad
curandū morbos principaliter cōferre decernunt. vep̄ et p̄no
sticos q̄ in curis morboz etiaz magni sunt adiuvamenti.

Capitulum primum de egritudi

nibus capitis.

De dolore capitis.

Ampho. lxxj. quarte p̄cule. Quibuscunq; in febribus vīne
conturbate velut subiugalum: his capitis dolores assunt.

lxxij. v. Lac dare caput dolentibus malum.

lxxij. v. Posteriora capitis dolentia: vena frontis incissa iu
uat: et maxime potest poni ex eadem causa.

xl. ij. Duoꝝ dolorū qui simul sunt: et nō s̄m eundē locum: ma
ior denigrat minoꝝ: faciūt etenī h̄p̄ canone q̄ est diuersio.

v. vj. Dolores in lateribus et in pectoribus: et in alijs partibus
si multū durant ad discernendum mali sunt.

vij. vj. Dolores et tumores circa ventres existētes: superiores
quidem leuiiores: nō superiores v̄o fortiores.

x. vj. Caput dolenti et circūdolēti sanies aut aq̄ aut sanguis de
fluens s̄m aures: s̄m narea: aut s̄m os: soluit egritudinem.

E n

amphorismi ad vnāquāq;

xxij. vi. Quibus dolores a dorso in cubitos transeunt: flebo-
tomia soluit.

lj. vj. Quibus scūq; sanis dolores repente sūt in capite & conti-
nue sine voce fiunt: & stertūt tunc pereunt in septē dieb⁹ si nō
febris eos accipiat.

¶ De litargia.

xx. vij. In crispula putredo aut sanies malum: in litargico tre-
mor malum.

¶ De subet.

Prīmus. ij. In quo morbo somnus laborē prestat: mortale.

¶ De vigilia supflua.

ij. ij. Somnus & vigilia vtrāq; magis modo facta malum.

¶ De apoplexia.

lvij. vi. Apopletici marie fiunt i etatib⁹ a. xl. ānis vsq; ad bōs

xlj. ij. Soluē apoplexiā fortē ipossibile ē: debile vō nō facile.

xlvi. ij. Strangulatozū & dissolutozū non reserunt: quibus
cūq; spuma fuerit circa os.

¶ De melencolia.

xxiii. vi. Si timor & pusillanimitas multum tempus habent
perficit melencolicū huiusmodi habentem.

lvi. vi. In melencolicis egritudinibus periculose eruptiones
apoplexiā aut spasmum: aut cecitatē significant: aut maniam.

xi. vi. Melencolicis & nefreticis emorroides innate: bonum.

ix. iiii. Melencolicis vero vehemētius inferius eadem rōne
contraria apponentes.

¶ De mania.

xxi. vi. Maniacis varicib⁹ & emorroidib⁹ inatīsmāe fit solutō

v. vii. In mania disinteria aut hydropus aut extasis: bonus.

¶ De amentia.

lii. vi. Desipientie cum risu quidem facte sectariores: que ve-
ro cum solitudine moleste.

¶ De permixtione sensus.

ij. ij. Vbi desipientiā somnus sedat bonū: vbi vero prestat malū

¶ De epilentia.

xlvi. ij. Epilenticozū iuuenibus mutationes etatū tempoz
& locozū euitare faciunt.

viii. v. Quibus epilentie ante iuuentutem nascuntur muta-
tionē habēt: qb⁹ vero a. xxv. annozū sūt plerūq; cōmouent.

Capitulū secundum de dispositio-

egritudinem collecti

67

adibus nervorum.

De paralisi.

xviii.v. Frigidū vero neruis inimicū: ossibus dentibus cerebro spinali medulle: calidum vero vtile et amicum.

De spasmō et thetano.

lvii.iii. A spasmō et thetano febres superueniētes soluit egritudine

lxvi.iii. In febre ex somnitiis timores aut spasmī malum.

lxvii.iii. In febre spūs offendens malum: spasmū enī signat.

lxviii.iii. In febribus acutis spasm⁹ et circa viscera dolores fortes malum.

Primus.v. Spasmus ex eleboro mortale.

ij.v. In vulnere spasmus superueniens mortale.

iii.v. Sanguine multo fluente spasmus innatus malum.

iiii.v. Spasmus et singultus post nimiam inuentionē malū.

vi.v. Si inebriatus aliquis repente sine voce fiat spasmō innato moritur.

vii.v. Quicūq; a thetano cōprehendunt: in quattuor diebus pereunt: si vero hos effugiunt sani sunt.

xviii.v. Frigidū et thetanos et rigores: et febriū rigores.

xvii.v. Est autē ubi in thetano sine vulnere inueniē bñ carno. so estate media frigide aque multa infusio caloris reuocatio nem facit: calor vero hoc liberat.

xxii.v. Calidū sanū faciēs in omni vulnere maximū signum est ad certitudinem: cutē mollit et attenuat sine dolore rigoriū spasmorum thetanorū est mitigatorum.

xxix.vi. Spasm⁹ fit ex plenitudine aut ex euatōe ita et singult⁹

ix.vii. In sanguinis fluxu desipientia et spasmus malum.

x.vii. In hylō vomitus singultus spasmus et desipientia malū

xii.vii. In vulnerib⁹ fortib⁹ spasm⁹ aut thetanus malum.

xvii.vii. In vigilia spasmus aut desipientia malum.

xxvi.vii. In farmacie potione spasmus malum.

De stupore.

xiii.vii. In plaga vel percussione in capite stupor aut desipientia malum.

De iectigatione aut saltu: nihil.

De tortura.

xlix.iii. In nō deficere vo febre si labiū aut oculus aut superliū aut nasus distorqueat aut nō videat: vel vt nā audiat iā debili existēte corpore: quecūq; horū fiant iā ppe est mors.

Capitulum tertium de dispositio

nibus oculorum.

¶ iiij

amphorismi ad vnaquodq

xij.ij. In temporibus vero siquidem hyems sicca et borealis fiat: ver-
vo pluviosum et austrinum: necesse est citate obtalmias fieri.

xij.ij. Si vero hyems austrina et pluviosa fiat: ver vero siccum et
boreale obtalmie sicce fiunt.

xij.ij. Si vero borealis fuerit autumnus et inaquosus: humi-
dis quidem natura et mulieribus confert: reliquis vero obtal-
mie erunt sicce.

xvij.ij. In siccis temporibus obtalmie sunt.

xvij.ij. Constitutiones vero quotidiane austrine: vertigines
faciunt in oculis.

xvij.ij. Estate vero quedam horum oculorum et aurium dolores.

xlx.ij. In non deficiente febre si oculus distor:queatur et non
videat debili existente corpore: iam prope mors est.

lij.ij. Quibuscumque in febribus aut alijs egritudinibus voluta-
rie oculi lacrymant nihil inconueniens: quibus vero non sed vo-
luntatem inconueniens.

xvij.ij. In oculis patientem a diarrria accipit bonum.

xxx.ij. Dolores oculorum meri potio aut pyria aut flebo-
tonia aut farmacia soluit.

lij.ij. Attendere autem oportet et iudicia oculorum in somnis:
si enim quid alibi appeat commissis palpebris non ex diarrria exti-
terit site aut farmacie potatōe: malum est signum et mortale valde.

xlx.ij. Oculorum dolores meri potiones et lauacra multa
calida et flebotomia soluit.

Capitulum quartum de disposi- tionibus aurium.

xxvij.ij. Quibuscumque felle egestionis surditate superueni-
ente quiescunt: et quibuscumque surditas fit felleis superuenien-
tibus: egestionibus quiescit.

xlx.ij. Aut non audiat iam debili existente corpore: quicūque
horum fiant iam prope est mors.

ix. eiusdem. Quibus in febribus aures surdescent: sanguis ex
naribus fluens: aut venter turbatus: soluit egritudinem.

Capitulum quintum de disposi- tionibus nasi.

ij.ij. Quibus nares humide natura et semen humidum sanis
egrius: quibus vero contraria salubrius.

xl.ij. Branchij et corize in valde sembus non maturantur.

egritudinē collecti

69

xij. iij. Senioribus vero catarrhi celeriter dissoluentes: in fine ampbousini.

xiiij. iij. Si vero estas sicca & borealis fuerit: autumus vero pluuiosus & austrinus: capitis dolores in hyeme tusses brachii & corize sunt.

xv. iij. Si vero borealis. &c. & corize diurne.

xxij. iij. Senioribus vero diuine catarrhi. &c.

xxix. vij. Catarrhi in superiori ventre: id est pectore in sanies conuertuntur in. xx. diebus.

xxv. v. Frigida aut nix aut cristallus. &c. catarrhos facientia.

¶ De fluxu sanguinis narium.

xxvij. iij. Senioribus vero & ad iuuentutem accidentibus &c. & ex naribus sanguinis fluxus.

xxvij. iij. Quibuscumque in febribus sanguinis fluxus multitudo vnde cumque in resumptionibus ventres his humectantur.

lx. iij. Quibuscumque in febribus aures surdescunt: sanguis ex naribus fluens: aut venter turbatus: soluit egritudinem.

lxxv. iij. Quibus spes ad articulos apostema conuertitur: &c. in fine. Si vero ex naribus sanguis fluxus valde & celeriter soluit.

xxxij. v. Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex naribus fluere bonum est.

x. vij. Caput dolenti & circundolenti sanies aut aqua aut sanguis defluens sive aures aut nares aut sive os soluit egritudinem.

ix. vij. In sanguinis fluxu desipientia aut spasmus malum.

¶ De sternutatione.

xxiiij. v. Mulieri que a matrice molestatur: aut difficulter. generanti sternutatio superueniens bonum.

xij. vij. A singultu hito sternutatio superueniens soluit egritudinem.

liij. vii. Sternutatio fit a capite ex calefacto cerebro: aut humectatio que est in capitis vacuo: effunditur. n. aer intus existens foras sonat vero quia per angustus est ei exitus.

¶ Capitulum sextum de dispositio nibus oris & lingue.

xxv. iij. In etatibus vero talia accidunt pueris & nouiter genitis ulcerationes & vomitus. &c.

xxxii. vi. Trachia diarrha maxime capiuntur longa.

¶ Capitulum septimum de dispositionibus dentium.

E iij

amphorismi ad vnāquāq;

Vnicum reperio amphorismum de medicina dentium & pronosticum: preter illum qui positus est de difficili exitu dentium. & est. xxvj. tertie.

liij. iij. Quibus in dentibus in febribus limositates sunt fortiores & diuturniores sunt febres.

xxvj. iij. Cum vero dentes producant gingivarum prurit? febres spasmus dyarrhe & maxime quando producant caninos dentes.

Capitulum octauum de dispositionibus labiorum & gingivarum.

De egritudinibus labiorum & gingivarum in amphorismis nihil reperio ultra ea que dicta sunt de egritudine oris.

Capitulum nonum de dispositionibus gutturis.

xxij. ij. Autumno vero & estiuo: um multa strangurie lienterie & squamantes & anhelitus.

xxxiij. iij. Si a febre habito tumore non existente in faucibus suffocatio repente superuenerit mortale.

xxv. iij. Si a febre habito collum conuertatur ut vix deglutire possit tumore non existente in collo mortale.

xj. v. Quicumque squamantiam effugiunt & ad pulmonem eis conuertitur: in septem diebus moriuntur. Si vero hos effugiant empirici sunt.

xxxvij. vj. A squamante habito tumor & rubor in pectore superueniens bonus: foras enim conuertitur egritudo.

lx. vij. Si a febre habito tumore non existente suffocatio repente renascitur ut deglutire non possit mortale.

Secundus taliter inuenitur. Si a febre habita torqueatur collum ut deglutire non possit: & transglutiendo angustetur sine tumore manifesto: mortale.

Capitulum decimum de dispositione pectoris & pulmonis.

De anhelitu constrictione siue difficultate eius: ut in quarto amphorismo ut iam clarebit.

lxviij. iij. In febribus spiritus offendens malum: spasmus enim fieri significat.

De asmate.

xlvi. vj. Quibuscumque gibbi ex asmate sunt aut tussi ante iuventutem pereunt.

De tussi.

Egritudinem collecti

77

De voce.

Quadragesimus sextus dictus.

vi. v. Si inebriatus aliquis repente sine voce fiat: spasmo inani-
to moritur: si non febris acceperit eum: aut ad horam veniens
sine qua crapule solvunt locutus fuerit &c.

li. vi. Quibuscumque dolores repetere sunt in capite continuo sine vo-
ce sunt & stertunt: pereunt in septem diebus si non eum febris accipiat.
xlvij. vij. Quibuscumque cerebrum commotum fuerit ab aliqua
causa necesse est statim sine voce fieri.

De sputo sanguinis.

xxx. iij. Adolescentibus vero sputa sanguinis propter febris accu-
te epilepsie & alie egritudines: maxime vero predictae.

xxvij. iij. Quibuscumque in febribus sanguinis sunt multitudo
vni cumque in resumptionibus veteres his humectantur.

xlviij. iij. Excreationes in febre non deficientibus liuide & sangui-
neae & felices & fetide omnes male sunt: egeste vero bone. Bone ve-
ro sunt & sine secessum & urinam &c.

xxij. v. Quicumque sanguinem spumosum spunt: his ex pulmo-
ne eductio fit.

x. vi. Caput dolenti & circumdoleti. sanies aut aqua aut sanguis
defluens sine nares aut aures aut os soluit egritudinem.

xxv. vij. In sanguinis sputo sanies sputum malum.

xxxvij. viij. Quicumque sanguinem vomunt siquidem sine febre salu-
bre: si vero ex febre periculosum. curare vero oportet siptictis
aut infrigidantibus.

De pleuresi.

xij. j. Paroxysmos & consistentias declarant egritudines & tempo-
ra anni & circuitum ad invicem incrementa siue quotidie siue
preter diem siue per amplius tempus fiat. Sed ex apparitionibus
post: quemadmodum in pleureticis sputum: si continuo appa-
ret subrubrum inchoante quidem morbo: abrenat. Si vero post
apparet subrubrum plonat.

vi. iij. Austrum flatus gravant auditum & subindit. Si vero
boreas fuerit tussis faringinea. veteres duri discurrie honores
laterum dolores.

xxiiij. iij. Hyeme vero pleuretides de piplemonie corripit brachii
tussis pectoris laterum & lumborum dolores.

ix. v. Quicumque pleuretici facti non purgant in quattuordecim
diebus: hi in empima transeunt.

xvi. v. Quicumque ex pleureticis empicij sunt si purgantur in

Amphorismi ad vnāquāq;

quadraginta diebus a qua die ruptura fuit: soluitur. Si vero non in ptisim transeunt.

xvi. vi. A pleuretide superato aut periplemonia diarria superueniens malum.

xxiii. vi. Accide eructuātes nō valde pleuretici sunt: in pleuretide periplemonia malum.

De periplemonia.

xxiiii. vi. Dictus est de pleuresi.

xvi. Dictus est de pleuresi.

xij. vij. In periplemonia frenesis malum.

De empimate.

xxvij. vi. Quicunq; empici aut hydropici vniunt aut includuntur: si sanies qdem pura fluxerit et alba euadunt: si vero cuncta lenta et male olens fuerit pereunt.

De ptisi.

xi. iij. Autumnis ptificis malus.

xiii. iij. Si vero estas sicca et borealis fuerit: autumnus vero pluviosus et austrinus. capitis dolores in hyeme et tussis et brachii et coriſe sunt quibusdam vero et ptisis.

xxij. iij. Autumno vero et estiuorum multa et febres quartane et errantes et splenes et hydropes venientes et splene et ptifici.

xxx. iij. Dictus est de sputo sanguinis.

vij. iij. Ptificos vero metuētes ad superiores farmatios.

x. v. Ptisis sit maxime etatibus a decē octo annis: vsq; ad viginti quinque annos.

xij. v. Qui a ptisi molestant si sputum qualēcunq; spuēt fetet super carbones effusum: et capilli a capite defluunt mortale est.

xij. v. Quibuscunq; ptificis defluunt capilli: si diarria superuenit mortale.

xvi. v. A ptisi habito diarria superueniens mortale.

lxiii. v. Lac dare caput dolētibus malū: malū vero et febricitantibus et quibus hypochondria suspensa rugiunt et siticulosi. Malum vero et quibus fellei secessus: et in acutis febribus: et quibus sanguinis multa egestio facta est. Conuenit vero ptificis nō valde febricitantibus dare vero et in febribus longijs nullo predictorum signorum presente et extra rationē tabefactis.

xvi. vij. In saniei sputo ptisis et fluxus malum ubi salua retinetur moriuntur.

Capitulum vndecimum de dispositi-

tionibus cordis. Et primo de tremore.

lxvi. iij. In febribus circa ventrē cauma ⁊ cordis morbus vel tremor malum.

Qui exsoluuntur fortiter ⁊ frequēter sine manifesta occasiōe repente moriuntur.

Capitulum duodecimum de mam-

millis ⁊ dispositionibus earum.

xxxvi. v. Mulieri in vtero habenti si subito mamille graciles sunt abortit.

xxvij. v. Mulieri in vtero geminos habenti: si altera mamillarum gracilis fiat alterū abortit: ⁊ siqdem dextera gracilis fiat masculum: si vero sinistra feminam.

xxxviij. v. Si mulier que neq; pgnās est neq; generauit lac habet huic menstrua defecerunt.

xxxix. v. Mulieribus qbus conuertitur sanguis ad mamillas maniam significat.

l. v. Mulieri si vis menstrua retinere sciciam maiorē: ad māmillas appone.

li. v. Mulieri in vtero habenti lac extra māmillam multum fluens debile fetus significat: si vero dura fuerint vbera: sanū fetus significant.

liij. vi. Quēcūq; corruptiue sunt fetus his vbera gracilia sūt: Si vō rursus dura sūt dolor fit in vberibus aut uteribus genibus aut in oculo ⁊ nō corrumpunt.

Capitulum decimumtertium de dispositionibus stomachi.

xv. j. De meri ⁊ dispositione stomachi. Ventres vere ⁊ hyeme calidissimi sunt natura ⁊ somni longissimi.

xviij. j. State ⁊ autumnno cibos grauissime ferunt hyeme vero facillime vere.

xxiiij. ij. In omni egritudine confortari mentem ⁊ bñ se hēre ad oblationes bonum. contrarium vero malum.

¶ De difficultate transglutiendi.

xxxv. iij. Si a febre habito collum cōuertat vt vix deglutire possit tumore nō extēte in collo repente imascit vt deglutire non possit mortale.

¶ De dolore stomachi.

lxvi. iij. In febribus circa ventrē cauma forte ⁊ cordis morbus malum.

¶ De siti

Amphorismi ad vnaquaq

xxi.ij. Potus indigentiam soluit.

xxvij. v. Quibuscunq; bibere desideriu nocte valde sitiētibus si dormuerit bonum.

De dispositionibus mirach et hypochondriorum.

lxiij. iij. Quibus hypochondria suspensa sunt et subgentia lumbi dolore supuente vētres his humectant. Si nō ventositates erūpūt aut vrine multitudo nō supuēiat: in febribus vero hec sunt.

De vomitu.

ij. j. In perturbationibus ventris et vomitibus qui sponte fiunt, siquidem qualia oportet purgari purgentur cōfestim et bene ferunt: si vero non cōtrarium.

lxxix. iij. Difficile vomentes et medie carnosius inferius timentes estatem.

xxij. iij. Ex egritudinibus quibuscunq; si fel nigrum sursum aut deorsum exiit mortale.

x. vij. In hyleon vomitus singultus spasm⁹ desipiētia malū.

De singultu

iiij. v. Spasmus et singult⁹ post nimia purgationes malum.

xij. vi. Singultu hito sternutatio supuēns soluit egritudinē.

xv. vi. A diarria habito diuturna spōtaneus vomitus superueniens soluit diarriam.

xvij. vij. In flegmone epatis singultus malum.

Capitulum decimumquartum de

dispositionibus epatis.

De dolore epatis.

liij. vij. Quicunq; epar circūdolet his febris superueniens soluit egritudinem.

De apostematibus epatis.

lx. v. In epate vero pasciente et singultus superuenit.

xvij. vi. Deficiā icterici aut cerebrū aut cor aut diafragma aut renes aut intestinoz aliqđ graciliū aut vētrē aut epar mortale.

xlvi. vij. Quicunq; in epate ppter sanie vrunt si qdem sanies pura fluxerit et alba euadūt: in tunica enim illic sanies est. Si vero velut amurea fluxerit pereunt.

De hydrope.

xxij. iij. Autumno vero et scinorū multa et febres quartane errātes et splenes et hydropes venientes ex splene. etc.

vij. vi. Hydropticis si nascunt i corpe vulnera nō facile sanāf.

xxij. vi. Quicunq; empici aut hydroptici vruntur aut scindūtur his effluente sanie aut aqua multa etiam repente omni

no pereunt.

xi. iij. Quibuscunq; torsiones & circa umbilicū dolores & lumbos dolore nō soluit neq; farmacijs neq; aliter in hydropē siccam perficitur.

xxv. vi. Hydropicis tussis supueniens mala precedens non sine malo.

xlj. vi. Quicunq; spleneticī a disinteria capiunt his supueniēte disīna lōga hydropos innascit aut liēteria & pereunt.

v. vij. In mania disinteria aut hydropos aut extasis bonum.

xlviij. vij. Hydropicus si tussim siccam habet despatus est.

xlvi. vij. Quibus epar aqua impletum erumpit his aqua venter impletur & moriunt.

De hypochondrijs.

lxiiij. iij. Quibus in febricitatib; in septima aut nona aut vndecima aut decimaquarta die ictertia supueniēs bonum. Si nō ad dextrū hypochondriū durū fiat: si vero nō: nō bonum.

lxxij. iij. Quibus hypochondria suspēsa & subrugientia lumbi dolore supueniēte vētres his hūmectant: si nō ventositates erūpāt aut vane multitudo supueniat in feb. vero hec fiunt.

lxviij. v. Lac dare caput dolētibus malū. malū vero & febricitatibus & qb; hypochondria suspēsa rugiūt & siticulosi. &c.

xl. vi. Quibuscūq; dolor sit circa hypochondria sine flegmone his supueniēs febris soluit dolorem.

Capitulum decimumnonum de dispositionibus fellis & splenis.

De Ictertia.

lxiiij. iij. Quibus in febribus in septima aut nona aut vndecima aut decimaquarta die ictertia supuenerit bonū: nisi dextrum hypochondrium durum fiat: si vō non bonum.

lxviij. iij. Quibuscunq; in febribus ictertia supuenerit ante septimum diem malum est.

lxxi. v. IctERICI non valde instantur.

xlj. vi. Ictericis si epar durum sit malum.

De splene.

xxiiij. iij. Autumno vero estiuoꝝ multa & febres quartane & errantes & splenes & hydropes veniētes ex splene.

xlj. vi. Quicūq; spleneticī a disinteria capiunt his supueniēte longā hydropos innascit aut lienteria & pereunt.

xlviij. vi. Spleneticis disinteria supueniēs bonum.

Capitulum decimū sextum de flu

xu omnium modorum.

xiiij.ij. In uentris fluxibus mutationes egestionum iuuant si non ad malum trāsmutent.

xxi.iiij. Egestionēs nigre uel quasi sanguis sponte uenientes et cum febre et sine febre pessime sunt et quātūcūq; colores plures fuerint: magis malū cū farmacijs uero melius est. et quātūcūq; plures colores fuerint nō malum. est.

xxij.iiij. Egritudinibus quibuscūq; incipiētib⁹ si fel nigrū sursum aut deorsum exiuerit. mortale est.

xxiiij.iiij. Quibuscūq; ex egritudinibus acutis aut multi. tēporis aut abortibus aut aliter extenuatis si fel nigrū q̄si sanguis exiuerit sequēti die certifico morientur.

xxiiij.iiij. Disinteria si a felle nigro inchoauerit mortale.

xxvi.iiij. Nigre egestionēs si a disinteria iam habito ut intesti norum carnes egerantur mortale.

xxviii.iiij. Quibuscūq; fellee egestionēs sunt surditate supueniente quiescunt: et quibuscūq; surditas sit felleis superueniētib⁹ egestionibus quiescit.

xlx.v. Mulieri in utero habēti tenasmo innatum abortū facit Primus ferte. In diuturnis lienterijs oxiregna ueniens prius nō existens signum est bonum.

lij.vi. In lōgis disinterijs cibi abstinentia malū. et cū febre per⁹.

xxxiij.vi. Trāit a diarria capiunt longa.

xlviij.vi. Quicūq; spleneticis a disinteria capiunt his supueniēte diffusa lōga hydrops inuascit aut lienteria et percunt.

xlviij.vi. Spleneticis supueniēs disinteria bonum.

v.vii. In mania disinteria aut hydrops aut estasis bonum.

xxiiij.vij. In colerico secessu disinteria malum.

xxx.vij. Si ab albo flegmate habito diarria supervenerit fortis soluit egritudinem.

xxxi.vii. Quibuscūq; spumose egestionēs in diarria his flegma a capite defluit.

xi.iiij. Quibuscūq; torsiones et circa umbilicum dolores et lumbos: dolor non soluitur neq; a farmacijs neq; aliter in hydropem siccam perficitur.

lxiij.iiij. In febrib⁹ acutis spasmus et circa viscera dolores fortes malum.

v.vi. Dolores in lateribus et pectoribus et in alijs partibus: si

Egritudinem collecti

77

multum differunt ad discernendum mali sunt.

vii. vi. Dolores et tumores circa vētrē existētes supiores qdē
leniores: nō supiores vō fortiores.

¶ De pleos.

xlvi. vi. Quibuscūq; ex estrāguria ylion imāscit: hi in septē
dieb⁹ pereūt: si nō febre supueniēte urina multa fluxerit.

x. vii. In ylion vomitus singultus spasm⁹ et desipientia malū.

¶ De coliqua nihil.

Capitulum decimumseptimum de dispositionibus ani.

xi. vi. Melancolicis et freneticis emorroydes innate bonuz.

xii. vi. Emorroydes habenti antiquas si nō vna relictā fuerit
periculum est: hydropisim aut ptisim aut maniam.

xxi. vi. Maniacis varicib⁹ aut emorroydib⁹ in aīe fit solo

Capitulum decimumoctauum de dispositionibus renum.

vi. iiii. Quicūq; nefretici sunt non sanant^r post. xl. annos: in
telligendo per nefresim passionem renū omnē indifferēter.

lxxx. iiii. Quibuscūq; in urinis arenosa subsistāt sedimīa his
vesica aut renes lūthiasim patit^r.

vii. lxxv. Nefretici et circa vesicā dolores laboriose sanātur in
semitis. Et per nefresim hic itellige vlcationē: et i fine pmeti

Galien⁹ sic alibi dicit hypocras senes his passiōib⁹ pmoziunt.

xxxv. vii. Quibuscūq; in urinis ampulle supnatāt nefreticaz
et longam egritudinē fore significant.

xxxvi. vii. Quibuscūq; pinguis hypostasis et conglobata his
nefretici significant: et acutam fore egritudinem.

xxxvii. vii. Quibuscūq; nefreticis existentibus predicta signa
acciderint: et dolores acuti circa musculos spinales sunt: si qui
dem circa lūbos extrinsecos sunt: apostema futurū extrinsecū
significant. Si vō dolor magis circa iteriores locos fuerit apo
stema futurum expectabis magis intus.

lv. vii. Quibuscūq; inter renes et vētrē flegma cōcludit^r et do
lorē pstant nō habet exitū in neutrum vētrū his fm uenas
in vesicā conuerso flegmatis solutio fit morbi.

Capitulum decimumnonum de di spositionibus vesice.

xvii. iiii. Egritudines uero in plunialibus ut multum sunt et fe
bres longe et vētris fluxus et putredines epilēctici: appoplecti

Amphorismi ad vnāquāq;

ei. & squinantes. In siccis vero ptisici. obtalmie. arthetice. strangurrie & disurrie.

xxij. iij. Autūno vero & estiuoz multa. febres quartane & errantes & splenes hydropes & ptisis & strangurrie & henterie.

xxvij. iij. Senioribus vero factis perithymia spondilis & lithiasis lumbici.

xxxij. iij. Senioribus diserte catarri cum tussi: strangurrie disurrie: articulorū dolores. nefresis vertigines apoplexie cacecie. pruritus totius corporis. melancolie. vigilie: ventris & narium humiditates: oculoꝝ hebetudo: glaucosis grauitas auditus.

lxx. iij. Quibuscūq; vrine grosse globosse pauce non sine febribus multitudo veniens ex his tenuis inuat: maxime vero talia eueniunt quibus ex principio vel post principium aut celerius hypostasis habent.

lxxi. iij. Quibuscūq; in febribus vrine cōturbate velut subigaliū his capitis dolores aut adsunt aut aderunt.

lxxij. iij. Quibus septimo egritudo terminat̃ his nābem hēt rubeā: quarta aut dies vrina & alia signa s̃m rationem.

lxxij. iij. Quibus vrine limpide aut albe male vero in frenetis apparent.

lxxiij. iij. Quibus hypochondria suspensa & subrugietia lumbi dolore supuētere ventres his humectant: si non ventositates erumpant: aut vrine multitudo superueniat.

lxxv. iij. Quibus spes est ad articulos apostema conuerti eruet ab apostemate vrina grossa & multa & alba facta velut in laboriosis febribus & maxime si in quartanis quibsdā incipit fieri. Si vero sanguis ex narib⁹ fluat valde celeriter soluit̃.

lxx. iij. Si sanguinem aut pus mīxerint: renum aut vesice ulcerationem significat.

lxxvi. iij. Quib⁹ in vrina grossa quasi carniū frustra vel sicut pili sunt: his de renibus erunt.

lxxvij. iij. Quibus in vrina pingui existente forfura minguntur his vesica stabit.

lxxv. iij. Quicūq; sanguinē sponte mingunt: his de reuib⁹ vene rupturam significat.

lxxx. iij. Si sanguinē mingunt aut trūbos & stragurriā habēt & dolor incidit in pectinē & sub ventre & peritoneo: circa vesicam dolorem significat.

lxxx. iij. Quibuscūq; in vrinis arenosa obstat: his vesica aut renes lithiasin habet.

lxxxij. iij

lxxij. iij. Si sanguinem aut pus mingūt aut squamas et odor grauis vesice vlcerationem significat.

lxxij. iij. Quibus in vřinali via vel vřga pustule nascūtur sanie facta et erupta solutio fit morbi.

lxxij. iij. Urina facta multa noctu modicum secessum significat et eonuerso.

lvij. v. In ano flegmones paciēti et matrice flegmonē habēte: stragurria supuenit. In epate vřo flegmones paciēte singultus supuenit et in renibus habētibus sanie stragurria accidit.

vj. sexte. Nefretici et circa vesicam dolores laboriose sanātur. In febribus aliis in semibus.

xvij. vj. Vesicam incisam aut cerebrum aut cor aut diafragma: aut epar: aut ventrem: aut renes: aut intestinorum aliquod gracilium mortale.

xlj. iij. Quibuscunq; ex stragurria hyleos innascitur: hij in septem diebus pereunt si non febre superueniente multus vrina fluxerit.

xxij. vij. Quibuscunq; in febribus in vrinis crinoydes hypostasies sunt: longam egritudinem significat.

xxij. vij. Quibuscunq; vrine distantes sunt: his in corpore turbatio fit fortis.

xxv. vij. Quibuscunq; in vrinis ampulle supernatant: nefreticam significat: et longam egritudinem fore.

xxv. vij. Quibuscunq; pinguis hypostasis et cōglobata: his nefreticam significat et acutam egritudinem fore.

xl. vij. Si sanguinem et trumbos mingāt et stragurrias habet et dolor incidit in peritoneon: et subuentrē et pectinem ea que circa vesicam sunt: egrotare significant.

xlj. vij. Stragurria et disuriam vini potio et sic flebothomia soluit: incidere vřo veram que intus in talo est bonum.

Capitulum vigesimum de dispositionibus membrorum generationis in viris.

lvij. v. Similiter et in maribus: aut enim ppter raritatem corporis spūs extra fertur vt non incidat semen: aut propter densitatem humidum nō diffundetur extra: aut propter frigidū non calefit ita vt congregetur ad hunc locum: aut propter caliditatem hoc ipsum fit.

xix. vj. Quādo incisum fuerit os aut cartilago: aut neru: aut maxille tenues aut prepuciū neq; crescit neq; cōglutinatur.

§

Capitulum vigesimumprimum

de membris generationis in femellis.

xij. iij. Si vō austrina h̄yems ⁊ pluuiosa ⁊ tranquilla fiat: ver
vō siccum ⁊ boreale mulieres siquidem quibus partus ad ver
inest: ex omni occasione abortiūt. Si vō genuerint morbidos
pueros ⁊ imbecilles pariunt: vt aut statim resoluentur id est
moriuntur: aut morbi di ⁊ tenues viuunt exsistentes. Alijs vō
iunioribus quidem disinterie ⁊ obthalmie sicce fiunt: seniorib;
vō catarri celeriter dissoluentes.

Primus. iij. Pregnātes si cōuenit purgare: a q̄rto mēse vsq;
ad septimū: minus vō has: minora vā ⁊ senioza vereri opz.

xxvij. v. Muliebria educit ex aromatibus calefactio: multo
tens vō ⁊ ad alia utilis esset si nō capitis grauedinē faceret.

xxix. v. Mulier in vtero habens flebotomia abortum facit:
sed magis cuius maior est fetus.

xxx. v. Mulieri in vtero habenti: ab aliqua egritudinuz acu-
tarum accipi mortale est.

xxxi. v. Mulieri sanguinem vomenti menstruis superueniē-
tibus solutio fit.

xxxij. v. Mulieri menstruis deficientibus sanguinem ex nari-
bus fluere bonum est.

xxxij. v. Mulieri in vtero habenti si venter fluat: periculus
est abortiendi.

xxxij. v. Mulieri que a matrice molestatur: aut difficulter
generanti: sterutatio superueniens bonum.

xxxv. v. Mulieri menstrua habēti sine colore pprio ⁊ nō fm
se semp facta purgatione indigere significat.

xxxvj. v. Mulieri in vtero habenti si subito māmille grac-
les fiant abortit.

xxxvij. v. Mulieri in vtero habēti si altera māmilla gracilis
fiat: geminos habenti alterum abortiet: ⁊ si quidē dextra gra-
cilis fiat masculum: si vō sinistra feminam.

xxxvij. v. Similiter que neq; pregnans neq; generauit lac ha-
bet: huiusmodi menstrua defecerunt.

xxxix. v. Mulieribus quibus conuertitur sanguis ad māmil-
las maniam significat.

xl. v. Mulierem si vis scire si concepit mellicratum quando
dormitura est da ei bibere: ⁊ siquidē si totiones habuerit cir-
ca ventrē: concepit. Si vō non minime.

- xlj. v. Mulier siquidem masculus concepit bene colorata est: si vero feminam discolorata.
- xlj. v. Si mulieri pregnantis erisipila sit in matrice mortale.
- xlj. v. Que preter naturam tenues existentes concipiunt abortiunt antequam grossescant.
- xlj. v. Quaecumque corpora moderate habentes abortiunt secundo mense aut tertio sine omni occasione manifesta: his cotilidones multilaginibus pleni sunt: et non possunt pregrauedine tenere fetum: sed abrumpuntur.
- xl. v. Quaecumque existetes propter namque crasse non concipiunt his pinguedo os matricis obturat: et priusquam extenuent non concipiunt.
- xlvi. v. Si matrix in vertebro posito fecerit sanies: necesse est commotum fieri.
- xlvi. v. Fetus mares quidem in dextris: feie vero in sinistris magis.
- xlvi. v. Ad matricis precipitationes obturamentum appone: apprehendens os et nares.
- xlvi. v. Mulieri in utero habenti tenasmo inat abortire facit.
- l. v. Mulieris menstrua si vis retinere: sciam maiorem ad mamillas appone.
- li. v. Quaecumque in utero habet: his concluditur os matricis.
- lii. v. Mulieri in utero habenti: lac ex mamillis multum fluens fetum significat debilem. Si vero vbera dura fuerint sanus significat fetum.
- lii. v. Quaecumque corrupture sunt fetus: his vbera gracilia sunt. Si vero rursus dura sunt: et si dolor sit in vberibus aut in vertebis: aut in genibus aut in oculis non enirumpuntur.
- lii. v. Quibuscumque os matricum durum est: his necesse est os matricum concludi.
- lv. v. Quaecumque in utero habentes a febris accipiuntur: et fortiter calefiunt sine occasione manifesta: generant periculose: et difficulter aut abortiunt periclitantes.
- lvj. v. In fluxu muliebri spasmus et animi defectio si superueniat malum.
- lvij. v. Menstruis plurimis euenientibus accidunt egritudines et non venientibus a matrice accidunt egritudines.
- lix. v. Mulier si non conceperit: velis autem scire si concipiet contegens vestimentis suffumiga deorsum: et siquidem transire videatur odor per corpus ad os et nares cognosce quoniam ea non propter se non generat.
- lx. v. Mulieri in utero habenti si purgationes exeunt: impos

libile est fetum sanum esse.

lxi. v. Si mulieri purgatiōes nō exeunt: neq; febre neq; rigore supernuente: anxietates abhominatōes defectiōes animi ei acciderint: reputa hanc in vtero habere.

lxi. v. Quicunq; densas & frigidas matrices habent non cōcipiunt. Et quēcunq; humidās habent matrices nō cōcipiunt: exstinguitur enim in eis semen. Et quēcunq; siccās & magis ardētes: non concipiunt. Indigentia enim nutrimenti corumpitur semen. Et quēcunq; ex vtriusq; temperiem habent moderate huiusmodi fiunt generantes.

xxviij. vij. Mulieri i vtero hūti: tenasimus supueniēs abortit

Capitulum vigesimum secundū

de dispositionibus apparētibus in extremitatibus mēbroꝝ. xlvj. ij. Duoꝝ dolorꝝ qui simul fiunt nō sū eundem locuz: vehementior denigrat alterum. Positus est hic amphorismus ad euidentiaa dolorꝝ iuncturaz.

xx. iij. Non febricitantibus existentibus si fiat strophus: vel genuum grauitas: & lumborum dolor: deorsum farinacia indigere significat.

xxij. iij. Laboriosis in febribus: circa articulos & circa maxillas maxime apostases fiunt.

xxxiij. iij. Si vō prius doluerit aliquid ante egritudines: illic confirmatur egritudo.

xlviij. iij. Quibuscunq; febres longe his dolores & pustule fiunt in articulis.

xxv. v. In articulis dolores & tumores sine vlceratione podagra & spasmus & horꝝ plurima frigida aqua infusa refrigerat & attenuat: & dolorē soluit. Stupor. n. mediocris dolorē minuit

xxj. vj. Amiacis emorroydibus: aut varicibus innatis: manie solutio fit.

xxij. vj. Quicunq; dolores a dorso in cubitos transeunt: plebothomia soluit.

xxviij. vj. Eunuchi non podagrisant neq; calui fiunt.

xxix. vj. Mulier nō podagrisat si mēstrua nō defecerūt in ea.

xxx. vj. Puer nō podagrisat ante aphrodisiam: id est ante coitū.

xxxiij. vj. Quicunq; calui fiunt: his varices non nascunt magne: quibuscunq; vō innascuntur rarus capillati fiunt.

xlvi. viij. Quibuscunq; gibbi ex asmate fiunt aut tussi: ante iuuentutem pereunt.

Egritudinem collecti

83

xlx. vi. Quicunq; tumores podagrici sunt in .xl. diebus de-
feruescentes resident.

lv. vi. Podagrica et maniaca vere et autumno mouentur: ut
in pluribus.

lix. vi. Quibuscunq; a sciatica molestatis vertebrū resilit foras:
et rursus incidat in locū suū: his mastilagines facere sunt.

lx. v. Quibuscunq; a sciatica molestatis vertebrū resilit foras:
his tabescit crus et claudicant si non viantur.

§ III §

Tabula itaq; febrium sūm morez
solitum sic meo facili ingenio cōscri-
bam: si prius eos numerauero am-
phorismos de febribus ipsis loquē-
tes: ut ante oculos tuos ponaz: que
in ipsis te doctissimū reddant.

xij. prime. Paroxismos et cōsistētias declarant egritudines: et
tempora anni et circuitum adinuicem incrementa.

xiii. prime. Qui crescunt plurimū habēt innatū calorem. et. in
fine: et propter hoc et senibus non similiter febres sunt acute:
frigidum enim habent corpus.

xiiij. ij. Acute egritudines in quattuordecim diebus iudican-
tur: quod et de febribus intellige.

xxv. ij. Estiue quartane ut multū sunt breues: autūnales vō
longe: maxime vō que ad hyemem coniunguntur.

xxvj. ij. Febre in spasmō melius est fieri quā spasmū in febre.

xxviii. ii. Febricitantibus nō fortiter neq; omnino in superfi-
cie permanere: et nihil minuire corpus: aut tabescere magis: eo
quod sūm rationem sit malum est: hoc enī longitudinē egritudi-
nis significat: hoc autē imbecillitatem.

xxx. ii. Circa principia et fines oīa imbecilliora: circa status om-
nia fortiora: qui de febribus audiendus est. et.

xxxiii. ii. In morbis minus periclitant egrotantes: quibuscunq;
pprie nature et etatis et habitudinis et horū egritudo inest ma-
gis quā quibus nō ppria sūm aliquid horum inest.

§ III §

amphorismi ad vnaquodque

- vii.iii. Cum estas sit veri similis sudores multos in febribus expectare oportet.
- viii.iii. In siccis temporibus febres acute sunt: et siquidē annus talis exultans amplius fuerit: qualē cōstitutionē fecerit in pluribus: et tales egritudines expectare oportet.
- x.iii. In autūno acutissime fiunt egritudines et maxime mortificare ut in pluribus: verū vō sanissimum et minime mortifex: quos duos etiam de febribus intellige.
- xii.iii. De temporibus: siquidē h̄yems sicca et borealis fuerint: verū vō pluuiosus et austrinus: necesse est estate febres acutas et obthalmias et disinterias fieri: maxie mulieribus et humidis nā.
- xxii.iii. Estate vō quedam horū et febres continue et causon et tertiane plurime: et vomitus et diarrhe et oculorū et aurium dolores oris vlcerationes et pudendorū putredines et desudationes.
- xxix.iii. Quibuscunq; in febribus sextans: id est: in sexta die rigores fluunt districti sunt.
- xxxi.iii. Laboriosus in febribus circa articulos et maxillas maxime apostases fiunt.
- xl.iii.iii. Febres quecunq; non deficientes tertia die sunt fortiores: periculose: quecunq; vō sic defecerint: significant quoniam non periculose.
- xlii.iii. Quibuscunq; febres longe: his dolores et pustule fiunt in articulis.
- xlvi.iii. Si rigor incidit febre nō deficiente iam debili exiscente virtute mortale.
- xlvi.iii. In nō deficientibus febribus: si que qdē extra frigida fuerint: que vō interius ardeat et sitim habeant mortale.
- xlvi.iii. Quibuscunq; in febribus resurgētibus: aut pustule: aut dolores fiunt in articulis: hi amplioribus cibis vtuntur.
- xlvi.iii. In nō deficientibus vō febribus si labiū aut oculus: aut supercilium aut nasus disloquetur: aut nō videat: aut nō audiat: et si debili existēte corpore quecunq; horū fiant prope ē mors.
- li.iii. Vbi in febre non deficiente diuisa superuenerit. et dissipentia mortale.
- li.iii. In febribus apostema non solum ad primas crises: sed egritudinem egritudine significat.
- lii.iii. Quibuscunq; in febribus aut in aliis egritudinibus voluntarie oculi lachrymantur nihil inconueniens. Quibuscunq; vō non sū voluntatem inconueniens.
- lii.iii. Quibus in dentibus in febribus limositates fiunt forte

Egritudinem collecti

85

tiorez et diuturniores sunt febres.
lv. iij. In bubonibz febres fiecte: oēs male exceptis ephimeris
lvj. iij. Febricitati sudor supueniens nō deficiente febre: malū.
Prolongatur enī morbus et humorē plurimū significat.
lvij. iij. A causone habito rigore supueniente solutio fit.
lvij. iij. Tertianā vō si non iudicatur in septem periodis:
longissima erit.
lx. iij. Quibuscunqz aures in febribus surdesunt: sanguis ex
naribus fluxus aut venter turbatus soluit egritudinem.
lxij. iij. Quibuscunqz in febribus quottidie rigores fiūt: quot
tidie febres soluantur.
lxij. iij. Quibuscunqz in febribus hystericia superuenerit an
te septimum diem malum.
lxij. iij. Quibuscunqz in febribus in septimo aut nono aut vn
decimo: aut decimoq̄rto die hystericia superuenerit bonū: si nō
dextrum hypochondriū duz fiat. Si vō sit non bonum.
lxvi. iij. In febribus circa ventrē cauma forte et cordis mor
sus vel tremor: malum.
lxvij. iij. In febribus ex somnis timores aut spasmus malū.
lxvij. iij. In febribus spiritus offendens malum: spasmus
enim significat.
lxix. iij. In febribus acutis spasmi: et circa viscera dolores for
tes malum.
lxxj. iij. Quibus vrine in febribus conturbate et conuerse ve
lut subingalū: his capitis dolores aut adsunt aut aderunt.
lxx. iij. A quartanis habiti nō valde a spasmis apprehēdū
tur: si vō apprehendant prius et supueniat q̄rtana: soluntur.
xxvj. vj. Quibuscunqz in causone tremores fiunt: alienatio
soluit.
liij. vi. In acutis passionibus cum febre luctuosa suspiria:
malum.
xxv. iij. Febricitanti si ceperint sudores boni sunt: tertiant
quintant: septem. et qui nono die. et xj. et xliij. et xvij. et xx. et xxj.
et xxiiij. et xxvij. et xxx. et xxxj. et xxxiiij. et xxxvij. et xl. isti enim
sudores egritudines indicant: qui vō ita non fiunt dolorem
significant et longitudinem egritudinis et conuersionem.

§ I n I S.

§ iij

Capitulum de dieta in febribus ipsis conuenienti.

Amphorismi.

Quartus prime. Tenuēs & certe diete in diuturnis semp passio-
nibus: & in acutis egritudinibus quibus nō conueniunt dif-
ficiles: ad ultimū tenuitatis q̄ adducunt diete difficiles: & iteꝝ
resumptiones in ultimo existentes difficiles.

v. prime. In tenuibus dietis peccāt egrotantes: & ideo magis
leduntur. Omne enī peccatū q̄tūcūq; sit magnum sit magis
in tenuibus dietis q̄ grossioribus: ppter hoc & infanis falla-
ces sunt valde & certe & constitute diete: qm̄ peccantia difficili-
us ferunt: propter hoc igitur tenuēs & certe diete fallaces sūt
amplius parum solidioribus.

vi. prime. Ad ultimas egritudines: vltime curationes ad per-
fectionem sunt potentes.

vii. prime. Vbi vō sū acutē egritudo cōtinuos & vltimos la-
bores habet: vltima & tenuissima dieta necessariū est vti: vbi
aut̄ non: nō: sed cōuenit grossius reficere & tantū subcōdescen-
dere q̄tū egritudo mollior fuerit vltimis.

viii. prime. Quando in statu steterit egritudo: tunc tenuissi-
ma dieta necessariū est vti.

Nonus. prime. Contēplari igitur oportet egrotantē si suffi-
ciat dieta ad statum egritudinis: & utrū ille deficiat prius & nō
sufficiat dieta: aut egritudo deficiat & obtundatur.

x. prime. Quibus ergo cōtinuis est status: cōtinuo & tenuiter
reficere oportet. Quibus vō posterior status ad id & ante id
paḡ auferēdū: prius vō vberi⁹ reficiēdū vt sufficiat egrotās.

xi. prime. In paroxismis subtrahere oportet: apponere enim
lesio & quēcūq; sū circuitus exacuiuntur. in acerbationibus
subtrahere oportet.

xii. prime. Senes facillime ferunt ieiuniū secūdo cōsistentes:
minus vō pueri: horū vō omniū maxime infantes: horū vō
ipsorum quicūq; sunt animosiores existentes.

xiii. prime. Qui crescūt plurimū habent inuatiū calorem: pluri-
mo igitur indigēt nutrimentō: si vō non consumitur corpus.
Senibus vō parvus calor inest: propter hoc igitur paucis fo-
mentis indigent. A multis enim cibis stingitur calor: pro-

Egritudine collecti

87

pter hoc igitur febres semibus non similiter acute sunt: frigidus enim corpus habent.

xv. j. Ventres hyeme et vere calidissimi sunt natura et somni longissimi. In his ergo temporibus oblationes plures dande sunt: et enim immixtus calor est multus: nutrimento igitur ampliori indiget. Signum et etates et athlete.

xvi. i. Humide diete omnibus febricitantibus preferunt: maxime vero pueris et aliis sic assuetis refici.

xvii. i. Quibus semel aut bis aut amplius aut minus aut finem partem: dandus vero est aliquid temporis et horis et regionis et etatis et consuetudinis.

xviii. i. Estate et autumnis cibos gravissime ferunt: hyeme vero facile: vere vero secundo.

xix. j. Illis qui in circuitibus exacuunt: nihil dare neque cogere: sed auferri ex appositionibus vel ex appositis antecrisim.

Finis

Incipit liber primus aphorismorum domini hypocratis.

Ita brevis ars vero longa

Tempus autem acutum. Experimentum fallax. Iudicium autem difficile. Oportet autem non solum seipsum probare faciente quod opus. Sed etiam egrotatem: et presentes: et ea que extrinsecus sunt.

In perturbationibus ventris et vomitibus qui sponte sunt: si quidem qualia: oportet purgari purgetur. Et confert: et bene ferunt. Si vero non contrarium. Sic et inanitiones si quidem qualem opus fieri fiat: et confert et bene ferunt. Sic vero non contrarium. Non templari igitur oportet et tempus: et regionem: et etates: et egritudines: in quibus oportet: aut non.

In exercitiis ad summum bone habitudines sunt fallaces si in ultimo fuerint. Non enim possunt manere in eodem: neque quiescere. Qui vero non quiescant: nequaquam potest in melius addere: relinquit ergo ad peius horum igitur causa bona habitudinem solvere confert: et non tarde: ut rursus principium nutrimenti accipiat corpus. Neque compressiones ad ultimum ducere. Fallax enim est. Sed qualis natura fuerit sustinentis ad hoc ducere. Similiter et inanitiones ad ultimum ducetes sunt fallaces: et iterum resumptio in ultimo existentes fallaces.

Tenues & certe diete in diuturnis. semp passionibus & acutis egritudinibus quibus non pueniunt difficiles ad ultimam tenuitatem que adducunt diete difficiles. Et iterum resumptiones in ultimo existentes difficiles.

In tenuibus dietis peccat egrotantes: & ideo magis ledunt. Quod enim periculum quicunque sit magnum sit magis in tenuibus dietis: quam in grossioribus. Propter hoc & in sanis fallaces sunt valde certe & pstitute diete: quoniam peccata difficilius ferunt. Propter hoc igitur tenues & certe diete fallaces sunt: apostoli parum solidioribus.

Habere ultimas egritudines ultime curationes ad perfectionem sunt potentes.

Qui vero secundum acumen egritudo continuos & ultimos labores habet: ultima & tenuissima dieta necessarium est uti. Ubi autem non: sed puenit grossius reficere: & tamen sub codescendere quantum egritudo mollior fuerit ultimus.

Quando in statu est egritudo: tunc tenuissima dieta necessarium est uti.

Ontemplari opus igitur egrotantem: si sufficiat dieta ad statum egritudinis: & utrum ille deficiat prius & non sufficiat dieta: aut egritudo deficiat & obtundat.

Quibus ergo continuus est status: continuo & tenuiter reficere oportet. Quibus vero posterior status ad id & ante id parum afferendum. Prius vero uberius reficiendum ut sufficiat egrotans.

In proximis subtrahere cibum oportet: apponere enim lesio est. Et quaecumque secundum circuitus exacuant: in exacerbationibus subtrahere oportet.

Proximos vero & consuetudines declarant egritudines: & tempora anni: & circuituum aduicem incrementa siue quotidie: siue preter diem siue per amplius tempus fiant. Sed ex post apparentibus quemadmodum in pleuretico sputum subrubeum si continuo appareat inchoantem quidem abbreviat. Si vero posterius appareat: prolongat. Et vane egestiones & sudores & descriptas & eucritas longas & breues egritudines apparentia declarant.

Senes facillime ferunt ieiunium. secundo persistentes. minus vero pueri: hoc non vero omnium: maxime infantes: horum vero ipso quicumque sunt: animosiores existentes.

Qui crescunt plurimum habent immatum calorem: plurimum igitur indigent nutrimento. Si vero non consumitur

Aphorismorum hyp.

corpus. Sensus vero parvus calor est: propter hoc igitur paucis
somnis indiget: multis cibis enim extinguitur calor. Propter
hoc igitur febres semper non similiter acute sunt: frigidum enim
corpus habent.

Quod inter hyeme vere calidissimi sunt natura: et somni
longissimi. In his ergo temporibus oblationes plures dande
sunt. Et enim innat? calor est multus: nutrimento igitur amplio-
ri indigent signum et etates et athlete.

Humide diete omnibus febricitantibus conferunt: maxime vero
pueris et alijs sic assuetis refici.

Omibus semel: aut bis: aut amplius: aut minus: aut semper par-
tem. Dandum vero est aliquid tempore: et hore: et regioni: et etatis:
et consuetudini.

Estate vero: et autumno cibos grauissime ferunt: in hyeme
vero facile. Vere vero secundo.

Is qui in circuitibus exaciunt: nihil dare: neque cogere:
sed auferri ex appositis ante crism.

Et quorum crisis sit et quorum facta est equaliter non moue-
re: neque nouum facere: neque farmacijs neque alijs puocationi-
bus uti: sed sinere.

Quod ducere oportet vndeque natura maxime repetit. Ide ducere
per convenientes regiones.

Tegesta medicari: et mouere non crudum: neque in principijs ni-
si si sint furiosa: multa vero non sunt furiosa.

Quod egerunt non multitudinem considerare oportet: sed quomodo
egerunt. Et si qualia oportet purgari purgentur: et confert: et
bene ferunt. Et ubi oportet usque ad defectionem ducere. Et hoc fa-
cere si sufficiat egrotans.

In peracutis passionibus raro et in principijs farmacijs uti
Et hoc prius bene diiudicantes facere.

Si qualia oportet purgari purgentur: et confert: et bene ferunt. Si
vero contrarium importune.

Explicit primus liber.

Incipit secundus liber aphorismorum domini hippocratis.

M quo morbo somnus la-
borem prestat mortale. Si vero somnus iue-
rit non mortale.

Liber secundus

Qui decipientiam somnus sedat bonum: ubi vero pstat
 malum. iij
 Somnus et vigilie utraq; modo magis facta malum. iij
Non plenitudo: non indigentia: neq; aliud quodcuq; ma-
 gis natura fuerit nihil bonum. v
 Labores spontanei narrat morbos. vi
Quiq; dolentes aliquid corporis plurimum doloris non sen-
 tiunt mens egrotat. vij
Quiq; multo tempore extenuantur corpora tarde re-
 uerti consueverunt. Que vero modico modice. viij
Sex egritudine cibum accipiens quod non conualeseat signum
 est quod corpus plurimo cibo utitur. Si vero non accipienti hoc
 fit: significat quoniam corpus inanitione indiget. ix
 Corpora ubi quod vult purgare: opus fluxa facere. x
 Non pura corpora quicquidq; nutries magis ledes. xi
 Facilius est repleti potius quam cibo. xij
Qui relinquunt in morbis post crisis: subuersiones facere
 consueverunt. xij
Quibuscuq; crisis fit: his nox difficile est ante acumen: super-
 ueniens vero leuior: ut in pluribus. xij
In ventris fluxibus: mutationes egestionum inuariant: si
 non ad mala transmutantur. xv
Qui fauces egrotant aut pustule in corpore nascuntur: conside-
 rare opus egestionem. Si enim colerice fuerint corpus egro-
 tat. Si vero sanis similes: certum est corpus nutriri. xvi
 Ubi indigentia: non oportet laborare. xvij
Quiq; cibis propter naturam intrat: hic egritudine facit
 manifestat vero sanatio. xviij
Adum que nutriuntur copiose et velociter: veloces se-
 cessus fiunt. xix
Alutorum morborum non omnino certe sunt sanitatis pro-
 nuntiationes: neq; mortis. xx
Quibuscuq; iuuenibus existetibus ventres sunt humidi
 his senescentibus efficiantur. Quibus iuuenibus ventres
 sunt siccis. his senioribus factis humectantur. xxi
 Potus indigentiam soluit. xxij
Ad plenitudinem quaecumq; egritudines fiunt: euacuatio sa-
 nat. Et quaecumq; ab euacuatione: plenitudo. Et aliorum
 contrarietas. xxij
 Acute egritudines in quattuordecim diebus iudicantur. xxiij

Aphorismorum

97

Septime quarta est iudicativa: et alteri hebdomade octava est principium. Contemplaria vero undecima. hec est enim quarta secunde hebdomade. Contemplaria vero rursus septima decima: hec est enim quarta a quarta decima septima vero: ab undecima.

xxv

Astive vero quartane ut multum sunt breues: autumnales vero longe: maxime vero que ad hyemem coniunguntur.

xxvi

Hebrem in spasmio melius est fieri: quam spasmus in febre.

xxvii

Non secundum rationem alleviatis non oportet credere: neque vereri valde mala que sunt irrationabiliter. Multa enim talium incerta sunt: et non valde permanere neque morari consueverunt.

xxviii

Hebecitibus non fortiter: neque omnino in superficie permanere et nihil minuere corpus: aut tabescere: magis eo quod si rationem sit malum est: hoc enim longitudinem egritudinis significat: hoc autem imbecillitatem virtutis significat.

xxix

In morbo omnibus morbis si quid videtur mouere moue. In statu vero habere silentium melius est.

xxx

Circa principia et fines omnia imbecilliora: circa vero statum omnia fortiora.

xxxi

Egritudine vero bene reficienti et nihil addere corpus malum.

xxxii

Peruenientes omnes male se habentes secundum principia: quidem bene reficientes et nihil addentes in fine rursus abstinent: secundum principia quidem abstinentes fortiter. Posterius vero bene reficientes melius committant.

xxxiii

In omni egritudine confortari mentem: et bene se habere ad oblationes bonum. Contrarium vero malum.

xxxiiii

In morbis minus periclitantur egrotantes. Quibuscumque proprie nature: et etatis: et habitudinis: temporis: et regionis: et hore egritudo inest: magis quam quibus non propria secundum aliquid horum inest.

xxxv

In omnibus morbis ea que circa umbilicum et pectus sunt: spissitudinem habere melius est. Minus vero tenue et tabefactum: malum. Salutar enim huiusmodi ad inferiores purgationes.

xxxvi

Sana habentes corpora farmacijs purgati exoluunt. Celerius vero malo cibo utentes.

xxxvii

Sana habentes corpora farmacijs uti: difficile est.

xxxviii

Parum deterius: cibis et potus delectabilior: vero: melioribus

Liber secundus

qdē in delectabilibus magis appetendus.

xxxix

Senes iuuenib⁹ plerūq; egrotāt min⁹. Quēcūq; vō egritu
dines eis cronice sūt: multoties cōmoriunt.

xl

Branchi & corrise in valde senibus nō maturant.

xli

Qui exoluunt frequenter & fortiter sine manifesta occasio
ne: repente moriunt.

xlii

Hypoplexiam soluere fortem impossibile est: debilem ve
ro non facile.

xliii

Strangulorū & dissolutorū nōdū mortuorū: non referūt
qbuscūq; spuma fuerit circa os.

xliv

Ora si valde sū naturam cito moriuntur: magis grac
ilibus.

xlv

Epulenticoz iuuenibus alterationē mutatiōes maxime
etatis: horarū: locorū: faciūt & vitarū.

xlvi

Dorum dolorū qui simul sūt: nō sū eūdem locum: ma
ior denigrat alterum.

xlvii

Obra generationem saniei: dolores & febres accidūt ma
gis: q̄ facta sanie.

xlviii

In omni motione corpis cū ceperit quis dolere: quiesce
re statim remedium est.

xlix

Assueti assuetos labores ferre: & si fuerint ibecilles aut se
nes: isuetis & fortibus & iuuenib⁹ facilius ferūt.

l

Ex multo tempore cōsueti: & si fuerint deteriora insuetis
minus molestare cōsueuerunt. Oportet igit ad inconsue

li

ta transmutare.

Secūdū multū & repēte euacuare: aut replere: aut calefa
cere: aut infrigidare: aut aliter quomodolibet corp⁹ mo
uere fallax est: & oīno nature inimicū. Paulatim vō certum &
ex alio ad aliud transire decet: non aliter.

lii

Omnia sū rationem facienti: & non euenienti sū ratio
nem: non oportet transire ad aliud: manēte eo quod vi

liii

sum est a principio.

Quicūq; ventres habent humidos iuuenes quidem exi
stētes: siccos habentibus melius cōmutant. In senectu
te vero deterius commutant: siccant enim vt in pluribus se
nescentibus.

liiii

In magnitudine vero corpis iuuenescere qdē decēs est:
& nonō insuauē. Senescere vō inutile: & per⁹ minorib⁹.

lv

Explicit liber secundus.

Etationes temporum ma

xime generant morbos: et in horis magne mu-
tationes aut frigiditates aut est^o et alia sim ratio-
nem sic.

Maturarum hec quidem ad estatem: hec vero ad hyemem:
bene aut male nate sunt.

Egritudinum alie ad alias bene nate sunt: aut male.

Etates quedam ad regiones: et horas: et dietas: bene aut
male nate sunt.

In horis quoniam eadem die aliquando estus: aliquando vero frig^o
autumnales egritudines expectare oportet.

Austrini status grauatur auditu: caliginosi caput grauantes: pi-
gri dissolutes: quoniam isti preualent talia in morbis patiuntur egrotan-
tes. Si vero boreas fuerit: tussis: faringes: ventres duri: dis-
surrie: horrores: dolores: et pectorum et laterum: quoniam isti preualue-
runt talia in morbis expectare oportet.

Quoniam estas sit veri similis: sudores multos in febribus ex-
pectare oportet.

In siccis temporibus febres acute fiunt: et si quidem annus talis
existens amplius fuerit: quale constitutione fecerit in pluri-
bus: et tales egritudines expectare oportet.

In moderatis temporibus si temporaliter tempora se reddi-
derint: boni status et bone egritudinis determinationes
fiunt. In imoderatis vero maxime immoderate: et difficiles
determinationes.

In autumno acutissime fiunt egritudines: et maxime
mortifere: ut in pluribus: verum vero sanissimum: et mi-
nime mortiferum.

Autumnus: prorsus malus.

O temporibus si quidem hyemis sicca et borealis fuerit: verum
vero pluuosum et austrinum: necesse est estate febres
acutas: et obtalmias: et disenterias fieri: maxime mulieribus: et
humidis natura.

Sed si vero austrina hyemis et pluuiosa et tranquilla fiat: verum ve-
ro sicca et boreale: mulieres siquidem quibus partus ad ver-
um inest: ex omni occasione abortiunt. Si vero genuerint: morbi-
dos pueros: et imbecilles pariunt: ut aut statim resoluantur

Liber tertius

aut moribidi et tennes uiuant existentes. Alijs uero iuniorib⁹ qdem dissenterie: et obtalmie sicce fiunt. Septioribus uero catarrhi celeriter dissoluentes. xiiij

Si uero estas sicca et boreales fiat: autūnus uo pluuosus et austrinus: capitis dolores in hyeme. tussis: branchi: et corrix: fiunt: quibusdam uero et ptisis. xv

Si uero autumn⁹ borealis fuerit et in aquosus: humidis natura et mulieribus confert: reliquis uero obtalmie fiunt sicce: et febres acute: et corrix diurne: quibusdam uero et melancolie. xvi

Constitutiones anni uero oīno qdem sicce pluuiatibus sunt saniores: et minus mortifere. xvii

Egritudines uo in pluuiatibus ut multum fiūt: et febres longe: et uētris fluxus. et putredines: et epilepsia: et apoplexia: et squinates. In siccis uero consumptiones: ptisis: et obtalmie artetici: stragurrie: et dissenterie. xviii

Quotidiane uero constitutiones boreales corpora constituunt qdem fortiora: et bene mobilia: et bene colorata: et melius audientia faciunt: et uentres siccant: et oculos mordēt et circa thoracem dolorem faciunt: et si qdem prius est dolēdū magis dolet. xix

Austrine uo corpora dissolunt et humectāt: et capitis et audit⁹ grauitates faciunt: et uertigines in oculis: et corpore diffacilem motum: et uentres humectant. xx

Secūdū horā qdem ueris et extreme estatis pueri et eorum affines etatib⁹ et bñ degunt et maxime sani sunt. Estate et autūno vsq; ad aliud qdes senes. Reliquo uero autumnno et hyeme mediij etate. xxi

Egritudines qdam oēs in oīb⁹ horis fiūt: qdam uo maxime bñ: qdā earum fiunt: et exacuiūt. xxii

Tere si qdem manie: et melancolie et epilepsie: sanguinis fluxus: squinates: corrix: branchi: tussis: lepre: lichineis alibi: rubores ulcerosi plurimi: pustule: et artetice. xxiii

Etate uero qdam horum febres p̄tinue: et causon: et tertiane plurime: et vomit⁹: et dysarrie: et oculorum et aurium dolores oris ulcerationes: et pudendorum putredines et diffusiones. xxiiii

Autumno uo et estiuorum multa et febres quartane: et errantes: et splenes: et hydropes: et ptisis: et ulcerationes: et stragurrie: et lienterie: et sciades: et squinantes: et anhelitus: et dysplei. x

Amphorismorum

hyleis: epilepsie: manic & melancolie.

N yeme pleuretide: periplemonie: corize: brachii: tusses: dolores pectorum: laterum & lumborum: dolor capitis vertigines & appoplexie. xxv.

I n etatibus vero talia accidunt pueris quidē & noniter genitis viceratōes oris: vomitus: tusses: faringes umbilici: segmones: vigilie: tumores: & aurium humiditates. xxvj.

O pparie: & maxime quando pducunt caninos dentes & priuillimis puerorū & dures vētres hūitibus. xxvij.

S enioribus vero factis peripnuma spēdilis sin collū intus impulsiones: asinata: lithiases: lēbaci: rotūdi: ascarides: acrocardines: satiriasis: scrophule: & alie pustule. xxviij.

S enioribus vero ad iuuentutē accidunt: & horū multarū febres diurne magis: & ex narib⁹ sanguis flux⁹. xxix.

P urime vero pueris passiones terminantur: hec quidem in quadraginta diebus: hec vero in septem mensibus: hec vero in septem annis: hec vero ad iuuentutem accedunt. Quę cunq; vero permānent pueris & non soluuntur: circa iuuentutē aut feminis circa menstruorum eruptiones: veterasceere consueuerunt. xxx.

A dolescentibus vero sanguinis sputa: ptisis: febres acute: epilepsie: & alie egritudines: & maxime p̄dicte. xxxi.

Q uia vero hanc etatem asinata: pleuretides: periplemonia: litargie: frenesis: caisson dyarrie diurne: coleres: dissenterie: lienterie & hemorroydes. xxxij.

S enioribus disine: catarrhi cum tussi: strangurie: diffurie: articulorum dolores: anefreses: vertigines: appoplexie: cacecie: priuitus totius corporis: melancolie: vigilie: ventris & narium humiditates: oculorum hebetudo: glaucositas: & grauitas auditus.

¶ Explicit tertius liber amphorismorum.

¶ Incipit quartus.

P Regnantes si cōuenit pur-

gare. a quarto mense vsq; ad septimū mēse vo-
has. Ad iuora vero & seniora veteri opz.

S

In farmacijs talia ducere ex corpore qualia spōte veni-
entia sūt vtilia. Que vō cōtraria veniētia qescere. iij.
Si qualia oportet purgari: purgantur: et confert: et bene ferūt.
Contraria vō grauitur. iij.

Purgare quidem estate supiora: hyeme vō iferiora. v.

Sub cane: et ante canē: moleste sunt purgationes. vj.

Graciles et facile et vomentes purgare superius: timen-
tes hyemem. vij.

Difficile vō vomentes et medie carnosos inferius: timentes
estatem. viij.

Pituiticos vō metuentes ad supiores farmacias. ix.

Melancolicis vō inferius eadem ratione vehementius con-
traria apponentes. x.

Medicari in valde acutis si expedit eadem die: differre enī
in talibus malum est. xj.

Quibuscunq; torsiones: et circa vmbilicū dolores et lumbos
et dolor non solutus sit: neq; farmacijs: neq; aliter in hydro-
pem siccam perficitur. xij.

Ombus ventres lienterici hyeme: superius medicari
malum. xij.

Abeleboros his qui non facile sursum purgantur ante
habitationes oportet prebumeare corpora plurimo nu-
trimento: et requie. xiiij.

Omnibilibet quis heleborum ad motiones quidē corp-
us magis oportet ducere. Ad sōnos vō et imobilitates mi-
nus. Declarat autē navigatio: qm̄ motus corpa turbat. xv.

Omnibilibet quis magis ducere heleborū moue corpus. Cū
vō statuere fac somnum et noli mouere. xvj.

Heleborus periculosus est sanas carnes habentibus: spas-
mum enim facit. xvij.

Non febricitantibus existentibus si fiat fastidius et cordis
morbus et tenebrositas oculorū et os amaricatū: sursum
farmacia indigere significat. xvij.

Supra dyaphragma dolores sursum farmacia idigere signifi-
cat. Quicunq; vō inferius significāt inferius. xix.

Quicunq; in farmacijs non sitiunt cum purgantur: non quie-
scant: donec sitiant. xx.

Non febricitantibus existentibus si fiat strophus: vel ge-
nuum grauitas et lomborum dolor: deorsum farmacia
indigere significat. xxi.

Egestiones nigre vel qualis sanguis sponte venientes: cum febre et sine febre pessime. Et quantūcūq; fuerint colores plures magis malum. Cum pharmaco vero melius: et quanto plus fuerint colores nō malum. xxij.

Egritudinibus quibuscūq; incipientibus: si fel nigrum: aut sursū aut deorsum exierit mortale. xxiij.

Quibuscūq; ex egritudinibus acutis: aut multis temporibus aut abortibus: aut aliter extenuatis: si fel nigrum exierit: aut qualis sanguis niger: sequenti die moriuntur. xxiij.

Dissinteria si a felle nigro inceperit mortale. xxv.

Sanguis sursum quidem qualiscūq; malum: deorsum vō si niger exierit bonum. xxvj.

Nigre egestiones si a dissinteria habito: vt intestinorum carnes egerantur mortale. xxvij.

Quibuscūq; in febribus sanguis fuit multitudo: vnde cūq; in resumptionibus vētres his humectantur. xxviij.

Quibuscūq; felle egestiones sunt: surditate superuemente quiescunt. Et quibuscūq; surditas felleis egestionibus superuementibus quiescunt. xxix.

Quibuscūq; in febribus sextanis existentibus rigores fiunt discreti sunt. xxx.

Quibuscūq; exacerbationes fiunt si qua hora febuis acciperit in crastinu eadem hora incipiat descripta. xxxi.

Aboriosis in febribus circa articulos et circa maxillas maxime apostases fiunt. xxxiij.

Quibuscūq; resurgētibus ex morbis si aliquid doluerit: ibi apostases fiunt. xxxiij.

Si vero et prius doluerit: aliquid ante egritudinem illic confirmatur egritudo. xxxiij.

Si a febre habito tumore non existente in faucibus suffocatio repente superuenerit mortale. xxxv.

Si a febre habito collum conuertatur vt vix possit deglutire tumore non existente in collo mortale. xxxvj.

Febricitanti si ceperint sudores boni sunt tertiani: quanti septem: et q nono die. et xj. et xiiij. et xvij. et xx. et xxi. et xxiiij. et xxvij. et xxx. et xxxij. et xxxiiij. et xxxvij. et xl. At eni sudores egritudines indicāt. Qui vō ita nō fiunt: dolore significāt. et longitudinem egritudinis et conuersionem. xxxvij.

Frigidi sudores cū febre acuta qdē facti mortē significāt. Cuius molliori vō febre lōgitudinē egritudinis significāt. xxxviij.

B h

Et ubi in corpore sudor: ubi egritudinem narrat. xxxix.

Q ubi in corpore calidum vel frigidum: ubi egritudo regnat. xl.

Q ubi in toto corpore mutatiōes: et si corpus aut infrigidatur aut statim calidū fit: aut calor alter ex altero fit significant longitudinem egritudinis. xli.

S calor multus ex somno sine aliqua manifesta causa factus significat quoniam corpus plurimo cibo utitur. Si vero cibum non accipienti hoc fiat: significat quoniam indiget euacuatione. xlii.

S calor multus frigidus vel calidus: semper fluēs frigidus maior: calidus vero minorē egritudinē significat. xliii.

Rebres quęcumque non deficientes tertia die fortiores fiunt periculose. Quęcumque vero sic defecerint: significant quoniam non periculose. xliii.

Q ubi quęque febres longe sunt: his dolores et pustule fiunt in articulis. xlv.

Q ubi quęque ex febribus resurgētibus aut pustule aut dolores fiunt in articulis: hi amplioribus cibis utuntur. xlv.

S rigor incidit febre non deficiente: iam debili existente virtute mortale. xlv.

Q recreationes si in febribus non deficientibus luide: vel sanguinee et fetide: et felice sunt: omnes male sunt. Eggeste vero bene: bone sunt et sine secessu: et sine urinas. Si vero non aliquid vitium egrediat per hec loca: malum est. xlv.

Item non deficientibus febribus: si quid extra frigida fuerit: quod vero intus ardeant et sitim habeat mortale. xlix.

Item non deficientibus vero febribus si labium aut oculus aut supercilium: aut nasus distorqueatur: aut non videat: aut non audiat. Jam debili existente corpore: quodcumque horum fiat prope mors est. l.

Q ubi febre non deficiente distimia superuenerit: et desipientia mortale est. li.

Item febribus apostema non solum ad primas crises: longitudinem egritudinis significat. lii.

Q ubi quęque in febribus aut in alijs egritudinibus voluntarie oculi lachrymantur nihil inconueniens. Quibus cumque vero non sine voluntate inconueniens. liii.

Q ubi in dentibus in febribus limositates fiunt: fortiores et diuturniores sunt febres. liii.

- Q**uibus plerūq; tussis sicce & modice prouocate in febribus & ventibus: non valde sitientes sunt. lv.
- I**n bubonib; febres facite oēs male: exceptis ephimeris. lvj.
- E**bricitati sudor supueniēs nō deficiēte febre: malū: plō
Lgatur. n. moribus: & humorē plurimū significat. lvj.
- S**pasmo & tethano habito febris superueniens soluit
Egritudinem. lvij.
- C**ausone habito rigore supueniēte solutio fit. lx.
- E**ritana vera si non iudicatur in septem periodis: longissima erit. lx.
- Q**uibuscūq; aures in febrib; surdescūt: sanguis ex narib; fluens: aut vēter turbat soluit egritudinē. lxj.
- Q**uod iudicantur in paribus diebus discreti sunt: & amica conuersionis. lxij.
- Q**uibuscūq; in febribus quotidie rigores fiunt: quotiē die febres soluantur. lxij.
- Q**uibuscūq; in febribus hystericia superuenerit: añ septimum: diem malum. lxij.
- Q**uibuscūq; in febribus in. vij. aut nono: aut. xj. aut. xiiij. die hystericia supuenerit bonū: si non dextrum hypochondrium duz fiat: si vō sit: non bonum. lxv.
- I**n febribus circa ventrē cauma forte & cordis morbus: malum. lxvj.
- I**n febribus ex sonis timores: aut spasmi: malū. lxvij.
- I**n febribus spiritus offendens malum: spasmus enim significat. lxvij.
- I**n febribus acutis spasmī: & circa viscera dolores fortes: malum. lxix.
- Q**uibus vrine grosse: globose: pauce nō sine febribus multitudo veniēs: ex his tenuis inuat: maxime vō talia veniant: quibus ex principio aut celerius hypostases sūt. lxx.
- Q**uibus vrine in febribus cōturbate & cōuerse velut subingaliū: his capitis dolores: aut adficiūt: aut aderūt. lxxj.
- Q**uibus in septima terminant: is nubem habet quarta dies vrinā rubeam vel alia sm rationem. lxxij.
- Q**uibus vrine limpide aut albe male: maxime si in frenetis cis appareant. lxxij.
- Q**uibus hypochondria suspēsa sūt & subagiētia lūbi dolore supueniēte: vētres his h̄ectant: si nō vētositates erūpāt: aut vrine multitudo supuēat: si febrib; vō sūt hec lxxij.

Liber quintus

Quibus spes ad articulos apostema cōuerſi cruet ab apoſtemate vna groſſa & multa & alba facta velut i labouo ſis febris. Et maxie ſi quartanis quibſdā incipit fieri. Si vō ſanguis ex narib⁹ ſuat valde & celeriter ſoluif. lxxv.

Si ſanguinem: aut pus mīxerit: renum aut veſice vlcera tionem ſignificat. lxxvj.

Quibuſcunq; in vna groſſa: quaſi carnum iuſtra: vel ſicut pili ſunt: hiſ de renibus creunt. lxxvij.

Quibus in vna pingui exiſtente ſurfuramīnguntur: hiſ veſica ſtabit. lxxviii.

Quicunq; ſanguinem ſponte mīngunt: hiſ de renibus vene rupturam ſignificat. lxxix.

Quibuſcunq; in vniſ harenofa ſubſtant ſedimīna: hiſ veſica: aut a renib⁹ ſit hui⁹ habent. lxxx.

Si ſanguinem mīngunt: aut trōbos & ſtrangurriā habēt: & dolor incidit in pectinem: & ſub ventre: & perithoneon circa veſicam dolorem ſignificat. lxxxi.

Si ſanguinem aut pus mīngunt: aut ſcamas: & odor grauiſ veſice vlcerationem ſignificat. lxxxij.

Quibus in vinali viā puſtule naſcuntur: ſanie facta & erupta ſolutio ſit morbi. lxxxij.

Urina multa facta noctu: modicū ſeceſſū ſignificat & eōuerſo.

¶ Explicit liber quartus.

¶ Incipit quintus liber aphoriſmōꝝ domini Hippocratiſ.

• **Spasmus ex helebozo mortale.** ij.

In vulnere ſpasm⁹ ſupueniēs mortale. iij.

Sanguine multo ſuente: ſpasmus vniatus aut ſingultus malum. iij.

Spasmus inat⁹ & ſingult⁹ poſt nūtiā tranſitionē malū. v.

In immoderata purgatione ſpasmus aut ſingultus inat⁹: malum. vi.

Si inebriatus aliq; repente ſine voce fiat: ſpasm⁹ vniato moritur: ſi non febris acceperit eum: aut ante horam ſm quam crapule ſoluuntur locutus fuerit. vij.

Quicunq; a retano apprehendunt in quattuor diebus moriuntur. Si vō hos eſſugerint: ſalui ſunt. viij.

Epilepsie quibus ante iuuentutem nascuntur mutatio-
nem habent: quibus vō post vigesimum quintum annū
commouentur vt plurimum. ix.

Quicumq; pleuretici facti in. xiiij. diebus non purgantur: his
in empima transeunt. x.

Petis fit maxime in etatibus a. xvij. annis vsq; ad. xxv.
annum. xj.

Quicumq; squinantiam effugiunt: et ad pulmonem eis con-
uertitur in septem diebus moriuntur. Si vō hos effugerunt:
empici fiunt. xij.

Qui a ptisi molestatur si sputum qualecunq; expuunt graue
fetet, super carbones effusum et capilli a capite defluunt mor-
tale. xij.

Quibuscuq; ptificis capilli defluunt: dysarrhia superueniente:
moriuntur. xij.

Quicumq; sanguinem spumosum expuunt: his ex pulmone
eductio fit. xv.

Ptisi habito dysarrhia superueniente mortale. xvj.

Quicumq; ex pleuretide empici sūt: si purgent in. xl. dieb^o a q̄
die ruptura sit q̄scūt: si vō nō in ptisim trāseunt. xvij.

O Aliud nocet hoc frequenter vtentibus. Carnium esse
ominationem facit: neruorum incontinentiam: mētis stu-
porem. Fluxum sanguinis: et defectiones spiritus: quibusdam
vō et mors sequitur. xvij.

Rigidum vō spasmos et tetanos et nigrores et febrium
rigores. xix.

Rigidum inimicum nervis: ossibus dentibus cerebro:
spinali medule. Validum vō vtile et amicum. xx.

Quicumq; infrigidata sunt recalefacere oportet: exceptis qui-
buscuq; sanguinem manare futurum est. xxi.

Oceribus frigidū mordax: cutē idurat dolore sine sanie.
facit: nigrores: rigores: spasmos tetanos et febres. xxij.

Est autem vbi in tetano sine vulnere iuuenē bene carno-
so: estate media aque frigide multa infusio: caloris reuo-
cationem facit: calor vō hic liberat. xxij.

O Aliud saniem faciens in omni vulnere maximum si-
gnum ad certitudinem cutem mollit: et attenuat sine do-
lore: rigorum tetanorum et spasmodum mitigatorum est. Eo-
rum vero que in capite sunt soluit grauedinem. Plurimum
confert ossium fracturis: magis vero denudatis. Idoz autem.

§ liij

maxime in capite vulnera habentibus: et quęcumq; a frigidi-
te oriuntur: aut vulnerantur: et herpetis vulneribus comedē-
tibus: ano pudēdo vesicę: et matrię. Calidū quidē determinā-
t amicu. Frigidum vō cōtrariū: et occidens. xxij.

In his vō oportet frigidū vti vnde sanguis fluere futu-
rus est: nō sup loca sed circa ea. Et quęcumq; flegmones:
aut inflamatiōes in rubeū: aut sub sanguineū colorē sunt tēdē-
tes ex recētī sanguine: qm̄ veterata demgrat et muat herisipi-
lam non vulnerat. am. qm̄ vulnerate nocet. xxv.

Rigida vel it nix vel cristallus pectori minutatim infusus cō-
mouētia sanguinē fluere faciētia: et catarrhos. xxvj.

In articulis dolores et tumores sine ulceratione: poda-
gram et spasmus: horum plurima frigida aqua infu-
sa refrigerat et attenuat et dolorē soluit. Stupor enim medio-
cris dolorem minuit. xxvij.

Aqua q̄ cito calefit et cito ifrigidat leuissima est. xxviii.

Quia sicut bibere desideriu est noctu valde sitientibus
si super dormierint bonum. xxix.

Mulieribus educit calefactio ex aromatibus. Multoties
vero et ad alia utilis esset: si non grauedinem capitis fa-
ceret. xxx.

Mulier in vtero habens flebotomata abortum facit: et sed
magis cuius maior est fetus. xxxi.

Mulier in vtero habenti ab aliqua acutarum egritudinū
accipit mortale. xxxij.

Mulier sanguinem vomenti menstruis superuenientibus
solatio fit. xxxij.

Mulier menstruis deficientibus sanguinem ex naribus
fluere bonum est. xxxij.

Mulier in vtero habētis: si venter multū fluat: periculum
est abortiendi. xxxv.

Mulier que a matrice molestat: aut difficulter generantis
sternutatio superueniens bonum. xxxvj.

Mulier mēstrua habēt sine colore proprio et nō sibi se semp
facta: purgatiōe indigere significat. xxxvij.

Mulier in vtero habenti: si subito mamille graciles fi-
ant: abortit. xxxvij.

Mulier in vtero habenti si altera mamilla gracilis fiat
geminos habenti: alterum abortiet. Et si quidē dextra
gracilis fiat masculū: si vō sinistra feminam. xxxix.

Aphorismorum

103

- S**imiliter que neq; pregnas neq; generauit lac habet: huius menstrua defecerunt. xl.
- M**ulieribus quibus ad mamillas sanguis conuertitur: inamnam significat. xli.
- M**ulierem si vis scire si concepit: melioratum qm dormitura est da vibere ei: si quidem torsiones habuerit circa venterem concepit: si vero non minime. xlii.
- M**ulier si quidem masculum concepit: bene colorata est: si vero feminam: discolorata. xliii.
- Si mulieri pgnati herispilla sit in matrice: mortale. xliii.
- Q**ue preter naturam tenues existentes concipiunt: abortiunt ante q grossescant. xlv.
- Q**uecumq; corpora moderate habentes abortiunt secundo mense: aut tertio: sine omni occasione manifesta: his quoru lidonibus musculagimibus pleni sunt: non possunt pregrauedine tenere fetum: sed abrupuntur. xlvj.
- Q**uecumq; existentes preter naturam crasse non concipiunt: his pinguedo os matricis obturat: et priusq; extenuentur non concipiunt. xlvij.
- S**i matrix in vertebro posita fecerit sanem necesse est edmotum fieri. xlviii.
- R**ectus maris quidem in dextris: femine vero in sinistris magis. xlix.
- R**ed matricis precipitationes obtalmicum apponens apprehende os et nares. l.
- M**ulier in vtero hnti tenasmo inat abortire facit. li.
- M**ulieris menstrua si velis retinere sitiam maiorem ad mamillas appone. lii.
- Q**uecumq; in vtero hnt: his ccludis os matricis. liii.
- M**ulier in vtero habenti lac ex mamillis multum fluens: fetum significat debilem. Si vero vbera dura fuerint: sanum fetum significat. liii.
- Q**uecumq; corrupte sunt fetus: his vbera gracilia sunt. Si vero rursus dura fiant. Et si dolor est in vberibus aut in vertebribus: aut in genibus: aut in oculis no corrumpunt. lii.
- Q**uiuscumq; os matricis durum est: his necesse est os matricum concludi. lii.
- Q**uecumq; in vtero habentes a febris accipiunt: et fortiter calefaciuntur sine occasione manifesta generat periculo: et difficulter aut abortiunt periclitantes. lii.

In fluxu muliebri spasmus: et animi defectio: si superue-
niat malum. lxv

Menstruis plurimis enemētibus accidunt egritudines: et non
venientibus a matrice accidunt egritudines. lxv

In ano flegmones patiēti: et matrice flegmones habēte:
striguria superuenit. In eptate vero flegmones patiē-
ti: singultus superuenit. Et in retribus habentibus sanies strā-
gurria accidit. lxv

Mulier si non conceperit: velis autem scire si concipiet: con-
tegens vestimentis suffumigra deorsum: et si quidez transire
videatur odor per corpus ad os et nares: cognosce quoniam
ea non ppter se non generat. lxvi

Mulier in vtero habenti si purgationes exeunt: impossi-
le est fetum sanum esse. lxvi

Si mulier purgationes nō exeunt neq; febris neq; rigore su-
peruente: angustie vero: abominationes: defectiones ani-
mi ei acciderint: reputa hanc in vtero habere. lxvii

Quaecunq; frigidas et dempsas matricis habent: non cōcipiūt
Et quaecunq; humiditas habent matricis non concipiūt: extin-
guis enim in eis semen. Et quaecunq; siccitas et magis ardentes
non concipiunt. Indigentia enim nutrimenti corrumpitur se-
mē. Et quaecunq; ex vtriusq; temperiem habent moderate sūt
huiusmodi generantes: anxietates: abominatio. lxvii

Similiter et in maribus: aut enim propter raritatem corporis
spiritus extra fertur ut non incidat semen: aut propter debi-
litate humidum diffunditur extra. Aut ppter frigidum nō
calefit: ut congregetur ad hunc locum: aut ppter calidita-
tem ipsum hoc fit. lxviii

Nec dare caput dolentibus malum est. Malum vero et
febricitantibus: et quibuscunq; hypocondria suspensa ra-
gunt: et siticulosi. Malum vero quibus fellei secessus: et in
acutis febribus: et in quibus sanguinis multa egestio facta est.
Conuenit vero ptificis non valde febricitantibus. Dare vero
et in febribus longis nullo predictorum signorum pſente: et extra
rationem tabefactis. lxviii

Quibus tumores in vulnerib⁹ apparent non valde spasmi-
tur neq; insaniunt: his vero non apparentibus repente qui-
bus quidem retro spasmi et tetani fiunt. Quibus vero in prio-
ri parte: mania et dolor lateris acutus: aut empūna: aut dissen-
teria si rubei sunt tumores. lxviii

Aphorismorum hyp.

Si in vulneribus malis et fortibus existentibus tumor non appareat: magnum malum: laxa bona: cruda mala.

lxviii

Posteriora capitis dolentia: qui fronte recta vena incisa iuvant.

lxix

Rigores multieribus incipiunt ex lombis magis: et per dorsum ad caput: et viris retro magis quam in priori parte corporis: velut cubitorum: coxarum: et propter cutem raram: declarat vero pilus.

lxx

A quartanis habitus non valde a spasmodis apprehendunt: si vero apprehendunt prius et superueniat quartana: solvunt.

lxxi

Quibus circumdedit cutis dura et sicca sine sudore finietur. Quibus vero laxa et rara cum sudore finient.

lxxii

Iterici non valde sunt inflati.

Incipit sextus liber aphorismorum.

In diuturnis lienterijs opiorum remia superueniens prius non existens bonus signum.

lxxiii

Quibus nares humide naturaliter et semel humidum cito infirmantur. Quibus vero contraria salubrius.

lxxiv

In diuturnis dissenterijs abstinentia malum: et cum febre periculosum.

lxxv

Circumfluentia ulcera male consuetudinis: malum.

lxxvi

Dolores in lateribus et pectoribus et in alijs corporis partibus si multum differunt ad discernendum: mali sunt.

lxxvii

Nefretici et circa vesicam dolores: laboriose sanant in semetipso.

lxxviii

Dolores et tumores superius ventrem existentes. Superiores quidem leviores. Inferiores fortiores.

lxxix

Hydropici: quae vulnera in corpore nascuntur non facile sanantur.

lxxx

Tate pustule non valde puriginose sunt.

lxxxi

Caput dolenti vel circumdolori: sames aut aqua aut sanguis defluens superius aures et nares solvunt egritudines.

lxxxii

Melancholicis et freneticis emorroides unguine bonum.

lxxxiii

Emorroides sanant antiquas si non una fuerit relicta: periculum est fieri hydropem: aut ptisimam: aut maniam.

lxxxiv

Singultu habito: sternutatio superueniens solvit egritudinem.

lxxxv

Hydrope habito: si in venas in ventrem aqua fluente
 solutio fit. xx
Hemorrhagia habito diuturna: spontaneus vomitus superue-
 niens soluit egritudinem. xxi
Hemorrhagia habito et periplemonia: dysarrhia superueni-
 ens malum. xxii
 In oculis patientem dysarrhia accipit bonum. xxiii
Quicquid incisum aut cerebrum: aut cor: aut dysfragma: aut
 epa: aut ventrem: aut renes: aut intestinorum aliquod
 gracilium mortale. xxiv
Quando incisus fuerit os: aut cartilago: aut nervus: aut
 maxille tenues: aut preputium: neque crescit neque conglu-
 tinatur. xxv
Si in ventrem sanguis fluat preter naturam: necesse est in
 sanem converti. xxvi
Melancholicis emoroidibus aut varicibus immatis: manie so-
 lutio fit. xxvii
Quibuscumque dolores a dorso in cubitos transeunt: flebo-
 tomia soluit. xxviii
Si timor et pusillanimitas multum habeant tempus habere
 rem melancholicum perficit. xxix
Intestinorum si incidantur aliquod gracilium: non con-
 glatinatur. xxx
Erisipellam extrinsecus factam: intus converti non bonum:
 intrinsecus vero extra bonum. xxxi
 Quibuscumque in causione tremores sunt: alienatio soluit. xxxii
Quibuscumque empii aut hydrophi videntur: aut inciduntur:
 his effluente sanie: aut aqua multa et repente: omnino
 pereunt. xxxiii
 Emuchi non podagrizant: neque calui sunt. xxxiv
 Mulier non podagrizat: si menstrua non defecerunt in ea. xxxv
 Puer non podagrizat ante affrodisiā. xxxvi
Oculorum meri potio aut lauacrum aut pyria aut
 flebotomia aut farmacia soluit. xxxvii
 Traulli a dysarrhia maxime capiunt longa. xxxviii
 Acide ru tuantes non valde pleuretici sunt. xxxix
Quibuscumque calui sunt his varices non nascuntur magne. Qui-
 buscumque vero immascentur rursus capillati sunt. xl
Hydropticis tussis superueniens malum. Preexistens vero
 sine malo. xli

- T**issuriam flebotomia soluit. Incidere vero venam que
intus in talo est. xxxviij
- S**umante habito tumorē fieri in gutture bonū. Extra
enim conuertit morbus. xxxviij
- Q**uibuscumq; absconditi cancri sunt: non curare melius
est. Curati enim pereunt citius. Non curati multum tē
pus perficiunt. xxxix
- S**pasm' h'it ex plenitudine aut euacuatiōe. Ita singultus. xl
- Q**uibuscumq; dolor circa hypochondria sine flegmone: his
supueniēs febris soluit dolorem. xli
- Q**uibuscumq; sanies facta in corpore non manifestat his ppter
spissitudinē saniei aut loci grossiē nō manifestat. lxij
- I**ctericis si epas durum fiat: malum. lxij
- Q**uicunq; spleneticis a dysenteria capiuntur: his superue
niente longa dysenteria hydrops nascitur: aut henteria
et pereunt. lxiiij
- Q**uibuscumq; ex stranguria pleos innascitur: hi in se
ptem diebus pereunt. Si non febre superueniente mul
ta urina fluxerit. lxv
- Q**ulnera quęcumq; annua fuerint vel lōgius tēpus h'nt: os
neceffe est emitti: et cicatrices fieri cōcavas. lxvi
- Q**uibuscumq; gibbi ex asmate sunt aut tussitante iuuentu
tem pereunt. lxviij
- Q**uibuscumq; flebotomia aut farmacia cōfert: hos vere flebo
tomare aut farmacia dare cōuenit. lxviij
- S**pleneticis supueniens dysenteria bonum. lxix
- Q**uibuscumq; tumores podagrici sunt: in quadraginta diebus
de feruescentes resident. l
- Q**uibuscumq; cerebrum sursum concutitur: necesse est febrem
et fellis vomitum supuenire. li
- Q**uibuscumq; sanis dolores repente sunt in capite. Et conti
non sine voce sunt et stertunt: pereunt in septem diebus: si
non eos accipiat febris. liij
- A**tendere op' et iudicium oculoꝝ in somnis. Si eni qd albi
appareat cōmissis palpebris: nō ex dyarria existiēte aut farma
cie potiōe malū signū: et mortale valde. liij
- T**ecipiente cum risu quidem facie securiores. Cum tristi
tia vero moleste. liij
- I**n acutis passiōib' cū febre luctuosa suspiria malum. lv
- P**odagrica. et maniaca vere et autūno mouent' ut i plurib'. lvi

In melancolicis egritudinib⁹ periculose eruptiōes aut
apoplexiā aut epilepsiaz aut spasmū aut cecitatē: aut ma
niam significat. lviij

Apopletici maxime sunt etatis a quadraginta annis: vsq; ad
sexaginta: vel septuaginta. lviij

Si omētū erumpere necesse est putrefieri. lix

Quibuscuq; a sciatica molestatis uertebū resilit foras: et cur
sus icidat in locū suū: his musculagines facte sunt. lx

Quibuscuq; a sciatica molestatis uertebū resilit foras: his
tabescit crūis et claudicant si nō uiuant

Incipit septimus liber Aphorismorum. i

K acutis morbis frigidi-

tas extremitatū malum: in ossē egrotanti caro
liuida: malum. ij

In vomitu singult⁹: et oculi rubei malum. iij

In sudore rigor malum. iij

In mania dissenteria: aut hydrops aut extasis bonus. v

In egritudine diuturna: abstinentia et egestionē coleri
ce malum. vi

Ex multa potatione rigor et decipientia malū. viij

Et apostematis intus ruptura: dissolutio: vomitus: et de
fectio animi sit. viij

In sanguinis fluxu descipietia: aut spasmus malum. ix

In yleon vomit⁹: singult⁹: spasm⁹: et descipietia malū. x

In pleuretide periplemonia malum. xi

In periplemonia frenesis malum. xij

In vulnerib⁹ fortib⁹: spasmus: aut tetanus malū. xij

In percussione in capite stupor aut descipientia malū. xij

In sanguinis sputo: saniei sputum malum. xij

In saniei sputo ptisis: et fluxus: malū. vbi vero salua te
netur: moriuntur. xv

In flegmone epatis singultus malū. xvi

In vigilia spasmus aut descipientia malum. xvij

In ossis denudatione herisipilla: malum. xvij

In herisipilla putredo aut sanies: malum. xix

In litargico tremor malum. xx

In forti pulsu in vulneribus in morosagia malum. xxi

Aphorismoy hyp.

209

- In dolore diurno circa ventrē sanies malum. xxij
 In colerico secessu disinteria malum. xxij
In ossis fractura descipientia si in vacuum acceperit malum. xxij
 In farmacie portione spasmus mortalis. xxv
In dolore forti circa ventrem frigiditas extremitatū malum. xxvi
 In utero habenti tenasmus supueniens abortit. xxvij
Quibuscunq; os aut cartilago incisum fuerit in corpore: nō augetur. xxviii
Sab albo flegmate habito dyaria supuenerit fortis soluit egritudinem. xxix
Quibuscunq; spumose egestionēs in dyaria: his a capite flegma defluit. xxx
Quibuscunq; in febribus in vrinis crinoides hypostases sūt: longam egritudinem significat. xxxi
Quibuscunq; colerice hypostases sūt: superius uero tenuiores acutā egritudinem significat. xxxij
Quibuscunq; vrine distantes sūt: his in corpore turba- tio fit fortis. xxxij
 Quibuscunq; in vrinis ampulle supnatant: nefreticam signi- fican: & longā egritudinem fore. xxxiiij
Quibuscunq; pignis hypostasis & conglobata: his nefreticā & acutam egritudinem fore. xxxv.
 Quibuscunq; nefreticis existentibus predicta signa accidunt: & dolores acuti circa musculos spinales sūt: si quidem circa extrinsecos locos fuerint: apostema futurum expecta extrin- secus. Si vō dolores magis circa interiores locos apostema futurum expecta magis intus. xxxvj.
 Quicumq; sanguinem vomūt: si quidem sine febribus salubre. Curatur vō stipticis: & infrigidantibus. Si vero ex febre per- niciosum est. xxxvij.
Quicquid in superiori ventre: in sanie conuertuntur in vi- ginti diebus. xxxviij
 Si sanguinē & trombos mūgit: & angurriaz hēt: & dolor in- cidit in peritoneon: & sub ventrem & pectinem ea que circa ue- sicam sūt egrotare significat. xxxix
 Si lingua intemperata repente fiat: aut apoplecticus aliqd cor- poris: vel melancolicum: huiusmodi efficit. xl
 Si sup purga: o seniori singultus supueniat: nō bonū. xli

Si febris non a colera habeat: aqua multa calida infusa & capite solatio fit febris. xliij

Niliter vtrasq; detras habens non fit. xliij

Quicunq; empici vniunt aut inciduntur: si quidem sanies pura fluxerit & alba euadunt: si vero senulenta & male olens pereunt. xliij

Quecunq; in epate ppter sanem vniunt: si qdem sanies pura fluxerit & alba euadunt. In tunica eni illius sanies est. Si vero velut amurea fluxerit pereunt. xlv

Oculorum dolores: meri potio: & lauacrum: & flebotomia: soluit. xlvj

Hydropsicus si tussim habeat: desperatus sit. xlvij

Stragurria & diffuria. vini potio & flebotomia soluit: cedere vero venam que intus in talo est. Bonum. xlvij

Squillante habito tumor & rubor in pectore superueniens bonum: foras enim conuertit egritudo. xlix

Quicunq; spaciillon in cerebro pariunt in tribus diebus pereunt. Si vero hos effugerint sani sunt. l

Sternutatio fit a capite ex cerebro calefacto & hūectato: qd est in capite vacuo: aere descendente in illud vacuū & faciente sonitum: qui exitus est ei per angustum. li

Quicunq; circa epas dolent: his febris superueniens: soluit egritudinem. liij

Quibuscunq; conuenit sanguinem auferre ex venis: hos oportet flebotomare in vere. liij

Quibuscunq; inter renes & ventrē flegma cōcludit: & dolores pstat non habens exitum in neutrum ventrium: his sū venas in vesicam pverso flegmate solatio: fit morbi. liij

Quibuscunq; epas aqua impletū in omentis erupit his aqua venter impletur: & moriunt. lv

Lices: oscitationes: rigores: vinum mensurate bibitum soluit egritudinem. lvi

Quibuscunq; cerebrū motus fuerit ab aliqua actione: necesse fieri sine voce statim. lvij

Quibuscunq; humiditas carnis habentibus: famē adhibere cōuenit: famēs enim desiccant corpora. lvij

Si a febre habito tumor nō existēte in collo suffocatio repēte innascit ut deglutire nō possit: mortale. lxix

Si a febre habito torqueat collū ut deglutire nō possit & trās glutiedo angustet sine tumore, manifesto mortale. lx

Si a febre

Aphorismorum

777

Si a febre habito: tumore non existente in faucibus suffocatio repente venerit mortale. Si a febre habito collum conuertatur ita vt vix deglutire possit: tumore non existente in collo mortale.

Sudore multo frigido calido supfluente. Opz mitti hūiditate a corpibus fortib⁹ supius: debilib⁹ vō inferius.

Rebres quecunqz non deficientes: tertia die sunt fortiores et periculose. Quecunqz vō sic defecerint: significat: quoniam non periculose.

Ombus febres longe his pustule diurne: aut in articulis dolores sunt.

Ombuscunqz ex febrib⁹ aut pustule diurne: aut in articulis dolores fuerint: hi ampliorib⁹ cibis vtant.

Ombus quem accipiunt febricitantes sanis est virtus: infirmis vō morbus.

Premissis aliquibus exeuntibus nō motis: sed quasi rarsura intestini supnatauerit parua: pius est morbus. Si multa: multus: horū vō multa necessaria est ventris solutio. Si vō venter nō modificabitur: sed potius iuscula dabuntur: quanto magis dabis: tanto magis plus peiorabitur.

Explaciant aphorismi domini Hippocratis. Et sequuntur pronostica eiusdem.

Incipit primus liber pronosticorum.

Omnis q medicine artis studio seu gloriam seu delectabilem amicorum copiam consequi desiderat: adeo prudentum regulis rationem suam maniat.

Ut in singulis valitudinibus pterita: pntia et futura cognoscat. Et ego reuellet que de seipso eger minime pscenserat. Si ens se p eum cognoscat: totū se illi certius cōmittit.

Finisqz medicine laudabilis existit: cum actor futura in singulis ppēdit: quis omnes minime curare possit.

Quod si posset: iam non futuri puenisqz: sed diuinis prophetis diceretur nobilior.

Quam quia vi et acumine egritudinis hunc repente mori subito contingit. Alium vō medicine apparatus psc

uenit: et vix dieculam vite adijcet.

Interest artificis ut vires egri atque egritudinis bene praeparat
Et etiam quoddam celestem quo oportet ipsum medi-
 cum praevidere: cuius si tanta sit prudentia: mirabilis est
 numerumque stupenda. Nonne illius est ut futurum periculum
 vel omnino prohibeat: vel competenti adminiculo tolerabilis
 fiat. Et si mortuuro finem. Alij vero salutem pronunciet. Namque
 accusationem in altero meretur.

Oportet ergo te circa acutas egritudines sollicitum fieri.
 Primo etenim faciem egri pernotabis. Utrum sit simi-
 lis sano. Et etiam si sibi sano similis sit: quod optimum est. Si
 vero contrarium pessimum est.

Ut si nares acute.
 Oculi cocani: tempora plana: aures frigide et contracte: et pulpe
 earum inuerse. Frons arida et tensa: et totus faciei color viridis
 seu niger aut pallidus siue plumbeus.

Que si sic fuerint in principio egritudinis. Opus iquiri an vel
 gillie praecesserint: aut veteris solutiones: aut ieiunij labo-
 res praeparaverint. Et si aliquid horum cognoveris praecessisse: minus
 periculosum vereberis. Quod si die ac nocte praecedentibus quicquam ho-
 rum substituerint: non multum periculosum sperabis. Si vero nihil
 horum cognoveris. Mortis signum sperabis.

Et si huiusmodi egritudo tridua fuerit quae praecesserint
 labores: non minus perscrutaberis: et omnia quae sunt inquire-
 da circa corpus perquirere debes: etiam circa oculos.

Et si lumen effugerint nolentesque lachrymas effuderint
 Atque foras tanquam in suffocato premuerint: aut alter alte-
 ro minor apparuerit. Et alba eorum in sanguinea commu-
 tata fuerint: et tanquam vene nigrioris vel palloris itus in se fue-
 rint: et lipitudinem habeat et instabiles: aut tremuli fuerint.
 Aut extra nimis extiterint: aut intus multum delituerint: et
 tota facies horribilis apparuerit: haec omnia periculosa et mor-
 talia iudicabis.

Oportet etiam te videre quid de oculis in somno videa-
 tur: si enim sola alba videantur subclusis palpebris: nec so-
 lutio: aut per se aut per catarticum praecesserint: neque ex consue-
 tudine hoc evenierit: mortis signa timebis.

Et si palpebrae inuerse fuerint: aut livide: siue labra simili
 ter fuerint livida: aut nares disorte: his signis siue solis
 siue cum praedictis: mortem proximam iudicabis.

Bonum est egrum inuenire iacentes in latere dextro: aut sinistro: et manus et pedes et cernicem non: ut in spasmo distensa. Et totum corpus in sua positione flexibile: et minime rigidum que habitudo sanis est familiaris et amica: et iacere in modum sani est melius.

xvij.

Quia non est signum laudabile egrum supino corpore iacere: brachijs rigidis et pedibus.

xviii.

Et si repente se a capite lecti ad pedes iactauerit: malum non esse dubitabis.

xix.

Et si pedes nudos et tepidos inueneris. Et inordinate cum labore cernicem atque pedes iactauerit: est pessimum et angustie signum.

xx.

Et si eger iacuerit deiecta cervice et aperto ore.

xxi.

Et reiecta cervice: pedibusque tortis.

xxii.

Et si super ventrem preter solitum iacuerit malum est: et alienationem significat siue dolorem ventris.

xxiii.

Et si in augmento egritudinis repetente surgens steterit: malum in omni acuta egritudine: et pessimum est in periplemonia.

xxiiii.

Rendere dentibus in febribus preter solitum: neque a puericia mortem vel maniam significat: quod si frendeat cum insaniam: mors sequitur vicina.

xxv.

Si in egro corpore fuerit antrax aut carbunculus: siue precesserit siue egritudini supervenerit: opus est attendere. Quod si exiccatus fuerit et colore viride vel citrinum vel lividum pertulerit: mortem dicit proximam.

xxvi.

Manuum mobilitatis signa sic pernotabis in febre acuta in periplemonia: et in frenesi non vera: et in capitis dolore: si manus ad faciem tulerit: tanquam quidlibet positurus: vel quasi collecturus aliquid bacillacquesierit: vel de vestibus quasi pillos euulserit: vel quasi festucas de pariete decerpserit: pessimum est et mortale.

xxvii.

Spiritus si frequens sit significat dolorem: et successiones in his que sunt super dyaphragma. Quod si magnus et cum intermissione significat alleviationem. Et si idem per os et nares frigidus exierit mortale.

xxviii.

Spiritus vero bonus cognoscitur ordine suo proprio. Et habet evidenter salutis ostensionem in acuta egritudine. Que cum febre est: cuius terminus est in quadraginta diebus.

xxix.

Solor bonus et laudabilis existit in omni acuta egritudine: qui in die critica sit: et egrum liberat. Est autem

D ij

bonus qui sit in toto corpore: et eger ex eo suavior et fortior efficitur. Qui vero nihil horum fecerit: his est inutilis. Frigidus autem malus: peior si in ceruice et in capite solo: qui quidem in acuta febre significat mortem. Cum lenta vero prolixitatem significat egritudinis.

In hypochondrijs si sine dolore fuerint: si molles: si bene compositae: hinc et inde bonus erit. Si vero feruentes: aut dolentes: vel quodam spasmo discentes: aut inter se dissimiles in his considerandum est.

Si enim in aliqua parte earum pulsus fuerit: angustiam vel alienationem significat.

Oculi tamen sunt in hac egritudine intuendi: quod si velociter mobiles apparuerint: mali significat.

Aluta existente passioe collectio si affuerit in hypochondrijs cum tumore et dolore malum est: cum ambas complectitur. Si vero in altera earum que in sinistra est. melior est.

Que collectio si in principio subita morte non itulerit.

Et si usque in die vigesimum permanserit: neque febris decidet: neque dolor defecerit in pus convertet.

Soletque huic acute egritudinem infra septem dies sanguinis fluxus ex naribus utiliter superuenire. Perquirendum est autem an dolor adsit fronti: et scotomia: que si affuerint: sanguinis fluxum ex naribus nunciabis.

In his tamen quibus etas. xxxv. annorum est.

Apostemate vero molli existente sine dolore et sub tactu mutabilis contingit egritudinem terminari: iam predictis tamen septem.

Quod si usque in die. xl. sic manserit febris non deficiente: in pus convertetur. Et omne apostema circa ventrem ad hunc modum diiudicabitur.

Apostema vero solidum cum dolore horrendum est: et cito mortiferum. Quod autem molle sine dolore et sub tactu curisille: tardius.

Apostema vero circa ventrem minus colligit humorem quam quod in hypochondrijs. Adime omnium quod sub umbilico est.

Elegantius omnibus signis signum est sanguinis effusio ex his apostematibus que insunt in prenotatis locis.

Omne apostema diuturnum in predictis locis in pus vertit.

Oportet ergo te esse attentum in his que cum putruerint omnium huiusmodi disciplinam. Quod eminet et omnino extrahere: et intus minus est. et per acutum laudabile: quod vero

Pronosticorum

775

spaciosum & minime acutum pessimum.

Quam autem que intus crepuerunt: si qua quidem ex-
terius apparent pessimum: quorum vō nihil signi est
extra meliora. xlv.

Putredo ea laudatur: que alba est & equaliter per totum:
neq; in superficie inequalis: neq; mali odoris: que ve-
ro contraria pessima. xlvi.

Incipit secundus liber pronosticorum.

Onis hydrops i acuta egri

tudine malum. Infestatur enim febre & grauedi-
ne membrorum & dolore. Consurgit autem ex lo-
bis & pylis & epate. ij.

Consurgens ex lombis & pylis significatur ex pedum in-
flatione. Et diuturna ventris effusione: non tamen cuj
defectu doloris: seu ventris tumoris. iij.

Quius vō origo est ab epate sit cum tussicula: nec proijci-
unt quicq; & tument pedes: nec egerunt nisi modicum &
cum angustia. Et circa ventrem sunt apostemata: non conti-
nue extra manantia: sed quādoq; veluti fugientia. iiij.

Et si caput & plante pedum & vole manum frigide fuerint: vō
ter vō & latera & mādibule caluerint: malum est. v.

Bonum est autem egrum ex toto calere & mollem & sua-
uem conuenienter esse. vj.

Bonum est modeste se habere & nō laboriose: & nō repēte cū-
dem latera cōmutare: & si sibi lentis videat. vj.

Crauis vō si fuerit manus quoq; & crura pouderosa
horrendum. viij.

Quod si liuor admixtus viridi vnguibus: digitisq; affue-
rit mortē aduentare non dubitabis. ix.

Et si color hic vngues non infecerit: licet cetera mem-
bra corripuerit: spei locus non deerit. Proderit vero
cuncta signa perpendere. Quod si egrum sufficiente videris:
& vna boni significatio affuerit: terminus tibi promittetur cū
quolibet exteriori apostemate & futura salute: sed palloris in
predictis locis pericula non deerunt. x.

Et testes & vga preter solitum dimini cōtrahi q; apparuerit:
aut minui: doloris aut mortis aduētū pñciabis. xi.

¶ .ij

Liber secundus

Somnus vt moris est conueniens ⁊ naturalis vt noctem non effugiat: ⁊ diem non impediat laudabilis. Contrarius vero inprobatus: minus tamen si a nane vsq; ad tertiam tenuerit. xij.

Pessimum est autem non dormire: aut enim magnitudinem doloris significat: aut alienationem. xij.

Stercoris egestio si neq; exsiccata: neq; liquida omnino: sed iuncta ⁊ hora solita. Signum est ea que sunt sub dyaphragmate esse salubria. xiiij.

Si liquida bona est si sine sonitu ventoso fuerit: nec inordinata manauerit. Si eni frequenter manat egrum maximo labore ac vigilijs afficit: ⁊ in defectum adducit. xv.

Qtile est stercus si in quantitate ciborum assumptorum eueniat: ⁊ bis vel ter in die. In nocte vero si mel ⁊ iam luce prius: aut solito more contingere. xvj.

Qtile est etiam appropinquante iam termino egritudinis idem stercus densari. xvij.

Et colore sub citrino fieri: nec in solidum densare. xviij.

Bonum est etiam si lombricos admixtos habuerit. xix.

In omni acuta egritudine ventrem non plenum: sed vacuum tractari: ⁊ non tenue sed carnosum inueniri bonum. xx.

Aquosum vero stercus ⁊ liquidum siue album aut nigrum citrinum aut spumosum malum est. xxj.

Item modicum stercus ⁊ viscosum ⁊ leue siue album seu citrinum aut spumosum malum. xxij.

Pessimum autem ⁊ mortale est viscosum nigrum fetidum: ⁊ viride. xxiij.

Quium vero productionem significat egritudinis: neque minus signum est mortis quam quod loturam intestinorum profert: aut colorem porcorum siue nigrum. Contingit etiam colores istos simul euenire. xxiij.

Ventositas sine sonitu laudabilior est. Que vero cum sono melior quam illa que intus clauditur: significat tamen amentem aut dolorem laborantem: nisi sit voluntarie. xxv.

Olor sub hypochondrijs hac proprietate habet: si reces ⁊ si ne calore fuerit. Si rugit ⁊ supuenerit ⁊ cum egestione vel vena eruperit soluitur alioquin ad inferiora transmittit. xxvj.

Urina laudabilis est que hypostasim albam subsidentem ⁊ equalem ⁊ continuam atque leuem habebit. Et si permanens vsq; in crismum erit. Est enim fidelis nuncia salutis: ⁊ significat breui

Pronosticorum

377

tatem egritudinis. Quod si modo euz hypostasi predicta: modo vo sine ea fuerit: diuturnitatem significat egritudo: neq; omnino fidelis est.

Orina rubea nimis cum sua simili hypostasi: egritudinē magis superioribus diuturnam dicit. Est tamen nuncia certa & fidelis sperande salutis.

Sed si eandem hypostasis furfurea fuerit mala est. Pessima vo si squamosa: alba autem & liquida & levis mala. Peior tamen que dicta est furfurea.

Nebula pēdēs in vrina si alba bona est: nigra vo mala. Eū fuerit vria citria clara idigesta: egritudinē significat. Timeudus ergo est infirmi defectus.

Urina mortis significatiua fidelis & certa est aquosa: aut fetēs aut nigra: aut lutea.

In utroq; sexu nigra pessima est: & in pueris vero aquosa malum.

Urina cruda clara & diuturna cum alijs signis bonis: certum est apostema futurum sub dyasfragmate.

Oraflicies vt aranee tela supnatans in vrina vituperanda est: significat enim liquari egrum.

Rationis vo est & ordinē in nebula nō negligente vix supremium aut mediū teneat locum: similiter & colorem.

Que etenim media est cū predicto colore laudabili laudabilis: suprema vo & nigra vituperabilis.

Ouendum est tamē: ne vesice vicio capiaris: vt quod ab ea est alienum diiudices.

Laudabilis est vomitus cui flegma admixtum coloribus fuerit: neq; nimis viscosus: quanto vero a simplicitate remotior tanto suspectior.

Vomitus si sit sicut succus porri: aut viridis: aut plumbeus: aut niger malus est.

Somnibus hīs infectus fuerit: est nuncius mortis: & infirmus morti est contiguus.

Quod si vomat homo vnus omnes istos colores: tunc illud erit mortale valde.

Omnis odor malus in quocūq; vomitu malū est.

Sputum in egritudine pulmonis seu costis est vtile: si sit velox: si facile sine labore.

Si sub rubrum & sano sputo admixtum.

Si vero tardum in doloris principio: & rubrum: aut citrinum

B iij

Neq[ue] sano sputo admixtum : et cum laboriosa tussi : malum nunciat. xlvi.

Et rubeū oīno molestū : et albū viscosū globosū iutile ē xlvij.

Viride spumofum malum. xlvij.

Si nigrum est mortale est. xlix.

Si in pulmone coherens sonuerit : nec quicq[ue] inde exierit malum est. Sternutatio cū reumate in omni egritudine pulmonis et costae malū est : siue enī illa sternutatio p[re]cedat siue coequa sit egritudini malū est. l.

Sternutatio v[er]o sine reumate i oī acuta egritudine bonū ē lj.

Sputū sub sanguineū claz in pulmonis valitudine in principio nullo colore turbatū salutē significat : s[ed] si vsq[ue] in die septimum aut amplius idē sputū māserit suspectū est. liij.

Omnē sputū pseuerāte dolorē malū est. Sputū nigz pelsumum ē et oē sputū cū doloris diminutiōe bonū. liij.

Omnis dolor predictoz locoz si supuenerit sputo vel solutione vētris vel flebotomia adhibito : vel quolibet cōpetenti medicamine nō fuerit diminūt[us] pus ibi fatūz den[ot]at liij.

Putredo colerica sputo admixta : et sine sputo malū ē. lv.

Si tamen a die septimo contigerit. lvj.

Mortē nāq[ue] in quartodecimo nūciabis : nisi signū quodlibet aliud sperāde salutis ad esse cōsideraueris. lvij.

Quod si huiusmodi est rubor et cōstantia egr[itudinis] et bonus spiritus et facilis p[re]dictio putredinis cū tussi et equalit[as] totius corporis in habitudine caloris et multitudinis : nec sitierit : et si vrina et stercus et sudor et sōnus bene se habuerit. Que si bene se sūt habentia vitā sūt pollicētia : ex quib[us] si plura defuerint : post diem. xij. mortē futurā p[ro]nunciabis. Et contrariū qdē quod est mortis signū huiusmodi est : scilicet debilitas egr[itudinis] spūs anxius magnus et dēsus : dolor p[er]manēs : p[re]dictio cum laboriosa tussi : sitis pseuer[ens] : corpus circa calorē inēq[ui]litas ventris et latez calor magnus : sed et frontis et manuum et pedum frigor. Et vrina et stercus et sudor et somnus vt dixim[us] sunt minantia mortē : hec si p[re]dictae p[re]dictioni colerice putredinis supuenerint : mortē futurā ante diem. xij. nō dubitabis : vel in. ix. vel in. xj. Ex hac ergo cōsideratione sputū dices esse mortale. Et si vitalia mortisq[ue] signa cognoueris : p[ro]noscitur rectitudine in offense p[ro]gredieris. lvij.

Et ista signa sunt laudabilia. s. robur : et cōsistentia egr[itudinis] et bonus spiritus. lix.

Pronosticorum

779

Apostemata quedam in xx. quedam in xl. quedam in lx.
rupturam differunt.

Oportet ergo medicum diem principij non ignorare: et in qua hora corpus suum habuerit calere: aut rigere: aut per infirmum cognoscere quando incepit in eodem loco dolere: et compunctiones sentire. hec enim sunt prima collectionis iudicia. Ex quo erunt tibi dies computandi: et inde eruptionem expectabis in predicta tempora.

Et si hec collectio in vno laterum contingit: aut ambobus euenerit utiliter punctaberis. Et si in altero magis caluerit dehinc facere super alterum videbis. Et si pondus in altero sentiat iterrogabis. Et ex hoc apostema in altero latere et non in ambobus esse diiudicabis.

Et ex signis huiusmodi que sunt putribilia pectoribus febris enim indeficiens erit: sed in die modica. In nocte uero magis accensa: et sudor multus: et in tussiendo falsa quies: et oculorum reductio: atque in eorum angulis rubor: et vnguium constrictio: et digitorum calefactio. Amplius tamen in eorundem digitorum summitatibus: et in pedibus sunt. et recedunt minuta apostemata: fastidium patiunt: et per corpus eorum vesice nascunt: et non morant. Illi empirici sunt in quibus hec signa sunt.

Qui vero uelocius empirici sunt: utrumque ex eis que dicta sunt aliquid protigerit considerabis. an spiritus sit frequens et sputum cum tussi indeficiente et utrum eum excreare ceperit dolor fiat amplius. Et in talibus rupturam ante xx. diem expectabis.

Et quos febris in die rupture dimiserit eos euasuros enuntiabis: tunc ipsi cibum appetunt: et non sitiunt. Et modum atque contactum est quod egerunt: pus quod eijciunt album est et leue et per totum equale et sine labore: et cum modica tussi et in breui sanant. Prope hos sunt qui proxima signa his signis habuere eorum. Quos autem febris in apostematis rupture non desinit: et quasi furtiva postmodum inuasit: et afficiunt siti et fastidio cibi: et egerunt molle: et post quod iactat linet et virescunt slegmati admixtum atque spumofum: his signis pertractatis: perituros non dubitabis.

Qui uero quedam horum et non omnia habuerint: eorum quidem moriunt: hi etiam in vita manebunt. Vtrique tamen difficilem exitum consequuntur: hi tamen tuo providenti iudicio discernuntur.

Liber secundus

Quibus periplemonicis supra aurē vel infra : apostema
contingit et putredinem fecerit: et cum crepuerit fistulam
parit et sic euadit. lxvij

Interest autem tua diligenter si hec precepta perpende
re quā febribus permanet: neque dolor minuit. Et sputum est
inconueniens: et egestio nō est colerica: neque liqida: vana modica
cū hypostasi plurima et alia cuncta signa: boni sunt nūcia. Tūc
sub aure vt dixim⁹ apostema futurum expectabis. lxviij

Sepius immascat apostema hoc his quibus dolor aut calor est
sub hypochondrijs. Quibus uero piplemonicis hypochondria
neque dolēt neque calent. Et spūs est densus sine causa manife-
sta: his apostema sup̄ aurem nascitur. lxx

Apostema vel vesica in pede natū piplemonicis salutē pmit-
tit: melius tamen si in principio sputi p̄iectio ex rubeo in albū
mutat: quia his signis certa salus p̄mittit. Sed quod reijcit nō est
vt opus: neque in vana est hypostasis: timēdū est ei membro cui
sup̄uenit apostema periculum. lxx

Quod si idem apostema euanuerit: atque sputum putredi-
mentum nō euenerit: neque febris defecerit: malum est. et ergo
amentiam mortis p̄ueni expectabis. lxxi

Plures ex his qui gradem sunt: piplemonica depercutunt col-
lectione. Alij vō alijs collectionibus magis. lxxij

Acutis febribus existētib⁹: si dolor a lombis et femoris ad dya-
fragma ascēderit mortale est. Alijs tū signis p̄uasis: ex quorū
pluralitate siue paucitate diiudicabis. lxxij

Vesica dolēs atque rigida febribus nō deficiētib⁹ malum p̄nun-
ciat: magis tū cū ventris strictura. lxxij

Sed si puenerit vana sic pus cū hypostasi: dolor soluit. lxxv

Si vō vana nō sic fuerit: et vesica nō molestat: neque febris deci-
derit: mors in p̄mo periodo aderit. lxxvi

Hec autē morbi species amplius pueris a septimo anno vsq;
in decimum quintum euenire cōsuevit.

Incipit tertius liber pronosticorum.

Febribus idem termin⁹

quibusdā ad vitam quibusdā ad mortem. ij

Illa dies idē in quibus ex hoibus saluat qui sal-
uat: et perijt qui perijt. iij

Pronosticorum

727

In qbus febribus si cuncta signa boni precesserint: et spes mali in quodam non habuerit: in die quarta aut prius terminum vite indicabis. Sed in quibus cuncta signa male peruenierint: neque boni spes ulla affuerit: in quarta die vel ante mortem obibit.

Primus produs hoc numero pertinet: scilicet in septimo: tertius in undecimo: quartus in quartodecimo: quintus in decimo septimo: sextus in vigesimo. Qui numerus per quaternarium augmentado in acuta egritudine usque in vigesimum diem decurrit. neque est computari incompleto numero dierum: que ad modum neque anni neque menses: ad quorum formam tres septimanas in viginti dierum spacio terminamus.

Et periodus primus ex prodibus earum apud hoc peruenit. Deinde secundum hanc rationem augmenti evenit primus produs in vigesimo die: secundus in quadragesimo: et tertius in sexagesimo.

In quibus ualitudinibus determinatio est tarda: pronostica in illis in initio sunt latentia: earum enim principia confusa sunt idcirco cautius inungendum est. Est in singulis quaternis diebus studiosius intuendum: quod si feceris aut vitare aut nunquam falleris. Et finis quartane huiusmodi est.

Que vero in breui fiunt: facilius cognoscuntur. Differentia enim illarum est euentissima. Evasuris quidem spiritus suavis: neque dolor aliquis nimius: et nocturna quies naturalis: et reliqua signa cuncta boni ordinis: ut diximus. Adorturis vero: spiritus amarus: et turbatus animus: vigiliarum instans: et omnis significatio mali nuncia.

Quoniam considerabis igitur augmenti tempora usque in statum: an sint ut supra disposuimus.

Secundum hanc quoque rationem et in parientibus cautus eris et non parientibus similiter.

Si dolor in capite acutissimus cum febre fuerit: et signum aliquod mortis apparuerit: mors cito aderit. Et si signum mali non affuerit: et dolor usque in vigesimum diem permanserit: neque febris abierit: sanguinem de naribus expectabis: aut aliquid apostema in inferioribus partibus corporis. Sed dolore adhuc restante: sanguinem de naribus expectabis: aut apostema expectabis: magis tamen dolore fronte ac tempora non relinquente.

Et sanguinem sperabis plus in illis qui sunt minoris etatis. et in minoribus: apostema uero magis in his qui sunt amplioris etatis.

Liber secundus

Ardum dolor acutus cū acuta febre pmanente malū est. Expectabis in eo alienationem: & mortē: graue enim est & molestum. Interest ergo tua bene omnia a pncipio egritudinis pscrutari & attendere signa. xv

Iuuenes enī qui sunt in hac passione. In die septimo vel prius pereunt: senes vero tardius: quia febres & alienatio minus eis q̄ iuuenibus contingunt: atq; aures eorum erumpuntur & pus emittunt. In senili tamen etate valitudo resurgit: & interunt. Iuuenes vero anteq̄ rumpatur apostema pereunt. Quod si crepuerit: & signum quodlibet apparuerit boni: aliud boni sperabis. xvi

Apostemata in gutture cū acuta febre malū est: & si aliud mali signum ex iam dictis visus fuerit: mortale est. xvii

Squinantia pessima & cito mortifera est: que in gutture nō apparet nec extat in ceruice cum rubenti tumore: dolore tamē acutissimo existente & spiritu orthomie. xviii

Hec mali species in pma die suffocat: aut secunda: aut tertia: aut quarta. Altera huius mali species est cum in gutture apostema rubet: & ipsa mortifera est: tamen pigrior est prima. xix

Tertia vero in qua ceruix & guttur rubent: prionibus diuturnior est: & nisi tumor ad interiora redierit: spei locus omnino non resistit. xx

Et si delituerit: non tamen ipsa die critica neq; propter aliquod apostema rubentē tumorem alio transduxerit: neq; putredinem patiens expuerit: vel ad modicū defecerit: & si dolor requiem mentitur mortē: ad iterationis laborem promittit. xxi

Bonum est autem tumorem & ruborem foras promitte: si aliquod apostema si ad pulmonem intus lapsus fuerit: pus ibi efficit: & amentem reddit. xxii

Quam tumidam & rubentem incidere timendum est: quia vel sanies inde sequit: vel sanguinis fluxus nimius. Laborabis igit ad aliam curam confugere. Et si neq; sic poteris incisionem effugere. Et amplius crescit & liuescit. Et si qd palato adheret subtiliatur: tunc incide: sed prius totum corpus festinabis purgare: tempore fauente: & suffocationis timore minime reluctante. xxiii

Quorum febris si per modicū lentescit: nec signū finēde egritudinis habuerint: nec febris defectus in die critica fuerit: iterationem egritudinis expectabis. xxiiii

Quib⁹ febribus pmanet: neq; labore grauant: neq; multum molestant vne dolore: his apostema futurum est in iuncturis inferiorum partium post diem. xx. Quibus febres longe: his pustule aut in articulis dolores sunt.

Transactis. xx. diebus post febrē: opz vt expectet exitura cum ptrahit egritudo vicesimum diem.

H De autem apostema minus euenit illis quoru⁹ etas est inferior a. xxxv. anno

Q uibus vero etas est prolixior: fiet apostema febrib⁹ inuenientibus.

F ebribus vero inordinate vagantib⁹ quartane sunt futurae: certius tamen circa autūnum.

E t sicut illis quos predictum apostema ouit: sic qui. xxxv. annū pterierunt quartani efficiunt.

O mne apostema magis in hyeme q̄ in alijs tēporib⁹ euenit: et amplius morat. et si sanatur nō reciprocatur.

Q uibus adsunt febres nō mortifere: attestant in capite dolores. Et patientes ante se putant tanq̄ muscas volitare: vel aliqua nigra. Et si dolor in vitalib⁹ supervenerit: rubet colerā vomituros sperabis. Et si rigor vel frigus affuerit: et sub hypochondrijs frigidū sentit: certiozem et subitū vomitum sperabis: et si cibum assumunt reiciunt.

Q uibus ille dolor a primordio febris in capite est et dolor quarta die aut quinta augetur in septima euadunt. Quibus vero die tertia dolor inceperit et crescit vsq; in quintam et in septimam finitur in nona vel vndecima. Si vero contingat in decima et vna priori similis est in quartadecima die liberantur.

Q ue vō diximus tertianarijs eueniunt equaliter viris et mulieribus iunioribus vero eueniunt in febribus: diuturnis et in ueteris tertianis.

I n febribus si est dolor capitis neq; ante oculos quibuscumq; nigris apparētibus. Sed veluti flāma lampadibus. Et sub hypochondria dextra vel sinistra sunt tensiones et tumores et tetani siue his sanguis fluxurus est de naribus.

P ueris in acuta febre spasmus cōtingit maxime aut si vētres cōstupati sunt et vigilent et expaneant et plangent et colores uariant vt modo citrini: modo rubei: modo liuidi: modo virides fiant. hec veniunt pueris vsq; in septimum annum maiorib⁹ vero his et iuuenibus spasmus in febribus non contingit nisi

Liber primus

magis existētibus infirmitatib⁹ vt est frenesis.

xxxvi

Interest ergo tua vt multo studio pereuntes, ⁊ euasus
ros siue pueros siue iuuenes discernas: nec in qualibet
egritudine te negligenter offeras.

xxxvii

Honestum quodq; illud est qui sanitatem huic vult pmittere
illi vero mortē vult pñciare. Et in breui ⁊ in prolata egritu
dine omnes vt diximus significatiōes op⁹ dignoscere ⁊ equa
ratione ppendere atq; vires earum pferre: cauti⁹ tñ hec in
viris ⁊ sputis facere.

xxxviii

Et hec est nostra doctrina in acutis passionib⁹ ⁊ in epidimicis
egritudinib⁹ id est longis vt in cancro ⁊ similibus, piculis ne
torpeas ⁊ tēpora pñtesq; morbos attēdas.

xxxix

Scito omnes ualitudines posse euenire oībus temporib⁹ quas
dam tñ qbusdam magis est euenire ⁊ quā rñ signa mala sunt
malas esse quarū vō bona sunt econtra se habere.

xl

Adhuc significatiōes quas diximus in ethiopia ⁊ hespe
ria ⁊ septentrione experti sumus.

xli

Nec desperatio aliqua te p̄turbet quā locupletius q̄ exi
stimes tibi arridebit signorum series si vt mouim⁹ no
stre rationi inuigiles.

xlii

Eq; ad alias egritudines ⁊ alias p̄ceptiones ab hac p̄
ceptione velis diffundere: quia quecumq; determinant
nostro numero certo dierum, creticorum ⁊ nostro quodq; sunt
exposite ordine p̄ceptorum.

Incipit liber p̄mus regni Salient.

Res sunt omnes doctrine

que ordine habent.

ij

Prima quidem est ex finis notione que fm
dissolutionem fit.

iij

Secunda uero que ex cōpositione est scdm re
solutionem inuentorum.

iiij

Tertia vō ex termini dissolutione: cum nunc insistimus.
Appellare aut licet huiusmodi doctrinā: nō solū termi
ni dissolutionē: sed etiam apertionem vt qdaz nominauerūt
aut resolutionem aut diuersionē vt alij qdam: aut explicatio
nē: aut expositionem vt alij.

v

Conati sunt ergo qdam herophilorū huiusmodi, facere do

Tegni Galieni

725

etrinam quēadmodū eracledes et herithaus.

Conati sunt et eam que secundum compositionem ipsi herophilus: et quidam
erastrotorum et athemensis athaleus.

Nullus tamen ante nos scripsit eam que ex finis notione incipit:
ex qua omnes artes consistunt secundum rationem.

Sed et illa quidam alibi pertransiimus.

Hic vero diffinitiuam faciemus doctrinam que quantum relin-
quit ab ea que est secundum dissolutionem et dignitate et ratione:
tamen abundans est ad comprehensionem totius et memoriam eo-
rum que secundum partem. Facile enim memorabilia sunt satis ex
termini dissolutione omnia: eo quod contineat in se totius ar-
tis capita et optimum terminum: que et substantialem quidam no-
minant e contrario diuidentes his que notiones appellant. Et
illi siquidem ab accidentibus diffiniunt rebus: hi vero substan-
tia ipsa consistunt.

Que vero secundum partem est tractatio vniuerse medicinalis
speculationis in multis alijs a nobis scripta est negocijs.

Quibus expedit uti ad tres doctrinas.

Sed nunc a diffinitiva incipiemus: tantum adhuc appo-
nentes: quod sola capita et velut conclusiones: secundum explica-
tionem demonstratorum dicet nunc.

Secunda pars primi libri tegni Galieni de corpore.

Medicina est scientia sanorum

egrorum et neutrorum.

Sciencie ergo nomen cōiter et non proprie audi-
re oportet.

Sanū autē et egrū et neutrum tripliciter vnuquodque
dicit: hoc quod est ut corpus: hoc autē ut causa: hoc vero ut signū. Et enī
susceptibile sanitatis est corpus: et efficiēs et pseruās eā est causa. Et
declarās eā signū. Quia autē hec vocāt helenes sana. Secundum vero
eundē modū et egra et susceptiua egritudinū corpora et efficiēs et
pseruātes egritudines causas: et signa declarātia: et neutra secundum eam
dem rationem: et corpora et signa et causas.

Et secundum primam quidem rationem scia causarum sanarum me-
dicinalis est post illā autē et aliarum. secundo vero et egrarum et
tertio neutrarum: et post hoc corporum. Primum quidem est
sanorum: deinde egrorum: deinde neutrorum. Et de signis vero

scdm eandem rationem. In actionib⁹ uero prius qdem corpo-
rum cognitio ex signis manifesta est: post hec uero et earu⁹ cau-
saru⁹ inuentio.

Sed qm efficiens et declarans et susceptiuus dupl^r vnūq⁹q⁹
dicit: hoc qdem simpliciter: hoc vō vt nunc: sciendū est
vtrorū q⁹ scientiaz eē medicinalē. Et ipsum vō simpliciter du-
pliciter dicit: hoc quidem vt semp^r hoc vō vt multum. Et est
vtrorūq⁹ ēt horū scientia medicinalis.

Mutrorum vō et causa: et signum: et corpus: et qd simplici-
ter dicit. Et qd vt nūc tripliciter vnūq⁹q⁹ dicit. Hoc qui-
dem eo qd neutro cōtrariorū participet. hoc qdem eo qd
vtrūq⁹ cōtrariorū equaliter: hoc aut eo qd aliqui qdem hoc
aliqui illo. Idorū uero ipsorū sm duos modos dicit: ali-
qñ qdem picipando vtrorūq⁹ p^rtrariorū equaliter: aliqui
uero amplius altero.

Et aut de toto termino dubitatio qdam sm locutionē:
quā et ipam op⁹ determinare. In eo enī qd dicit medici-
nā esse sciam sanorum egrorū et neutrorū significat qdē et oīz
p^rtiū: significat autem et quarūdā: significat etiam et qñm. Sed
oīz qdem incomphensibile est et impossibile: quarūdā vō im-
pfectum: et non artificiale. Qualiuz vō et artificiale simul et suf-
ficiens ad omnes ptes artis quas cōtineri dicimus in medici-
ne diffinitione.

Pars tertia primi libri: tegm dñi galieni de corpore.

Acipiamus igitur a corpo-

ribus. Primo qdē qualia sana et egra et neutra
contingat esse existētia: post hec uero de signis
et causis dionem percurramus.

Sanū est autem simpl^r corpus eucraton qdem
existens ex generatione in simplicibus et p^rmis particulis: coe-
quale uero is que ex his componunt organicis. Sanum uero
vt nunc est corpus quod sm p^rsens tempus est sanum: est au-
tem et hoc quod sm tempus sanū est corpus eucraton et coe-
quale: nō sm optimam eucratiam et coequalitatem sed secun-
dum p^ropriam ipsius sani corporis essentiam: vel sm ipsius
p^ropriam sani corporis qualitatem. Semper tale est maxime
eucraton et maxime coequale. vt multum uero ab optima
compositione

Regni Salient

727

compositione derelictum est: non multum tamen. iii.

Egrum vero corpus simpliciter est quod ex generatione est aut distemperatum in his quod similes habet partes: aut non coequale in organis aut utrisque simul. iii.

Egrum vero ut nunc est corpus egrotans in tempore in quo dicitur tale existens. Manifestum est autem quod et hoc quod secundum tempus dicitur esse egrum aut distemperatum est in similes habentibus partes: aut inaequale in organis: aut in utrisque. Et semper quidem egrum est quodcumque ex generatione aut distemperatum satis existens in simplicibus particulis: aut in omnibus: aut in quibusdam: aut maxime dominantibus: aut etiam in egle in organis. Ut multum vero egrum est corpus ab homini malicia derelictum: nondum vero in medio neutralitatis constitutum. v.

Quoniam autem et neutrum corpus tripliciter dicebatur: hoc quidem in eo quod neutra extremarum dispositionum participet: hoc vero utraque: hoc autem eo quod aliquando quidem hac: aliquando vero hac. Sed primum quidem significatum neutrum erit corpus medium vere existens sanissimi corporis et egerri. vi.

At huiusmodi quidem hoc simpliciter tale est quoniam ex generatione tale constitutum est: hoc vero ut nunc quodcumque in presenti tempore medium vere existit: et sanissimi corporis et egerri. Eius vero quod simpliciter est. Hoc quidem semper tale: quoniam in omnibus etatibus semper maxime permanet tale. Hoc vero ut multum quoniam mutationes quasdam est accipiens. Secundum vero secundum significatum neutrum erit corpus contrariis simul dispositionibus participans: ex generatione autem secundum unam partem aut secundum duas differentes. Secundum unam quidem: ut si secundum alteram oppositionem eucratō fuerit effectivarum qualitatum aut secundum utraque quidem oppositiones: sed circa formationem aut magnitudinem aut numerum particularum: aut positiones lapsum: aut e converso. In his quidem correctum: aut omnibus: aut in quibusdam. In crasi vero dereliquens. In differentibus vero partibus et secundum omnes oppositiones potest aliquid contrariorum participare simul. Et semper quidem tale est secundum omnes etates manens simile. Ut multum vero est quod et permutatur secundum aliquid. Ita vero et quod ut nunc neutrum erit corpus secundum significatum: aut eo quod secundum unam partem: hec habeat sana: hec vero egra aut inhequentium ei aut circa partes differentes. Secundum vero tertium significatum neutrum erit corpus quod quidem modo sanum modo egrum in preteritis temporis quemadmodum inheret ali-

Liber secundus

quibus pueris quidem existentibus sanos esse: adolescentibus
 vero factis egros vel e converso. In uno vero tempore ita neutrum
 vere contingit quidem consistere: sed in uno latitudinem non con-
 tingit. Scimus vero quoniam nunc dupliciter. viij.

S Annum vero et egrum et neutrum corpus quotiens dicitur:
 et quale unumquodque est sufficienter determinatum est:
 de signis vero deinceps dicendum est.

**Incipit pars prima libri secundus: Domini Galieni de cau-
 sis pars prima de capite.**

Ant autem horum signorum

Sana quidem quaecumque presentis sanitatis sunt
 signa demonstratiua: et future pronostica: et prius
 facte rememoratiua. ij.

Era vero signa presentis egritudinis demonstratiua sunt et
 future pronostica: et prius facte rememoratiua. iij.

Secundum vero hoc et neutra et qua neutrarum disposi-
 tionum demonstrantia sunt et pronostica et rememorati-
 ua: et sunt signa secundum aliquid quidem sanorum: sed in uno aliquid
 quidem egrorum declarantia dispositionem et hec quidem sed tem-
 pora sanis et egris insunt. iij.

Appellant autem hec omnia quod signa a veteribus medicis pro-
 nostica et si presentia aut peritiorum aut futurorum declarantia sunt. v.

Et utilitas quidem magna est: et demonstratiuorum et pro-
 nosticorum: minor vero rememoratiuorum. vi.

Existentibus vero corporibus sanis: his quidem simplici-
 ter: his vero ut nunc que et sana dicuntur simpliciter
 sanorum corporum duplicem diximus esse differentiam: hec quidem
 eorum semper esse talia: hec vero ut multum: semper quidem talia
 quaecumque habent optimam compositionem: ut multum vero
 quaecumque ab hac non multum deficiunt. viij.

Omnitiones vero eorum et ab hereticis secundum substantie eorum
 effectibus et casibus que etiam accidantia vocamus proprie. viij.

Substantia quidem ipsa eorum que in optima compositione sunt
 contempantia similes quidem partes habentium in caliditate et
 frigiditate: et siccitate et humiditate: organicorum vero in quantita-
 te et qualitate componentium earum: adhuc in formatione et po-

tionem particularum vniuscuiusq; et totius organi. ix.

His vero que ex necessitate hec sequuntur similes quidem partes habentia quantum quidem ad tactum in duricie et mollicie mediocritas quantum ad visum: bonus color et sine leuitatem et asperitatem mediocritas. x.

Secundum vero effectus operationum perfectio quam et virtutem nominamus. xi.

Eorum vero que organica consequuntur in coequalitate et pulchritudine omnis corporis organicorum: amplius et inherentiis eis effectum in virtute optime ergo compositionis corporis demonstratiua signa sunt hec. xii.

Eorum vero que quidem deficient ab hac sana vero sunt: hec quidem in similes partes habentium lapsi sunt contemperantia sine quenda paru lapsum: hec vero et in coequalitate organorum paru aliquid et hic lapsus aut est omnium: aut aliorum: aut secundum utrumque. xiii.

Enera aut lapsum eadem sunt cum his que virtutem eorum complent temperantia in habentibus similes partes: numerus vero et formatio et magnitudo: et positio in organicis: utriusque vero coe unitas: quam et continuitatem eorum nominamus. xiv.

In eisdem vero ipsis generibus lapsum et eorum corporum est vitium sine singulis egri significatum. Terminum vero utriusque discretius est operationis sensibilis lesio. xv.

Hoc optima vero deficientia compositione corpora quidem breuius lesa sunt et ipsa sine veritate non tamen sensibile est hoc. xvi.

Determinat autem ea magis et minus in operationibus et egris causis repugnare. xvii.

Simpliciter vero egra corpora determinata sunt eo quod facilius ab egris causis vincantur et ab eo quod sine multum aliquid sine virtutem operationum delinquatur. xviii.

Sunt vero horum utroque in medio neutra: et que vere dicuntur neutra: et que cum latitudine quadam. xix.

Et diuiditur totius sanitatis latitudo in tres partes latitudinem habentes et ipsas multas: quarum prima quidem erit sanorum corporum: secunda vero eorum: tertia neutrorum. xx.

Aquibus deinceps sunt egrotantia corporis lesionis sensibilius operationum determinata. xxi.

Olentia vero et quorum motiones sunt delinquentes: aut omnino perierunt: manifestos habent terminos. Quaecumque vero infirmas habent operationes in maximis quidem discessibus facile

Liber secundus

discernuntur: fm vo minores ambigue sunt: a ppter hoc fm hoc genus lesionis neutro contrario pticipans consistit in illa dispositione qua et ipsam neutra dicimus nominari. xxij.

Omnib' his diiudicatis no fm ipaz rez nam sēsu. piculū eni est sempiternae passiois irrepere dogma. xxij.

Signa vo hoz q sanant corporz et egroz et sanoz vt nūc existentium quantitate distantie differūt. xxiiij.

Propterea nobis duos extremos terminos contrarios alterutrum optimā cōpōnē et nūc factā egritudine. Considerantibus vo cui hoz sunt viciniora: et q pbat'ur corpora: propinquius eni est optime compōm sanum: qd vo ab hac longius: iā vo egrotat' propinquius egrū: vtroq; vo mediū equaliter ab vtroq; ab esse apparēs neutrum erit hoc. Optime ergo compōnis corporis dicte sunt cognitiones. Deficientium vo ab hac equalia quidē numero sunt his genera: et magis: et minus diuidi potētibus et sepatis in tres latitudines. xxv.

Signa vo egri corporis simplr dicemus: ex his enim erūt relique due latitudines manifeste. Scdm ergo genus dictū est prius in optime compōnis oratione: fm vo speciem nunc dicet prius nobis diuidentibus partes. xxvj.

Quattuor aut sunt earz differentie oēs. qdā eni earz sunt principales: qdā vo ab illis exorte sūt: qdā vo neq; aliarum dñant neq; alie earz innatas habētes vtutes et regentes eas dñant: qdā vo et innatas simul pñt et influētes. xxvij.

Principalia igit sūt cor: cerebrū: epas: et testiculū. xxviij.

Allis vo exorta sunt: et illis famulantur nerui et spina. Illis medulla cerebro: cordi vo arterie: vene epati: seminales vasa testiculis. xxix.

Ipsa vo seipsa regunt cartilago ossium coniunctio: mēbrana: glandula: pinguedo caro. xxx.

Alie vo omnes ptes cōe his habētes ad suū ipsius regimē. xxxi.

Omnium vo et vnguiū neq; regimen est aliquod: sed generatio sola. xxxij.

Nec quidem partium sunt differentie: signa vo vniūscuiusq; craseos deinceps dicentur. xxxiij.

Principalia aut a cerebro nobis facientibus. Sunt enim quinq; innata genera cognitionū eius. Primū qdē toti capitis dispo. fm vo sensibilia opationū vt et vitiū. tertiu opationū. qrtū principalium: et qntū naliū. Aliud est gen' in his oib' generi

bus ab his que extrinsecus ei accidunt alteratio. xxxiij.

Totius quidē capitis dispositio ex magnitudine et figura eius et capillorum accipitur. xxxv.

Paruum vero caput prae compositionis cerebri proprium est signum. xxxvj.

Magnum vero non ex necessitate bone compositionis est si magnum: si enim propter vehementiam factum est magnum eius que inest virtutis in materiam multam et bonam operantis bonum est signum. Si vero propter solam materiam multitudinem non bonum est signum: determinandum ergo est ex ea figura et ex his que ab eo nata sunt: figura quidē si bone forme est. semper enim bonum est signum hoc his vero que ab eo nata sunt ut si collum forte est: et in alijs ossibus optime dispositum est: et si omne quod est eius nervosum est et plenum et vividum. Propria vero capitis figura est velut si videas speram perfectam ceream ex utraque parte leuiter compressam. Necesse est enim huius talis gibbosa quidem semper speram posteriora fieri et anteriora: rectoria vero fieri que ex utraque parte. xxxvij.

Si vero semper occipitium eminentia sit minor alicui: considera et nervos et collum cum alijs ossibus secundum naturam si quidem his se habentibus indigentia materie non virtutis imbecillitate taliter factum est hoc. Ineptioribus vero existentibus infirmum est principium. In pluribus vero secundum occipitium indigentiam imbecillitas eorum que dicta sunt sequitur et raram valde et tale contingit. Grossius vero secundum occipitium considera caput eodem modo eisdem in toto magno nato determinatis. In pluribus et hec bona figura facta per acephalidos bonum signum: quod quidam medicorum posteri cerebrum nominant: quemadmodum igitur et est posterius determinatum: forma velut lauda habere commissuram. Spine vero principium hec pars est et per illam omnium semper totum animalis corpus sunt nervorum actiones. Ipsa vero posterior pars secundum se in omnibus paucorum sensibilibus participat: multorum vero operatiuorum. Sic igitur anterior sensibilibus quidem plurimorum. paucorum vero operatiuorum. Itaque hec bene disposita perfectas habet naturas semper unumquodque proprias. Eadem vero et in anterioribus capitis eorum que sunt semper fronte determinationes sunt his que sunt semper posterius ad praeuitatem et magnitudinem eius nobis respicientibus et figuram: et quod sunt in his sensus. scilicet visum gustum et odoratum. Alterutrum enim

¶ iij

Liber secundus

sunt cognitiones et sibi inuicem attestantes et a principio nata
principij virtus et vitio et principij: his que ab eo nata sunt. xxxviii

Pincipialium tamen operationum virtus et vitium eiusdem
principij solius secundum seipsum sunt cognitiones. Voco autem pri-
cipales operationes eas que a solo principio fiunt. xxxix.

Acilis igitur intellectus subtilis substantie cerebri est co-
gnitio: tarditas vero intellectus pinguioris. xl.

Acilitas vero discendi est mollis: et memoria perma-
nentis. xli.

Sic vero et difficile: itaque discendi dure obitio vero fluens. xlii.

Et bene mobile in opinionibus est calide: manens ve-
ro frigide. xliij.

Hunc vero mihi videntur duo deesse genera cognitionum
que ex principio suscepti dicere: unum quidem naturaliter
unum: alterum vero extrinsecus accidentium: erit autem com-
munis de utrisque ratio. xliiij.

Nam si eucratum cerebrum existit secundum quattuor qualita-
tes omnia que dicta sunt habebit cum modo et mensu-
ra: et superfluitates: quecumque per palatum: aut nares: aut au-
res: aut oculos purgantur: et hec habebit moderate: et minime
leditur ab omnibus quecumque extrinsecus calefaciunt et infri-
gidant: et desiccant et humectant. xlv.

Talibus quidem infantibus existentibus capilli sunt sub-
ruffi: pueris vero subrubei: perfectis vero rubei. Adedij
vero quodammodo existentes crisporum et simplicium. id est pla-
norum neque calui sunt facilius. xlvj.

Adire vero operum que dicte sunt et que dicende sunt cogni-
tiones ut in bene temperatis habitationibus. xlvij.

Quecumque vero secundum capillos non in regionibus tantum: sed in
humorum temperantia proportionem habent temperan-
tie eorum que sunt secundum cerebrum. xlvij.

Si vero calidius temperato fuerit cerebrum: secundum vero alteras op-
positionem eucrationis: siquidem plurimum fuerit calidius for-
tiora omnia que dicta sunt et dicenda fient signa. Breui vero su-
perabundantia existere leuia: communis vero hec ratio sit in om-
nibus que dicende sunt mihi partibus earum que in omnibus
temperantia dicende sunt cognitiones. xlix.

Omniceps vero signa eius que in cerebro est caliditas
tis in his que prius dicta sunt rubicundiora et calidiora
que sunt circa caput omnia que in oculis vane sensibiles.

Capilli horum nato:um citius in capite nascuntur: multum
quidem calidioribus existentibus bene temperatis nigri et for-
tes et crispi sunt: non multum vero calidioribus: subruhei qui-
dem primum sunt: deinde nigrescunt: accidentibus vero etatibus
calui sunt et magis plurimum calidi: superfluitates vero sunt pa-
latum et nares et oculos et aures breues et digeste his sunt qui-
do irreprehensibiliter sani sunt. Repleto aut aliquando capi-
te continue et maxime his quando dietam negligenter obser-
uant hoc tale accidit: plurima quidem sed non indigesta sunt
superflua. Replentur autem et grauantur caput ex cibis cale-
facientibus et potibus et odoribus et extrinsecus accidentibus
omnibus calefacientibus in quibus est et continens aer. Ad-
huc autem magis si non solum calida sint talium natura: sed
et humidas: breuibus somnis huiusmodi temperantie domi-
nur adhuc me profundi ipsi fiant.

Rigidioris quoque oportet cerebri cognitiones sunt plurima
superflua sunt propter effusiones: et capilli ruffi et recti et
manentes et post multum tempus nascentes subtiles et exiles
primum. Et facile a causis frigidis leduntur: et sunt idem tempus
lesionis catarris et corizis consumuntur neque tangentibus ca-
lida que circa caput sunt: neque inspicuntur rubea: et oculorum
vene inuisibiles et somnolentiores quodammodo sunt.

Secioris vero cerebri cognitiones: non superfluum est in ef-
fluxionibus et sensuum perfectio: vigilantes vero sunt et
capillos fortissimos habent citissimeque produciunt nati cri-
spos magis quam rectos calui in breui sunt: humidioris vero ce-
rebri capilli sunt plani: et non omnino calui sunt et sensus he-
betes sunt et superfluitatum multitudo: et hec quidem simpli-
ces distemperantie sunt.

Omnipotita quidem calida et sicca: prima quidem est sunt
quam non abundantes sunt in superfluitatibus: sed per-
fecti sensibus: et vigilantissimi et calui sunt citius: prima tamen
generatio capillorum citissima est eis et plenissima: et nigri ca-
pilli et crispi sunt et calidi sunt tangentibus caput et rubicundi
usque ad status tempora.

Si vero humiditas accedat caliditati: parum quidem
superagredientibus utrisque mediocritatem fit bonus
color et caliditas: et in oculis vene magne: et superfluitates
plurime mediocriter digeste et capilli recti et subruhei et non
calui sunt facile. Replentur autem et grauantur capita a ca-

¶ Iui

Liber secundus

lesfacientibus: si vero humectentur: multo magis statim super
abundantiam habent superfluitatum. Quando vero ad plurimum
humiditatis et caliditatis venerint egrum his caput et
supfluitatibus plenum et facile ex calefacientibus et humectan-
tibus leditur. Motus vero his semper contrarius: optime vero
in borea degunt: neque excitari possent usque ad multum: et ad
somnia conuercentes seipsos: similiter et grauantur dormien-
tes: et vigilantes: et fantasias vident et sensus sunt imperfecti.
Si vero multum temperato sit calidius cerebrum: parum vero
humidius remanebunt calide craseos cognitiones: amiscibun-
tur autem eis leuiter humiditatis cognitiones velut econtra-
rio: et si multo quidem sit humidius cerebrum paulo vero calidius:
manifeste quidem erunt vehementes humiditatis: leues vero ca-
liditatis cognitiones. Quia si qualitates intendantur: et signa
erunt intensiora: si vero remisse remittunt et signa. Eius vero ra-
tio est hec in omnibus secundum complexionem distemperatis. liiij.

Rigide vero simul et sicce craseos cerebri frigidum et sine
colore perficiunt caput quantum in ipsis est. Semper enim
oportet meminisse eius que in principio determinationis di-
cta sunt: considerandum autem quantum ex humorum cras-
si alteratur que circa illud sunt: statim vero huiusmodi crases
sine venis circa oculos sunt: et a frigidis causis cito leduntur:
ideo mequaliter sunt sani. Aliquando quidem leuissima sunt ca-
pita: et non sunt supflue effusionis: aliquando vero coarctis et ca-
tarris in puris causis cito consumunt. Sensus vero eis in pueri-
cia quidem perfecti: pueris vero emarcescunt citius. Et ut breuiter
dicam cito senes circa caput sunt omnes ideo canescunt citius.
Capilli vero eis nati quidem ventunt vix erilles et ruffi. Acceden-
te vero tempore dominante quidem amplius frigiditate quam siccitate
non calui fiunt plurimum: contrario vero si accadat siccitate qui-
dem amplius dominari humiditate: frigiditatem vero calidita-
te parum huiusmodi calui fiunt. lv.

Humide vero et frigide crases cerebri grauiter faciunt
dormientes et somnolentos: et inutiles sensibus et facile
patientes a frigore et facile repletos caput: et facile patientes
catarrum et coarctam neque calui fiunt huiusmodi. lvj.

Hec igitur sunt signa earum que in cerebro crasius. lvij.

Et his ergo tendens ad unumquodque organum sensus sci
es cognitiones transferens te de alio ad aliud: sufficiet
vero in oculis tantum dicere. lviii.

Quoniamq; ergo tangentibus oculi manifeste sunt calidi & mouentur facilius & frequenter & venas largas habent: calidi sunt omnes hi. frigidi uero qui his contrarij: humidi quidem qui molles simul & multe humiditatis sunt: siccus uero qui duri simul & aridi sunt.

Et leduntur eadem a similibus causis siue crassi facile: uulsi autem uo a contrariis sed moderato usu.

Et hoc commune in omni cognitione crasseos omnis partem memuisse oportet.

Magnitudo uo oculorum cum proportione eadem & operationum uirtute multitudinem substantie eucratia ex qua oculi facti sunt ostendit: que uo sine his multis eadem substantia: sed non eucratia declarat. Paruitas uo oculorum cum proportione eadem & uirtute operationum: paruum eadem sed eucratiam declarat substantia: ex qua facti sunt oculi: cum non proportione uo quadam & uirtute operationum: paruum simul & inutilem esse significat substantia oculorum.

Et uo que sunt secundum colores sic oportet determinari glauci eadem oculi splendentes humiditate pura & non multa: luminis splendidi sunt continentia: nigri uo contrarios: medij autem sunt secundum medias causas.

Glaucus uo oculus aut propter magnitudinem aut splendorem cristalloidos aut in summo positione: aut per subtilis & aquosi humoris qui est secundum pupillam paucitatem & puritatem fit omnibus eadem simul conuenientibus sunt glaucissimi. Si uo hec eadem horum adsint: hec uo non magis & minus in glaucedine consistunt.

Niger uo oculus fit aut propter in profundo positionem aut propter paruitatem cristalloidos aut quia splendidum & rutilans perfecte non est: aut quoniam subtile humidum: aut amplius aut purum non est: aut propter quedam horum aut propter omnia natum est fieri magis & minus in eis quemadmodum dictum est prius.

Subtile eadem huiusmodi humidum aquosius & amplius factum humidiores demonstrat oculum quemadmodum: si spissius & minus fiat sicciores.

Oristalloidos uero si eadem durius fit sicciores operatur oculum: si uero mollius humidiores. Ita uero ut si quid superaddatur contemperantie subtilis sicciores: si uero deest fiat contrarium.

Pars secunda secundi libri regni domini Galieni que est de corde.

E cordis autem crasibus

Demiceps dicat prius hec commemoratibus nobis quod unamquamque partem calidiores aut frigidiores aut sicciorem aut humidiores seipsa facta esse dicimus. non ad aliquam aliam comparantes: quoniam tuncque enim cor fiat quadam natura frigidissimum multo calidius est secundum crasim calidissimo cerebro.

Omnino in separabilia quidem et familiaria hec sunt magnitudo respirationis: et pulsus velocitas: et frequentia et audacia: et ad actiones impigra. Si vero cor ad plurimum veniat caliditatis: furor est eis et mania confidentia. Est autem et pilosus eis pectus: et que circa hypochondria et his proximam pluribus vero et totum corpus calidum ex calido corde fit: nisi maxime contra operetur epar: dicentur autem paulo posterius totius corporis cognitiones.

Et autem latitudo pectoris calidi cordis cognitio nisi et huic aliquando cerebrum maxime contra operetur quando autem spinalis medulle magnitudo proportionalis est illi plurimum: et tanta sunt spondilia secundum magnitudinem quanta spinalis medulla: itaque et spina tota. Coniungunt vero thorax ad posteriorem partem secundum longitudinem quodam equalis methastremo secundum latitudinem vero cum quadam proportionali grossitudine spondilium: coniunctio fit secundum illam spinam cum vero caliditas cordis determinata fuerit augmetabit thoracem. id est dilatabit secundum primam generationem proportionaliter huius caliditatis: ideo etiam et cum in paruo quidem capite thorax positus fuerit: maxima secundum cor fit cognitio caliditatis: quoniam vero in magno potius maxime et hoc proprium signum est cordis frigidioris: si vero proportionem habeat. cum capite: alijs signis determinandum erit de corde ita ut ex thoracis quantitate nihil accepturus sis.

In frigidiori vero corde pulsus minores sunt complectetur. non tamen ex necessitate tardiores aut rariores.

Spiritus vero si quidem tanto minor thorax sit quanto cor frigidius pulsus est proportionalis. Si vero thorax maior fuerit secundum quantitatem cordis frigiditate non minorem tantum: sed tardio-

rem declarat pulsum natura.

Males et timidi et curiosi: et non dum eis pilosus est pectus: de putate vero et determinandum est: ut prius dictum est: hoc vero et de totius corporis qualitate.

Secundum vero cor pulsus operatur duriores et furorē non promptus quidem: sed ferocem et difficile placabilem ut multum vero et totum corpus siccu si non epar contra operetur. Humidioris vero cordis signa sunt pulsus molles: et consuetudo facile mobilis ad iram et facile placabilis et totum corpus humidius: nisi ea que sunt epar contra operentur.

Secundum compositionem vero primarum qualitatum distempantie cordis sic se habent. calidi quidem et sicci cordis signa sunt pulsus duri et magni: et veloces et spissi et spiritus sunt magni: et veloces et frequentes: et multo magis ad velocitatem accedunt: et frequentia non crescunt secundum proportionem cordis thorace.

Omni pilosissimi sunt hi secundum pectus et hypochondria: ad actiones vero parati et animosi et veloces et tyrannici moribus: et enim furiosi sunt et difficile placabiles: de totius vero corporis crassi adhuc et thoracis amplitudine proportionaliter his que prius dicta sunt determinandum est.

Si vero humiditas opprimerit cum caliditate: pilosi quidem minus his qui prius dicti sunt huiusmodi et parati ad actiones non minus illis: non tamen ferociores in furore: sed in ira tamen parati. Pulsus vero moles et magni et veloces et frequentes et spiritus thorace quidem proportionaliter se habent: cordi secundum eandem formam erit similis pulsus. Ad more vero existente tanto velocior et frequentior est predictis spiritus quanto et thorax minor: multa vero conversione secundum crassum facta et maxime si secundum humiditatem accidit hec propterea que dicta sunt adhuc et in putridas egritudines ex corruptis et putrescentibus in eis humoribus: incidunt: et expirationes maiores et velociores inspirantibus et in pulsibus sistoles veloci.

Humidiores vero et frigidioris cordis signa: pulsus molles et consuetudo timida et formidulosa et pigra. Sunt vero et timidi pilis hi secundum pectora: et minime irascuntur: et in ira non sunt parati. Quod vero circa thoracem et totum corpus his que prius dicta sunt similiter determinandum est.

Rigidum vero et siccu cor pulsus quidem duros operatur et paruos. Spiritus vero si quidem proportionaliter frigidi tati parui thorax sit competentes: si vero maior: rari et tardum. minime vero omnium iracundi: hi coacti tamen aliquibus

Liber secundus

frasci seruat, memoria. Sunt vero et hi non pilosi pectora: et
 uiz maxime. De paruitate uero thoracis et totius corporis frigiditate
 similiter determinandum est. xii

Quoniam commune in omnibus his que dicta sunt comemo-
 rantes quod quecumque de moribus aut nunc aut semel ali-
 am aliquam scripta sunt orationem ad agnitionem craseos: non
 pro bonis aut prauis moribus ex philosophia excersitatorum:
 sed pro naturalibus unicuique dictum est.

Tertia pars secundi libri tegni domini galieni que est de epate.

Epatitis vero calidi cognitiones sunt uenarum amplitudo colera rubea multa. In tempore uero augmestice etatis nigra: calidior enim est sanguis eius: propter hoc uniuersum corpus calidius nisi ea que semel cor contra operentur: densitas uero eorum que semel hypochondrium et ventrem. iij

Rigidioris uero epatis cognitiones angustia uenarum: flegma plurimum sanguis frigidior et uniuersa corporis habitudo frigidior: nisi ea que circa cor calida fuerunt nuda pilis hypochondria et venter. iij

Siccioris uero epatis sanguis quidem spissior et paucior: uene dure et uniuersa corporis habitudo siccior: uel durior. iij

Humidioris uero epatis cognitiones: sanguis quidem plurimus et humidus uene autem molliores: ita uero et uniuersum corpus nisi ea que circa cor contra operentur. v

Oculi quidem simul et siccis epatis signa pilosum hypochondrium dextrum. sanguis spissior et paucior: amara colera multa: circa augmestica uero etatem nigra: uenarum amplitudo et duritia ita uero et uniuersum corpus. vi

Oculi quidem a corde prumpens vincere potest primum pentem ab epate frigiditatem: quemadmodum et frigiditas quidem caliditatem. vij

Siccitatem uero impossibile est ad contrarium a corde humidiori facto adduci. viij

Media uero est que ab epate humiditas eorum que dicta sunt: et magis siquidem ab ea que in corde est uincit siccitatem quam siccitas ab humiditate. ix

Legni Galieni

739

Minus vero caliditate amplius aut minus frigiditate: facile enim vincibilis est hec earum que ab epate prozunt qualitatum.

Manifestū est ergo qm̄ si in idipsum concurrāt pncipioꝝ vtrorūq; crasis: totū corpus pfecte circa eas disponet: dicent ergo paulo posteri⁹ toti⁹ corpis cognitiones.

Humidum qdem simul ⁊ calidum epar minus qdem calido ⁊ sicco ea que circa hypochondria sunt operat pilosa. Plurimum vō sanguinē ⁊ venas magnas ⁊ corpis habitudinem humidā ⁊ calidā si nō ea que circa cor sunt cōtra operentur. Si vō amplius vtriusq; qualitibus auertat ab eo qd secundum nām pumptē consumunt a cacochimijs ⁊ putrefactentibus egritudinibus adhuc vō magis si plurimū augeatur humidū: paululum vō calidum: si vero econtrario parum qdem humidum: plurimum vero calidum: minime vero cacochimi sunt.

Humidius vō ⁊ frigidius epar sine pilis quidez habet hypochondrium: sanguinem vero magis operatur flegmaticum cum venarum gracilitate ⁊ vniuersum corpus similiter se habens nisi ea que a corde sunt ad contraria illud transducant: frigidum vō ⁊ siccum epar pauci sanguinis ⁊ gracilium venarum efficit corpus: ⁊ frigidius ⁊ hypochondriū nuduz pilis: nisi ⁊ hic vincat cor.

Quarta ps libri scđi tegni dñi galieni q̄ est de testiculis sequitur.

Testiculorū vero crasis ca

lida quidem maxime venerea est ⁊ masculorū generatrix ⁊ citi⁹ pubescūt eis ptes genitales. ij

Frigida vero crasis est contraria. iij

Humida qdez ⁊ multi seminis ⁊ humidi est: sic

ea vero ⁊ pauci seminis ⁊ mediocriter spissi est. iiii

Olida vero ⁊ sicca crasis ⁊ spissi seminis est: ⁊ maxime generatrix masculorū: ⁊ citissime ad collum excitat: a pncipio ergo ⁊ huiusmodi citissime pubescunt in partibus genitalibus ⁊ in oibus in circuitu sui: sursum qdem vsq; ad regionem circa vmbilicū: deorsum vō vsq; ad medium coxarum. Petulca igit est huiusmodi crasis satis ad ventrem: citissime vero satiat: si cogatur nocet.

Omnium huiusmodi his qui dicti sunt: multi vero seminis magis. non concupiscunt vero magis alijs. Sufficiunt vero sine lesione magis veneris plurimus. Si vero satis augeat utraq; et calidum et humidum: non sine lesione abstinere a veneris. vi

Sed vero frigidi et humidi sunt crases sunt testiculi: nuda sunt que sunt in circuitu pilis: et tarde coire incipiunt: neque vehementes sunt ad operationes: aquosum vero et tenue semen eis et parum generans vel non generans: et si generat feminas generans est. vii

Sicca quidem et frigida crasis filis quidem plurimus ei que predicta est crasis: spissus vero semen eis et omnibus magis erigunt. viii

Motus vero corporis habitudines dicte quidem sunt prius in his que assimulant cordi et epati: dominat vero similitudo vehementiorem habetis membri quilibet primarum qualitarum quas et operativas nominamus. ix

Motus vero corporis habitudo in illis maxime discernit prius quecumque videntibus primo subiacent: muscoli vero sunt his omnibus omnibus circumvoluti et compositae quedam carnes sunt ex simplici et prima carne et nervis quibus he circumvolute sunt. Pro prima enim musculorum substantia hec est utraq; ad eos vero comitamenta hec vasorum velut rami quedam sunt non complectentes eorum substantiam: sed servientes ad preservationem. x

Occident igitur et eorum crases cognitiones sunt bene temperata habitatione. prout est enim distemperantie regionum cures sunt se formantes: et corruptum quiddam cognitiones: ita vero et sunt bene temperata regione tunc messis seipsum soli aliquis nudum exponat et promutabit eas cognitiones quecumque sunt colores sunt: et in mollicie et in duricia sunt consistencia. Si vero ut bene temperata est regio: ita et ipse bene temperata dieta utatur. neque erit in sole iaceat nudus unaquaque die plurimum: neque ut quidam more virginis in umbra degens: perfecte crases demonstrabunt signa: quasi in his igitur in oratione futura interdum iam intellectum est. xi

Omnipotens vero crases cognitiones sunt tota aialis habitudine sunt: color quidem ex rubeo et albo comitatus: Capilli vero rubet et mediocriter mixti crispi ut in pluribus: mediocritas vero carnositas in quantitate et qualitate: medium enim perfecte est huiusmodi corpus omnium superfluitatum ut hec dicat et intelligat ad hoc. necesse est enim spissius corpus ad hoc dicitur spissius et tenue similiter adhuc et multam carnem habens et paucam

carne et crassum: et macrum: et molle: et durum: et pilosum: et nudum pilis. nihil igitur horum est mediocre: sed quasi pollicetur regula ad summum venit mediocritatis vniuersae: ut tangentibus quod necque molle necque durum appeat: necque calidum necque frigidum: videtur vero necque pilosum necque nudum pilis: necque grossum: necque crassum: necque aliqua alia his interperatam. xij

Quodcumque vero temperato calidiora quidem sunt non tamen humida: et sicciora secundum carnem. de his enim praesens ratio est: apparet quod et tangentibus calidiora tanto quanto secundum crassum sunt calidiora: et pinguedinis minus habentia: colore vero rubea et nigros capillos habentia. xij

Rigidioris crasseos corporis signa non pilosus et pingue frigidum tangentibus. Color vero eorum cum capillis magis rufus: multa vero frigiditate existente limba quodam modo est caro. sed vocare consuetudo quibusdam medicorum est hos tales plures coloris. xiiij
Sicca vero crasis gracilior est et durior: bene temperata tanto quanto siccior: et alia vero prima signa sunt his. xv

Et humida vero alia signa quidem similiter magis carnosiora vero et molliora. xvi

Et secundum depilationem praeparum quantitatibus qua sunt distemperatae compositae cognitionum forma habent: calida quod et sicca crasis pilosior et durior et calidior et minus pinguis est et gracillior et nigri capilli: si vero ad amplius caliditas veniat et nigri coloris cutis. xvii

Humida vero et calida crasis mollior et calidior et multo et carnosior optima crasi in quantum aucte fuerit utrique quantitates. Ad plurimum vero aucte putridis consumitur egritudinibus et cacochimi cito fiunt. Sic vero parum quidem humidior sic multo vero calidior molliores quidem parum temperato habent tales et magis carnosii: pilosiores non modicum et tangentibus non parum calidiores: nigri vero his sunt capilli et caro non sine pinguedine. si vero parum quidem sit calidior: multo vero humidior: mollis est his caro et multa et color commixtus ex albo et rubeo et tangentibus paululum calidiores: vniuersaliter vero est dicere quod secundum copulatiua crasseos semper diuersis qualitatis diuersabunt signa. xviii

Rigida vero et humida crasis paululum quidem utrisque augmentatis sine pilis est: et alba et mollis et spissa et pinguis si vero amplius alia quantitas augmentetur considerantur signa quidem secundum proportionem augmentationis quantitatum. Color vero cum

Liber secundus

capillis magis rufus quemadmodum et plurimū vtriusq; augmentatis liuidus fit in eis cutis color: si vō inequalis sit augmentatio qualitatum. Dominabunt magis augmentate qualitatis propria signa. xix

Si vero frigidum cum seco equaliter augmentetur: natura luter durum et gracile habet corpus et non pilosum et tangentibus frigidum: pinguedo vero similiter est in eis et gracilibus existentibus dispersa est per carnem. capilli vero et color proportionaliter sunt mensure frigiditatis. xx

Occidēte vō calida et secca crassi tempore per augmentum etatis in frigidam et seccā habitudo vō talis gracilis quod simul et dura et melicolica est et propterea ingra simul et pilosa: dñante vō altera qualitate multū: altera vō parū a mediocri mutata dñabunt quidem dñantis signa: mediocres vero erunt alterius cognitionis. xxi

In omnibus vō que p̄dicta sunt et qua dicēda sunt: cōis agutio crasseos: si quidem facile frigesceus sit pars: aut frigiditate: aut raritate sit: si vō difficile frigesceus: aut calore: aut spissitudine. Si vero ex desiccantibus sit aridum et seccum et difficile mobile fiat: ex siccitate sit quemadmodum se grauet humidus ab humiditate. xxij

Considerare vō opz et si similes ad inuicē oēs muscoli aut non similem crasim habent simul. xxiij

Similiter opz considerare in omnibus quātitatem in uolutorum ossium. aliquando enim gracilior videtur esse pars non existens gracilior quātum ad musculos: sed propter angustiam ossium talis videtur esse apparens. Similiter autem et spissior videtur esse multotiens non propter amplitudinem ossium sed propter carnis multitudinem. xxiij

Que aucta et diminuta et durior et mollior dum sit siccior: aut humidior appet parū ps: si quidem pauca et dura: siccior si vō multa et mollis humidior. xxv

Similiter vero et medie regiones similes partes habentium corporum aut ampliozem: aut minorem humiditatez in seipsis continentes: aut tenuiorem: aut humidiozem: aut siccior: rem: demonstrant partem: humida quidem pars est ubi tenuior et amplius est humiditas secca vō ubi spissior et simul minor: ipsas tñ corporis solidas partes vere solidas et pmas fm nullum modum possibile est humidiores facere: sed satis est si q̄s prohibeat eas sicari non cito: eas vero cōtinentes regiones: licet

nes: licet replere humiditate aut tali. Id vō p̄prium est nutrī
mētum siles ptes habentū ex appositione nō per vasa factū
communis vō hec ratio est oīum p̄tium: et de hoc dicet postea
in sanarum et egrarum causarum doctrina: nunc vero que se
quuntur dicamus.

Quinta ps scđi libri tegni dñi galieni de vētris dispōne seq̄.

Vētris cognitiones natu

rā qdem siccioris: velocius sitientes sunt et par
uus eis sufficit potus et grauant amplior: et flu
ctuationes habēt et sup̄natat sup̄flūū in eis: ci
bisq; gaudēt siccioribus.

Humidioris vō vētris signa si neq; sitiētes fiāt et ampliorē hu
miditatē moleste ferāt cibisq; gaudēt humidiorib⁹.

O Alidior vō natura venter digerit qdem melius q̄ appe
tat et magis quecūq; dura sunt natura et difficile mutabi
lia: gaudet vō calidis cibis et potibus: neq; a frigidis nihil ledi
tur s̄m moderatum vsum.

Rigidus vō nā venter appetere qdem bonus. digerere
vō non bonus maxime quecūq; difficile mutabiles et fri
gidi ciborum sunt: accescunt enim cito in eo p̄pterea et accide
eructuās est huiusmodi vēter: et gaudet qdem frigidis ledi
vō facilius inmoderate vtēs: ita vō extrinsecus ei accidenti
bus frigidis non fert eoꝝ diuturnam dispositionē quēadmo
dum neq; calidus calidorum.

Egritudinibus tñ in vētre distēperatīe in hoc differūt
a nālībus s̄m quod contraria p̄cupiscunt et non similia:
quemadmodum et naturales.

Secūdū cōplexionē vō in vētre distēperatīe cōposite per
simpliciū cognoscuntur compositiones.

Obligenter vero oportet adhibere intellectus his que di
cta sunt discernentes ea ab his que dicenda sunt: nō so
lum enim vēter sitiētes et nō sitientes operat: et frigidum et ca
lidum potum desiderantes: sed etiam ea que circa thoracez et
epar et cor et pulmonem.

Sed p̄pter horum caliditatem sitientes inspirāt amplius
et exsufflant longius: et sentiunt s̄m thoracem cauma nō
uemadmodum qui p̄pter ventrē s̄m hypōcōdrū patiunt

k

Liber secundus

calorem hi quidē bibentes non statim quiescunt: et frigidus potus silit magis eorum situm q̄ multum calidus: refrigerat autem eos et frigidus aer inspiratus: nihil alienans ex ventre sitientes: ita vō et contrario habentes a frigida inspiratione sensibilibiter leduntur et maxime hec est cognitio in pulmone frigiditate quemadmodum frigidum inspirantes sentiūt manifeste lesionem et in frigidationem: ita calidum est eis amicum: sed etiam flegmaticas superfluitates loquentes et cūz tussē expuunt.

Siccitates vō pulmonis sine superfluitate sunt et pure a flegmate: et vocem habēt clarā: quemadmodum et hūiditates obscurā quidē et rancā operant voces: incurrūt autē eis superfluitates magis et acutius loqui volentibus.

Mōdo vō ipsa vocis magnitudo a caliditate fit quemadmodum neq̄ paritas a frigiditate fit: sed hoc quidē ab amplitudine trachee arterie fit et ex exsufflatione vehementiori: paritas vō contraria sequitur.

Et neq̄ semper neq̄ principaliter: sed sū accidens et ex solis naturalibus crasibus supuenientibus non sequitur vocis magnitudo et paritas.

Quoniam vō huiusmodi organa propter crasim facta sūt talia scilicet ampla vel stricta: talis vox consequitur: et propterea ex voce est aliquid de naturali crasi colligere. Etenim vox levis: leuitatem trachee arterie sequitur et aspera: asperitatem: leuitas vero arterie contemperantiam craseos sequitur: asperitas vō siccitatem. Asperitas siquidem inequalitas quedam est secundum corpus durum: arteriam vero operatur duram omni merum partium eius siccitas: inequalem vō eius disperse humiditatis indigentia: ad eundem vō modum neq̄ acuta vox natura sine angustia gutturis: neq̄ grauis sine latitudine fieri potest. Angustia enī naturalis filia est frigiditatis: amplitudo vō caliditatis proportionabiliter vō naturalibus differentijs vocū que sū passionē pficiunt cognitiones existentes efficientium causarū sunt: de quibus oībus de his que de voce dicta sunt sufficienter determinatum est.

Nec vō animalis partes que intrinsicus sunt non leues habent craseos cognitiones tentandū est: tamē ea que adiuuatiua et nocētia cognoscere: ampli⁹ et sū naturalium potētiarum operationes: dictū est autē in tertio loco de causis q̄ vniuscuiusq̄ potentie virtutis et vitij dominatrix est crasis: craseos

Legni Salieni

773

igitur cognitiones et species dicte sunt.

xliv.

Que vero propter magnitudinem aut plasmationem: aut numerum aut positionem labuntur: ita se habent. Que cumque igitur cadunt sub sensu cognosci facilia sunt. Eorum vero que non cadunt sub sensu: hec quidem difficilia sunt ad cognoscendum: hec vero ignota sunt.

xv.

Quapitis igitur magnitudo et figura et cum eo cerebri manifestata est ut prius dictum est: secundum hoc vero et thoracis: ita vero et quecumque labuntur secundum homoplasias: aut humeros: aut brachia: aut cubitos: aut summas manus: aut hysschion: aut furas: aut pedes: non est difficile cognoscere: siue secundum plasmationem lapsam sit aliquid talium: siue secundum magnitudines siue secundum numerum aut ordinationem componentium ea: manifeste vero et operationum in viloquoque sunt lesiones.

xvj.

Et vero que intra corpus sunt: non omnia sunt cognoscibili.

xvij.

Quoniam siquidem cuiusdam ita parvum et rotundum et proprium iuxta hypochondrium vidi: ut manifeste apparet et secundum circumspectionem propriam et videtibus et tangetibus: similiter: vidi et vesicam cuiusdam extra positam et parvam: ita ut si aliquando tardaret ad egestionem urinae tumor circumscriptus apparet: manifeste: non tamen aliorum que intrinsecus sunt manifestam dedit mihi cognitionem aliquando: temptare tamen opus cognoscere ut possibile est per virtutem et vitium eorum: et si non secundum disciplinam certam sed secundum coniecturam quandam artificialem.

xviii.

Quod si ita accadat epati vidi quosdam iam et multos graves quidem venas habentes: sicut colore vero univsum corpus: et si paulo amplius cibi intulerint: ut magis si sint infantia et spissa et glutinosa: hos quidem velut quodam pondere secundum dextrum hypochondrium sentientes in profundo: hos vero cum extensione quadam dolentes: in his ergo conveniens est putare esse epas et angustum in suis exitibus.

xix.

Aterum autem vidi flegmaticum totum secundum habitudinem: vomentem vero quotidie coleram citrinam: agnovi ergo oportere me egestionem eius videre: et minime habuerit fellem. Cognovi ergo ex hoc signo felleum humorem emittentes porum non parvas eius partem in pillerem ventristra mittere ut in quibusdam apparet animalibus.

xx.

Et quibus manifestum est quod in remotis a sensibus valde proficit ad cognitionem ex anathomis apparentius me-

Et ij

Liber secundus

horum noticia et operationum et utilitatum inuēto. Quicūq;
igitur cognitor esse vult sicut dictum est nunc lapsorū corporū
in anathomijs ei exercendum est et operationum et utilitatū
inventionibus. Scriptum est autem de omnibus his separa-
tim in alijs negocijs de quibus in fine totius orationis dice-
tur gratia cognoscendi amantes discere. singuli quorum de
siderant scire ex quo maxie negotio eligere opz. xxj.

Sed de his sufficienter dictum est. xxij.

Quicūq; vō in presenti egra sunt corpora cognoscere opz
sed et quidem sensibus subiacta inmutacione corū
cognoscuntur que sū naturam eis insunt in magnitudine et
colore et figura et numero et positione et mollicia et duricia
et caliditate et frigiditate differentia. xxij.

Mon apparētia vō et vniuersaliter quidem discere sit le-
sionibus opationū aut egestionibus aut dolorib⁹ aut tu-
moribus pter naturā aut qbusdā horū aut oibus. xxiij.

Secundum vō partem sū cerebrum quidem egre dispositio-
nes aut desipientie speciebus aut sensibilibus aut fantasiarū
lesionibus: aut appetituum mouendi aut egestionibus per pa-
latum et aures et nares et oculos: aut secundum illud dolorū
differentijs. xxv.

Et vō que sū cor patiuntur ex diuine speciebus et moti-
bus sū ipsum et arterijs et animositatibus et pusillanimi-
tatibus et febribus et in frigidatio et in colore differentijs et do-
loribus qui circa ipsum et circa arterias. xxvj.

Et vō que sū epar ex humorū indigentia et abundan-
tia et conuersione coloris in nō naturales discoloratio-
nes: et adhuc ex his que sunt sū digestionem aut nutrimen-
tum aut supfluum sū digestionem inmutatis: sed ponde-
ribus sū ipsum et tumoribus et doloribus non in regione epa-
tis tantum sed secundū compassionē quecūq; sunt alicui
membro vt sunt diuine species et tussis. xxvij.

Ter vō et sū ventrem circa digestionem et orerim humi-
de aut sicce oblationis aut superfluoꝝ egestionibus pec-
cantibus: similiter vō et nauſeis et singultibus et eructationi-
bus et vomitibus et ipſis eorum que vomuntur formis et do-
loribus et tumoribus et diſuijs. xxviij.

Et vō que sū pectus ex diſuijs et tussibus et doloribus
adhuc et ex eorum que expuuntur differentijs oportet
cognoscere in presenti egra. xxix.

Regni Salienti

747

Et fm tracheam arteriam egritudines disflua & tussis : & fm locū doloris sputū & vocis lesio immotescunt. xxx.

Proportionaliter vō his & in omnibus alijs partibus ex tumore & dolore & lesione opationūz amplius & ege-
tionum differentiis cognitiones erunt. xxxj.

Et tumoribus quidem preter nām vt in flegmonibus : & in schiroli & herisipilis inspicendum est. xxxij.

Dolores vō fm quem incumbunt locum aut continuita-
tis solutionem: aut alterationes subitas ostendūt. Sol-
uitur igitur continuitas incisione & comestione: est corrosio
ne & fractura & tentione: alteratur vō substantia caliditate: fri-
giditate: siccitate & humiditate. xxxij.

Necetur autem & operatio: aut leuiter aut mediocriter:
aut omnino non fit. xxxij.

Quocumq; vero egrediuntur: hec quidem vt particule eo-
rum que patiuntur: hec vero vt in ipsius contenta se-
cundum naturam. xxxv.

Et ostensionem propriam vniquodq; faciet. xxxvj.

Octum est at de huiusmodi omnibus amplius in patie-
tium locorū negocio nullo hoc in artem prius redigen-
te aut pfecte assignante: quēadmodum igitur aliud nihil eorū
que incipiunt perfecterunt veteres. xxxvij.

Egrotantium quidē corporum ex illo negocio discere
oportet cognitiones: egrotatiuorum vō & sanandorum
ex presenti sunt facultate. xxxviii.

Et quidem que sunt signa egrotatiuorum in medio fm
formam eorum sunt que sanis & egrotantibus accidunt
fm naturam quidem omnia sanis insunt: preter naturam vō
egrotantibus inquantum egrotant. xxxix.

In medio vō his sunt declaratiua egritudinum: quedā
ex genere existētia eorū que sunt fm nām: sed in q̄titati-
bus aut temporibus pmutata: quedā vō ex his q̄ sūt pter nās
quidem: sed minora his que in egritudinib⁹ sunt. xl.

Et propter hoc et dispositiones he corporum quecūq;
egrotatiua esse videntur: neutrorum sūt: & declaratiua
vō ipsi sunt signa. Primo quidem hec sanitates designant. se-
cundo vō egritudines: & sunt eadem signa fm primam habi-
tudinem & sana & egra & neutra. xli.

In eo qdem quod iā existentes dispositionē demonstrat
neutra: in eo vō quod futurā declarat egra. xlii.

R ij

Liber secundus

Secundum vō eandem rationem quęcunq; apparent sū egrotantibus signa sanitatis: dicentur quidē sana eo qđ futuram sanitatem denuncient: dicentur vō ⁊ egra inquantis egritudinem existentem ostendunt: ⁊ manifestum est quidem quod si vtrozūq; sunt declaratiua: dicuntur neutra sū vnus aliquod significatorum neutrorum voce. xliij.

Nihil vero mirandum est eadem signa tres habere rationes in differentibus habitudinibus: ⁊ sana ⁊ egra ⁊ neutra dici. xliiij.

Secundum vō alterum significatum quęcunq; ex egritudinibus cōualeſcentibus insunt signa dicimus neutra sū quod arbitror: ⁊ ea que sunt in senectute: hac igitur rōne oīa sub plures cadunt intellectus ⁊ rationes. xlv.

Quęcunq; vō signa perfecte sanis insunt sub sola sanorum cadunt cognitione. xlvi.

Et quęcunq; egrotantibus nō sunt manifestantia futuraꝝ sanitatē: sub sola ⁊ hec egroꝝ cadūt cognitōe. xlvij.

De his quidem deinceps dicetur. xlvij.

Hec vō egritudinis signa p̄nostica percurramus: prius duplici vō existente eozū differentia. xlix.

Agrediamur priora quantitativis aut qualitativis aut temporibus non ipsis p̄p̄iis formis permutata ab his que sunt secundum naturam. l.

Quod ex ore ciborum intensam aut remissam aut que non sū tempus consuetum sit. lj.

Hec vō consuetas cibozū egestionē sup̄fluoꝝ: sed sū egestionem esse paucorum: aut plurimozū: aut humidozū: aut duriorum. liij.

Ita vō ⁊ humidozū sup̄fluoꝝ indigentia: aut abundantia p̄ter naturam: aut coloris: aut consistentie permutatio: aut temporibus euacuationis. liij.

Et vigilie ⁊ multus somnus: aut ī tempore non consueto sū hoc vō ⁊ sup̄fluitas: aut amplior: aut minor: aut calidi: aut frigidi cōcupiscentia p̄ter consuetudinem: quę admodū ⁊ circa venereozū vsum in mensurata ⁊ nō sū tēpora cōcupiscentia: ⁊ sudores plures qđ oporteat: aut pauciores aut pigritia admonitionē: aut tentatibus moveri aggravatio aut dissolutio maxima ⁊ valida: mēstruoꝝ etiam retētio: aut amplior: aut minor euacuatio. Sic vō ⁊ que p̄ emor̄ozū: sed ⁊ sū eundē cibū ⁊ potum nō similis ei que prior fuit

delectatio: cognitio est future egritudinis. Similiter et intelle-
ctus hebetudo non s'm naturaz: aut obliuio in non cōsuetis:
aut fantastici somni magis q̄ prius: et siquidem auditus: odo-
ratus et visus hebetiores et infirmiores. Et simpliciter dicere
est quecumq; s'm naturaz sunt. Nec quideꝫ aucta: hec vero di-
minuta: hec vō temporibus quibusdam aut quantitativis p-
mutata et corporis tumor et minor et maior factus et rubicun-
dior: aut albidior: aut liuidior: aut nigrior. Et eructationes et
sternutationes: et ventositates plures aut pauciores a natu-
ralibus: signa sunt future egritudinis. Ita vō et quecumq; per
nares et aures et palatum quibus cerebrum expurgatur quan-
titativis aut qualitativis aut temporibus pmutata: hec igiſ
omnia generis sunt eorū que sunt s'm naturam. liij.

Possio vō in ventre aut s'm stomachus aut s'm aliquod in-
testinorum: aut in egestionibus: aut in his que euomun-
tur aut minguntur: aut aliis aliquis mediocris dolor de ge-
nere est eorum que sunt preter naturam: nondum vero egro-
tare ita se habentes dicuntur. lv.

Quemadmodum grauati caput: aut dolores caput: aut
vigilantes: aut dormientes quando nondum ppter hec
a cōsuetis opationū impediunt: et terminus quidē iste est egrī-
tudinis in talibus dispositionibus discretiis. lvj.

Et propterea ad aliquid eandem dispositionē et egram
et neutram dicimus: adhuc et ppter vigorem enim ferē-
tis facilius q̄ iaz victie virtutis: aut egra est: aut neutra dispo-
sicio singularum earū que dicta sunt. lvij.

Ita vō et alia nocumēta quecumq; sunt s'm sensus nō in-
eo quod est et magis et minus differunt alterutrū: sed to-
to genere preter nām sunt: et hec sunt egritudinū signa: q̄diu
tamen fuerint parua et nōduz a consuetis vnicuiq; actionibꝫ
impedire sufficientia dicimus neutra. lvij.

Alia vero sunt secundū gustus quidem quando saltes
aut amare: aut alicuius alterius qualitatis manifestatio
est in comestis et bibitis omnibus: aut sine acceptione cibi sal-
ta eis videtur talis. lix.

Secundum odoratum vō quando aliquando sentimus
vnam qualitates odoratum nullo presente adorabili: aut
afferentes plurima et diuersa omnia vt similia sentimus: ple-
runq; vero omnino sensus nobis est nullius: aut fetoris ali-
cuius licet nullo presente fetore. lx.

Liber secundus

Secundum auditum vo sonitus et strepitus generis eorum
que preter naturam sunt. lxi.

Quemadmodum et sm visum quecumq; apparere viden-
tur ante nigra et alba et rubra et ruffa hec quidem ro-
runda: hec vo oblonga: hec quidem gracilia: hec vo grossa et
preteruolare omnia videntur. lxiij.

Secundum tactum vo quando inequalitas quedam aut spif-
fudo aut grauitas aut rentio aut stupida aut dolens disposi-
tio apparet sm totam habitudinem. lxiiij.

Itaq; vo et sm qualibet partem tensio aut tribulatio:
aut punctio: aut grauitas quando parue quidem sunt
et non manetes: dispositionem quidem neutram esse declarant
pronunciant vo egritudinem futuram. lxiiij.

Quecumq; vo iam egrotantibus sunt signa: hec quidem
sanitatem demonstrant: hec vo mortem. Sana quidem
priora: altera vo genere quidem egra: sm speciem vo pernicio-
sa dicuntur: accipiuntur vo vniuersaliter quidem differentie
ex operationum virtute et vicio: sm vo partem ex his que
sunt sm partem operationibus. lxx.

Quorum genera prius dicta sunt. primum quidem princi-
pium: secundum vo eorum que ab illis nata sunt: et
tertium quidem proprium habentium regimen: a principijs
vo quedam supplementa recipientium: quartum vo genus
eorum que dicta sunt ex se quidem inutile est ad cognitiones:
secundum accidens vo ex his erit: aliquando prenotatio que
admodum et ex supfluitatibus: et ex his quidem ratione co-
passionis: et ex supfluitatibus vo semper: quoniam digestio-
nis et indigestionis in his erunt signa. Itaq; no contingit no demo-
strare ea semper: aut naturam superare materiam: aut materiam
superare naturam: aut neutrum neutrum. Sana igitur dicentur
signa superante natura: egra vo superata natura: neutra vo
inequalibus pugnis. lxxi.

Manifeste quidem digestionis signa sanorum sunt. lxxij.

Quemadmodum et indigestionis egorum signa. lxxij.

Neq; digestionem vo neq; indigestionem manifeste iudican-
tia nature neutrorum: sunt neutra vero et quecumq; nunc
quidem hoc nunc vo contrarium declarant quemadmodum denigrari
digiti: tales vo sunt et cretice supfluitates. lxxix.

Octum est autem de his omnibus in his que de cri-
sibus quemadmodum et de vniuscuiusq; vritatis ope-

Tegni Galieni

757

ratione in libro de causis accidentium morborum dictum est. ex eis
ergo opus est per partem omnem naturam signorum colligere. lxx

Ergo autem iam longitudinem persequens hic quod est finis de signis ora-
tionem: transibo vero ad ea que de causis.

Libri secundi tegni domini galieni finis de signis.

Incipit liber tertius tegni galieni de causis.

Quoniam vero et harum cau-

sarum quedam sunt salubres: quedam egrae: quedam neu-
tre. Primum de causis sanis sermo erit. ii

Quoniam vero et harum ipsarum hec quidem con-
seruantes sunt: hec vero efficietes sanitates
sunt vero et dignitate et tempore priores preseruantes facientibus. iij

At seruantibus incipiendum est. iiii

Omnem igitur sit non unum sanum corpus sed plura corpora quem-
admodum prius determinatum est: sed unumquodque eorum erit con-
seruatiua causa: quoniam ei omnis causa est ad aliquid. v

Rursus igitur principium hic ab optima compositione corporis fa-
ciendum est: considerantes que sunt ad hanc salubres. Inuentionem
vero earum rei ipsius natura demonstrat. vi

Sed esse impassibile et immutabile corpus et semper mane-
ret in optima compositione: tunc nihil indigeret arte constitu-
ente ipsum. Quoniam vero immutetur et corrumpitur et con-
uertitur non seruans quam habuit ex principio consistentiam: per
curationem semper hoc indiget. Secundum hoc igitur quot modis altera-
tur corpus totidem et genera curationum habebit: hoc est con-
seruantium causarum. vii

Que manifesta sunt iam ex his que dicta sunt ut corripien-
tia ex genera accidunt existere. In eo vero quod veloci-
ter faciunt correctiones priusquam simul occurrat lesio non preser-
uatiua a futuro malo appellata sunt a medicis: sed seruatiua pre-
sentem consistentiam. viii

Altera tur igitur corpus a quibusdam ex necessitate: et a qui-
busdam non ex necessitate: dico autem ex necessitate quod-
dam quibus impossibile est ipsum non approximare. Non ex ne-
cessitate vero ut sunt reliqua. namque semper incontinenti immora-
ri et comedere et bibere et vigilare necessarium est ei. Gladijs

Liber tertius

vero et bestiis non necessarium est uti. Unde in priori quidem genere causarum circa corpus ars conficitur: circa secundum vero nequaquam. ix

Quid igitur ex necessitate alterantia sunt corpus dividentes secundum proprium unumquodque eorum aliquod genus causarum salubrium inveniamus. x

Et igitur unum quidem ex pertinente nos aere alteratur vero ex motione et quiete et totius corporis et secundum partem: tertium vero ex somno et vigiliis: et quartum ex his que egerunt et retinent sextum ex anime passionibus. xi

Sed his enim omnibus necesse est corpus quodammodo deponi: sub continere quidem: aut calefactum: aut infrigidatum: aut humectatum: aut siccatum: aut secundum complexionem eorum aliquid patiens: aut secundum totam substantiam alteratum totum. xii

Ex motione vero et quiete immoderatis utrisque existentibus: aut calefactum: aut infrigidatum: aut siccatum aut humectatum: aut secundum copulationem eorum aliquid patiens. xiii

Tercia vero ex somno et vigilia necesse est pati ipsum secundum eandem rationem. xiv

Et ex his que offeruntur. xv

Aut egerunt: aut retinent: et ex anime passionibus. xvi

Omnia enim hec: hec quidem manifeste: hec vero per medias causas alterant corpus. xvii

Et corrumpunt salutem. xviii

Et scriptum est de his omnibus separatim per singula in salubrium carum negotio. xix

Hec igitur omnia nunc dicta genera salubrium carum materie quedam sunt: et cum competenti usu cause sunt conservantes et salutem prestantes: peccantes vero a contemperantia egre constituuntur. xx

Tamque vero ex hoc iam manifestum est quod non alias quidem substantias earum que extra has rerum sanas nobis. Alias vero egras arbitrari est: sed easdem in aliquid aliquod quidem sanas: aliquid vero egras factas. xxi

Quid si quidem motione indiget corpus gymnasiis quidem sanis: quies vero egra: quoniam vero quiete quies quidem sana: egrum vero in cibis et in potibus et in alijs omnibus. Singulum enim si corpori adducat et cum competenti quantitate et qualitate salubre sit: nihil vero indigenti omnino oblatum aut non in competenti metum et quantitate egrum constituit. xxii

Ethe sunt due p[er]siderationes circa salubre & egru[m]. s. q[ua]ntitas & q[ua]ntitas eius quod offert. xxij

Et eni t[em]pus velut alteru[m] aliq[uo]d ab his terti[u] inducere in his que dicta sunt p[ro]p[ter]t[em]p[us]: & n[on] b[on]u[m] dictum est. xxij

Senim indiget corpus t[em]p[or]e & tali oblatione manifestum est q[uo]d q[ua]ntitas & s[im]p[li]c[ite]r tempus opportunu[m] offert. Et generatio id[em] gentie t[em]p[or]is est ex eo quod fluxum est & mutabile: & mortale corpus indiget s[im]p[li]c[ite]r mutationes alias alterat[i]o[n]es: & alias adiuuant[i]u[m]. Itaq[ue] n[on] est q[uo]dem genere terti[u] in his que dicta sunt tempus: ad doctrina[m] v[er]o plerumq[ue] quasi tertio vtimur p[ro]p[ter] eam que dicta est causam. xxv

Quonia[m] aut[em] in his p[er]siderationibus duab[us] sunt alie & alie carum salubriu[m]: & n[un]c nobis p[ro]positu[m] est hoc genus earu[m] rursus repetamus eas. xxvi

Perfecte igit[ur] co[m]positio[n]is corp[or]is q[uo]d si q[uo]dem b[on]u[m] temp[or]um fuerit p[er]tine[n]s p[er]uenit vt sit temp[or]antia & alio[rum] p[er]fecta: de quibus modo diximus quietis. s. & motionis: & somni: & vigilie: & oblato[rum] & egesto[rum]. xxvij

Qu[on]ia[m] v[er]o distemp[er]atum fuerit co[n]tinens in t[em]p[or]e & co[n]temperat[i]as minui op[er]e inq[ui]t[ur] eucrasia corrupta fuerit. xxviii

Considerationes v[er]o contemperantie in continente hec quidem sunt: vt neq[ue] regere per frigus: neq[ue] sudare p[ro]p[ter] estum. xxix

In gymnasijs v[er]o q[uo]d p[ri]mu[m] incipit dolere corpus: quiescere statim remedi[u] est. xxx

In cibis v[er]o perfectio digestionis & egestionis mod[us] s[im]p[li]c[ite]r quantitate[m] & qualitate[m]. xxxi

Equa[m] v[er]o quoda[m]o in his o[per]is digestionis: ita vt p[er]ceptore n[on] indigeat q[ua]ntitate in oblationib[us] meti[en]te: optima eni n[on] tantu[m] appetit q[ua]ntu[m] digerere p[ot]est. xxxij

Tam v[er]o & somni quantitate[m] metitur ipsa natura in his q[ue] sunt in optima co[m]positio[n]e & quiescunt statim dormientes cum non amplius indiget corpus. xxxij

Et ita eis dicta vtentibus in egestionib[us] nihil derelinquitur circa ventre[m] & vrinas & totu[m] corpus: has enim egestion[es] t[em]p[or]e r[ati]o metit oblationum: s[ecundu]m vero totum corpus gymnasi[or]um mediocris & salubris efficit vsus. xxxij

Restinare v[er]o manifestum est quoniam ab intemperantia: oportet omnium anime passionum. scilicet ire: tristici[us] & gaudij: & furoris & timoris: & inuidie: & sollicitudinis. Ex

Liber tertius

terminant enim hec et mutant corpora ab ea que est secundum naturam consistentia. xxxv.

Quereor utrum secundum epicurum nullus usus salubris secundum vero verum epicurum ex intervallis tantis ut in usibus cotinus neque dissolutione sentiat: et leuior ipse seipso videatur factus et melius dormiens. xxxvi.

Tempus vero usus est quando perfecte medium fuerit earum que extrinsecus omnium circumstantiarum neque super repletum corpus neque indiges neque super infrigidatum neque super calefactum: aut exsiccatum: aut humectatum imoderate. Si vero peccet aliquando corpus paruum esto peccatum melius vero est calefacto magis quam infrigidato et repleto magis quam euacuato: et humectato magis quam exsiccato corpore uti venereis xxxvij.

Qualitates vero singulorum eorum que dictas sunt eligere in his que sunt optime compositionis: oportet gymnasiorum quidem in quibus omnes partes corporis proportionaliter moueantur: ut hoc membrum quidem non super doleat: hoc vero minus doleat. xxxviii.

Eorum vero que comeduntur: aut bibunt maxime eucrata elige: hec enim maxime sunt conuenientia eucratis naturis. xxxix.
Similiter vero et in alijs. xl.

Si vero secundum aliquid ab optima compositione deficit corpus non multum vero huic et conseruantes sanitatem cause secundum proportionem mutabuntur. xli.

Puribus vero talibus existetibus corporibus secundum singulum genus separatim dicendum est. xlii.

Quasi igitur permutatum corpus in organicarum vero partium conuenientia non permutatum duplicem habent formam salubrium causarum alteram quidem seruantium eius crasim: alteram vero earum que ad optimas ducunt. xliij.

Seruantes vero eius crasim tantum permutantur ab eucrata natura cause quantum et totius corporis crasis ab illa perfecta mutatur. xliiij.

Calidiora vero corpora calidioribus indigent adiutorijs: frigidiora frigidioribus: et sicciora siccioribus: humidiora humidioribus: et secundum complexionem calidiora et sicciora calidioribus et siccioribus: et his proportionaliter in reliquis tribus complexionibus. xlv.

Quod dicitur vero et materijs causarum recte innatas virtutes earum sciens. xlvi.

Legni Salient

755

Quoniam motio quidem et indigentia et vigilie et egestio et omnes anime passionibus siccant corpus. xlviij

Contraria vero his humectant. xlvij

Ita vero et in calefacientibus et refrigerantibus studiis uterur et cibis et potibus. xlix

Et simpliciter est dicere omnibus his que sunt in corpore sunt cognoscens aliquas materias et virtutes: salubribus causis uterur similia similibus offerens quasi servare vult corporis crassum qualem accipit. l

Si vero permutare vult et transire ad melius aliud est genus salubrium carum contrarium quidem supradictis: equale vero distans ab altera crassi eucratum et mediarum quas optimis naturis convenire dicebamus. li

Quoniam calidior enim et siccior crassum non calide et sicce diete faciunt eucratum perfecte sed que tamen eucrata crassi frigidiora et humidiora quantum nam eius erat calidior et siccior. liij

Hoc si quidem genus carum corrigit imatas diserasias: alterum vero prius dictum conservat. liij

Quoniam celeritas vero utroque est in parte medicis corrigere quidem ex multo studio paulatim transferentes in melius: non enim sustinet nam repentinis immutationes servare vero in eisdem sunt necessarias occupationes. liij

Quomodo igitur et huiusmodi specierum carum conservantur nominamus: conveniebat enim magis ea forsitan permutantes et curantes et imata peccata corrigentes vocari. Quoniam vero ad totum genus sanitatis referentes: non ad eas que sunt in specie sunt in ea differentias. Quocumque quidem sanos custodiunt servantes omnes vocabimus: siue conservando salutem ad melius ducant totam crassum: siue conservent existentem a principio: quocumque vero deteriori faciunt persistantiam egre. lv

Simile igitur diserasiam habentibus omnibus corporis partibus similia est percuratio: dissimilem vero dissimilis. lvi

Potest enim veteri alicui quidem frigidior quam oporteat esse: caput vero calidius: et indigere adiutorijs propriis singulis sunt vero hoc et aliarum unaqueque pars aut humidior: aut siccior: aut frigidior: aut calidior: existens propter modum propriis distemperantie indigent dietis. Non igitur exercebimus equalitates omnes huiusmodi corporis partes: neque similiter humectabimus: aut siccabimus: aut aliquid horum faciemus. Amplius vero dicet de his in negotio de salubribus causis. lvij

756
Liber tertius

Organicorum vero cause salubres sunt lapsus: et hec ab optima compositione adinvicem differunt. Aliæ siquidē sunt salubres circa plasmationem lapsus. Aliæ vero eorum quæ circa magnitudinē: aut numerū: aut positionem. lviij

In plasmatione quoque sunt plures lapsus. et enim figure partis et si alicubi in ea curvitas aliqua est aut cōcavitas eiusque sunt naturam: aut pori constrictio: aut orificium: aut asperitas: aut leuitas quando est aliqd extra propriam contemperantiam: parum quidem hoc patiens corpus sanorum corporum appellationem habebit. Amplius vero et neutrorum si vero sit tantū ut noceat operationi: id egrotare videtur. lix

Secundum quantitatem vero supfluitas et defectus: ad easdem deducunt differentias. lx

In numero vero deficiens aut abundans velut omnium rerum unū aut plura huiusmodi generis sunt: et quæcumque propter naturam in nobis substantie consistunt. lxi

Reliquum vero genus propter uniuscuiusque positionem simplicium partium in quo et ipse quattuor sunt omnes differentie. Prima quidem optima. Secunda vero parum permutata et propter hoc sanum adhuc perficiens corpus. Tertia neutrum quando amplius extra naturam sit. Quarta vero iam egrotans quam plurimum. lxij

Quæcumque igitur peccaverunt partes sunt figuram quidem quæ: admodum quæcumque distorste intus vel extra et hec receter nate quidem existētes et molles plasmatione et suplicatione ad id quod sunt naturam est reuertunt: dure vero et si cōtingat ad augmentum pervenire: ad correctionem non perveniunt. lxij

Et quæcumque quidem circa curvitatē peccaverunt et hec similiter possunt corrigi quæ adhuc augmentando perfecte vero non possunt per eas igitur curvitates alligatio et quies: magnas vero operatio partium et retentio spiritus operatur. Ita vero et quæcumque secundum poros aut orificia. lxiiij

Et quæcumque quidem maiora quam operatio quies et alligatio apta natura est minora efficere maiores vero efficit partes motio sunt naturam cum fricatione moderata et alijs quæcumque nata sunt ad supficiem sanguinem trahere multum. lrv

Oefficientium vero optimum quæcumque quidem ex sanguine habet generationem non impossibilis est eorum correctio: quæcumque vero ex semine paucum habet generationem earum impossibilis est correctio: est tamen pro his aliquando facere alia prima his ha-

bentia utilitatem.

lrvl

Omnium autem horum natura qdem operatrix medt-
cus vero minister.

lrvij

Quicq; vo abundat fm numeru ablatio eoz ca salutis
est: qd adu vo in qbus possibile est: si vo impossibile
appareat trasponere temptare opz.

lrvij

Adem vero z eorum que secundum positionem peccat
est correctio.

lrv

Manifestu est aut qd duo vel tria plerumq; peccata psistere
pnt circa eandem vnaquaq; prem.

lrv

Quemadmodu in habete ventrem paruum simul z rotu
dum secunduz dyasfragma positum: peccauit eni in eo z
magnitudo z plasmatio z positio: si vero z natura frigidior:
hunc in id quod est secundum naturam ducere impossibile
est: quando autem difficulter respirant repleto ventre pau-
ciora z nutrientia z non tardius exeatia offerantur bis vel
ter in die.

lxxi

Alijs vero eustrasim in epate habentibus propter angu-
stiam vasorum continue factam salubris causa inuenta
est extenuatus dicta.

lxxij

Reliquum igit adhuc genus vnu comune est omiomeru
z organicoz solutio cotinuitatis.

lxxij

Omnis forsitan aliquis non concedet pfecte sanis inesse.
Alioquin enim esse semp passionem diceret: nescies simi-
lem ee dubitationem pro omib; lapsum generibus futuraz.
si enim operationis sensibilis lesio non determinat egritudi-
nem a sanitate: sed secundum qualitatem cuiusq; dispositio-
nis agnoscitur tantum tunc necessarium est: sempiterne passi-
onis irreperere dogma nullo optimas habete operationes om-
nes. Sed hac quidez ergo vt subtilior consideratio fm se tra-
ctatum habeat.

lxxij

Ad manifestos vo egros: salubres caruz deinceps percur-
ramus a dyscrasie incipientes genere. Determinandu est
igit pus hic q: omnes fere medici pretermittut: quod alie qui-
dem sunt salubres iaz facte dyscrasie. Alie vo eius que adhuc
snt: quemadmodum z future.

lxxv

At huiusmodi qdem vltime he qdem in pservate parte
artis sunt: hec vo in salubri.

lxxvi

Primo vero oium in curate parte sola.

lxxvij

Vtraru vo medie dicte in pservate z curate.

lxxvij

Liber tertius

Iam siquidem factam & existentem egritudinem: meditari oportet. lxxix

Ondum vero existentem: futuram vero ex dispositione que est in corpore prohibere fieri. lxxx

Etus vero que adhuc fit: sanare quod iam factus est: quod futurum est prohibere fieri. lxxxi

Prohibetur igitur dispositione in qua nata est fieri ablata: nominatur autem huiusmodi dispositio causa precedens. lxxxiij

Acta vero egritudo curabitur dispositione a qua principaliter que in nam operatio ledit ablata: quam & ipsam dicimus esse egritudinis causam. lxxxiiij

Oratio quidem unum habet modum: & maxime commune intentionem. scilicet ei quod soluendum est contrarium. huiusmodi enim generis sunt omnes perficientes salutem cause. lxxxiiij.

Secundum vero partem sunt ex singulis contrariis. lxxxv

Talide igitur dispositioni frigida causa contraria est: frigide vero calida & sic in alijs proportionaliter. lxxxvi

Seni immoderatum est omne propter nam moderatum vero in nam necesse est omne immoderatum ab immoderato in contrarium ad moderatum adduci. lxxxviij

Manifestum vero quod in virtutem non in apparitionem calefaciens & in frigidans: & quecumque huiusmodi alia accipiendum est. Dico autem in virtutem quod essentialiter & proprie & vere est ut dicatur: in apparitionem quod in presentes sensum huiusmodi esse videtur. essentialiter vero non existens huiusmodi: quomodo vero oportet cognoscere ea in negotio de simplicibus farmacijs dictum est. lxxxviij

Inventionem vero salubrium causarum quecumque quidem causam ad iam factam egritudinem sunt salubres: illa ratione utendum est qua illud quod in apparitionem determinatur ab eo quod est in virtutem. lxxxix

Oquecumque vero cause ad eam que adhuc fit ipsa eadem consideratione utendum: & adhuc in quam inveniunt egritudinum cause. xc

Erunt enim si ita contingat in humoribus putrefactis accedere febrem demonstratio in talibus est euacuatio: & alteratio. Alteratio quidem est faciens cessare putredinem manente substantia. Euacuatio vero totam a corpore educens substantiam. xci

Sed

Sed dicta quidem species alterationis digestio est quas a quibusdam causis contingit facere scientes erim⁹ in illis si habeamus i. cognitione ita causaz salubrium. xcij.

Evacuationes vo p flebothomiaz et per clistere et per vias et per respirationes fm cutem sunt: amplius vo per contrariam detractionem et deriuatione ad alia: huiusmodi enim generis sunt et menstrua mouere et emorroydas aperire et p nares et per palatum purgare. xcij.

Scientes igit et hic materias et vtutes qbus in tēpore et qli tate et qrtitate et modo vsus oblati euacuatio fit. xcij.
Secundum hanc partem artis inuenimus salubria: et scripta ē omnium inuentio in terapeuticō negotio: fm eundem vo modum et in alijs tribus discrasijs. xcv.

Quam comune habentes preceptum efficientes vnam/ quāq earum causaz oportet abscindere prius: deinde sic venire ad eam discrasiam que facta est ab illa egritudine salubrium causaz inuentiones facturos. xcvj.

Secundum vo compositas discrasias ex simplicibus compositio ostenditur salubria precepta: et hic habentibus nobis medicamen proportionale magnitudini discrasie ad illam conueniens inuenire. xcvij.

Quod si ita accidat: si decem quidem numeris secundum calidius excedit aliquid ab eo quod fm naturam: septem vero fm siccius esse oportet et salubrem causam in talibus dispositionibus: frigidiorē quidem decem numeris: septem vero humidiorē. xcviij.

Si igitur ipsi parti patienti adducas huiusmodi medicamentum intantum frigidius sit et humidius: inquantum partis patientis manifestatio precessit. xcix.

In profundo vo posita que patit parte opz considerare hmoi efficere salubre vt nō contingat exolui in via. c.
Si igitur calidius esse opz moderato non in tanto sit solum calidius quanto indiget passio: sed supermodus apponat ppter positionem necessario aduenientē. cij.

Si vo frigidius sit nō simpliciter opz tanto facere illud frigidius sed materiam medicaminis considerare prius: si enim parachimeres est non perueniet vsq ad profundum multum contrarium vero operatur aliquando spissam superficiez. Si vero leptoneris sit: possibile est peruenire vsq ad plurimum profundum. cij.

In Ta vo et in humectantibus et desiccantibus perachimores et leptoneres substantie considerade sunt. cuij.

Expositione quidem patientis loci manifestatio inuenit salubre: ut dictum est nunc. cuij.

Ex plasmatione vo et positione quando fluxus sensibilis habet consuetos ad aliud membrum aut nullum h3. Namque ad principalia qui feruntur fluxus aduertemus: prouocabimus vero eos ad non principalia. cv.

Manifestum vo quoniam facientium causarum discrasias per euersionem sanatio est: apsas aut discrasiarum alteratio sanatio est. cvj.

Soluta vo continuitate curationis quidem intentio unio est: in organicis quidem partibus impossibilis est: in omni meris vo non omnino impossibilis: sed in quibusdam possibilis ut in carnosiss et coagulatio est sanatio. cvij.

Non differt vo si consolidationem nomines. cvij.

Procedit autem ea quando maius fuerit vulnus adductio distantium partium ex genere plasmationis existens. cx.

Ter vo ea fiat permanens: suppletio conducing distantia labia et consuetudine utiles sunt ad hoc. cx.

Onglutinat vo distantias et eas que est in principio unionem reddit natura. Nostrum vo opus est primum quidem ut dictum est conducere in idipsum distantia labia: secundum opus vo seruare in quo conducta sunt: et tertium ut nihil incidat intra labia prouidere: et quartum ipsam partis substantiam sanam seruare. cxj.

Primum quidem et secundum opus quomodo aliquis faciat dictum est. Tertium vo in conducendo distantia fiet quidem si nihil extrinsecus incidere permittamus: sicut plurimum pilus aut oleum: aut humiditas alia in medio constituta coagulatio prohibet eorum unionem. In posteriori vo tempore per effluxiones tertie intentionis custodia est: ad effluxiones vo ipsas ex subdiuisione et contraria diuisione et figura apta accedendum est: substantia vo partis sana seruabitur per mediocriter desiccationem: hec quidem curatio est continuitatis solutionis in carnosa parte facte eius secundum seipsam solius. cxij.

Sed vo alicui alteri misceatur egritudinum erunt plures intentiones preceptorum curationum quas in compositorum doctrinis: deinde dicemus. cxij.

In presenti vo reliquas intentiones solutionis contrarietatis veniendum est. cxij.

Fractura igitur in osse est quidē cōtinuitatis solutio: in
sanabilis quidē quantū in prima cōsideratione. Juxta
vō secūdas fm quēdam modū curabilis quodammodo fit.
Prima igitur cōsideratio est cōsolidatio impotens ppter du-
ritiem partis fieri: secunda vero ligatio contingens fieri per
porum ligantem in circuitu fracturam. cxv.

Generatio vō porū inquātum ex materia et natura fit cō-
munis est ad alia: inquātum vō prope est formaz ossis
ex illius est alimento. cxvj.

Solle vō et puerile os cōsolidari qdē possibile est. cxvij.

Ossione alterius membri est. Sepissime enī circūpositi mu-
sculi cum alijs partibus corporis compatiuntur: fractis ossi-
bus: itaq; et intentio curationis duplex est: altera quidē in os-
sibus: altera in his que circa ea sunt corporibus: hec quidem
talis in carnosarum partium dispositionibus dicitur. de fra-
cturis vō dicendum est. cxvij.

Quoniam vō harū curatio est ex poro: vt vō hic fiat pro-
prij alimēti ossis est opus: opz igitur supfluitatē nutri-
menti ad porū generationē nature submitti. cxix.

Supfluitas vero hec et quantitate et qualitatē modera-
ta esse debet. cxx.

Propterea deductione indiget talē et tū influētē sangui-
nem ossibus pparantē ex quali et qto fiat porus: qm vō
ptransit hic p cōcaua fracti ossis attēdere opz eius multitudi-
nem et qualitatē: et ita sicciore opz facere deductionē vel ma-
gis humectantem: quam amplius in terapeuticis facultatis lit-
teris sunt dicta. cxxj.

Nervi vō et thenantos pūctura propter plurimum sen-
sum et propter hoc qd continua est fm principium parti-
cula parata est aduocare spasmū: et maxime cum non respiret
exterius excecata cutis perforatione. Hāc igitur oportet ape-
rire et exsiccare substantia leptomeri pertransire potēti ad pro-
fundum vsq; ad perforatum neruum. Dictū est aut de hoc p-
fecte in terapeuticis facultatis litteris. In simplicibus igitur hu-
iusmodi generis dispositionibus salubrium causarum est for-
ma talis quam dixi. cxxij.

Secundum compositas vō complere vt in vlcēribus. pūa
qdē est cōcauitas quā qdā non aliā dispositionē: sed vlcē-
ceris tantū arbitrantur differētiā. Est aut non tū differentia

Liber tertius

hoc tale: sed alterz quoddaz genus egritudinis totius in quo substantie ipsius est p̄ditio: et igitur curatio ipsius in duplici passione duplici indiget intentione: cōmunitatis enī solutio vniō, ne: substantie vō perditio generatione indiget. cxxxij.

Dicte vō sunt paulo prius generatiōis intentiones. cxxxij.

Et quidem oportet curare primuz hanc dispositionez: deinde aggredi vīre sicut ipsa natura rex iudicat quādo igitur repletuz fuerit: quod concavum et equale vlcus extiterit: tunc alteram intentionez afferri oportet. Medea enīz noua carne existente labiorum vlcis vīri quidez impossibile est distantiam. cxxxv.

Intentionē ergo curationis aliaz inuenire oportet. Inventionem vō ex eo quod sū naturam habebimus qđ circūfacere parti cōuenit. Secunduz naturaz vō erat eaz cōoperire cute: hoc igitur nobis est faciendum aut si impossibile est intentio: aliquid simile cuti carnez. scilicet calosam faciendum est. Erit aut huiusmodi caro sicca similis priori cuti et calosa: siccantibus igitur et stipticis sine mordicatōe erit opus pharmacijs ad cicatrizationes. cxxxvj.

Ita vō et si vlcus in putredinē vertat intentio quidem est purgare: pharmacū vō salubre stipticū. cxxxvij.

Octa est autem horum in his que de pharmacijs materia. cxxxviii.

Et quidem si flegmon et cassatio et sclerosi: aut tumor cum vlcere fuerit curanduz illa prius per eas que dicte sunt rationes. Ita vero et si influat aliquid vlceri: curandum est secundum influentium curationez. Similiter vero et si discrasia aliqua fiat sū vlcera tum locum ad discrasie prius ire oportet adiutoria. cxxxix.

Et de his quidez sufficienter dictuz est. cxxx.

Id vero quod propter plasmationez veniendū iaz genus est in plures differentias diuisum: sed a manifestissimo principuz orationi ponenduz est quod secundum figure permutationem sit. cxxxj.

Et vnum igit qđ adhuc crescit possibile ē figurā plurimaz optiū corrigē: horz vō qđ excreuerūt nequaquā. cxxxij.

Intentio vō vt si possibile est curari ad contrarium adducere distortionez. cxxxiiij.

Si vō fractura non recte plasmata peccauerit alicui mēbrū si gura si adhuc recens porus existat frāgere oī itez: et hoc plas

mare cōfestim recte: deinde porus fieri.

cxxxiiij.

Est autē et emphrasis ex hoc genere egritudinuz.

cxxxv.

Rec quidez a glutinosis et pinguibz humoribus fit: vna quidez et eandē attentionem habens contrariam passioni emphrasis. Cause vero salubres riptica et incisua phar-
macha.

cxxxvj.

Que vo ex stercore duro quod adhesit intestino priorē q-
dem hēbit in duricie correctionē ex hūidiz et pinguibz
cluseribus: deinde vo euacuationē ex acribz.

cxxxvij.

Que vo ex lapide circa vesicam est presenti quidem tran-
spositione indiget. Curationis vero perfecte gratia per
incisionem cura est.

cxxxviii.

Etus vo que preter naturaz in parte continetur humiditas
est curatio in perfecta euacuatione: quemadmoduz
in putredinibus.

cxxxix.

Immoderata vo repletio idiget imoderata euacuatio
ne: quemadmodū est in sanguine circa.

cxl.

Quibusq; vo circa ventrē venas et intestinū et tracheā ar-
teriā et pulmonē putredo aut sanguis continetur: per
fecta euacuatione indigent.

cxli.

Aspersionis vo cibi et potus recentis adhuc sm euacua-
tionem correctio est.

cxliij.

Quicq; igitur in pulmone et thorace cōtinent: euz tussi-
bus qdē euacuatio est et pharmacijs extenuatibz.

cxliij.

Quicq; vo sm epar aut venas aut arterias: aut lōbos:
aut per vinas aut per vētrem debent euacuari: s; p vī-
nas quidem ab extenuantibus vehementer: per ventres vo
atrahentibus et aperientibus.

cxliij.

Quicq; igitur sm supiorem ventrem per vomitū: que-
cunq; vo sm inferiorem per subductiones.

cxliv.

Quicq; vo sub cute per incisionem aut per cauteriuz
aut pharmaca caustica.

cxlvi.

Ita vero et quecunq; secundum cōcauitatem naturalem:
vt in thorace.

cxlviij.

Quo vo capitulo breuiter me expediā hoz quidē q a to-
to genere sunt preter nām in quibusdā partibz cōtētoz
intētio curationis ablatio est. Si vo ipossibile est ita fieri: trā-
spositio fiat ad minus periculosū locum.

cxlviij.

Quicq; vero non sunt toto genere preter naturaz: sed
secundum quantitatem: intētio hozum sanandozum

z iij

Liber tertius

tantum superflui euacuatio est.

Intentio vero sanandorum sibi partem quidem aliquam
Lex ipsa accipitur dispositione. Plurima vero est patien-
tibus particulis.

Quocumque vero aspera facta sunt preter naturam ea que
secundum naturam eis adducendum est lenitatem: sibi
os, quidem radentes: sibi tracheas arterias aut linguas lenientes
per humida sine mordacitate et per glutinosa.

Quocumque vero lenitatem preter naturam habent ad eas
que secundum naturam est eis adducendum asperitatem
per pharmaca sufficienter ruptica et per breuiem facientia ra-
suram.

Quocumque vero emphaxes et angustationes egritudines
alia sequuntur curandum est prius illas per eas que di-
cite sunt rationes.

Ostensum est autem in tractatu de egritudinum differen-
tia quod de flegmonibus et seclirofi et inflationibus et sic-
cationibus immoderatis adhuc et ineptis figuris ipsorum co-
tinentium corporum consequuntur plerumque ea que dicta sunt
quemadmodum et in timoribus quibusdam eorum que sunt in
circuitu corporum.

Sed aduicem eorum que dicta sunt amplectuntur: aliqua
ostensiones habebunt varias.

Sufficiet autem manifeste ut in uno exemplo faciamus ora-
tionem: amplius enim de his omnibus in therapeuticis
dicitur litteris. Subiaceat igitur in exemplo alicui influere per
multitudinem sanguinis ut distendantur que sibi preter sunt va-
sa non magna solum: sed etiam parua prius effugienti visionem:
ex plenitudine vero nunc apparétia quemadmodum in oculis vi-
detur manifestus: propter albedinem tunice oculorum: conueniens
vero est alia vasa minora his que dicta sunt vasis distendi reple-
ta: nondum vero ea apparere propter puritatem: et periculum est
aliquid magni residuum ex vasis in eas que in medio sunt regio-
nes vacuas aut effusus ita esse aliquid paruum.

Huiusmodi vero passionis curatio habebit quidem co-
siderationem per euacuationem: aut vero dicamus mani-
festius ex parte euacuationem: quoniam passio erat in eo quod
repleta esset pars imoderate.

Necessarium autem est aut per recurrens euacuari superfluum.
Num aut per ipsam pacis partem: rursus igitur recurret.

aut per pulsum: aut p tractum: aut p transmissum: aut fm ali
quod horum: aut fm omnia. clviij.

Per ipsam autem que patitur ptem euacuabitur: hoc qui
dem manifeste et sensibiliter: hoc vero per euaporatio
nes extenuatum. clx.

Siquidem fuerit totus corpus plectorium non oportet p
ipsam partem patientem euacuare: si enim carraxationi
bus et incisionibus sensibiliter euacuauerimus partes dolen
tes: attrahemus propter dolores amplius: si vero calefacien
tibus dyaforesin aggressi facere fuerimus: trahemus p calorem
amplius in partem patientem quaz dyaforesin faciamus: si vo
velimus recurrere cogere quod influxus est: non recipiet ple
num corpus existens: ab utraque igitur hec oportet euacua
re totus corpus: aut e contrario trahere omnino ad alias re
giones quod est influxum patienti parti. Hoc enim patiente
repellere a parte prius: deinde dyaforesin facere aggredit: pa
ratio enim euacuatio quanto p maiora. clx.

Repellemus autem a patienti parte si infrigidemus et stipti
ca apponamus: sed euacuata ipsa vasa quod repellitur
ad seipsa attrahent. Ostensum est enim: et hoc per phisicarum
virtutum orationem, et transmittunt vasa confortata stipti
cis pharmacis: si igitur omne ita recurret rursus bene si ha
bebit pars. clxj.

Relicto vero aliquo superfluo in parte: oportet quidem
significari hoc conglutinosum esse aut spissum. Et pro
pter hoc compactum esse indissolubiliter: potest igitur et non
tale existens in eis que in medio sunt regiones effundi: tunc
igitur iam est tempus venire ad euacuandum illud p partem
patientem supponentibus supra iacentibus partibus apocru
sticas influentium virtutes. clxij.

Euacuatio vero sit maxime si fm medias regiones signi
ficetur contineri aliquid per carraxationes simul et per
pharmaca dyaphoretica. clxij.

Sed quoniam dyaforetica omnia calidis sunt virtutibus
eius vo craseos est opus mordere quando immodera
tus fuerint calida. obseruandum igitur in eis ne omnia sint
nimis calida et maxime si in superficie corporis fuerit mebru qd
patitur: dolebit enim no pax simul patitur et mordetur. Et ois
dolor prouocat reuma: mediocriter igitur calido anodino: in
his vtendum est: et magis si humidum sit. clxij.

¶ iii

Liber tertius

Et tamen sufficiens est dyaporetin facere in superficie si non vehemens sit dyaphoreticum pharmacum: si vero ea que in superficie sunt sine passione omnino existant: in profundo vero sit pars euacuatione indigens: intendere et augere oportet dyaporetici pharmaci virtutem et caliditatem: euanesce enim deficiens prius quam ad profundum veniat: neque tamen ledet aliquid ea que in superficie sunt que attinget: quoniam non passa sunt: itaque enim in idipsum utraque accidunt ad calidiorum simul et acriorum usum medicaminum: et qui in superficie consistentia sunt: et que in profundo indigentia: hanc igitur ex positione partis accipiamus ostensionem. clxv.

Dehinc vero intedam si deest aliquid ad curationem. clxvj.

Quidetur autem deesse non par: ipsorum enim membrorum in quibus que patiuntur est superfluitas reumatis: que dam rara et laxa et mollia sunt naturam sunt: quedam vero spissa et stricta et dura. clxvij.

Priora igitur facile euacuantur: altera vero acrioribus indigent euacuatorijs et medicaminibus euacuantibus ea et eis que sunt leptomera: si vero et sunt multam posita sunt profunditatem: amplius autem et magis indigent his: hec igitur rursus ostensio altera est et substantia patientis partis. clxviij.

Alia vero a plasmatione et positione. clxix.

Supponatur enim si ita accidat in epate predicta esse dispositionem in angustis finibus vasorum constrictis humoribus aut conglutinosos aut spissos: aut multis: igitur promptus est uti cibis et potibus extenuantibus: spissitudinem quidem primum glutinositatem tenuem efficere. secundo vero non per inuisibiles vias et angustas solum ut in alijs partibus: sed per poros et per venas amplas euacuare: amplissime vero sunt secundum epat venae: quemadmodum et plurime finiuntur: hec quidem in gibbis ad kilum: hec vero in chymis ad pilam. Itaque iam tibi facillimum in quibuscumque fuerint constrictiones euacuare prompte eas trahenti quidem in ventrem per trahentia medicamina quicumque humorum constricti erant sunt eas que in chymis sunt venarum: ad vias vero conuertenti per kilum venam quicumque sunt eas que in eas sunt venas. clxx.

Altera vero consideratio in his que predictae sunt ostensionibus ab epate quasi a principio venarum: quoniam vero non seipsum solum quemadmodum plurime animalis partes regere natum est: sed immitte suas virtutes venis specu-

lum enim est si dissoluamus eius virtutem eubrocis & capta
plasmatis calusticis: & ipsum principium debilitare circa
operationem & imbecilles omnes venas efficere. unde admi-
sceri oportet stipticorum aliquid pharmacorum in curationi-
bus eius. clxxj

Sed quoniam est in profundo piculum est dissolui stiptici vtu-
tem si non reducat ab aliqua substantia leptoneri qua-
le aromatum est: melius vero si ipsum stipticum pharmactum
statim sit & aromaticum: uicinas enim duas habes qualitates &
virtutes fortius opabitur. clxxij

Litur euacuet quod quidem propter naturam in parte illa-
tum est ut habeat contempantiam humorum: secundum
naturam: considerandus igitur nobis in hoc ne aliquid a reu-
matis qualitate immutatum sit secundum crasim: si igitur magis
erit flegmaticum infrigidatum est: si vero est magis colericum
calefactum est: ut & hanc eius distemperantiam sanantes per-
fecte sanum relinquamus illud: sanabimus vero contrarias ad-
ducetes qualitatibus: quemadmodum in distempantiarum di-
ctum est curationibus. clxxij

In quantum vero unumquodque factum est calidius intantum
infrigidates itaque hic rursus necessarium est scire eam
que secundum naturam eucrasiam eius. quomodo enim sciemus quantum
ab eo quod secundum naturam est frigidius: aut calidius: aut quando infrigi-
dantes cessabimus: non cognoscetes modum eius que secundum
naturam caliditatis: ita vero: & si frigidius factum est calefaciamus non
cognoscetes modum eius que secundum naturam frigiditatis impossi-
bile est nobis neque calefaciendi inuenire medicamentum pruenieter: ne-
que calefacientes cessare. clxxij

Quoniam vero & de his sufficenter dictus est transire iam
tempus est ad ea que secundum numerum non secundum naturam
se habent. clxxv

Duplici vero existente eorum differentia quibuscumque quidem defi-
cit particula operari hac intentio est seruietes videlicet natu-
re secundum modum quem paulo ante diximus. clxxvi

Quibus vero superabundat particula intentio est hanc abscon-
dere ipsam aut per nonaculam: aut per ignem aut per phar-
mactum causticum. clxxvij

Hac igitur ratione possibile est fere omnia curare: gignere vero omnia non
est possibile: ut in ea que de semine ostensum est ostendit. clxxvij
Quedam vero & si ea non possibile est gignere possibile est tamen aliquid

Liber tertius

facere pro eis: ut in osse pfecte ablato alteram substantiā sibi
eundem locum differentē ab osse et cane: est enī substantia quē
sit sibi locum eius ut quedam caro poroidis aut porus sarcoidis
et tpe pcedente in durius trāsmutat sibi pncipium vō sar-
coidos magis existens. clxxix

Secūdu vō quācūq; ptez pdictā nec eandē substantiā sibi spēm
neq; similē opari possumus: tertia nobis intētio est inuētre
aliq; cōpositionem ut in decorationibus. clxxx

Quoniam non vō manifestū est qm genus est totū hoc eoz
que sibi qtu. Quātū enim eius circa hoc quod scdm na-
turā est appropinquat illi: hoc vō quod in genere pter natu-
ram separatū est tantum. clxxxi

In quo qdē pma intētio est ablatio: si vō impossibilis est ista
trāspōitio est scda intētio ut in infusionibus. clxxxij

Quēcūq; vō nō in totis ptib: sed in ptib ptū deficiūt: et sup-
abūdāt ab eo qd sibi nām nutrimentū qdē et gñatio in deficiētī-
bus: ablatio vō et purgatio insupabundātib. clxxxij

Quoniam nec intētio in eis altera nec forma medicaminum
altera sibi genus. clxxxij

Sed ad reliquum adhuc genus veniendū salubrium cau-
sarum qdem quod est correctiuum eoz: quae propter
positionem lapsa sunt corporum ut ex archimētra: et qm labun-
tur intestina in orem. clxxxv

Sit aut hoc qdem in cōtrariū ex violentia tensione aut ex im-
pulsioe: hoc vō ex raritate: aut ex ruptura cōtinētis. clxxxvi

Itaq; curatio qdē huic ex ptraria tēsiōne et in ptrariū impulsio-
ne huic vō si fiat solidū ex eo cōtinēs. clxxxvij

Ex qb vō facultatib aliq; ea que sunt sibi ptem inueniat per
terapentice facultatis declaratū est negociū. clxxxvij

Deinde vō dicēdū est de eis quēcūq; sibi priorē orationē acci-
piebamus: vocāt aut ea pseruatiue. clxxxix

Triplex vō est et hoz sibi gen^o differētia. pma qdē pfecte san-
hois: scda impfecte. Tertia vō egrotātis. pmaū igit gen^o ex sa-
lubri negocio duplex existēs ut pūs dictū: sibi vō ex pserua-
tuo: tertiu vō ex terapentico. clx

In humorib vō maxime hēt pñstētia oē hoc genus. clxi

Quos neq; glutinosos opz eē neq; spissos nec aquosos:
neq; multos: neq; calidos apli neq; frigidos: neq; mor-
daces: neq; putridos: neq; venenosos. clxij

Augmētati vō mali humores cause pñstūt egritudinū. clxij

Adgemētant: vō aliquādo qdē ab eadē causa que eos ge-
nuit: p̄mum est aut qsi sunt nō cōmutātes eos sibi qui s̄
corpus sunt humores. ccxiij

Intentio vero in his curationibus duplex est: alteratio ccxv
et euacuatio.

Alterant igit aut digesti ab ipso corpore aut a quibusdā
pharmaceuticis virtutibus in quibus sunt et quedā virtutē
tes que virtus venarum animalium curāt ad hoc delintra
pharmaca recipientes. ccxvi

Euacuānt vō sufficiēter a calidis pharmacijs et purgatio
nibus et cisternis sudoribusq; et vomitibus: hec igitur
horum sunt communes euacuationes. ccxvij

Proprie vō ex loco in quo congregati fuerint accipiunt
quēadmodū in salubribus declarātū est s̄m tertiu et q̄r-
tū: maxime nobis de laboribus tractātib; et quēcūq; adjacent
alijs laboriosis dispositionibus. ccxviii

Euacuānt enim promptius qui qdem in p̄mis venis per
ventrē: qui vō in his que s̄m ep̄ar per v̄inas: qui vero
sunt s̄m totam habitudinē per sudorē quēadmodū et qui s̄m
caput aut per palatū aut per nares aut per vtraq; qui vō in
thoracis latitudinibus purgant per guttur cū tussib; qui vō
s̄m renes et vesicā per v̄inas. ccxix

Antipaseos vō communis omniū partium ostensio ad
ea que longissima sunt. cc

Deriuatio vō ad proxima loca. cci

Omnia igit quēcūq; curant huiusmodi dispositiones
salubres vocant cause. ccij

Quemadmodum ex acuentia egre. ccij

Mentre vō neq; ledentia neq; adiuuantia. ccij

Potest aut alijs eas neq; causas appellare omnino qua-
les sunt multi sophistarum negligentes qdem ipsarum
rerum inuenire differentiam: in nominibus vō plurimū tem-
poris consumētes. ccv

Octū est aut ampli; in alijs negocijs aduersus eos: p̄fer-
uatina qdem species artis talis est. ccvi

Resumptiva vō et enutriēs in cōualecētib; ex egritudinibus
et senibus qualis vō est et eorū dispositio et a quibus causis maxi-
me ad id quo s̄mā est reuertunt. ccvij

Perfecte qdem in terapeuticis facultatis litteris demonstratū
est: per capitula vō dicat et nunc. ccviii

Aphorismi

Sigilf dispositio est talis bonus qdem est sed paucus sanguis: et cū eo vitalis qui appellat spūs et gialis: ipe vō soli di ptes sicciōres: et ppter ea vtutes earū debiliores et infirmiores et ppter has totum corpus frigidus. ccix

Omnē vno qdē capitulo vt apphēdat quecūq; pfectā et velocem digestionem operantur. Secundum partem vero immoderatis motionibus et cibis et potibus et somnis sunt materie qdem motionum: sunt suspensiones et deambulationes et fricationes et lauacra. ccx

Et si multum meliores adhuc fiant: ad cōsuetā opā paulatim attingat. ccxi

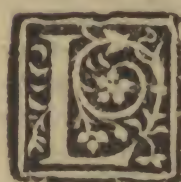
Oibz vō in pncipio qdez humidi et bñ digestibiles et nō frigidi: postea vō magis nutrientes. ccxii

Potus vō aptus vinū est: etate qdem medium: forma vero purū lucidum: in colore vō aut albū aut sub rubē et odore vero suauē. in gustu vero nec aquosus omnino nec aliquam vehementem qualitatem ostendens: nec stipticam: nec amarā nec dulcem. ccxiii

Octum est autem vt modo dixi in terapentica facultate amplius super his.

Finis

Incipiunt aphorismi Ioannis damasceni.

Liberet te deus fili amātissimē me a deuo erroris: et in via cōseruet pspertitatis atq; meū velle de te mihi dignet posse cōcedere: teq; in eodē agilem facere: sic desiderū tuū iunctū meo cōpleat in te. Mouerit dilectio tua fili mi q; petitionē tuā de aphorismis medicine scribēdis ppter nihil aliud, plongauī: nisi q; verebar ne aliquī fastidiosus tui desiderij meā longanimitatē velle tentare, et p̄siderādo cognoscere: iā nūc vō q̄tū inde cognouerim sufficere videat. Quicū maiores n̄ros pitissimos viros quēq; fastidiosus noueris sepe arguisse nō egre tibi ferēdū est. Letet ipse presentissē potes me semp vtilitatē tuā q̄nuisse: et nūq̄ te deserēdo plus alius coluisse. Be⁹ oipotēs dirigat mētē tuā in bñplacito suo ad vtilitatē seruoz tuoz. Ecce iā aphorismos quos me scribere

rogasti tue dilectiōi mado. Certe in medicina imensa pfunditas est. Operari autem fm libros absqz pfecta rōne z solerti ingenio molestum est.

Ingeniū aut nāle adiuvat artē z nām regētē priū aut cōtraria. Abundanter aut libros peritoz veterū relegere: z secreta eoz diligēter discutere iuuat oēm sapiētē zc.

Vita brevis est ad cognoscēdū vires oīum terre nascētū. Tu aut ea que palā sunt: z in qb^o oēs pueniūt z maxie que pbasti tene. Que vō in dubio sunt z in qb^o diffētūt omitte. Illud vō nō debet nos cōmouere qd in sapiētū dictis habet.

Quedā sunt que nō videt nobis ad plenū rō attestari: sed poti⁹ credulos hēre. Illud quippe quo medicamur subtilis substantia est: neqz enī hūana nā erroris periculū icurrere nō pōt: p̄sertim in subtilibus.

Qui deditus oīno secularibus negocijs, als. delitijs: negligit fundamētū medicie philosophie: z artū doctrinā nō ei fides adhibēda est: z maxime in ea vbi Gal. z Arist. cōcordāt: vbi discordāt difficile verum inueni.

Aial fm frigidū z hūidū nutrit: sz calidū z humidū viuit. vt⁹ siue vtutes nāles vel spūales varia noīa habētes vna eadem que est. s. vtus. Sed fm diuersa in subiectis mēbris officia diuersis vocabulis nuncupant. Complexio nālis fm vicinitatē qdē est sepabilis: actu tñ est iseparabilis. Quēadmodū tam vicia animi q̄ figure corporis ab auis z a parentibus cadit. z hereditatur: ita quoqz morbus diuturnus: z maxime si fuerit in p̄ncipali mēbro.

Medicina que tempamēto vicina est z est odorifera si cibis quoqz fieri possit optimū est. Colligatio corpis z aie fm ordinis nālis psonantiā facta est vt subsistat. Vñ cauedū est ne des ei fortē medicinā que fortiter mutet eā: vt ea que est in tertia pte. Complexio corpis aiati ad figurā nerui psona est. Mō igit te merari⁹ sis in medicina forti que eā dissoluat: z aperiēdo corpus in aliam complexionē mutet.

Medicina sūptica z odorifera. z tempamēto ppinqua custodit z pfortat pncipalia mēbra: z vtue nālē hmoi tibi sit semp vtēdū vt pfortes nām. Si enim nām cōfortaueris morbū medicādo iuuat curari. Si vō eam neglexeris: z neglectam deficere pmiseris: nihil pdest.

Exar z stomachus sunt posita iter efficatia nāe vt nutriāt sicut instrumēta: q̄ si accidenti aliquo amiserint cōplexionē z mi-

nuū cursu nāe. Calidi morbi plus frigidis sunt mōtiferi ppter ignei mot⁹ velocitatē. Quī corpi aliqd acciderit: nō ei dā dū est qd noceat pncipalibus mēbris qd si feceris inde noci⁹ eris: magnū iuuare nō videris. Vitū ai sequit cōplexionē cor poris: cū igit cor⁹ patit: ⁊ maxime pncipalia mēbra. medicinā maxime aīe exhibere nime negligas. vñ v3 gaudeat vt odo ratu visu: auditu: qd nōnulla medicine ps est.

Medicinarū qdā ⁊ maxie que faciunt in summo capitis post cenā: ⁊ qū itur dormitū dāde sunt vt nā ad iferiora intēra ab altissimis mēbris attrahēdo sensus alleuiet. Silr at vbi mor b⁹ iā pualuerit ⁊ maxie in pncipalib⁹ mēbris. Nulli medicine mēbrū cōmittēdū est aliqd nisi ei que ad cōplexionē ei⁹ aut ex pte aut ex toto ptineat ad silitudinē medicine nutriētis mē brū que medicina si nutribilis quoq3 fuerit vtilis est.

Medicina gria ad cōtrariū deponēdum est: ⁊ nō fm cōplexi onem eādē. Infirmis defectis nulla medicina aut cibaria dā da sunt nisi ea que facile possit nā pati: ⁊ pprie tēperamētum in q̄titate ⁊ qualitate sit.

Medicamēta pauca tibi tenēda sūt nisi quoz iuuamēto sepi⁹ exptus p̄fidere possis: totius enī multitudinis noticia icōprehē sibilis est. Ne cū per singula volueris inq̄rēdo discurrere mul tiplici diuersitate sensuū distract⁹ in nullo poteris fidē hēre. Rerū pprietas dubia est. Eā nāq3 multi olim expiētes arbi trati sunt facere q̄pprietate qd pleriq3 faciebāt natura.

Dū vidēdū est in pprietatis purgatōe negligat nām que no tior est. Humores in hieme nā plus disp̄git ⁊ vere itus: estate aut ⁊ autūno min⁹: tūc itaq3 op3 vt medicemur qū potior ē. Frequētatio morbi in pncipali mēbro dissolutionē corpis p nūciat hūores calefaciēdo: ⁊ dissoluēdo: ⁊ nāq3 pfortādo salu brius purgāf q̄ per k̄tarticū aut per vomitū: quoz neutrū sine detrimēto fit nāe. Si tñ eos calefaciēdo dissolutos ad pncipalia mēbra defluere nō ptimes: q̄ si times ad q̄libet aliud ingenuū recurrēdū est. Cauēdū est ne ab egritudine pualescētib⁹ iunatū aīa ad itēriora medicamēto redire cogat pp̄ pncipaliū mēbroz defectionē. Sed aliter dissolutū expellat qd leuius fieri pōt q̄ tātū addi: nec qd sibi sufficiat ad distributio nē minuēdoz pncipaliū mēbroz. Habitātes in q̄to aut sex to climate plus minuere sanguinē expedit q̄ in septimo: aut in pmo: aut in secundo: aut in tertio.

Apōstema in mēbro pncipali sine dolore nām in regimē dimi

hīse significat: marie si ex co. ru. aut ex sanguie est qđ rarū est:
Corpa nālīter frīda z hūīda parū in vētre recipiūt: min⁹ vō
reddūt: vētres quoq; eoz plurimū liqđi sunt: z īfirmitas diu
turna. Validis enī z siccis p̄riū cōuenit.

Ab īfirmitate surgētib⁹ cibaria sibi nocua petētib⁹ nō negā,
da sunt sed īgeniādū in q̄litate sibi vtilē mutādo.

Opz aut te īfirmo salutē pmittere semp: nec vñq; illū a spe de-
ponere: z si ipse desperes. Cōplexio enī corpis animi affectui
semper inheret.

Ingenuū nālē medici cū puo artis fundamēto adiuuat nām;
īnaturalē p̄riū. Medicorū illiteratoz simpliciū: adolēscētiū
luxu subiacētū vt plūm homicide.

Opz ēt egrotū de oībus. vñ egritudo nasci solet tā exteriori:
b⁹ q̄teriorib⁹ ingri: z fm potiorē p̄tē iudicare.

Gloriosoz supbia z adnaturaie multiloquiū si sapias p̄tēnas
nec te egriū interrogare per oīa pudeat. vñ enī vbi mor:
b⁹ itra venas existit fallax est.

Si interrogat⁹ semp velociter respōdeas: dubitādus es.

Circa īfirmū p̄stitū sui sani qualitātē z ai affectionē puenit
cognoscas. ea vō que illū noueris amasse p̄ceteris aut cōcupi-
scere ad memoriā reuocādo laudare. Et si licitū sit ante ocu-
los p̄sentare: aut se mor facile habiturū constāter pmittere: z
sic in eoz spe illū aiare non definas.

Adulētū iuuat paliticos ad eoz latera nālē calorē apponē: nō
tū ignē: sed adolēscētis puelle. Vñ medicarū in iuuamētō
equaliū: z sapore odorifero z leuior: eligēda.

Adutare p̄suetudinē nociuū z pessimum ē z maxime veterē
Quō nulla pueniētia sit in aquā z calorē nālē. Ita nō est pur-
gādū nisi medicīa q̄ nō sit lōge a tempamēto. Timēdū est. n. ne
horēs eā natura reiiciat: z nō misceat humorib⁹ nec cor: robo-
rata nociuū expellē possit. Opz ergo vt ad purgādū interdu-
sos humores in silitudinē sibi p̄uertat medicīna p̄ ingenium
vt natura eā recipiat apte z receptā p̄ venas deportet: z sic cō-
fortata facile inimicū suū excludat. Nā si in qualitate fortior
fuerit deficit nā. nam contrariat ei.

Ante purgationē vō p̄ aliquos dies hūiores cōmouendi sunt
z dissoluēdi cū medicīna cibali z cibo medicīnali z sic cū p̄sen-
tis diei abstīnētia sunt purgādi.

Balnea non sunt necessariā nobis ad refrigerandum ca-
lidum: aut calefaciendum frigidum. Sed vt dissoluant z su-

Aphorismi Jo. Damasceni

dare faciant desiccant: et humectent. Tyriaca magna necessa-
ria est ut dissoluat: et dispergat et mundet. Sed pueris ado-
lescentibus et senibus et defectis parum dandum est inde.

Asorbi exteriores vere et estate magis sunt curandi. Interio-
res vero per contrarium. Asorbi ex penuria quantitatis vel qua-
litatis non minus quam de plenitudine nimia nascuntur. Vnde medici
multi in temeraria purgatione delinquent plerumque.

As medicina data si victa natura non eos quos querimus ex-
pulerit humores: remanet in corpore: et in humorum mutata qua-
litate morbos inde intendit generare. Corpora frigida et humi-
da ossa: et nervos invalidos habent: vnde sana egritudine et egra
sanitati habiliora sunt. Apostema in pueris cum summa dili-
gentia et cautela curandum est. neque enim introsum violenta me-
dicina redigendum ne natura in modum valida ex humoris quae-
suetudine adhuc a matrice copia repleta succubat. Asorbidum corpo-
ri non forte contrarium vel eadem die post nimium aeris calidum dandum
est et in contrario.

Acute egritudines plus in senibus quam iuuenibus timende sunt.
citius enim in bonum malum firmanter. cibaria quippe que recipi-
unt mutat namque eorum in similitudinem frigiditatis. vnde celerius ad sa-
nitatem reuocantur. Timende vero sunt: quia defectus caloris naturalis
acumen egritudinis sustinere non potest. Frigidi morbi in seniori-
bus difficilius in iunioribus facilius curantur. Balnea et temperata
potio iuuat causam et contrarium cause.

In nimio exercitio positos ante cibum parum quiescere ociosos
aut parum exerceri oportet. Labor et exercitium quidam dolor est. vnde in
eo positi non dolent de pluribus morbis illaboriosi. etenim
sunt ad comparationem illius laboris nisi cum dolore morbi labo-
rem excesserit. Iuuenibus spiritus emissio raro ex frigiditate
accidit. Iuuenibus epilepsia et spasmus in primo et secundo et
tertio et quarto climate ex naturalis caloris inopia et tempera-
menti defectione est. vnde sanitas eorum ex calore et tempera-
mento constare debet: magis evenit raro ex nimia frigiditate
sub qualitate vel quantitate multiplici temperamenti. Vnde
purgando praevidenda est medicina calidissima non ad vlti-
mam subtilitatem perducenda.

Cum quis vult caput purgare: aut cerebrum: aut instrumenta sen-
suum pillulis maioribus. id est grossioribus: et post cenam eunti dor-
mitum datus faciendum est. Ad nimiam humiditatem in sto-
maco subtilem puluerem damus. Si cui principalia membra
defecta

Aphorismi Jo. Damasceni

775

defecta habentia aut debilitata Katarticū necessarium fuerit elidere faciamus. Abundantia stomachi pillulis paruis et recētibus humidis ieiuno stomacho datis purgāda est et his qui liberunt de ambulando cōmouendum est.

Pillule veteres et desiccate pus quod dens humectande sunt per noctē in aqua calida. De Katarticū necessario co. ru. cōmouet

Qui. lx. annos aut plurium sunt in medicina eorum nō est nisi. scdū quod co. ru. purget. Quia ipsa per se facit et humectatio corporis fundamētū est. Principalia membra nāliter defecta habētibus cauēdū est ne acutā medicinā sed ad vicinitatē tēperamētī redactā accipiāt. Due spēs si sili mixte bibite sint necessārio tanquā si separatim: vtraque lacertos et carnē generando suum naturalē reddit effectū. Conalescētes sibi infirmitatē suā debent quod tractari: nō tū ex toto pmutant haberi put ante cōsueuerūt sani. Opus medicinā fieri ad similitudinē operātis naturae: et si dura aut tarda fuerit: et nō sibi quod videat iuuentum absque ratione. Absque ratione quidem fallax est. Eger diu fideli medicorum cōmittēdus est: cuius error a recti distātia rarus est. Quia si plurimos p̄sult in singulorum errorē plerūque cadit. Apostema in sedibus nō retrorsum medicamine cogat. Vidēdum est enim ne nā deficiat ad dispēdum illud. et quod expulsionē totas vires p̄sumperit: extrahēdū quippe est. Sed nō cū forti medicina ne nā cū eo exiens corpus exmaniat. Mediocriter igitur est extrahēdū: est nempe quod deperdit in semib⁹ multum ad differentia illi⁹ quod restaurat. Sili et in pueris. vis namque medicine fortior est natura eorum.

Infirmitas ad solitū statū ex quo in egritudine ceciderit tantū reuocādus est: nō autē ad tempamētū in oī substantia.

Cuius qualitatem cōplexionis nō nouimus sanis eius infirmitatē an grauis sit: nec ne non bñ ppendimus infirmi: unde medicina incerta quaeque subsequitur. reddere enim sanum ad cōplexionem temperamenti morbus est ad sui sui qualitatis opationem. Nam virus est causa motiōis.

Vñ in purgādo corpore si forte sit ipsum commouēdū est forti medicina et illi manifesta.

Singulis infirmitatibus ppria fieri medicamina ad ingeniū: et ad arbitriū medici p̄fectioni ppinquū est.

Nulla res sub lunari globo vel circulo posita quocūque gradu mutet circulus ultra reuocabit: in eternum ad illum qualitatis vel q̄tatis in quo fuerit in ipso circuli motu.

285

Nulla medicina levis est in contemplatione et operatione: et enim que levis videtur grauem: que autem grauis leuem: si attente eam inspexeris comprehendens. Non igitur leuiter vel absque rationis consideratione determinandum est. Credere experimento sine ratione fallax est.

Nulla egritudo est que non habeat opus interrogari infirmum. Omnis fe. calor: extra naturam est. Sed inter sortem et leuem differt secundum suam naturam: quapropter ei que ex co. ru. est, fortiter: que vero ex co. nigra lente resistamus opus. Quicumque membrum suscepit detrimendum aliquod seu naturali morbo seu quouis exteriori accidenti non ulterius potest statui perfecte reddi potest.

Asorbum diuturnum: et defectionem membrorum hereditas quidem filius: sed differenter aut minorem si alter pater parentum fuerit sanus.

Nulli est credendum est studioso medico nisi etatis et phat.

In morbo diuturno cuius urina urine sani similis fuerit: et in urina eademque quantitate permanserit non euadet egritudine.

Medicus mediocris qualitatis est: et ne nimis mundum admiretur: neque ex toto aspernetur opus.

In tempore veris si ex multa humectatione fiat mutatio aeris. estate nascuntur variole apostemata frenesis et febres: nec solutione purgatiua curantur.

Asulter in dextera parte concipiens raro feminam pariet.

Katartico dato propinquant: deficiunt principalia membra nati octiduis diebus vite sue.

Quomodo nascuntur morbi ex humorum quantitate vel qualitatis abundantia. Sili est ex defectione: propterea vero medicum purgando et examinando errare contingit.

Olfatus et maxime si saliat fumus in caput celerius quam bibis cerebrum inuat.

Ex mutatione stellarum in longitudinem et latitudinem vitia et consuetudines mutantur.

Ex diuersitate spaciouum regionum: variant quoque complexionis et vitia: nam etiam cibaria atque medicina: adeo ut ea que sunt in. ij. ascendant in. iij. et e conuerso: velut herba portulana et agrestis seu saluatica et domestica differunt.

Emplastrum atque vnguentum secundum vicinitatem qualitatis complexionis in similitudinem illius membri cui apponuntur.

Co. m. in iuuenibus: et in medicina purgare noli. Eorum namque quantitas pura: et equitas defecta: neque enim corpori coheretia sunt.

Si poterit medicus medicari cum dieta absq; potione pro-
spera eueniat. Si quis per multum tempus neq; vomitum
neq; solutionem habuit: et eueniat illi subito impetu vidēdū
est ne restringere festines.

Sumus in corpore aliud est q̃ ventositas: et pauci nouerunt
discernere.

Urina sanitatē significās in omni homine non est equalis: nec
in q̃titate nec in qualitate: nec in liquore.

Cum vinas nō p̃noueris sanis: in eī medicina nō appropria
bis virtutem egroti.

In conualescētibus apostema sic medicare vt nō egrediat in-
tus sed foras nō fortiter qdē: sed leniter extrahat. Silt quo-
q; in pueris: sed in senibus.

Si demētia ex frigidityte et siccitate p̃cedens ad cerebrum in-
cutiēs sit. fumum odoriferum ca. et hu tā intus q̃ foras ei ad-
hibemus: et ad excitādum calorē. ad iras quoq; interdum pa-
cientem prouocamus.

Compositio complexionis sanitatē significās in omni hoīe nō est
equalis: nec in q̃titate: nec in qualitate.

Quib; in iuuetute quater in anno tātū flebotomari p̃suetu-
do fuerit huius. xl. annorū erūt ad ter in. l. aut. lx. semel p̃ferē-
dū est. Vterius vō ex toto dimittēdum est.

Senes a. xl. anno cephalicā venam a. l. medianā post. lx. bas-
licā incidere desinant.

Qui in iuuetute p̃stiterunt multum: et frequēter sanguine muni-
ti fuerint post annos lx. calor eorū in frigidū et sicum conuer-
tet: maxime si fuerit frigide nature.

Custodia ṽtutis p̃ncipalia mēbra confortat: et a mēbris tues.
P̃ncipalia vō mēbra p̃fortata ṽtutes quoq; vices reddēdo
p̃fortat: et a morbis defendunt.

Nati a iuuenibus p̃tatis p̃ncipalia mēbra fortiora et sana
naturaliter habēt et econuerso.

Sicut ignis ad ea que sunt ca. et hu. semp intēdit: ita et morbi
ad huiusmodi complexionē.

Qui aromati abhorēt odorē: nec saporitam sentiūt dietas:
viciū est corrupte complexionis illorum.

In omni regione quibuscunq; ex ṽetis nubes p̃creari vidētur
ex illis habitantium capita fumo replētur et sic corripe nascū-
tur: et sensus aggrauant.

In quacunq; puincia quocunq; anno muscule superabunda-

ad n

Aphorismi Jo. Damasceni

nerunt: putredines quoque morborum superabundabunt in corporibus habitantium.

Ieiunare in estate corpus desiccatur: color est citrinus: melancolia precreat: nec non visum ad defectum perturbatur.

Sanguinem mox ut exierit in aerem congelare: terre abundantia designat: et quanto magis ptrahatur tanto magis ptrarium pertingit.

Omnia puincia que longius est a mari remota non in meridie presentia: habitantium corpora sunt sicciora.

Non est eadem natura temporis in omni regione quam sol est in quadrangulo circulo quippe extat hic estas et hyems alibi: ver quoque in alio loco: et autumnus in alio: ad quam diversitatum similitudinem differunt: et complexionibus: et vitia: et consuetudines habitantium. quam enim ver est in egypto et estas: in india vero et habitantes: sub equali die sunt due hyemes et due estates: et duo vera: et duo autumni in anno sunt. unde illis fructus abundantes procreant arbores memoria est subtilis: et alia huiusmodi multa.

Deficiente virtute deficiunt principalia membra et morbis afficiunt: neque illam defendere possunt.

Ubi plurimi concordant: et ratio attestat: et experientia comprobatur illud ante oculos pone: proprio vero ptrarium.

Medicinarum quedam et maxime que faciunt in summo capitis post cenam: et quando itur dormitum dande sunt: ut natura sic intenta circa interiora ab altissimis membris attrahendo sensus alleviet. et sic ubi morbus prevaluerit hoc est observandum maxime in principalibus membris.

In nullum medicine aliquod committendum est morbum que ad complexionem eius aut ex toto: aut ex parte non pertineat: vel ad similitudinem cibi membra nutrientis que medicina si fuerit nutritibilis quoque utilis est.

Accipe nunc fili carissime postulatos a te aphorismos quibus semper fidus permanens secundum eorum auctoritatem operare confidenter. Ad quos prout potui sudans ob tuam discretionem sollicite laboravi.

Nam te diligenter sapientiam novi pre oia.

Preterea valde ceptum operi non negligere hortor per quod me nimis letificasti. Et quia librum Galieni gloriosissimi transulisti: cuius titulum ei placuit vocari metategni: qui liber est ubi maxima est proprietas medicorum. Nunc autem deo gratias ago: quia te huiusmodi primum transcriptorem inveni.

Explicit Aphorismi Joannis Damasceni.

Floſculi medicinales extracti ex libro Cornelij Celfi medi-
corum omnium diuatiſſimi: ex primo libro.

De alimēta ſanīs corporibus

agricultura: ſic ſanitate egris medicina promittit
Morbi non eloquentia ſed remedijs curantur.
Cuius rei non eſt certa cognitio: eius opio certuſ
remedium habere non poteſt. Verum eſt q̄ ipſam curandi ra-
tionem nihil plus conſert q̄ experientia.

Inter eſt enim an fatigatio morbuſ: an ſitis an frigus an calor:
an vigilia: an fames fecerit: an cibi vniq; abundantia: an intē-
perantia libidinis.

Neq; ignorare medicum oportet que ſit egri natura humi-
dum magis: an magis ſiccum corpus eius ſit validi nervi: an
infirmi: frequens valetudo: an rara: eaq; quum eſt vehemē-
eſſe ſoleat: an levis brevis: an longa.

Quam par ſcientia ſit: tamen vtilior eſt medicuſ eſſe ſcias amē-
cum: q̄ extraneum.

Ignavia quidem corpus hebetat: labor auteſ firmat illā natu-
ram ſeneſcentem: hic longam adoleſcentiam facit.

Bis in die potius: q̄ ſemel cibum capiet homo poteſt.

Concubitus neq; nimis concupiſcendus: neq; nimis pertime-
ſcendus eſt: rarus excitat corpus: frequens ſoluit: ſcire licet
cum non inutilem eſſe quem corporis neq; langor: neq; do-
lor ſequitur idem interdū peior eſt: noctu tutior: ita tamen ſi
neq; cum cibo: neq; hunc cum vigilia labor ſequitur.

Imbecillis ſtomacho: quo in numero magna pars vrbanoꝝ
eſt: omneſq; pene litterarum cupidi: obſervatio maior eſt ne-
ceſſaria: vt quod vel corporis: vel ſtudiij: vel loci ratio detrah-
bit: cura reſtituat.

Ex hominib; qui nocte bene concoxit mane tuto ſurget: q̄
v̄o parum: quieſcere debet: qui non concoxit ex toto quieſce-
re d̄: ac neq; labori: neq; exercitatiōi: neq; negotio ſe credere.
Si lucubrandum eſt: non poſt cibum id facere: ſed poſt conco-
tionem facere oportet.

Quem interdū vel domeſtica: vel ciuilia officia tenuerunt
huic tēps aliquod ſeruandū eſt curationi corporis ſui pri-
ma corporis curatio eſt exercitatio. que ſemper antecedere
debet cibum: exercitationis autem plerūq; debet finis eſſe ſu-

Glosculi

Adorant certe lassitudo: que citra lassitudinem sit.

Nunquā utilis est nimia sacietas. Sepe inutilis nimia abstinētia. Sepe si qua intemperantia est durior in potione: quam in eia est.

Secunda mensa bono stomacho nihil nocet: in imbecillo accessit.

Post sacietatem nihil est agendum.

Ubi quis est expletus facilius concoquit si quicquid assūpsit potione aque frigide includit tum paulisper inuigilat: deinde bene dormit.

Neque ex salubri loco in grauem: neque ex graui in salubrem transitus satis tutus est: ex salubri in grauem prima hyemec ex graui in eum qui salubris est prima estate transire melius est. Neque vero ex multa fame nimia sacietas: neque ex nimia sacietate fames idonea est.

Periclitatur et qui semel: et qui bis die cibis inconuenienter assumit contra consuetudinem.

Neque ex nimio labore subitum otium: neque ex nimio ocio subitus labor sine graui noxa est: ergo cum quis mutare consuetudinem uolet paulatim debeat assuescere.

Omnibus fatigatis aptum est cibis summere: eoque humido uti aqua: vel certa diluta potione esse contentos.

Illud quoque nosce oportet: quod ex labore sudanti frigida potio perniciosissima est: atque etiam cum sudor se remiserit itinere fatigatis inutilis.

Quod est contra consuetudinem nocet.

Qui vomere bis in mense uult: melius consulat si biduo euomuerit: quam si post quintumdecimum diebus vomuerit.

Purgationes ut interdum necessarie sunt: sic ubi frequentes sunt periculum afferunt: assuescit enim nonali corpus: et ob hoc infirmum erit.

Uinum dilutius pueris: senibus meratius conuenit.

In autumno propter celi varietatem periculum est maximū.

Hyeme uenus non perniciosi. Vere tutissima: estate et autumno non utilis: tollerabilior: tamen per autūnum estate in totum si fieri potest abstinendum.

Aluberrimum ver est: dein

de ab hoc hyems periculosior estas. Autumnus longe periculosissimus.

Ex tempestatibus pessime sunt que variant maxime: quo fit ut autumnus plurimos opprimat: nam fore meridianis temporibus calor: nocturnis: atq; matutinis: simul etiam vespertinis frigus est: corpus ergo estate: et subinde meridianis caloribus relaxatum subito frigore excipitur: sed ut eo tempore id maxime fit: sic quandoq; euenit noxium est.

Saluberrimi sunt sereni dies: meliores pluuij: quas tantum nebulosi.

Illam fere ventus ubiq; a mediteraneis regionibus veniens salubris a mari grauis est: neq; solum in bono tempestatū habitu certior valitudo est: sed priores morbi quoq; si qui inciderunt: leuiiores sunt: et promptius finiuntur: pessimum ergo celum est quod egrum fecit: adeo ut in id quoq; genus quod natura peius est: in hoc statu salubris mutatio fit.

Longis morbis senectus: acutis ad oleseētia magis patet.

Longa statura ut in iuuenta decora est: sic matura senectute conficitur.

Gracile corpus infirmus: obesus hebes est.

Si plenior aliquis et speciosior et coloratior factus est bona sua suspecta habere debz: que quia in eodem habitu subsistere: neq; ultra progredi possunt fere retro quasi ruina quadaz reuoluntur: peius tamē signus est ubi quis contra consuetudinem emacuit et colorē decorēq; amisit: quoniam in his q̄ superant est quod morbus demat. in his que desūt nō ē quod ipsum morbus ferat.

Facile securus est aliquis in his: que sepe sine periculo euasit. Ille sollicitari debz cui hec noua sunt: aut qui ista sine custodia sui tuta habuit.

Neq; terrere debz ea se. que eodem die finita est: ac nec ea quidem que quis longiore tempore euauit: tamen ante alteraz accessionem quieuit.

Pessimum est si somnus neq; noctu: neq; interdū accedit: id enim sine cōtinuo dolore eē non potest: eque vō signum malum est: sōno ultra debitū vigeri peiusq; quo magis se sopos

ad uij

Interdum: noctuq; continuat.

Alii etiam morbi testimonium est vehementer et cerebro spirare.

Sanguinem incisa vena mitti nouum non est: sed nullum pene morbum esse in quo non mittatur nouum est. Interest nō que etas sit eius a quo sanguis mittendus: neq; quid in corpore intus geratur: sed que vires sint. ergo si iuuenis imbecillus est: aut si mulier que grauida non est: parum valet: male sanguis emittitur: emoritur enim vis si que supererat hoc modo erepta est. At firmus puer et robustus senex et grauida mulier valens tuto curantur.

Tenuioribus magis sanguis: plenioribus magis caro abundat: facilius itaq; illi detractionem sanguis sustinent: celeriusq; ea si nimium est pinguis affligitur.

Satius est anceps experiri auxiliumq; nullum.

Si morbi ratio patitur: sanguinis detractioni tempus aptissimum est dies aduersus valitudinis secundus aut tertius: sed alii quando et primo die sanguinem mittere est necesse. si vehemens febris viget in ipso impetu eius sanguinem mittere hominem iugulare est: ergo remissio expectanda: et sanguinis detractio sepe diuidenda in biduum.

Satius enim est primo leuare egrum: deinde purgare: q̄ simul omni vi effusa fortasse precipitaret.

Cum ex vena incisa sanguis erumpit colorem eius: habitum que oportet attendere: nam si is crassus: et niger est viciosus extat: adeoque vtiliter effunditur: si rubet integer est: eaque missio alto non prodest: vt etiam non noceat: protinusque is suppressendus est. In acutis quibusdam cucurbitula sanguinem extrahimus cum ex vena vires non patiuntur: adq; auxilium vt minus vehemens: ita magis tutum: neq; vnq; periculosum est: etiam si in medio febris impetu: etiam si in cruditate adhibeatur: adeoq; vbi sanguinem mitti opus est incisa vena preceps periculum est huc potius confugendum cum eo tamen vt sciamus vt hic nullum periculum: ita leue psidium esse neq; posse vehementi malo: nisi eque vehemens auxilium succurrere.

Initia morborum primū famē: sitimq; desiderant: neq; vlla res magis adiuuat laborantem: q̄ tempestiua abstinencia.

Plus alimenta est in carne q̄ in vilo alio cibo.

Brassica subcruda aluum mouet: biscocta stringit.

Ætura repugnante nihil me

n dicina proficit.

Ad agis ignoscendum medico parū proficienti in acutis morbis q̄ in longis: hic enī breue spaciū est intra quod si quod auxilium nō profuit eger extinguitur: ibi ⁊ deliberationis ⁊ remediorū mutatiōi tēpus patet: adeo ut raro si inter initia medicus accessit obsequens eger sine illius vitio pereat: longus tamen morbus cū penitus insedit quod ad difficultatē p̄tinet acuto par est: ⁊ acutus quo vetustior: lōgus autē quo recentior facilius curatur.

Ignorari non oportet q̄ non omnibus egris eadem auxilia conueniunt.

In acutis morbis serius eger alendus ē neq; nisi iaz inclinatis ut primo dempta materia impetū frangat in lōgis maturius ut sustinere spaciū mali affecturi possit.

Adultum interest ab initio quis recte curatus sit: an pperaz. Sola abstinentia sine vllō periculo medetur.

Asclepiades ait officium esse medici ut tuto: ut celeriter vtio cunde curet.

Id votum est: ⁊ fere periculosa eē nimium ⁊ festinatio ⁊ voluptas solet.

Adedicamentoz poriones: ⁊ alium duci non nisi raro debere concedi.

Ex egri imbecillitate summū periculum est.

Infirmus neq; nimium petet: neq; nimium siti crucietur.

Optimum medicamentuz est opportune cibus datus.

Ubiq; seruandum ut egri vires medicus inspiciat.

Ab vno medico plures curari non possunt.

Scire oportet optimuz cibo tempus eē febre finita.

Semper egros securos agere conuenit ut corpore tantuz nō etiam animo laborent.

Periti medici est non protinus ut venit apprehendere manus egri brachium: sed primum residere hilari vultu: percontariq; quemadmodum se habeat: si quis eius metus est eum probabili sermone lenire: tam deinde eius corpori manum admo-
uere.

Adedicus neq; in tenebris neq; a capite egri residere debet

Glosculi

sed in loco illastri aduersus eū vt oēs notas et vultu pspicias
 Cum in summo incrementō morbus est: utiqz non ante diē quar-
 tam magna siti antecede frigidā aqua copiose prestanda est:
 vt bibat etiam ultra facietatem: cum iaz ventēr: et precordia
 ultra me dūz repleta: satisqz refrigerata sunt vomere debz: qui
 dem ne vomitum quidē exigunt: sed ipsa aqua frigida tantū
 ad facietatē data pro medicamento vtuntur vbi vtrūlibet fa-
 ctum est multa veste cooperiendus est: et collocandus vt dormi-
 at: fereqz post longas sitis et vigilias: post multā facietatē: post
 infractum calorem plenus somnus venit: per quē ingēs sudor
 effūdit: adqz pstatissimuz auxiliū est: sed in his tamē in quibus
 preter ardorē nulli dolores nullus pccordiorum tumor: ni-
 hil phibēs vel in thōrace: vel in pulmone: vel in faucibus: nō
 vlcus: non delectio: non alui profluuiū fuit.

Sepe pertinacia iuuantis: corporis malum vincit.

Quarta se. nemmet iugulat. Ver^o qrtana raro nisi vere soluit.
 Facilius in seruis: q̄ in liberis tollitur hydropisis: quia cum
 desideret famē: sitim: nulle alia tedia. longamqz paciētias: pro-
 ptius his succurritur qui facile coguntur: q̄ quibus inutilis
 libertas est: sed ne hi quidem qui sub alio sunt: si ex toto sibi
 téperare non possunt ad salutem pducuntur.

Et iō nō ignobilis medic^{us} crisippi discipulus apud antigonū
 regē: amicū quēdam note intēpantie mediocriter hydropi-
 co morbo implicitum negauit posse sanari. Cum alter medi-
 cus epirotes philippus se sanaturū polliceretur: respondit
 illum ad morbū respicere: se ad egri animū: neqz enim res se
 fellit: ille. n. cū sūma diligētia non medici tantūmodo: sed etiā
 regis custodiretur: tamē malignata sua deuorādo: bibēdoqz
 suam vīnam se precipitauit.

¶ Ex quarto libro.

No die fluere aluū sepe pro

valitudine est: atqz et pluribus: dū se. absit: et itra
 septimū diē id cōquiescat: purgat. n. corpus: et qd
 intus lesū erat vtiliter effundit. Dēz spaciū piculosus ē. iter-
 dum. n. tormina: ac febriculās excitat: viresqz cōsumit. interdū
 euenit vt fluxus diu neglectus curari difficilior sit.
 Medicamētis vti nisi in vehemētibus malis supuacū est.

Quibus articuloz dolor

certis tēporibus reuertitur: hos ante: & curio-
so victu cauere oportet: ne inutilis mā corpori
superfit: & crebriore vomitu.

Cum omnia fere medicamēta stomachū ledāt:
non sine causa asclepiades ad ipsius victus rōnem potius om-
nē curam transtulit. Verum vt illud in plerisq; morbis utili-
est: sic multa admodum corporibus nostris incidere consueue-
runt que sine medicamētis ad sanitatē puenire nō pūt.

Qti somniferis nisi nimia necessitas viget alienum est: sunt. n.
et vehemētibus medicamētis & stomacho alienis.

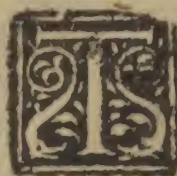
Est enim prudētis hōminis p̄mum eum qui seruari non pōt
non attingere. nec subire speciem eius vt occisi: quem fors ip-
sius peremia. deinde vbi grauis metus est sine certa tñ despa-
tione iudicare necessarijs picitatis in difficili rem esse. vt si victa
ars malo fuerit: vel ignorasse: vel fefellisse se videat. Sed vt
hec prudēti viro conuenit: ita sic rursus histrionis est paruas
rem attollere quo plus p̄stitisse uideatur.

Dubia spes certa desperatione est potior.

Expliciunt floscula Cornelij.

Iusiurandum Hypo.

Incipit iusiuradus hypocratis.

Est oꝛ apolinem ⁊ escula-
pium higinēq; ⁊ pannaciem esculapij filias: ⁊
deos ⁊ deas omnes: me q̄ in me erit ⁊ q̄ ingent
um meū valebit: hec omnia obseruaturus: que
hoc iureiurādo atq; his fabulis continent: tri-
buturū me p̄ceptorī meo a quo hanc artē sum edoct⁹ nō mi-
nus q̄ parēti a quo sum genitus: vitam cum eo communica-
turum: res omnes: quas illi necessarias esse intelligā pro viri-
bus meis subministraturum. progeniem eius fratruꝝ loco ha-
biturum: hāc artē sine mercede ⁊ sine pactionibus edoctus
p̄cepta omnia libenter ⁊ fideliter traditurum meis ⁊ p̄cepto-
ris mei liberis: ceterisq; discipulis: qui se legib⁹ medicine astri-
xerint: atq; iurati fuerint: alij p̄terea nemini. In curādīs egro-
tis pro viribus: ⁊ pro ingenio meo necessarijs rebus vsurus:
nemini egritudinem dilataturum nihil per iniuriam factur⁹:
rogatum nemini daturum. neq; id cuiq; consulturum: neq; p̄-
gianti mulieri ad interficiēdum conceptum fetum potionem
porrecturum vitam meam atq; artē meam puram atq; in-
tegram seruaturum: laboranti lapido haud quēq; excisi-
rum: sed expertis eius artis hoc negocium p̄missurum: quē-
cunq; domum ingressus fuero dum taxat liberandis egrotis
operam daturum: omnem iniuriam omnem corruptelā om-
ne genus turpitudinis. res etiam venereas sponte mea euita-
turum: siue muliebria corpora curauero siue virilia siue ho-
minis liberi siue serui: que inter curandum vel videro vel au-
diero vel etiam extra curā in vita hominū cognouero que
reticenda esse intelligam nemini apperturum: sed intemera-
tam taciturnitatem seruaturum. P̄sens igit iusiurandum
integre atq; corrupte seruātī mihi omnia tā in vita q̄ in arte
mea p̄sp̄era feliciaq; succedant ⁊ gloria in eternū p̄ata sit trās-
grediēti vō atq; periuro p̄traria omnia eueniāt.

Iusiurandū dñi hypocratis finis Deo gr̄as.

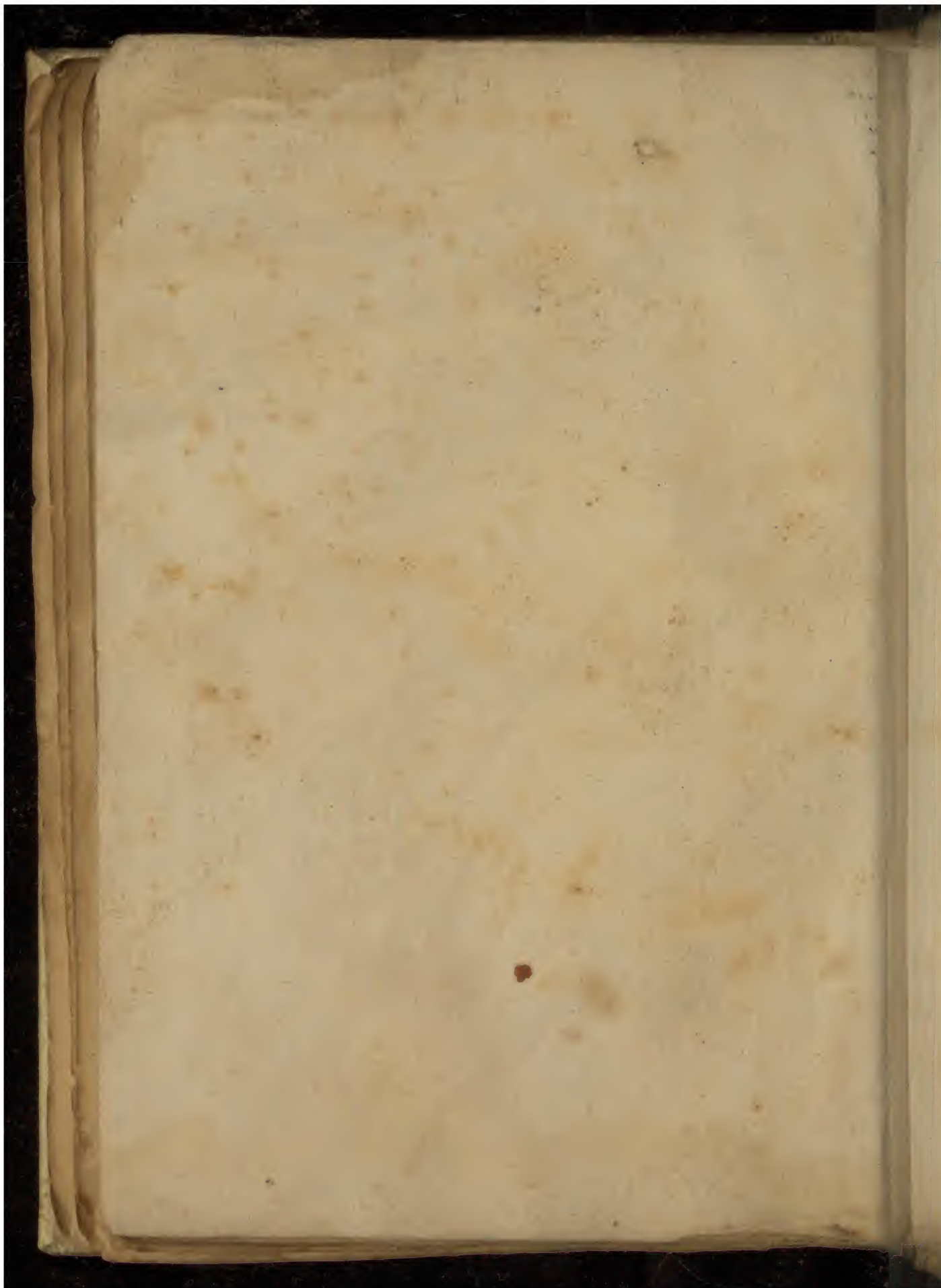
Impressum venetijs per Joannem ⁊ Gregoriū de gregorijs
fratres Anno Dñi. m̄. D. ij. Die. xxi. Junij.

788

783

790

1500
11. 149.

Sumaria delecta p. 5

13-12-20
(P.)